

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

**МАТЕРІАЛИ 23-го МІЖНАРОДНОГО
МОЛОДІЖНОГО ФОРУМУ**

**«РАДІОЕЛЕКТРОНІКА ТА МОЛОДЬ
У ХХІ СТОЛІТТІ»**

16 – 18 квітня 2019 р.

Том 8

**КОНФЕРЕНЦІЯ
«ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

Харків 2019

23-й Міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті». Зб. матеріалів форуму. Т. 8. – Харків: ХНУРЕ. 2019. – 222 с.

В збірник включені матеріали 23-го Міжнародного молодіжного форуму «Радіоелектроніка і молодь в XXI столітті».

Видання підготовлено кафедрою філософії
Харківського національного університету радіоелектроніки (ХНУРЕ)

61166 Україна, Харків, просп. Науки, 14
тел.: (057) 7021397
факс: (057) 7021515

E-mail: mref21@nure.ua

© Харківський
національний університет
радіоелектроніки (ХНУРЕ), 2019

Програмний комітет конференції

- Штанько В.І.** д-р. філос. наук, проф., зав. каф. філософії ХНУРЕ,
м. Харків, Україна
- Тіхонова Л.А.** канд. філос. наук, проф. ХНУРЕ, м. Харків, Україна
- Старікова Г.Г.** канд. філос. наук, доц. ХНУРЕ, м. Харків, Україна
- Дашенкова Н.М.** канд. філос. наук, доц. ХНУРЕ, м. Харків, Україна
- Коробкіна Т.В.** канд. філос. наук, проф. ХНУРЕ, м. Харків, Україна
- Олексієнко А.П.** д-р філос. наук., проф., зав. каф. філософії ХНМУ,
м. Харків, Україна
- Петренко Д.С.** д-р філос. наук, проф., зав. каф. філософії ХНУ
ім. В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна
- Тараросєв Я.В.** д-р філос. наук, проф., зав. каф. філософії НТУ «ХП»,
м. Харків, Україна

ЗМІСТ

Секція 1. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	5
Секція 2. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕПОХУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ Й ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	78
Секція 3. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	119
Секція 4. ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	178
АЛФАВІТНИЙ ВКАЗІВНИК	219

Секція 1.

**ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

ИДЕЯ «СВЕРХЧЕЛОВЕКА» В РАБОТАХ ФРИДРИХА НИЦШЕ

Шашко А.В.

Научный руководитель – д-р филол. наук Штанько В.И.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии (057) 702-14-65)

oleksii.shashko@nure.ua

In this work the views of Friedrich Nietzsche's idea for the Superhuman are considered. His notion of the Apollonian and Dionysian is analyzed. Considered the idea of will in the works of Nietzsche and their reflection on the image of Superhuman. The problems of "common" man and Nietzsche's suggestions for solving these problems in image of Superhuman are described in this work. Also, the relationships between Superhuman and other men are showed.

Фридрих Вильгельм Ницше – немецкий создатель самобытного философского учения, которое для своего времени, конец XIX века, было феноменом. Его фундаментальная концепция включает в себя особые критерии оценки действительности и ставит под сомнение основополагающие принципы действующих форм морали, религии, культуры и общественно-политических отношений. Работы Ницше в основном изложены в афористической манере, поэтому и до сих пор вызывают не мало споров.

Идея Ницше о "сверхчеловеке" является одним из наиболее значимых в его творчестве. Хотя она очень кратко упоминается только в прологе «Так говорил Заратустра» [1], было бы интересно представить, что Ницше думал о том, что человек должен быть чем-то большим. Сверхчеловек, как его описал Заратустра, – это тот, кто готов рисковать всем ради улучшения человечества. В отличие от «последнего человека», особенностью которого есть неспособность создавать что-либо за пределами себя в любой форме, сверхчеловек создаёт свои собственные ценности, независимые от других, которые влияют на жизни других людей и доминируют над ними.

По мнению Ницше, сверхчеловек должен иметь возможность влиять на историю до бесконечности. Он будет продолжать входить в мир через мысли других людей и влиять на их мысли и ценности. Эта идея согласуется с другой его наиболее значимой идеей – идеей воли к власти. Он утверждает, что жизнь – это сила воли. Хотя трудно точно сказать, что он имел в виду под этим термином, его можно описать как нечто, лежащее в основе того, как человек думает, ведет себя и действует в любых обстоятельствах. Живое существо всегда стремится использовать свою силу не только для выживания, но и для власти. Пути к воле есть разные: конструктивные или разрушительные. Поэтому, я считаю, что сверхчеловек должен использовать волю к власти, чтобы творчески влиять

на мысли других людей из поколения в поколение. Так его влияние и власть продолжают жить даже после его смерти.

Другая характеристика, использованная для описания сверхчеловека, возникла в его ранней работе «Рождение трагедии» [2]. В этой работе образы Аполлония и Дионисия используются для описания двух принципов, которые люди используют в своём мышлении. Принцип Аполлония – это принцип света, рациональности, порядка и четких границ, тогда как Дионисий – принцип тьмы, неразумности, коллапса порядка и границ. Аполлоний рассматривает человека отдельно от реальности и, следовательно, может рассматриваться беспристрастно и рационально. С другой стороны, Дионисий рассматривает вещи как живое целое, в котором человек является частью более широкой реальности. Ницше считает, что баланс двух принципов необходим для того, чтобы иметь некоторые смыслы в жизни. Ему казалось, что в картинах, пьесах, литературе или музыке, в любой форме творчества проявляется большая часть принципа Дионисия. Он считает, что наивысшее состояние, к которому может прийти человек, может быть достигнуто осознанием и принятием своей собственной природы Дионисия.

С моей точки зрения, Ницше относился к искусству как к чему-то более высокому, потому что он превыше всего восхищался творчеством и красотой в искусстве. Сверхчеловек Ницше с большей вероятностью будет художником, который использует свой принцип Дионисия, образ мыслей и чувств для создания произведений. Сверхчеловек должен принять свою природу и перевести энергию первобытных импульсов в культурную, более высокую или социально более приемлемую деятельность.

Идеи Ницше можно определять как средство или мост, который приближает к реальности появление сверхчеловека. По его мнению, люди не рождаются равными. Для Ницше есть только несколько способных и талантливых индивидов, которые достойны быть сверхчеловеком. Он также говорит, что его идеал не обязательно универсален для каждого. Каждый из нас ценит вещи по-разному, и поэтому его сверхчеловек может отличаться от других.

Из всего, что показано выше, мы можем сказать, что сверхчеловек Ницше должен иметь возможность бесконечно влиять на историю и способен превращать принцип Дионисия в нечто творческое. Он проводит каждый день своей жизни, создавая красоту, которая воздействует на умы других людей во все времена, зная, что его жизнь имеет ценности и смыслы, так как его влияние на этот мир будет бесконечным.

Перечень ссылок

1. Ницше Ф. Так говорил Заратустра / Фридрих Ницше. – Москва: Мысль, 1990. – 352 с.

2. Ницше Ф. Рождение трагедии / Фридрих Ницше. – Москва: Мысль, 1990.

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПІФАГОРА ПРО ЧИСЛА ЯК ПРО ПЕРШООСНОВУ СВІТУ

Тригуб О.М.

Науковий керівник – д-р. філос. наук, проф. Штанько В.І.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії тел. +380665320076)
e-mail: olha.tryhub@nure.ua

To the question "What is the primary of world?" philosophers from all over the world have been trying to give the right answer for millennia. I reviewed the views of Pythagoras and his followers on this question. He believes that the basis of all is the number. Pythagoras compares comparing the concept of "point" and "one", showing that on two points one can construct a straight line, and three – a plane, and four – space. Because of this property, the philosopher compares the unit with the goddess. And also, the "two" symbolizes the principle of opposites. The "three" is a symbol of nature that forms the body, being the triune of the first principle and its contradictory sides. In turn, the "four" is an image of four elements of nature.

Одним із фундаментальних питань філософії є питання про першооснову світу. Деякі стверджують, що відповіддю на нього є Бог, інші вважають що це вода, вогонь, повітря, атоми, чи саме буття... Існує ще безліч ідей, які намагаються відповісти на питання: «Що є першоосною світу?». Однією з найцікавіших думок з цього приводу є твердження Піфагора: «Все є число». На противагу іонійським мислителям, які першоосною явищ природи вважали окремі речовини – воду, повітря, вогонь – Піфагор за першооснову світу не матеріальну стихію, а щось ідеальне – числа. Тим самим Піфагор закладає основи руху до послідовного ідеалізму.

Числа є на думку філософа тим фундаментом, який утворює порядок у Всесвіті і суспільстві. Тому пізнання навколишнього середовища повинно полягати у пізнанні чисел, які керують цим світом. У цьому полягала велика заслуга Піфагора, який вперше поставив питання про значення кількісної сторони навколишнього світу. Вони, на противагу матеріальним об'єктам, є постійними і незмінними. Як засвідчував Арсеній Чанишев у своїй книзі «Філософія Древнього Мира», саме Піфагор вперше відкрив для філософії математичний світ чисел і говорив, що всі об'єкти існують лише тому, що вони причетні до чисел. Весь космос, вважав філософ, гармонійний і утворений за кількістю, мірою і є пропорційним. Всі явища можуть бути виражені за допомогою чисел і переходити одна в одну, пояснювалися за допомогою зображення елементів різних стихій у формі будь-яких геометричних тіл.

Не новина, що на основі двох точок можна побудувати пряму, трьома – відмітити площину, а чотирма – визначити простір. У книзі

Гусева Д. А. «Краткая история философии [Нескучная книга]» оповідається про Піфагора, для якого точка була символом одиниці, і тому саме одиницю він вважав базою світобудови, матір'ю богів, основою всіх природних явищ. Піфагорійці відокремлювали числа від речей, перетворювали їх у самостійні істоти, абсолютизували й обожнювали їх.

Дві одиниці утворюють двійку, яка в уявленні Піфагора символізує принцип протипоставлення чи протилежностей в природі. Всі речі складаються з крайностей: парне – непарне, граничне – безмежне, праве – ліве, чоловіче – жіноче. У філософії Піфагора протилежності відіграють стабілізуючу роль, утримуючи світ в рівновазі.

Трійка – це символ природи, яка утворює тіло, будучи триєдністю першооснови і його суперечливих сторін. У свою чергу четвірка – образ чотирьох елементів природи та їх об'єднання – простору. Отже, простір ділиться на чотири стихії: землю, воду, вогонь і повітря, а кожна з них – на різні сутності. Їх взаємодія і призводить до нескінченної світової різноманітності, яка, у свою чергу, зводиться до чотирьох стихій, стихії – до простору, простір – до площини, площина – до прямої, а пряма – до точки, тобто одиниці. Виходить, що весь світ являє собою послідовне розгортання безтілесної сутності – числа.

Діоген Лаертський у своїй праці «О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов» писав, що особливо цінувалися піфагорійцями саме описані вище чотири цифри, оскільки у своїй сумі вони утворювали десятку, що знаменувало собою перехід на більш високий рівень чисел.

Інтерес, з яким Піфагор і його послідовники вивчали характер чисел та відносини між ними, привів їх до певної абсолютизації чисел, їх містики. Піфагорійці вважали, що числа – це фундамент світу, реальна суть речей, що все існуюче реально є таким в силу певних, у кожному випадку дуже конкретних числових показників. А той чи інший предмет виконує своє призначення лише тому, що кількість у ньому співвіднесена саме так, а не інакше. Якщо змінити числові показники, буде інший предмет. Числами можна описати найрізноманітніші об'єкти і поняття, але число – це те, що завжди і незмінно присутнє в абсолютно різних речах, є їх сполучною ланкою, єдиною об'єднуючою основою.

Отже, першооснову всього можна описати не тільки чимось тілесно-речовим, а й ідеально-безтілесним, що і зробив грецький філософ Піфагор, розгорнувши і обґрунтувавши свої погляди на походження і устрій світу.

Перелік посилань

1. Лаэртский Д.О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. Книга восьмая / Д. Лаэртский. – М.: Мысль, 1986.

2. Чанышев А.Н. Философия Древнего Мира / А.Н. Чанышев. – М.: Высшая школа, 2001.

3. Гусев Д.А. Краткая история философии [Нескучная книга] / Д.А. Гусев – М.: Издательство НЦ ЭНАС, 2003.

ДОБРО И ЗЛО В МУЛЬТИПЛИКАЦИОННОЙ КАРТИНЕ ХАЯОМИЯДЗАКИ «ПОРКОРОССО»

Стахевич А.В.

Научный руководитель – д-р филос. наук, проф. Штанько В.И.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (099) 9824946)
e-mail: anna.stakhevych@nure.ua

The problem of good and evil, their relationship is one of the most important problems of human existence. In this paper, good and evil will be considered on the example of Hayao Miyazaki's work in the animated film Porco Rosso

Проблема добра и зла, их взаимоотношение является одной из важнейших проблем человеческого существования. Когда люди впервые научились различать добро и зло мы начали вести отсчет существования нравственности, как таковой. Само понимание добра и зла, человек начинает понимать интуитивно, раскрываясь в противоречивых ситуациях в жизни.

Проблема добра и зла поднималась не однократно, и многих интересовал вопрос что такое добро, а что такое зло. Данные вопросы очень хорошо и многосторонне рассматривали в философии и этике, они пытались дать определение этим понятиям, старались проанализировать, найти источники добра и зла, путь приближения к истине.

Категория добра, включает в себе наиболее общую положительную оценку всего, что определяется для человека правильным. В этом смысле добро раскрывается через противоположное для себя понятие – то есть зло. Зло являвшееся противоречие добру, в свою очередь выводиться из противоречивости человеческой природы.

Само понятие зла, как считают многие философы, является одним из самых трудных и трудоемких вопросов. На протяжении всего существования философии это понятие не однократно поднималось в разных вопросах.

Понятие добра и зла часто преподносилось для обычных людей в виде иллюстраций, картин, фильмов и мультфильмов. Одним из самых ярких примеров добра и зла стала неповторимое творение Хаяо Миядзаки «Порко Россо». Все что происходит на экране, в его картинах, никогда не бывает однозначным: добро не бывает просто добром, а зло не бывает просто злом. За каждым поступком, правилом которым руководились наши персонаж, прячется, что-то такое, что никогда нам четко не даст понять, что на самом деле есть добро, а что есть зло. Этот фильм до сих пор вызывает у многих дрожь изумления, потому что, здесь показан невероятный мир всех персонажей. Их история, поступки, мечты.

В данной картине есть образ воздушных пиратов. Они нападали на дирижабли, грабили пассажиров и жили на наживу. С точки морали и этики они поступали плохо, ведь грабеж и угроза жизни других людей уже не есть хорошо. Данный образ выступал как образ зла, но при этом они не вызывали негативных эмоций, потому что они заботились друг о друге, помогали друг другу. Да, по отношению к богатым они были ужасными, аморальными людьми, но при этом за весь фильм они не оставили ни одной царапины на них. Чтобы выжить в этом мире им пришлось стать пиратами. Хотя они не всегда были такими. И как после этого сказать, что это зло? Их заставили жестокие реалии, сойти с тропинки, что вела их к светлому будущему, где они могли быть честными и добрыми людьми. Только из-за того, что им надо было на что-то жить, а других возможностей не было, они стали теми, кем являются. В данной ситуации им не исправить ошибки прошлого, но даже у таких людей есть много хорошего. По отношению к другим, таким же пиратам, они честны, у них есть свои принципы и гордость. Они держат свое слово. И это как раз дает нам понять, что в них есть что-то хорошее, и таким образом у них есть шанс выйти на маленькую светлую тропинку, которая ведет их к добру. Они не погружаются в пучины зла. Просто таковы обстоятельства, которые подталкивают их сойти со светлой тропинки. Хотя они и занимались грабежом, и была некая вражда с главным героем, они решили помочь ему в трудной ситуации, возникшей с чередой предшествующих событий. И с моей точки зрения этот их поступок достоин, зватьея добром. Образ воздушных пиратов это как раз то, что называется противостоянием добра и зла, только это выражено в виде поступков.

Как было сказано раньше зло это тень добра, а добро это свет зла. Поэтому, многие философы и этики рассматривали данную проблему многократно, стараясь дать точную оценку, решить, как же бороться со злом и как же, все-таки, найти путь к добру. Воздушные пираты, тоже к этому стремятся. Они тоже хотят найти тот путь, который, в конце концов, приведет их к добру. Хотя и обстоятельства толкают их ко злу, но они с этим не хотят мириться и находят пути к добру, маленькие, но дающие им возможность не погрузиться во тьму и продолжать поиски своего счастья.

Итак, можно сделать выводы, что поиск точного определения зла и добра философами и этиками никогда не будет найдено, поскольку для каждого существует свое зло и добро. Споры о том, что такое зло и добро будут подниматься вечно, и не однократно будут показываться обычным людям в виде иллюстраций, картин, фильмов и мультфильмов. Чтоб мы не забывали, что не только существует добро и зло вокруг нас, но и в них самих. Мы ежедневно сталкиваемся и решаем, что для нас хорошо, а что плохо. Единственное что мы должны понимать это то, что добро и зло никогда не будут представлены нам в явном виде и нам всегда придется сражаться, чтоб победить зло и наконец-то найти тропинку к добру.

ПРОБЛЕМА КОЕВОЛЮЦІЇ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ І НАУЦІ

Самелюк А.А.

Науковий керівник – д-р філос. наук, проф. Штанько В.И.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел.: (057) 702-14-65)
e-mail: andrii.sameliuk@nure.ua

The main approaches to the problem of the co-evolution of nature and society are considered. The role of science and technology is analyzed in the process of transformation of the biosphere. The dialectic of artificial and natural is investigated in the context of a co-evolutionary strategy.

Розпочата в середині ХХ ст. науково-технічна революція привела до поглиблення протиріч в соціоприродній системі. Багаторазово зросли масштаби тиску суспільства на біосферу, характер і інтенсивність тих змін, які відбуваються в процесі антропогенного впливу на природу свідчать про те, що оптимізація взаємовідносин в системі «суспільство-природа», тим більше їх коеволюція, неможливі без істотної перебудови принципів, що лежать в основі цих відносин, відповідно до вимог об'єктивно існуючих фундаментальних закономірностей самоорганізації біосфери.

Вирішення цього завдання вимагає аналізу єдності природних і культурних явищ. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розгляд культури як специфічної соціоприродної освіти, яка визначається характером і способом сформованої взаємодії суспільства і природи. Такий підхід до дослідження веде до пошуку нових орієнтацій у виробленні екокультурних механізмів оптимізації людської діяльності, спрямованої на здійснення коеволюційної стратегії.

В останні десятиліття досить успішно розробляються концепції причетності культури і екології, що охоплюють широкий спектр проблем соціокультурної детермінації взаємодії людства з природою. Актуалізація екокультурних способів стабілізації соціоприродної взаємодії передбачає виявлення механізмів оптимізації людської діяльності з метою збереження біосфери як цілісної системи, що самоорганізується, і коеволюції природи і суспільства.

Термін «коеволюція» довгий час використовувався у відносно вузькій галузі екології, яка розглядає історичний розвиток взаємовідносин між взаємодіючими видами живих істот (наприклад, між видами хижаків і їх жертвами). В даний час поняття коеволюції вийшло за межі не тільки теорії біологічної еволюції, а й біології в цілому, увійшло в різні галузі сучасної науки, зокрема, в соціобіологію.

Існує думка, що одна з головних проблем коеволюції є результатом протиріччя між штучним і природним, але слід відмітити, що вона актуальна з моменту появи людини, який і є творцем нового світу. Однак,

в тлумаченні штучного як «антиприродного», оголошення їх двома самостійними світами, між якими йде боротьба, багато протиріч. Слід відмітити, що між природним і штучним немає непрохідною прірви, штучне не є абсолютним запереченням природного, а іншим його виразом.

У контексті досліджуваної проблеми цікавий підхід В. І. Вернадського, який вважав, що наука і техніка несуть пряму відповідальність за кризовий стан соціоприродних взаємодій. Він вважав, що в сучасну епоху ставиться питання про перебудову біосфери в інтересах людства як єдиного цілого, результатом чого буде перехід до ноосфери як наступної стадії еволюції природного середовища, що виникає в результаті перебудови верхньої оболонки нашої планети «науковою думкою і державно організованою, нею спрямованою технікою»[1, с. 260]. На думку вченого, люди формують нову силу, впливаючи створюваними знаряддями на стримуюче їх середовище біосфери і цим творячи ноосферу.

В останні два десятиліття філософами і представниками природничо-наукового і соціогуманітарного знання були зроблені спроби всебічного розгляду коеволюційних механізмів вирішення кризових ситуацій. Причому, як свідчать результати проведених досліджень в різних областях сучасної науки, в більшості випадків автори з неминучістю приходили до висновків і узагальнень філософсько-методологічного плану.

В цьому плані коеволюційну проблематику розробляв академік М.М. Моїсеєв. Він сформулював і ввів у науковий обіг поняття «екологічний імператив», який позначає «ту межу допустимої активності людини, яку він не має права переступати ні за яких обставин» [2]. При цьому в основі цього лежить принцип скоординованої еволюції людини і біосфери.

Обґрунтованими видаються такі підходи до реалізації цього принципу, які припускають, що перетворення повинні починатися з пріоритетів цінностей моральних і правових норм і інститутів, які формують духовно-інтелектуальну базу вжиття запобіжних заходів в області взаємодії природи і суспільства, що дозволяють реалізовувати коеволюційну стратегію соціоприродного розвитку.

Список використаних джерел

1. Вернадский В.І. Декілька слів про ноосферу // Успіхи біології. — 1944. — 18. — Вып. 2. — С. 113—120.
2. Моїсеєв М. М Доля цивілізації. Шлях розуму. М.: Вид-во МНЕПУ, 1988. 288 с.

ПОСТГУМАНИЗМ КАК ФИЛОСОФИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭРЫ

Савенков Д.В.

Научный руководитель – д-р филос. наук, проф. Штанько В.И.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел.+380667863161)

e-mail: denys.savenkov@nure.ua

Posthumanism is modern philosophical doctrine based on scientific knowledge, the main goal of which is the idea that human evolution is not completed and can be continued using achievements of science and technology, especially in such areas as: genetic engineering, cyborgization, information technology and artificial intelligence.

Существует относительно новое философское течение постгуманизм выступает с новыми идеями и критикой своего предшественника, гуманизма. Постгуманизм является рациональным мировоззрением, основанным на научных знаниях и методах, главной идеей которого является идея о том, что эволюция человека не завершена и может быть продолжена в будущем. Но мы, люди, сможем сами выбирать нужные нам свойства и избавляться от врожденных недостатков, например, передаваемых по наследству болезней. Целью данных улучшений является приближения человека к постчеловеку, превосходящему современников во всех физиологических и интеллектуальных способностях, а также, возможно, физически бессмертного.

Также помимо изменений физиологических особенностей человека, постгуманисты считают, что нам стоит изменить и морально-общественные нормы. Например, данная философская доктрина часто указывает на некую противоречивость современной системы морали, например, осуждение психически больных людей, которые из-за различных болезней головного мозга неосознанно совершали преступления (данная проблема детально рассматривается в трудах нейробиолога Дика Свааба [2]). К тому же постгуманисты подмечают, что в некоторых «гуманных» странах, как, например, США и Япония, запрещены исследования в области клонирования человека из-за их антигуманности, но при этом, разрешена казнь, несмотря на ценность человеческой жизни.

Ключевое отличие постгуманизма от всех гуманистических течений – критика антропоцентризма. Несмотря на то, что постгуманисты желают продолжить эволюцию человека, они не рассматривают ее обособленно, как трансгуманисты [1], а принимают человека, общество и природу как совместно развивающиеся сущности. Постгуманисты критикуют гуманизм еще и из-за его несоответствия многим современным реалиям, научным знаниям и невозможностью ответить на вопросы

информационной эры.

Создание искусственного интеллекта является одной из целей информационной эры. Его появление может кардинально изменить нашу жизнь, и роль человека в мире, подставит под сомнения нашу уникальность и идеальность. Современный ИИ, еще далекий от обладания самосознанием, отбирает у многих людей работу, умеет водить автомобили, обыгрывает нас в интеллектуальных играх, например, в шахматах и го, может полностью заменить рабочий персонал в промышленности. Множество футурологов и ученых, например, Рэймонд Курцвейл, утверждают, что появление сверхинтеллектуального ИИ (до чего осталось не так уж и долго) приведет к технологической сингулярности, когда прогресс станет настолько сложным и быстрым, что современному человеку не останется места даже в сфере науки.

Часто от многих гуманистов можно услышать, что даже если ИИ получит самосознание и интеллект уровня человека или выше, ему ни за что нельзя давать права, конечно если он их захочет, и сразу же «выключить из розетки», особенно если ИИ начнет «противоречить» идеалам гуманизма, например, недавний случай с Amazon, которых пытались засудить за то, что их самообучающийся ИИ принимал на работу в основном мужчин, за что его посчитали расистом. Профессор кафедры ИИ ХНУРЭ В. Терзиян высказался, что данным способом мы вместе друга наживаем себе врага, возможно могущественней всех нас вместе взятых.

Постгуманисты в свою очередь считают ИИ следующим этапом эволюции человека, при котором мы сможем слиться в симбиоз и приблизиться к постчеловеку, что позволит нам «пережить» сингулярность. Но есть и более мрачные сценарии, где человеку просто надо будет смириться со своей судьбой и вымереть для процветания нового существа, хотя большая часть постгуманистов будет пытаться достичь более позитивного исхода. Также, постгуманисты хотят воссоздать в реальность выражение «Deus ex Machina» (лат. бог из машины), в его дословном смысле.

Постгуманизм является атеистическим движением и критиком всех религий, т. к. они мешают развитию современной науки. Но при этом постгуманизм не занимается никакими агрессивными действиями против последователей религии, т. к. склонность к религии является врожденной, как и ориентация, цвет глаз, что подтверждается современными научными исследованиями [2]. Но при этом представители данного течения не отказываются от возможности избавиться от этой врожденной особенности.

Перечень ссылок

1. Bostrom N. A History of Transhumanist Thought [Электронный ресурс] / Nick Bostrom // Journal of Evolution and Technology. – 2005.
2. Свааб Д. Мы — это наш мозг. От мамы до Альцгеймера / Дик Свааб. – Санкт-Петербург: Издательство Ивана Лимбаха, 2013. – 544 с.

ОСОБЛИВОСТІ КОЕВОЛЮЦІЇ ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНІЙ ТЕХНОГЕННІЙ СИТУАЦІЇ

Нікітченко Б.Ю.

Науковий керівник – д-р. філос. наук, проф. Штанько В.І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. +380960220259)

e-mail: bohdan.nikitchenko@nure.ua

This work is intended to analyze the views of scientists on the problems of coevolution. It tells of the rather sharp increase of danger to the biosphere caused by technogenic influence. Pay attention to some of the most dangerous problems and suggest solutions to them.

Термін «кoeволюція» віддзеркалює «таку поведінку людства, таку адаптацію його діяльності до природних процесів, що відбуваються в біосфері, тобто до розвитку оточуючого середовища, що зберігає стан біосфери поблизу того атрактора, який виявився здатним створити людину», тобто коеволюція – це принцип гармонійного спільного розвитку природи і суспільства, який є необхідною умовою майбутнього існування і прогресу людства.

Біосфера і суспільство розвиваються різними темпами. В.І. Вернадський вважав, що людство закономірним рухом, із все зростаючим темпом, охоплює всю планету, відходить від інших живих організмів як нова небувала геологічна сила.

Прямим ідейним послідовником В.І. Вернадського був академік М.М. Моїсеєв, який вважав, що людству варто вести світове господарство так, щоб не нашкодити майбутнім поколінням.

Вигравши в конкурентній боротьбі з іншими видами, але, надзвичайно розвинувши матеріальне виробництво, людина програла, оскільки порушила екологічну безпеку свого існування. В.І. Вернадський писав, що на наших очах біосфера різко змінюється. Її перебудова не є випадковим явищем, що залежить від волі людини, а є стихійним природним процесом [1, с.10]. Серед негативних наслідків господарчої діяльності людини слід відзначити: забруднення морів і океанів, а також атмосфери землі, зменшення озонового шару, зникнення лісів, зменшення запасів питної води, ерозія ґрунтів і т. ін. Уже сьогодні є реальною небезпека, що параметри біосфери матимуть стан, коли людина не зможе існувати в її межах. Узгодження допустимого навантаження на біосферу з можливостями її збереження і є основою принципу коеволюції.

Приблизно 20 років тому під керівництвом академіка М.М. Моїсеєва була створена і досліджена принципово нова комп'ютерна модель поведінки біосфери під впливом різноманітних дій людини [2]. Виявилось, що після переходу зовнішніх впливів певної межі біосфера змінювалася і ніколи не поверталася в попередній стан. Результати проведеного дослідження вимагають вжиття невідкладних заходів для зменшення негативного впливу людської життєдіяльності на біосферу.

Для боротьби з екологічною катастрофою в світовому масштабі був прийнятий Кіотський протокол, за яким країни-підписанти зобов'язувалися не перевищувати виділені для них квоти шкідливих викидів в атмосферу. В 2015 році, в рамках ООН, 195 країн світу підписали Паризький кліматичний договір, за яким вони взяли зобов'язання зменшувати шкідливі викиди в атмосферу. Україна зобов'язалася до 2030 року зменшити викиди на 40%.

Зараз, в епоху глобальної екологічної кризи, яка загрожує людству, необхідні нові загальнопланетарні стандарти. Одним із таких стандартів міг би бути прийнятий на всесвітньому форумі законодавчий акт, згідно з яким всі монополісти видобутку вуглеводнів, як основного джерела забруднення – планети, повинні перераховувати частку своїх прибутків в світовий банк. Цей банк виступатиме інвестором запровадження альтернативних чистих джерел енергії, таких як енергія сонця, енергія вітру, енергія припливів і відливів і т.п. Виробники вуглеводнів будуть мати свою частку, як інвестори, в прибутку діючих альтернативних джерел енергії і будуть зацікавлені в таких проектах.

Зрозуміло, що природні невідновлювані ресурси не безмежні, і вирішити проблему їх раціонального використання в межах однієї або декількох країн не можливо. Необхідно створити авторитетні міжнародні організації, які проведуть переоблік всіх ресурсів планети і визначать, в яких випадках їх можна використовувати, а коли знайти для них альтернативу.

Перелік посилань

1. Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление / В.И. Вернадский. — М.: Наука, 1991. — 270 с.
2. Моисеев Н.Н. Еще раз о проблеме коэволюции / Н.Н. Моисеев // Вопросы философии. 1998, №8.

РОЗУМІННЯ ПРЕКРАСНОГО В «КРИТИЦІ ЗДАТНОСТІ СУДЖЕННЯ» ІММАНУЇЛА КАНТА

Логвіненко А.О.

Науковий керівник – д-р філос. наук, проф. Штанько В.І.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел.: (057) 702-14-65)
e-mail: d_philosophy@nure.ua

According to the title, the article considers Kant's view of the beautiful, which he calls the *ritica* of the beautiful. The beautiful is a reasonable subject, which is a form of disinterested and general admiring.

"О смертном человеке пока еще никто не сказал более высоких слов, чем Кант, что и составляет содержание всей его философии – "определи себя сам". Эта великая идея самоопределения светит нам, отражаясь в тех явлениях природы, которые мы называем красотой".

Фридрих Шиллер.

Питання про прекрасне належить до вічних, але воно є досить суб'єктивним. В своїх творах Іммануїл Кант прагне детермінувати на аналізі суб'єктивних умов сприйняття прекрасного та відвести естетиці почесне місце серед філософських систем.

Кант розглядав естетику як завершальну частину філософської системи, піднімаючи її тим самим на рівень чисто філософської науки. Цікавим фактом є те, що філософ «вивів» людину на новий рівень в цій парадигмі – з пасивної істоти, як це було раніше, на рівень творця прекрасного. Основною працею з естетики є «Критика здатності судження» [1]. Центральна категорія естетики Канта – доцільність. Це поняття він використовує при розгляді основних естетичних категорій. З них на перше місце він ставить прекрасне, на друге – піднесене, далі йдуть філософсько-естетичні категорії мистецтва і художньої творчості. У цій роботі філософ також вводить поняття про судження смаку та естетичного судження. Судження смаку відрізняється від споглядання, при якому людина, відчуває почуття насолоди, схвалення чи інтересу. У разі ж естетичного судження нам не важливий фактор існування чи не існування об'єкта – ми можемо відчувати художню насолоду від предметів, які існують тільки в уяві. Прекрасне, таким чином, відрізняється від приємного тим, що мова в даному випадку йде про чисто людську здатність висловлювати судження про предмет незацікавленого задоволення.

Також Імануїл Кант робить спробу визначити специфіку естетичного принципу та відмежувати сферу естетичного як від моралі, так й від пізнання, практичної діяльності, від всіх інших видів діяльності людини. Імануїл Кант неодноразово наголошує, що немає науки про прекрасне, а є тільки критика прекрасного.

Естетичне почуття, згідно Канту, безкорисливе і зводиться до чистого милування предметом. А предмет милування є не що інше, як форма. Отже, прекрасне є предмет незацікавленого милування. «Тому, – пише Кант, – для того, щоб бути суддею в питаннях смаку, не можна ні в якому разі бути зацікавленим в існуванні речі, в цьому відношенні треба бути зовсім байдужим» [1, с. 78].

Другою особливістю прекрасного є те, що воно без допомоги категорій розуму, представляється нам як предмет загального милування. Задоволення від прекрасного, має загальний характер, хоча воно не ґрунтується на жодному понятті і логічному міркуванні. Естетичне судження ніколи не може бути обґрунтовано логічно.

Третьою особливістю прекрасного є те, що воно має форму доцільності, оскільки можна сприймати в предметі доцільність без уявлення про певну мету. Краса – це форма доцільності предмета. Також краса має сприйматись без уявлень чи роздумів про мету. Прекрасне є те, що подобається без категорії чи ярликів, що були нав'язані кимось і є предметом необхідного милування. Кант відриває естетичне від науки, моралі, від практичних потреб людини. Він ізолює сферу естетичного від всіх інших видів суспільної діяльності людини.

Кант припустив, що тільки в естетичному сприйнятті природи ми осягаємо межу своїх можливостей і усвідомлюємо своє ставлення до світу.

Концепція Канта зіграла позитивну роль в розвитку естетичної думки. Саме кантіанська революція в філософії позначила нерозривний зв'язок філософії – естетики – практичного розуму (етики). Людина як діяч і творець, відтворює себе і природу, стверджуючи в світі Прекрасне.

Перелік посилань

1. Кант И. Критика способности суждения / И. Кант. – М., 1994. С. 78
2. Асмус В.Ф. Иммануил Кант / В.Ф. Асмус. – М., 1973.
3. Гулига А.В. Кант / А.В. Гулига. – М., 1981.

КІБЕРПРОСТІР: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Сімон К. В.

Науковий керівник – д-р філос. наук, професор Штанько В.І.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел.: (057) 702-14-65)
e-mail: katernya.simon@nure.ua

The article analyzes the concept of cyberspace, or cybersphere, as a factor influencing the development of society. The main approaches to the definition of this concept are considered. An analysis of the concept of cyberspace in terms of materialist philosophy and others is carried out. The main emphasis in the article is on the problem of determining the term itself, as well as the impact of the phenomenon under consideration.

Необхідність філософського дослідження кіберпростору і форм його існування зумовлено швидким розвитком інформаційних технологій та їх широкомасштабне впровадження у повсякденне життя. Глобальним явищем сучасного інформаційного суспільства є функціонування нової соціальної реальності. З кожним днем у житті людини з'являються все нові так звані девайси, які сприяють соціальному спілкуванню людей у зазначеному середовищі та у суспільстві все більше акцентують увагу на кіберпросторі.

Розробкою та аналізом питання, які стосуються кіберпростору займаються такі дослідники як О. Войскунський, Р. Хайм, Л. Кондратенко, Р. Вілков, Дж. Сулер, Д. Кельнер, Н. Гонцка та інші.

Метою роботи є дослідження та аналіз нового явища, що зумовлює умови існування людини сьогодні, а саме у кіберпросторі. Охарактеризувати дане поняття. На основі теоретичного аналізу виділити особливості кіберпростору, які допоможуть у подальшому краще розуміти значення та вплив цього середовища.

Перш за все, потрібно розібратись із визначенням поняття «кіберпростір». Багато дослідників згодні з інтуїтивною інтерпретацією кіберпростору як будь-якого середовища, що генерується або опосередкованою комп'ютерними технологіями. Кібернетика – це наука про закономірності у методах та засобах опрацювання інформації та даних у системах, тоді простір тут – це місцезнаходження цієї інформації. Таким чином кіберпростір стає простором інформаційних об'єктів та подій.

Проблеми опрацювання питань пов'язаних із поняттям «кіберпростір» виникають у більшій мірі через недостатнє і суперечливе осмислення онтології даного феномена і його ролі в сучасних інформаційних процесах. Причиною труднощів у визначенні «кіберпростору» та пов'язаних термінів є їхнє перебування на етапі постійного швидкого становлення, розвитку, вдосконалення. Потенціал цих середовищ безмежний.

Матеріалізм визнає існування реального простору як порядку співіснування речей в собі, об'єктивно існуючих видів матерії. До просторовим характеристикам відносять місця об'єктів, відстані між ними, кути між різними напрямками, протяг. Разом з тим матеріалісти говорять, про існування перцептуального (те, що ти відчуваєш) і концептуального простору. Перцептуальний простір – це порядок співіснування предметів в наших сприйняттях, а концептуальне простір – це порядок співіснування ідеальних об'єктів, про які йде мова в геометрії. Ясно, що перцептуальне і концептуальне простір існують лише в свідомості, претендуючи на відображення реального простору. Кіберпростір не може бути визнано видом реального, фізичного простору. Воно може трактуватися видом перцептуального або концептуального простору, тобто воно повинно бути віднесено до внутрішнього світу суб'єкта, людини. Воно може трактуватися, як більш-менш адекватне відображення реального простору.

На відміну від ноосфери Вернадського, кіберсфера вже не являється черговим станом геологічної оболонки біосфери. Скоріше вона є прискореним, покращеним відображенням вже існуючого світу та процесів, що відбуваються у ньому з можливістю подальшого вдосконалення.

Розглянемо вплив кіберсфери на життя суспільства. Однією з небагатьох негативних якостей досліджуваної області можна назвати використання з метою розваг, однак даний фактор повністю залежить від фактору індивіда. Загалом спостерігається деякий негативний вплив на здоров'я – це великий недолік багатьох сучасних технологій, якого необхідно позбутися. Переваги ж, що надає кіберпростір, – беззаперечні. Соціальна взаємодія часто відбувається посередництвом комп'ютерних інформаційних технологій. Наприклад, зберігання та використання коштів, дистанційне навчання, розповсюдження новин, ведення баз даних, соціальних опитувань та ін. Однією з найбільш важливих функцій є комунікація, миттєвий зв'язок. Поступово формується кібер-суспільство – спільнота, у якій виробництво, збут та комунікація значною мірою відбувається у віртуальному просторі.

У кіберсфері віртуальність нашаровується на реальність, створюючи з нею нові різнобічні асоціативні форми, поступово її витісняє та заміщує, та все-таки ніколи не зможе цілком замінити. Таким чином кіберпростір виступає як засіб для пошуку можливостей виявлення і розуміння нових шляхів досягнення загальнолюдських цілей.

Перелік посилань

1. Вилков Р.И, Киберпространство как социокультурный феномен, продукт технологического творчества и проективная идея [Электронный ресурс] // Научная библиотека диссертаций и авторефератов.

ПРОБЛЕМА СЕНСУ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ У СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Сокол З.М.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Старікова Г.Г.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, м. Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: d_philosophy@nure.ua

Theses are devoted to the problem of the meaning of life that is relevant for each person. The approaches of modern philosophers to the question of life and death are considered. The problem of personal development, setting your own goals in life and developing your own ideals and values is analyzed.

Питання про сенс людського життя було темою філософських роздумів впродовж усієї історії філософії. Свої відповіді на це питання пропонували стародавні греки й римляни, богослови і схоласти, творці науки епохи раціоналізму. Не залишилась осторонь цих важливих проблем і сучасні філософія, зокрема, представники екзистенціалізму.

Вони вважали, що людина – це єдина істота, яка усвідомлює свою смертність і може робити її предметом обговорення. Покликання, призначення, завдання кожної людини всебічно розвивати всі свої здібності, внести свій особистий вклад в історію, у прогрес суспільства, його культури. Сенс життя полягає у самому житті, в його вічному русі як становленні самої людини. Смерть страшна для тих, хто не бачить, як безглузда і згубна його особисте самотнє життя, і хто думає, що він не помре. Людина помирає, але її ставлення до світу продовжує діяти на людей, нехай і не так, як при житті. Сенс життя – це усвідомлювана цінність, якій людина підпорядковує своє життя, заради чого ставить і здійснює життєві цілі. Це також питання про сенс смерті людини і про її безсмертя. Якщо людина не залишилася після свого життя тінню, значить, її життя по відношенню до вічності було примарним.

Питання про сенс життя, так чи інакше, постає перед кожною людиною – якщо вона хоч скільки-небудь склалася як людина. Зазвичай подібні питання приходять в ранній юності, коли новостворена людина повинна зайняти своє місце в житті – і прагне знайти його. Але буває, що про сенс життя доводиться думати і в старості, і в передсмертному стані. Питання про сенс життя – це питання про те, чи варто жити? А якщо все ж таки варто, то для чого жити? З давніх-давен люди задавалися цим питанням, намагаючись знайти логіку свого життя.

У філософії існує два шляхи вирішення цього питання:

1. Сенс життя спочатку притаманне життю в його глибинних підставах, для цього підходу найбільш характерне релігійне тлумачення.
2. Сенс життя твориться самим суб'єктом – відповідно з цим твердженням можна розуміти, що ми самі свідомо просуваємося до

поставленої перед нами мети будь-якими способами буття. Ми надаємо сенсу життю і тим самим вибираємо і творимо людську сутність. Життя кожної людини драматичне як би вдало не складалося життя, як би воно не було тривалим, кінець неминучий. Всі наші життєві справи повинні порівнюватися з вічним, людина приречена на міркування про смерть і в цьому її відмінність від тварини, яка смертна, але не знає про це.

Якщо людина позбавлена сенсу в житті, це означає, що у неї немає внутрішньої мотивації, а це робить її слабкою. Відсутність мети не дозволяє взяти власну долю у свої ж руки, протистояти негараздам і труднощам, до чогось прагнути. Людиною без сенсу життя легко керувати, так як у неї немає своєї думки, амбіцій, життєвих критеріїв. У таких випадках свої бажання підмінюються чужими, в результаті чого страждає індивідуальність, не виявляються приховані таланти і здібності. Психологи кажуть, що якщо людина не хоче або не може знайти свій шлях, призначення, мету, то це призводить до неврозів, депресії, алкоголізму, наркоманії, суїцидів. Тому кожна людина повинна шукати сенс свого життя, нехай навіть несвідомо, до чогось прагнути, чогось чекати. Фромм вважав, що без цілей в житті жити не вийде, тому що людині ні до чого буде прагнути і нічого буде домагатися. Адже життя, наповнене цілями і мріями, цікаве і захоплююче.

Як стверджував А. Адлер, призначення людського життя полягає у розвитку людської душі. Адже у кожної людини є якийсь ідеал, до якого вона прагне і хоче бути схожим на нього. Звичайно, цей ідеал являє собою щось хороше і позитивне. Домігшись своєї мети, людина зможе побачити, у чому воістину справжнє призначення її життя, і для чого вона потрібна суспільству і світу. Якщо людина не вміє ставити перед собою цілі, то її життя не має ніякого сенсу. Але Адлер дотримувався того, що все смисли життя можна розділити на кілька груп, які будуть підходити не всім, тому що всі люди індивідуальні. І у кожної людини своя мета, яка наповнить її життя сенсом.

То який сенс життя у людини? Як було описано вище, у кожного в цьому світі свої цілі в житті, а значить, і своє призначення. Не варто забувати про індивідуальність кожної особистості, від якої багато що залежить: і цілі, і переваги, і погляди.

Перелік джерел

1. Нарский И.С. Западноевропейская философия 19 в. – М., 1976.
2. Лосский Н.О. История русской философии. – М.: Высшая школа, 1991.
3. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990.

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Борн С.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Старікова Г.Г.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, м. Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: d_philosophy@nure.ua

The thesis is devoted to one of the most important aspects of the philosophy of Gregory Skovoroda – the question of the meaning and content of human life. First of all, Skovoroda offers a philosophical and religious approach to the solution of this issue. In this case, he relies on the idea of the duality of the world, which finds its manifestation and in being human. The philosopher pays special attention to human qualities like love and faith. They, in his opinion, should be the basis of human existence.

Розвиток духовної культури України та її народу нерозривно пов'язаний з іменем великого філософа, поета і письменника, педагога Григорія Сковороди, який жив і творив у XVIII столітті.

У філософських діалогах і трактатах Г. Сковороди біблейська проблематика переплітається з ідеями платонізму та стоїцизму. Особливе місце у його філософських міркуваннях займає проблема людини. Г. Сковорода надавав величезного значення дослідженню буття людини, специфіки її існування. Науку про людину і її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Міркуваннях щодо цієї проблематики мають у Сковороди релігійно-філософський характер, вона невідривно пов'язана із зверненням до Біблії і християнської традиції, а тому спирається на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та інші. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, у чому зміст її життя, які основні грані людської діяльності. Для розкриття цих складних питань філософ використовує важливу складову своєї філософської концепції – тезу про двоїстість у всьому. Він вважає, що двоїстим є усе – видиме і невидиме, зовнішнє і внутрішнє, тілесне і духовне, тлінне і вічне, твар і Бог, матерія і форма, старе і нове, явне і таємне. Тлумачення існування "двох натур" слідує безпосередньо з трактату "Про Бога": "...Весь світ складається з двох натур: одна – видима, друга – невидима. Видима натура зветься твар, а невидима – Бог у стародавніх [людей] Бог звався "розум всесвітній". Тому в них були різні імена: натура, буття речей, вічність, час, доля, необхідність, фортуна та ін.

Видиме і невидиме у бутті людини нерозривно пов'язані між собою, адже матеріальний (видимий) світ існує всюди, але так само всюди існує і невидимий світ. Але в основі всіх речей, їх діяльності, як вважав Сковорода, лежить невидима натура (Бог, дух). Цю думку він розкриває у філософському творі "Нарцис" (1767), де пише, що невидимість "першенствує" в усіх без винятку речах матеріального світу і в самій

людині. Вона всьому є основою, початком, а сама – без початкова, не обмежена ні часом, ні місцем, ні статтю. Отже, у працях Сковороди Бог означає не тільки невидиму натуру чи просто натуру, а й закономірність, що лежить в основі існування матеріального світу. Видима натура, або твар, у творах Сковороди має протилежне за своїм змістом значення і означає світ речей, тобто все матеріальне. На думку філософа, існування в усьому двоїстості — невидимого (Божого) і видимого (матеріального) робить неможливим зникнення будь-чого безслідно.

Але філософ розглядає й інший аспект проблеми. Любов та віра дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного «Я». «Крізь любов та віру людина пізнає себе», — твердить Сковорода. Пріоритет тези «пізнай себе», як відомо, належить Сократу. Але у Сковороди було новим для філософських вчень теза про необхідність пізнання природи людини у таких її вимірах як віра, надія, любов. Поняттями, протилежними любові та віри у Сковороди є сум, туга, нудьга, страх. Вони позбавляють людину здоров'я і роблять її душу приреченою на слабкість. Тому Сковорода наполягає на тому, що запорукою здоров'я людини є її радість, так званий кураж. Він формулює один із важливих постулатів свого світорозуміння: до життя не можна підходити як до чогось готового, повністю заданого зовнішнім середовищем. Його треба будувати самому на філософських засадах. Через філософію треба досягти не просто істини буття, а буття в істині. Він вважав, що сенс людського існування – це подвиг самопізнання.

Разом з тим, буття в істині Сковорода розглядав стосовно мудреця, а не соціальних колективів. Але і в такому розумінні він наближає усвідомлення філософії як практичної системи життєвої орієнтації. Це якісно відрізняло українського мудреця від багатьох європейських філософів того часу. «Подивись на світ цей, – писав він. – Поглянь на рід людський. Адже він є книга...» Тобто у розумінні Сковороди життя є книгою, яку треба не лише читати, а і писати. Життя твориться, як філософський трактат, хоч воно і не пристосоване до бібліотечних полиць, де стоять запліснявілі од старості фоліанти, проте має загального з ними родича – невидиму основу існування, ідеї добра, краси, істини, за якими пишуться книжки і гортаються сторінки власного життя. Таким чином, Сковорода намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення.

Отже, питання, які висвітлював Г. Сковорода у своїх філософських і літературних творах, є актуальними і донині, а його підхід до сенсу людського буття залишається оригінальним та сучасним і у наші дні.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФОРМАЛЬНОЇ ЛОГІКИ ТА АБСТРАКТНОГО МИСЛЕННЯ

Ляшова А.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Старікова Г.Г.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, м. Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: d_philosophy@nure.ua

The thesis is devoted to the problem of correlations of formal logic and abstract thinking. The basic structures of thinking, which eventually became the basis of formal-logical laws, are considered. Some aspects of thinking, which are based on formal logic, are analyzed.

Абстрактно-понятійне мислення і формальна логіка – найважливіші інструменти, необхідні для людського пізнання. Щоб вижити в реальному світі, жива істота повинна враховувати існування певних законів об'єктивної реальності. У тварин це «знання» закладено на рівні інстинктів і рефлексів, воно передається на біологічному рівні і є вродженим. Людині як представнику виду *homo sapiens* необхідно розуміти, усвідомлювати це знання. Для його осягнення і служить людський розум, основними інструментами якого є понятійне мислення і правила формальної логіки.

Закони навколишнього світу в далекій давнині вже фіксувалися в зароджується мови і формується мисленні, спочатку наочно-дієвому мисленні «тут і зараз», через образне уявлення про світ до революційного стрибка – виникнення понятійної форми збереження і передачі інформації. Перші кроки на шляху утворення мови і мислення повинні були враховувати певні об'єктивні закономірності навколишнього світу. Ці закономірності знайшли своє втілення в примітивних правилах побудови мови, однакових у всіх народів і в усі часи: є предмет (іменник), дія з цим предметом (дієслово) і властивості цього предмета (прикметник). Таким елементарним схемами мови як не можна краще відповідає схема найпростішої думки, сформульована у формальній логіці: $S - P$.

Люди спиралися на правила логіки і використовували їх в процесі пізнання протягом багатьох тисячоліть, формулюючи і не усвідомлюючи їх. Лише давньогрецька філософія, яка усвідомила, що людина вміє мислити за допомогою слів, вперше задалася питанням про те, якими ж правилами слід користуватися в процесі мислення, щоб отримати істинний висновок. Вони звернули увагу, що вибудовувати думку можна по-різному, але лише в певних випадках ми можемо отримати справжній результат. Знання цінне тільки тоді, коли воно дозволяє людині правильно орієнтуватися в світі. Тому мета пізнання полягає в одержанні знань, використання яких, при дотриманні ряду умов, призводить до вірних результатів. Крім безпосередніх знань, істинність яких перевіряється емпірично, є знання, істинність яких досягається опосередковано,

виходячи з інших істинних знань. Такі знання і є результатом абстрактного мислення, що спирається на методи формальної логіки.

Логіка як розділ філософії вивчає способи досягнення істини в процесі пізнання опосередкованим шляхом, тому її визначають як науку про способи отримання вивідного знання. Предметом логіки є людське мислення. На відміну від інших наук, логіка розглядає мислення не як саме по собі (як у психології), а як засіб і інструмент пізнання. За словами Дж. Локка, логіка – це анатомія мислення. Розумовий процес, при якому людина використовує логічні поняття і конструкції, якому властива доказовість, розсудливість, і метою якого є одержання обґрунтованої істинного виведення з наявних передумов – це і є логічне мислення. Логіка своїми законами і правилами забезпечує істинність мислення. Причому істина її цікавить переважно не як відповідність думки дійсності, а як відповідність цієї думки іншій. Вивчаючи мислення, логіка спирається на ряд його властивостей: 1. Мислення як психічне відображення дійсності є результатом взаємодії головного мозку з навколишнім світом. Отже, мислення здійснюється в поняттях, які відображають реально існуючі предмети і явища, їх властивості та відносини. Ніхто не може мислити категоріями, які не мають реального змісту. 2. Для логіки важливе значення має властивість мислення бути істинним. Але висновок про істину не абсолютний, він має відносний характер. Усякий висновок відображає реальність у певних процесах, у певному аспекті, у певному відношенні, під певним кутом зору. Не всякий логічний висновок підкріплюється фактичними даними, істинність деяких суджень і умовиводів, зроблених відповідно до логічних правил, умовна, оскільки вона допускається лише у заздалегідь обумовленої системі зв'язків. 3. Істотне значення для логіки має те, що мислення характеризується певною самостійністю, тобто незалежністю від буття, хоча ця самостійність відносна. Створений, закріплений у свідомості і відтворений образ отримує самостійне існування, незалежне від об'єкта, який дав цьому образу життя. З'являється можливість подумки «маніпулювати» цим об'єктом: розкладати на елементи і ознаки, формувати поняття, висловлювати судження, в цілому – створювати і передавати знання. Завдяки самостійності мислення образ об'єкта і поняття про нього сприймаються іншими людьми, які безпосередньо цей об'єкт не вивчали.

Таким чином, логіка як вміння думати і міркувати послідовно і несуперечливо, потрібно нам у багатьох життєвих ситуаціях, починаючи з вирішення складних технічних і бізнес-задач, закінчуючи переконанням співрозмовників. Але незважаючи на високу потребу в цьому вмінні, ми часто робимо логічні помилки. Тому, як і раніше, залишаються актуальними як теоретичні дослідження правил формально-логічного мислення, так і освоєння цих правил «людиною мислячою».

ПРОТИВОРЕЧИЯ И ПАРАДОКСЫ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЗНАНИЙ

Стариков К.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Старикова Г.Г.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, м. Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: d_philosophy@nure.ua

Theses are devoted to the specifics of human knowledge. Such features of cognition as its fundamental infinity and infinity, on the one hand, and inaccuracy, incompleteness of human knowledge, on the other, are considered. This is one of the sources of paradoxes in human knowledge. Another similar source is the ineradicable subjectivity of knowledge, which makes it human.

В эпоху становления информационного общества важную роль приобретают человеческие знания. Информация в виде знаний становятся особой ценностью как для отдельного человека, так и для общества в целом. Поэтому проблема знаний, их производства, хранения и передачи стала одной из ключевых проблем современной гносеологии.

Знания необходимы человеку, во-первых, как биологическому существу – для приспособления и выживания в мире. Во-вторых, являясь специфически человеческим «вместилищем» информации, они необходимы для адаптации и последующего существования в человеческом обществе. Благодаря знаниям, люди могут рационально организовывать свою жизнь, свою деятельность, решать возникающие проблемы и поставленные задачи. Знания необходимы индивиду для формирования, развития и совершенствования собственной личности, для реализации своих способностей и талантов. Однако уже в древние времена мыслители обнаружили существование ряда проблем, связанных с развитием человеческих знаний. Сократа говорит: "Я знаю только то, что ничего не знаю". Эта фраза наполнена глубоким смыслом. Чем больше человек знает, тем больше размеры его незнания. Его знания ребенка – точка, а весь мир вокруг этой точки – неизвестное. В процессе своего развития человек узнает все больше и больше – точка преобразуется в круг, где окружность – граница нашего знания. Из года в год, радиус окружности возрастает. И с каждым годом растет длина окружности – увеличивается граница соприкосновения с неизвестным. Таким образом, чем больше мы знаем, тем меньше мы знаем, – это парадокс, который со времен Сократа никому не удалось разрешить. Познание чего-то нового рождает новые вопросы. Человеческие знания не имеют границ, но как бы человек не пытался, как бы он того не хотел, не в его силах знать все и вся.

Следует отметить, что фраза, произнесенная Сократом, также имеет и иной смысл. Человеческие знания не бывают безупречными и абсолютными. С течением времени происходит развитие науки, техники,

культуры в целом, с одной стороны, и отдельного человека, который, усваивая все больше разнообразной информации, вынужден менять свой взгляд на окружающий мир, адаптироваться к новым ситуациям. В результате несовершенство человеческих знаний делает человека убежденным только в его незнании. Осознание своего незнания – высшая человеческая мудрость. Необходимо при этом подчеркнуть, что, прочитав большое количество научных работ, книг, философских трактатов, вы будете больше знать, но не станете мудрее, потому что мудрость характеризуется степенью осознания знаний, а не их количеством.

Совершенствовать свои знания, развиваться, познавать непознаваемое – неотъемлемое условие в жизни каждого человек, то, что отличает людей от животных. Мы развиваемся, когда учимся, обретаем опыт, становимся мудрее, по-новому воспринимаем окружающий нас мир. А учимся мы всегда – непрерывно, каждую секунду в жизни. Все это приводит к выводу, что человеческие знания принципиально безграничны. Можно сказать, что бесконечность Вселенной находит свое воплощение в бесконечности человеческого знания о ней. Из этого также следует, что человеческие знания представляют собой такую же открытую саморазвивающуюся систему, как человеческий разум или личность. Поэтому к анализу развития знания применимы такие синергетические понятия, как точка бифуркации, странный аттрактор и другие. В последние десятилетия синергетическая методология особенно активно используется при изучении когнитивной сферы человека.

С человеческим знанием связан еще один неразрешимый до сих пор парадокс. Он связан с тем, что знание всегда имеет субъективный характер, ибо всегда является знанием какого-либо субъекта – не важно, отдельного ли индивида, научного сообщества или целого народа. С одной стороны, наука изначально ставит задачу получения объективных знаний, а с другой стороны это знание всегда и обязательно субъективно. Современная наука, осознав эту ситуацию, стремится, тем не менее, найти решение проблемы, в частности, с помощью подключения к процессу познания искусственного интеллекта, который по определению должен быть объективен, поскольку не обладает личностью и т.п. Однако программируют этот интеллект люди-субъекты, поэтому пока решить проблему объективности-субъективности человеческих знаний у кибернетики не получилось.

Мы видим, что человеческие знания обладают целым рядом парадоксальных свойств, исследование которых во многом составляет содержание современной гносеологии и эпистемологии. Разрешение этих парадоксов может обеспечить в будущем принципиальный прорыв, скачок в познавательных возможностях человечества.

КОГНИТИВНЫЕ ИСКАЖЕНИЯ КАК ИСТОЧНИК ЛОГИЧЕСКИХ ОШИБОК

Кондратюк М.В.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Старикова Г.Г.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, м. Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: d_philosophy@nure.ua

Theses are devoted to the question of stereotypes of thinking. Various types of such stereotypes are considered, the logical errors contained in them are analyzed. Ways to overcome the patterns of human thinking are proposed. It is concluded that a large variety of such stereotypes and the need to get rid of them.

В современном информационном мире одной из актуальных проблем стало умение работать с информацией, выбирать нужную, анализировать и понимать ее. Эти интеллектуальные действия не так просты, как кажется на первый взгляд. В человеческом разуме существует множество помех, искажающих и сам процесс мышления, и его результат.

С другой стороны, избыток информации вынудил человеческий мозг выработать некий защитный механизм, предохраняющий его от излишней, как ему кажется, информации. Такой механизм получил название когнитивных искажений – ошибок в нашем сознании, алгоритмов, которые появились ради благой цели защитить мозг от перегрузки. Значение таких искажений в том, что они влияют на логику мышления, пытаются упростить сложные логические конструкции. Но оказалось, что не вся защита одинакова полезна. Иногда эти алгоритмы срабатывают там, где не надо, и заставляют нас ошибаться. Мозг рисует собственную картину мира, внутри которой мы и существуем. Однако в погоне за простотой часто используются шаблоны и стереотипы, а это существенно затрудняет или делает совершенно невозможным творческое мышление. Поэтому от таких мыслительных «упрощений» желательно избавиться, но для этого нужно понимать, в чем они заключаются и как действуют. Мы представим некоторые из таких механизмов.

Первый – это антропоморфизм. Мы приписываем группам людей, животным и даже природным явлениям свойства человека. А потом думаем, что они и правда могут вести себя как люди. Помните, в сказках герои постоянно общались с ветром, солнцем, серыми волками? В какой-то форме мы до сих пор не избавились от такого мифического восприятия, которое существенно искажает наши представления о реальной природе. Следующий механизм – парейдолия. Это зрительная иллюзия, когда в нагромождении случайных линий, точек и фигур мы видим какой-то завершённый объект. Когда из темноты под кроватью на вас «вылезает» монстр, а лунный ландшафт складывается в фигуру зайца — это именно

парейдолия. Она прекрасна для художника, но не всегда полезна для ученого-исследователя. Существует также иллюзия кластеризации. Это стремление находить закономерности там, где их нет. «Я два раза надевал на собеседование этот свитер, два раза получил приглашение на работу. А на третье собеседование надел рубашку, всё было плохо. Значит, свитер счастливый». Так ли это на самом деле? В логике это называется «вывод по ложным основаниям». Еще один вариант – иллюзорная корреляция. Она тоже заключается в поиске несуществующих закономерностей. Мы легко замечаем вещи, которые выделяются среди других: картинки в тексте, цветные плакаты на серых стенах, высокого человека среди низкорослых. Но нам этого мало. Искажение работает, когда мы составляем мнение о людях, например, о представителях другой культуры. Допустим, мы встречаем жителя Новой Зеландии, что само по себе необычно. Оказывается, что он маниакально любит кофе. Наш мозг делает вывод, что он фанат кофе, потому что из Новой Зеландии. За этим может последовать ошибка стереотипизации – мы приходим к выводу, что все жители Новой Зеландии любят кофе.

Следующий вариант – недооценка размера выборки. Эта ошибка типична для вывода по неполной индукции. Мы забываем, что такой вывод обязательно носит вероятностный характер, и пытаемся сформулировать общее суждение. Иными словами, мы совершенно не умеем обращаться со статистикой. Статистические данные хорошо работают с большими выборками, а с маленькими — плохо. Но мы не можем этого оценить и ждём, что в маленьких группах действуют те же принципы, что и в больших. Ошибка достаточного основания связана с неумением мыслить логично. Есть такой закон: если у одного предмета есть свойство А, а у второго предмета такого свойства нет, то эти предметы не одно и то же. Это логично только тогда, когда мы знаем о предметах всё. Но если наших знаний не хватает, закон даёт сбой. Широко распространено также, особенно на уровне обыденного мышления, такое явление, как отрицание вероятности. Поэтому, когда нужно принимать решение, а знаний недостаточно, небольшие риски либо игнорируются вообще, либо переоцениваются. Часто человек, который никогда не попадал в чрезвычайную ситуацию, не может представить себе её, поэтому игнорирует её вероятность.

Это лишь несколько примеров стереотипичности человеческого мышления. Можно выделить также большие группы стереотипов, которые изучает социология или психология – это, например, религиозные, политические, семейные, профессиональные. Главный их недостаток в том, что они поощряют несамостоятельность мышления, его зависимость от внешних факторов, в том числе и социальных. Задача человека – обнаружить в себе подобную запрограммированность и постараться избавиться от подобных интеллектуальных стереотипов.

СОВРЕМЕННАЯ НАУКА И ПРОБЛЕМА УНИВЕРСАЛИЙ

Лещенко Н.Р.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Покровский А.Н.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (067) 527-56-38
e-mail: mykyta.leshchenko@nure.ua

The importance of science in modern world is hard to overestimate. The benefits of scientific progress are used in everyday life of the billions of people nowadays. Still, problems of a different kind occur. Those problems disturb not only the minds of the scientists, but also the minds of the philosophers. This work is mostly devoted to the development of the discussion between thinkers of the 20th century around the problem of universals and its connection with philosophy of science. Also, the work presents a short introduction to the philosophy of D.C. Williams and his view on the problem of universals.

Научное познание, или научная картина мира, является той призмой, через которую большинство людей, живущих в обществе современного типа, воспринимают данную им окружающую среду. Науке доверяют, причем это доверие небезосновательно, ведь достижения её огромны. Однако, на протяжении своей истории, наука сталкивалась с множеством проблем различного характера, в том числе и с проблемами философскими. Проблема индукции, проблема демаркации научного знания и многие другие. Проблема универсалий, будучи достаточно древней и известной еще античным мыслителям, также не потеряла свою актуальность и по сей день.

Представьте два красных яблока. Какие общие свойства этих яблок мы можем выделить? Они красные, круглые. Но такими свойствами обладают не только яблоки, а и красные мячи, красные шары для боулинга, красные бильярдные шары и т.д. Является ли “красность” яблока “красностью” бильярдного шара? Что такое вообще “красность” и как она проявляется в мире чувств? Возможно ли существование свойств вещей отдельно от самих вещей? Платон и Аристотель, средневековые реалисты и номиналисты расходились в этом вопросе во мнениях.

Общие понятия являются одним из основных методологических инструментов науки, например, ньютоновские масса и вес. С точки зрения некоторых реалистов (в средневековом смысле), универсалии (общие понятия) обладают собственным существованием. Например, “красность” является единой сущностью, хотя при этом представляется и как свойство многих вещей. Но как одна и та же сущность может находиться в нескольких местах сразу, а если это не так и такого рода универсалии существуют только в нашем сознании (как об этом говорили номиналисты) – то можем ли мы в принципе говорить о таком свойстве как “красность”?

Англо-американская философская традиция, во многом посвященная решению логико-гносеологических проблем современной науки, дала миру

целую плеяду мыслителей, которые предложили свои варианты разрешения проблемы универсалий. Реализм развивался в сторону утверждения единого объективного мира, который и исследуется наукой (научный реализм), а продолжением номинализма можно назвать инструментализм Джона Дьюи. Интересными представляются размышления об универсалиях американского философа XX века Дональда Кэри Вильямса. В основе его концепции лежит понятие “тропов”, или же частных, которые обладают такими свойствами универсалий, как всеобщность и независимость от объектов реального мира (так как они сами являются такими объектами). Вильямс вводит понятие “класса сходства” – множества всех тропов, которые обозначают одно свойство или отношение различных вещей. Допустим, у нас есть две красные вещи – яблоко и машина. Их “красности” обусловлены тем, что существуют два тропа, которые являются членами одного класса тропов, определяющих “красность”.

Но в чем же преимущества данной концепции по сравнению с традиционным универсализмом? Во-первых, концепция тропов на концептуальном уровне снимает проблему нахождения одной универсалии в разных местах одновременно. Во-вторых, больше нет необходимости постулировать наличие субстанции – некой сущности, которая “держит” свойства конкретной вещи вместе, так как вещи в концепции Вильямса представляются именно как набор тропов, а сами тропы, во многих интерпретациях, можно назвать свойствами конкретных объектов. События и процессы, которые сложно назвать свойствами, можно представить как замену одного тропа другим. Таким образом, не отрывая их от эмпирических знаний, мы можем сохранить категориальную элегантность данной концепции. Использование же всякого рода “субстанций” нагружает наш описательный аппарат. Можно сказать, что концепция тропов выигрывает у концепции универсалий.

Некоторые философы выражали скептицизм по поводу того, что тропы могут быть единственной базовой конструкцией в онтологии. Так, Армстронг, австралийский философ-реалист, возражал, что нельзя точно выделить какое-то одно свойство, которое будет отдельно существовать от всех остальных. Таким образом, тропы, которые заменяют свойства и их отношения, не могут выполнять функцию базовой категории. Эта и другие проблемы теории тропов стали причиной множества дискуссий, в которых оспаривали или отстаивали состоятельность этой замены концепции универсалий.

Список источников

1. Klima G. The Medieval Problem of Universals [Электронный ресурс] / Gyula Klima. – 2017. – Режим доступа к ресурсу: <https://plato.stanford.edu/entries/universals-medieval/>.

ПЕРЕДАЧА ЭМОЦИЙ ПРИ ОБЩЕНИИ В СЕТИ

Голубцова Н.С.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Покровский А.Н.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: nataliia.holubtsova@nure.ua

As the title implies the article describes impact of the attempts to express people's feelings in the net chat through the using of emoji. The aim of this paper is to find out and to describe philosophical and psychological problems which grow up from the fact, that society tends to have conversation more in the Internet rather than in real life. Especially this problem is relevant for youth, because it is influenced by social networks much more, than older generation. It is spoken in detail about possible changes, which can occur with those who use different emoji even without thinking about their necessity and influence.

В соответствии с данными социальной сети Facebook, в ней ежеминутно регистрируются около 400 пользователей. Эта статистика отлично иллюстрирует тот факт, что общение всё неуклоннее переходит в цифровой формат. Бесспорно, такая коммуникация имеет ряд достоинств, но так же она несёт в себе множество недостатков, основным из которых является ограниченность в передаче невербальных жестов (мимика, визуальный контакт, интонация). Общаясь всё больше в сети, люди непроизвольно проецируют опыт этого общения и на реальную жизнь. В связи с этим могут возникать затруднения с выражением своих эмоций, что особенно касается молодого поколения. Многие из нас просто не имеют таких навыков, ведь большую часть времени мы общаемся в социальных сетях, а здесь наши чувства легко выражаются при помощи смайликов и других символов, которые получили название *эмоджи*. Но стоит ли доверять им такую хрупкую субстанцию, как эмоции? И, в целом, не вырождается ли общение из-за таких вспомогательных средств?

Прочтите отрывок из письма немецкого философа Мартина Хайдеггера к его возлюбленной Ханне Арендт: «И то, что любовь – есть, это отрадный завет «тут – бытию»: оно может быть. И вот новый покой разливается по твоему лицу, и это отражение не какого-то свободно парящего блаженства, но крепости и доброты, в которой так всецело есть ты» [1]. В отрывке автор изящно описывает глубокое чувство любви, используя только слова: ему не нужны никакие эмоджи, чтоб выразить на письме чувства, а они – намного сложнее, чем эмоции. Однако, сейчас молодые люди затрудняются выразить эмоции на письме, не используя вспомогательных символов. Одной из причин таких изменений может быть то, что молодёжь имеет большее количество социальных связей, чем старшее поколение, когда оно было в их возрасте. Главной предпосылкой к такому всплеску коммуникации стали социальные сети. В подтверждение

данных слов выступает такая статистика: среднее число друзей у людей, родившихся с 60-х по 80-е гг. – 200 человек, а у пользователей, рождённых с 1959 по 1964 – 98. Как можно увидеть, значения увеличиваются обратно пропорционально возрасту. Однако, общаясь с большим числом людей, многие испытывают трудности при погружении в общение. Людям сложно описывать свои чувства. Эмоджи же отлично справляются с функцией эмоциональной нагрузки. Поставьте в конце предложения сердечко, и оно молниеносно подменит слово «люблю» или «нравится». Тем самым, с одной стороны, мы придаём сообщениям какую-то индивидуальность, используя порядок определённых символов, а с другой стороны, подтверждаем своё нежелание испытывать глубокие, смешанные, исполненные разных оттенков чувства, путём ограничения всего спектра эмоций стандартными символами. Увы, но и опросы подтверждают эти слова. К примеру, 70.4% опрошенных американцев считают, что эмоджи помогают им более точно описывать их чувства.

Из увеличения количества коммуникации вытекает ещё одна проблема – коммуникация становится весьма поверхностной. Ведь большее число знакомств равносильно меньшему времени, уделяемому каждому новому «другу». И в этом случае эмоджи так же оказываются востребованными благодаря своей краткости и универсальности. Заменят ли они извечные «люблю» или «доверяю»? Конечно, поставить символ легче, чем написать слово, ведь образ, сформировавшийся у вас в голове, так и не выльется из ваших уст, а просто превратится в картинку, имеющую так много смыслов, но не выявляющую чувства человека в полной мере. Кажется, будто в наши дни написать длинное сообщение означает признаться в своей глубокой симпатии к адресанту. Как следствие, мы непроизвольно отдаляемся друг от друга, поскольку общение становится всё более формальным и менее вовлечённым.

Как утверждал Хайдеггер: «Мы зависим от технических приспособлений, они даже подвигают нас на новые успехи. Но внезапно, и не осознавая этого, мы оказываемся настолько крепко связанными ими, что попадаем к ним в рабство» [2]. По сути, использование эмоджи при общении – это та же технология. И её появление влияет на каждого человека по-разному. Но стоит признать, что неосознанное использование этих символов ограничивает свободу и сдерживает развитие средств самовыражения, требует относиться к ним осмысляюще.

Перечень ссылок

1. Newtonew [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://newtonew.com/culture/ne-spam-5-knig-s-pismami-ot-kotoryh-hochetsya-byt-luchshe> – Заглавие с экрана. – (Дата обращения: 20.12.2018).

2. Хайдеггер, М. Отрешённость/М.Хайдеггер//Разговор на просёлочной дороге / М. Хайдеггер. – М., 1991. – С. 102 – 112.

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Малицька Н.А., Бунецька О.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук. Горячківська Г.М.

Харківський національний університет радіоелектроніки

61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65

e-mail: <d_philosophy@nure.ua>

The idea of tolerance is practical, because it is the condition of human dignity. Discrimination of following the remarks, apartheid, vorozhna's art, genocide, living along with the tolerance of a tolerant protest until the perceptions of us. Meanwhile, the question of tolerance has being solving for centuries by understanding of deep mutual ties between all people.. «That since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defences of peace must be constructed» (UNESCO Constitution).

Поняття «толерантність» означає умовне прийняття вірувань, дій, практик, які суб'єкт вважає «невірними», але «прийнятними», і не заперечує. Цицерон вважав «толерантію» синонімом чесноти стійкості до страждань, нещастя, болю і несправедливості різного роду. В ранньохристиянському дискурсі термін стосується подолання релігійних відмінностей і конфліктів (твори Тертуліана і Кіпріана). В середньовічних міжрелігійних діалогах концепт толерантності розвивається у міжконфесіональних пошуках істини проти релігійної догми (Луллий Раймунд, Мойсей Маймонід, Ібн Рушд). На соборі в Констанці в 1414 – 1418 рр. голова польської делегації Павел Влодкович, ректор Ягелонського університету, засуджував хрестові походи як такі, що суперечать Божій волі, стверджував, що язичницькі і християнські народи можуть співіснувати в мирі і критикував Тевтонський орден за завоювання нехристиянських народів у Пруссії та Литві. П. Влодкович впроваджував думку, що світ, керований принципами миру і взаємної поваги між народами, є можливим, і що язичницькі нації мають право на мир і володіння власними землями. Микола Кузанський у «De Pace Fidei» (1453) виклав християнсько-гуманістичну концепцію терпимості. Еразм Роттердамський вказує на можливу релігійну єдність через намагання уникати релігійних чвар з несуттєвих питань віри (adiaphora).

Гострі релігійні конфлікти XVII століття викликали низку класичних праць з теорії терпимості, серед яких: «Теологічно-політичний трактат» Баруха де Спінози (1670), «Філософські коментарі на слова Євангелія...» П'єра Бейля (1686) і «Лист про віротерпимість» Джона Локка (1689). Спіноза акцентував чесноти справедливості і любові і відокремив їх від релігійних догм і філософського пошуку істини. Він вважав, що завдання держави підтримувати мир і справедливість, тому вона має право регулювати зовнішні релігійні інститути. Однак, природне право на свободу думки і судження і на «внутрішню» релігію повинні, обмежувати владу держави.

Трагедії ХХ століття призвели до нових рефлексій. Зокрема, Ю. Габермас наголошував, що толерантність не можна плутати з суспільною добродією (готовністю до співпраці, компромісу, консенсусу), оскільки толерантність – політична чеснота: вона працює в ситуації відсутності єдиної мови і розумної єдності, запобігаючи конфлікту. У 1948 році Генеральна Асамблея ООН прийняла статтю 18 «Загальної декларації прав людини», яка вплинула на численні національні конституції, сприяючи правам людини, зокрема свободі совісті. Стаття проголошує: «Кожен має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу зміни своєї релігії або переконань, а також свободу, самотійно чи спільно з іншими, публічно чи приватно, проявляти свою релігію або віру в навчанні, практиці, поклонінні та дотриманні».

У працях відомих філософів ХХ століття – Майкла Уолцера, Карла Поппера, Джона Роулза та інших – актуальним питанням стало звернення до парадоксу терпимості до нетерпимості. М. Уолцер у праці "Про толерантність" зазначив, що більшість малих релігійних груп, які є бенефіціарами толерантності, самі по собі є нетерпимими. У свою чергу, Дж. Роулз у праці "Теорії справедливості" вказав, що нетерпимість секти слід терпіти в толерантному суспільстві, якщо вона безпосередньо не загрожує безпеці інших членів суспільства. На його думку, члени нетерпимої спільноти в толерантному суспільстві з часом стають толерантними до суспільства в цілому. К. Поппер у праці «Відкрите суспільство та його вороги» зазначав, якщо ми толерантні до радикальної нетолерантності, то ми провокуємо зростання нетолерантності в суспільстві. Однак, якщо ми нетерпимі до нетолерантності, то чи можна назвати нас толерантними? К. Поппер вважав, що, хоча конкретні випадки залежать від їх конкретних учасників, на законодавчому рівні необхідно прирівняти радикальну нетерпимість і заклики до неї до злочину. Але переслідуватися повинна винятково саме радикальна нетерпимість, фанатизм, без прив'язки до конкретних рухів.

У 1995 році Декларації принципів толерантності, прийнята ООН у Парижі проголосила, що толерантність – це повага, прийняття і правильне розуміння всієї різноманітності культур, форм самовираження і людської індивідуальності. Толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування і свобода думки, совісті, переконань. Це єдність у різноманітності, це не лише моральний обов'язок, а й політична і правова потреба. Толерантність забезпечує можливість досягнення миру і веде від культури війни виховні технології до культури миру. Толерантність – це не поступка, поблажливність чи прикидання, а насамперед активне ставлення до дійсності, яке формується на засадах визнання універсальних прав і свобод людини. Толерантність розглядається як одна з умов успішної соціалізації (інтеграції в систему суспільних відносин) людини, сутність якої полягає в умінні жити в гармонії з собою і з іншими людьми.

МИФ И МИФОТВОРЧЕСТВО КАК ЭЛЕМЕНТЫ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Багнюк Ю.С.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Тихонова Л.А.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 7021-465
e-mail: yuliia.bahniuk@nure.ua

The article deals with the problems of myth-making in the information society. It is argued that modern humanity not only reproduces old myths, but also creates new ones. Modern myth is a universal element of social communication, and myth-making is one of its main types.

Формирование постиндустриального, а затем информационного общества, вопреки определенным ожиданиям, не привело к тотальной рационализации культурной и социальной жизни. В начале XXI века человечество не только продолжает воспроизводить прежние мифы, но и создает новые. Миф постоянно присутствует в современной культуре, будучи одним из ее оснований – первичной формой «конструирования» собственно человеческой реальности и устойчивым элементом социальной коммуникации. Мифологические компоненты существуют в искусстве и религии, политике и науке, в пространстве массмедиа. Большинство исследователей проблем современного информационного общества считают, что мифотворчество является частью манипулятивных технологий в политике, культуре, рекламе.

Современный миф – это универсальный элемент социальной коммуникации, а мифотворчество – один из ее основных типов. Основная задача мифа – маскировка социального, исторического, т.е. преходящего и случайного, под природное – вечное и неизбежное. Миф способен превратить историю в природу, существующий социальный порядок – в естественный и неизбежный. И хотя миф ничего не объясняет, его констатирующие формулировки создают видимость объяснения. Большинство исследователей сходятся во мнении, что миф – это вторичный продукт культурных коммуникаций. Мифологическое сообщение выступает не столько средством трансляции информации, сколько инструментом влияния. Главная его цель – мотивировать, а не информировать, и обращено оно напрямую к эмоциям и бессознательному. Именно поэтому современными участниками такой коммуникации выступают массовые субъекты, а ее инструментами – массмедиа.

Принято считать, что СМИ принадлежит особая, если не ключевая роль в современном мифотворчестве. Однако, такой подход не объясняет, что именно делает их таким эффективным инструментом создания мифологических сообщений. Массмедиа – это все общественные учреждения, которые используют технические средства для

распространения общедоступных сообщений. К ним относятся книги, газеты, журналы, радио, телевидение, социальные сети, новостные агрегаторы, интернет-каналы, а также средства фото и электронного копирования. Основная функция массмедиа – отображение некоторого фрагмента социальной действительности и предоставление человеку возможности овладеть им. Информация, которую предлагают массмедиа оказывается для обычного человека достаточно реальной. Постоянно повторяя сообщения, они формируют мир значений и вовлекают людей в общее символическое пространство. Такое пространство в состоянии не просто изменить восприятие событий, но и может повлиять на действия людей. О событиях в разных уголках мира мы часто узнаем из СМИ в режиме реального времени, поскольку сами не можем побывать всюду. Поэтому картинка, которую нам предлагают СМИ воспринимается нами как реальность.

Современные средства массовой информации не только порождают определенные информационно-смысловые потоки, но и имеют возможность управлять ими. Такая возможность возникает вследствие тщательного отбора тем, обсуждаемых в СМИ. Нет таких фактов, которые нельзя было бы отобразить в СМИ, однако освещается только избранный набор сюжетов, которые становятся темами повестки дня и существуют независимо от того, подтверждает их существование внешний мир или нет. СМИ маркируют реальность, фактически создавая то, что будет считаться интересным, а затем и истинным. Подбор новостей, которые подают СМИ, оказывает влияние на мысли аудитории. Слушатели и зрители начинают считать важным то, что как важное преподносят СМИ, а публичная повторяемость, обсуждение и воспроизведение в различных контекстах тех или иных сюжетов открывают возможность влияния на работу какого-то конкретного учреждения или социального института. Возникает ситуация, когда искусственно созданная реальность может совершенно открыто влиять на реальность объективно существующую.

Повседневное функционирование СМИ создает символическую, пронизанную мифами среду, которая воздействует на современного человека. И так же, как древний миф актуализировал пережитое, сконструированные средствами СМИ сообщения вызывают к массовым страхам и опасениям. Такое воздействие ускользает от внимания именно в силу его обыденности и повсеместного присутствия массмедиа, а информация, которую они создают и транслируют признается информацией о реальности даже несмотря на то, что действующий в них механизм отбора тем и сюжетов выявлен, проанализирован и ни для кого не является секретом. В результате – средства массовой информации способны создать символическую реальность, которая не имеет оснований в действительности. Но многократно повторенная – она воспринимается как еще более реальная чем объективно существующий мир.

ОДИНОЧЕСТВО ЧЕЛОВЕКА В ГЛОБАЛИЗОВАННОМ МИРЕ КАК ФИЛОСОФСКАЯ ПРОБЛЕМА

Белозуб В.И.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Тихонова Л.А.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 7021-465)
e-mail: veronbelozub@gmail.com

In modern society, due to objective and subjective reasons, huge part of population feel sense of physical or mental loneliness. The article deals with topical philosophical aspects of studying the problem of loneliness of modern person, their connection with processes of globalization and informatization of society.

Глобализация в современном мире захватила не только экономическое и культурное пространство, но и пространство социальное. Объединение социального пространства повлекло за собой объединение социальных проблем. Одна из таких актуальных проблем современного общества – проблема одиночества. В современном глобализованном и информатизованном человеческом обществе многократно усиливается индивидуализм, ослабляются первичные социальные связи, увеличивается раздробленность и социальная мобильность. Одиночество становится социально обусловленным. При этом, само понятие «одиночество» носит противоречивый характер. С одной стороны – человек постоянно испытывает потребность в индивидуализации. С другой – человек – существо общественное и постоянно нуждается в единении с другими людьми. Феномен одиночества присущ современному информатизованному и глобализованному обществу и затрагивает большую часть населения. Проявляется одиночество в тех случаях, когда индивид выбирает определенную жизненную стратегию, ориентированную на ограничение или разрыв социальных связей.

Наиболее проработанными и систематизированными философскими подходами к изучению проблемы одиночества считаются феноменологический и экзистенциальный. Первый рассматривает жизненный мир человека в качестве открытой развивающейся системы, на которую одиночество оказывает существенное влияние. Оно вносит качественный разлад в систему жизненного мира человека: делает ее менее мобильной и менее динамичной. Феноменология одиночества изучает несколько аспектов жизненного мира человека. Это прежде всего уникальность каждой личности и ее самоактуализация. Второй аспект – внешнее окружение каждой личности и ее культурное пространство. И третий – ближайшее окружение человека, его дружеские, партнерские и любовные отношения.

Современная феноменология выделяет четыре основные грани одиночества: космическую, культурную, социальную и межличностную. Космическая грань связана с теми стрессовыми переживаниями, которые вызваны потерей связей человека с природой и Богом. Культурная грань характеризуется разрывом культурных связей личности. Социальная грань одиночества касается проблем, которые вызваны политической или экономической изоляцией социальных групп. Наиболее тягостной, по мнению исследователей, является межличностная грань одиночества. Поскольку характеризуется она количеством и качеством тесных эмоциональных связей и их отсутствие наиболее тяжело переживается индивидом. Экзистенциальный подход, напротив, исходит из того, что одиночество побуждает человека к творческой работе и творческому отношению к окружающей действительности. Такое понимание одиночества оптимистично, поскольку утверждает самоценность человека и значимость личности. Однако в рамках экзистенциального подхода нет места изучению причин и факторов одиночества, опыт одиночества приравнивается к жизненному опыту вообще. Его нельзя изменить, но можно творчески использовать. Сторонники экзистенциального подхода считают, что человеку необходимо осознанно относиться к своему одиночеству, поскольку именно осознанное отношение к пониманию одиночества определяет характер взаимодействий человека с внешним миром. Общим в экзистенциальном и феноменологическом подходах к изучению проблемы одиночества является то, что проблема одиночества всегда связывается с проблемой осознанности. В тот момент, когда человек начинает осознавать свое одиночество, он начинает задумываться и над проблемой установления контакта с другими людьми.

Рассматривая различные подходы к проблеме одиночества, следует отметить глубокий интерес к этой проблеме со стороны практически всех мировых религий. Стремление человека объяснить устройство своего внутреннего мира и устройство мира внешнего, очень часто приводят к размышлениям о возможности существования иной реальности, которая способна объяснить первопричину всего, что происходит в окружающей человека действительности. Например, Н.А. Бердяев, известный своим богоискательством, считал, что человек, изолирующий себя от Бога, лишается непосредственного опыта духовной жизни и неизбежно сталкивается с болезненным переживанием одиночества, причины которого он ошибочно видит в себе, других людях или окружающем мире [1, 98 – 112]. Современные отечественные философы чаще всего понимают одиночество как экзистенциальный опыт человека, источником которого является возможность выбора жизненного пути в соответствии со своим пониманием мира, общества, Бога и своего Я.

Перечень ссылок

1. Бердяев Н.А. Дух и реальность. – М.: Изд-во АСТ, 2007. – 381 с.

ВПЛИВ ІРРАЦІОНАЛІЗМУ А. ШОПЕНГАУЕРА НА ТВОРЧІСТЬ Р. ВАГНЕРА

Глюза А.П.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Тіхонова Л.А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, просп. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: anastasiiia.hliuza@nure.ua

The influence of irrational philosophy of A. Schopenhauer on the musical art of R. Wagner is considered in the article. Irrationalism laid a new trend in modern art, which changed the view on aesthetic values. The new approach was that the beauty in art should be sought not in the similarity with real life, but in yourself.

Ірраціональна філософія, що стала реакцією на кризу європейського раціоналізму, призвела до зміни культурно-естетичних орієнтирів європейської культури кінця XIX – початку XX сторіччя. Ірраціоналізм започаткував таку тенденцію у сучасному мистецтві, що корінним образом змінила погляд на естетичні цінності. Новий підхід полягав у тому, що прекрасне у мистецтві треба шукати не у схожості з реальним життям, а у самому собі, у гармонії свого духу. Саме А. Шопенгауер як один з представників ірраціональної філософії, вважав, що сприймати мистецтво з точки зору вчителя, або філософа може тільки людина, що зовсім не має естетичного почуття.

Безпосередній вплив філософії А. Шопенгауера на європейське музичне мистецтво можна прослідкувати на прикладі творчості Р. Вагнера. Більшість дослідників вважають, що у творчості саме цього відомого композитора вплив філософських ідей А. Шопенгауера проявився найбільш яскраво та наглядно. У А. Шопенгауера було особливе відношення до музики. Він вважав, що музика – це втілення самої волі. Музика сильніше усього пробуджує почуття, а страждання та радість завдяки їй набувають ознак узагальненості. Вона сильніше усього діє на нашу волю. З А. Шопенгауером Р. Вагнер познайомився влітку 1854 року і це знайомство стало вирішальною подією в житті Вагнера: жодна з попередніх духовних зустрічей, хоча б навіть з Л. Фейєрбахом, не може з нею зрівнятися ні в аспекті особистого, ні в аспекті історичного її значення. Після 1854 року його називають адептом доктрини А. Шопенгауера. Він доводить необхідність для людини зречення від усякого минушого бажання і вчить, що людство може прийти до спокути, до блаженства тільки скорботним шляхом повного зречення. Р. Вагнер уважно вивчав твори А. Шопенгауера. Особливий вплив на нього мала книга «Світ як воля та уявлення». Вважається, що цей твір вплинув на світогляд великого композитора.

Вагнер захоплювався філософією А. Шопенгауера, але брав не всі

його ідеї. Так, погляди Вагнера розбігаються відносно Людини і Смерті. За Вагнером Людина повинна зустрічати смерть не з почуттям втоми і відрази до життя, а з почуттям повної задоволеності, бо вона знає, що її місія тут на землі виконана; смерть не є благо в собі, як вчить християнство і філософія А. Шопенгауера, смерть є природним закінченням життя, яке і є єдиним позитивним благом.

Звичайно, Вагнеру дуже імпонувало в навчанні Шопенгауера улюблене романтиками протиставлення генія і натовпу, до якого філософ звертається в своєму трактаті неодноразово. Порівнюючи генія зі "звичайною людиною", Шопенгауер стверджує, що геній все відчуває гостріше, а також і страждання..

Сам композитор багаторазово опинявся у стані генія, якого не визнав натовп, і цю ідею часто втілював у своїх творах. Незрозумілими, відкинутими є не тільки молодий лицар Вальтер Штольцінг – його новаторське мистецтво не сприймають майстерзінгери, але і Голландець в веселому натовпі на норвезькому березі, і Тангейзер, який оспівує чари Венери перед миннезінгерами в Вартбурзі.

Вагнера хвилювала проблема самогубства, якій Шопенгауер приділив велике місце в своїх роботах. Він доводить, що самогубство не є результатом найважливішого питання існування, це довільне знищення окремого явища волі. Необхідністю ж є справжнє заперечення волі до життя "вмирати добровільно, вмирати охоче, вмирати радісно – це... перевага того, хто відкинув волю до життя". Цю провідну ідею в його філософії Шопенгауер почерпнув в космогонічних навчань давньої Індії – буддизму. Цікаво, що «нірвана» – останнє слово, яким завершується книга А. Шопенгауера "Світ як воля і уявлення". Таким чином, весь трактат присвячений цьому поняттю [2].

Це співзвучно з основними ідейними мотивами "Трістана та Ізольди". Вагнеровські герої – натури неординарні, сильні, пристрасні, які особливо гостро переживають страждання, – здійснюють самогубство. Але, як і для Шопенгауера, так і для Вагнера, це не вихід: в кінці опери обидва герої зрікаються волі до життя і зовсім за Шопенгауером "вмирають охоче, вмирають добровільно, вмирають радісно" – відкидають сансару і знаходять нірвану.

Таким чином, філософія та естетика А. Шопенгауера значно вплинули на європейську музичну філософію XIX століття. Цей вплив був настільки всебічним, що проявився практично у всіх сферах художньої діяльності. Одним з головних наслідків впливу шопенгауерівських постулатів є постійна зміна ролі музики в художньо-естетичних поглядах.

Використані джерела

1. Чернишова Л. А. Вплив філософії Шопенгауера на творчість Вагнера / Л. А. Чернишова. – 2016. – №5. – С. 252 – 254.

2. Шопенгауер А. Світ як воля та уявлення / А. Шопенгауер, 1999. – 832 с

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ФІЛОСОФІЯ СВІДОМОСТІ

Темчур К.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Тихонова Л.А.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)-702-14-65)
e-mail: d_philosophy@nure.ua

The article discusses possibility of existence of consciousness in artificial intelligence. It is argued that researchers and developers of artificial intelligence use definition of consciousness and do not attach this term to a person. They understand by consciousness only ability to cognize the world with the help of thinking and mind.

Вважається, що коли Рене Декарт сказав: «Мислю – отже існую», він не тільки ствердив існування свідомості, а й першим відкрив світові саме поняття свідомості. Свідомість – це найвища, притаманна лише людині форма відображення об'єктивної дійсності, спосіб її відношення до світу та себе. Свідомість являє собою єдність психічних процесів, що активно приймають участь в осмисленні людиною об'єктивного світу та свого буття. Філософи вважають, що свідомість визначається тільки через спілкування з іншими людьми. Вона складається із чуттєвих образів предметів, що мають сенс та значення, знань та узагальнень, що створені за допомогою вищої психічної діяльності, мислення та мови. Отже, свідомість – це особлива форма взаємодії людини із дійсністю та керування нею. Відношення свідомості до буття утворює головне питання філософії, що складається із двох елементів: онтологічного та гносеологічного. Проблеми існування та функціонування свідомості хвилювали філософів усіх часів. Платон і Аристотель розробляли ідеї, що склали основу такого філософського напрямку як дуалізм. Фалес, Епікур, Демокрит, чийі думки лягли в основу монізму. Декарт, Спіноза, Локк, Шопенгауер, що створили нові концепції розуміння свідомості, та ще багато інших. В межах філософії можна виділити три основні моделі свідомості. Першою виникла космоцентрична модель і створили її філософи Стародавньої Греції. Вони стверджували, що свідомість є частиною космічного, загального знання. Середньовічна теологічна концепція свідомості пов'язує людину з Богом. Антропологічна концепція, що була створена Рене Декартом, наполягає на тому, що свідомість є справжньою формою усього існування. У сучасній філософії склався інший підхід до визначення свідомості.

В наш час існує багато тлумачень терміну «свідомість» і багато визначень цього поняття. Дослідники та розробники штучного інтелекту використовують визначення свідомості, яке не прив'язує цей термін до людини. Вони розуміють під свідомістю тільки здатність пізнавати світ за

допомогою мислення та розуму. А таке визначення теоретично може мати відношення не тільки до людини, але й до штучного інтелекту. Визначень штучного інтелекту також існує достатньо. Одне з них стверджує, що штучний інтелект – це розділ інформатики, що займається формалізацією проблем та завдань, які подібні до дій, які виконує людина. Тобто, за таким визначенням, ШІ – це імітування людського сприйняття, здатності навчатися та приймати рішення. Дійсно, зараз ШІ успішно проявляє себе у різних галузях. Комп'ютери грають у шахи та виграють у світових чемпіонів, ставлять медичні діагнози, керують будинком і навіть створюють художні картини та музику. Але проблема не тільки в тому, що складно визначити що таке штучний інтелект?

Дуже складно оцінити схожість людського та машинного інтелекту. Навіть знаменитий тест, запропонований Аланом Тьюрингом, на думку філософів не може бути доказом розумності штучного інтелекту. Критики Тьюринга наполягають на тому, що визначення розуму підміняється констатацією схожості машинного та людського інтелекту.

Існує думка, що свідомістю володіє вся природа, а не тільки людина. Мозок лише відображає інформацію та енергію, що породжена універсальним знанням. З розвитком науки і техніки відмінності між живими та неживими системами стають все більш умовними з усіх точок зору. Будь-яку систему, що спроможна виробляти, отримувати та передавати інформацію, можна вважати як живу. Штучний інтелект керується своїм алгоритмом, не усвідомлюючи що саме і для чого він це робить. Але і людина ц певних обставинах може вести себе несвідомо.

Відомий дослідник проблем свідомості Дж. Сьорл ще у 1990 році констатував, що програма лише маніпулює символами, мозок же надає їм сенсу. Машина буде імітувати розуміння, сприйняття та мислення, нічого насправді не розуміючи та не сприймаючи [1]. Штучний інтелект може перевершити людей у плані розуму та аналізу, але навіть найрозвиненішим системам – нейронним мережам – бракує такого важливого компоненту, як воля. Вони не можуть діяти самі по собі, як людина. Штучний інтелект навчається, як і ми, але робить це не за своєю волею. Артур Шопенгауер вважав волю первинною для світобудови, вбачав у ній сукупність бажань та несвідомих прагнень, іноді нерозумних та випадкових. А хіба машина може приймати нерозумні рішення? Отже, підсумовуючи, можна сказати, що будь-яка царина інтелектуальної діяльності людини може бути представлена у вигляді алгоритму та передана машині. Однак, створення універсальної розумної машини, та ще й такої, що має свідомість – це справа майбутнього. Доки у штучного інтелекту відсутня воля та свідомість, він не може перевершити інтелект людини.

Перелік посилань

1. Сьорл Дж. Разум мозга – компьютерная программа? // В мире науки. 1990. №3. С.7-13.

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Гаптельманов А.В.

Науковий керівник – ст. викл. Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail:artem.haptelmanov@nure.ua

The problems of personal identification caused by changes made by means of information technology are analyzed. Special attention is paid to the consideration of information technologies, which not only changed the management of technological processes, but also became a tool of influencing human activity and shaping their identity.

Інформаційні технології, проникаючи в усі сфери життя соціуму, впливають не лише на його архітектуру, але і на способи і форми буття окремої людини. В зв'язку з цим проблеми інформатизації суспільства, її соціальних наслідків привертають увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Проте більшість фахівців концентрують свою увагу на технічній складовій цього процесу. Сьогодні інформаційні технології (ІТ – технології) опосередковують взаємовідносини між людиною і суспільством, як і стосунки між людьми. Зокрема, зміни, що вносяться інформаційними технологіями і засобами інформаційної техніки, змінюють соціальні процеси ідентифікації і самоідентифікації особистості, що спиралися в традиційному суспільстві на прямі контакти людини з тими або іншими соціальними групами і людьми. Змінюючи комунікативне середовище людини, інформаційні технології неминуче вносять новий зміст в соціальні процеси ідентифікації.

На сучасному етапі суспільного розвитку проблема ідентифікації людини, її світоглядного простору й соціального буття, вибору моральних цілей і засобів набуває особливої актуальності. Під впливом наростаючого процесу інформатизації всіх сторін життєдіяльності індивіда відбувається зміна ціннісної, морально-духовної складових світоглядного поля людини, трансформуються традиційні форми комунікації, ускладнюються системні зв'язки соціальних суб'єктів. Як наслідок, по-новому постає проблема ідентифікації людини [1].

Послуги та технології Інтернету дозволяють користувачам різних переконань, різного походження й рівня освіченості встановлювати контакт один з одним і об'єднуватися у співтовариства. У той же час, у подібному середовищі виникають проблеми ідентифікації та анонімності користувачів, які ставлять під сумнів їх здатність розуміти свою життєдіяльність (як приватну, так і професійну) і розпоряджатися нею у віртуальному середовищі, де виникають нові норми. В інформаційному середовищі людина стикається з декількома видами ідентичності, які

піддаються позитивним і негативним змінам під впливом інформаційно-комунікаційних технологій. Головними з них є два типи ідентичності: ipse-ідентичність (відчуття власної особистості) і idem-ідентичність (більш формальна ідентичність, що залежить від контексту, оточення й ситуації) [2].

По мірі того, як оточуючий світ стає все більш складнішим і пліннішим, людина все активніше намагається до відтворення у ньому найбільш звичних, традиційних форм соціальної ідентифікації. Проблема ідентичності породжується інноваційним характером розвитку інформаційного суспільства, кліповою фрагментарністю сучасної культури [3], перманентною змінністю.

Сучасна людина покликана постійно втрачати ідентичність з тим, щоб знову і знову її виробляти. На перше місце у сучасному інформаційному суспільстві висуваються адаптивні здібності людини до мережевої моделі, що сприяє формуванню мережевої особистості, престижність і конкурентоспроможність якої залежать від мобільності, свободи та адаптивності, вміння орієнтуватися у потоці інформації. Сучасна криза ідентичності проявляється у різноманітних формах: апатії, намаганні відійти від реального світу, безпорадності, віртуальній залежності. Ця тенденція приводить до негативної автономії, дезінтеграції, відсутності життєвих планів, втрати довгострокових життєвих планів. З іншої сторони, відчуття єдності зі своєю інформаційною спільнотою дозволяє осмислювати значущість свого особистісного буття і зберігати цілісність існування.

Втрата минулої ідентичності у сьогоднішній реальності заставляє цілісну особистість вибирати, співставляти, пропоновані суспільством нові інформаційні цінності і норми, які допомагають виробляти необхідну стратегію поведінки у теперішньому і майбутньому.

Перелік посилань

1. Дзьобань О. До проблеми моральної ідентифікації людини в інформаційному суспільстві / О. Дзьобань // Теоретичні і практичні засади еволюції від інформаційного суспільства до «суспільства знань» і до smart-суспільства: виклики і можливості четвертої промислової революції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 23–24 трав. 2018 р. – Запоріжжя, 2018. – С. 43–47.

2. Дзьобань О. П. Зародження концептуальних підходів до розуміння сутності і специфіки інформаційного суспільства / О. П. Дзьобань, Е. А. Кальницький // Вісн. Нац. ун-ту «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Сер. Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – Вип. 5 (19). – 2013. – С. 3–15.

3. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – Москва: АСТ, 2004. – 781 с.

МОЛОДЕЖЬ В УСЛОВИЯХ ОБЩЕСТВА РИСКА

Закаблук М.В.

Научный руководитель – ст. препод. Жидкова О.О.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр.Науки,14, каф.философии, тел. (099)005-20-11)

e-mail: maksym.zakabluk@nure.ua

The object of consideration in this article is the young generation in the high-risk society, and the associated social status of uncertainty. Theoretical approaches to understanding risk and prerequisites of their formation. Explain the concept of uncertainty from the point of view of modern sociological approach and considers the impact of risk on social interaction of young people in society.

Специфика современного общества заключается в том, что социальная реальность изменяется с головокружительной скоростью, вынуждая членов общества и общество в целом функционировать в таких ситуациях, когда стереотипы, правила поведения, в индивидуальной или общественной практике очень быстро изменяются. В этом случае неопределенность выступает конструирующим признаком, то есть средой появления риска, поэтому возрастание неопределенности может повлечь за собой еще больший риск. Риск – это форма деятельности в условиях неопределенности при наличии возможности оценить вероятность ее результата. Риск есть не только деятельность, но и характеристика состояния личности, группы, общества [1].

Жизнедеятельность молодежи осуществляется в социальных условиях, которые таят в себе различные угрозы и риск. Происходящие в современных обществах фундаментальные социально-экономические и социокультурные изменения направлены в сторону усиления неопределенности, неоднозначности явлений и процессов. Снижается возможность прогнозирования не только отдаленного, но и ближайшего будущего, что привносит неопределенность и нестабильность в жизнедеятельность вступающих в общественные отношения молодых людей. Достижение желаемого статуса в условиях стремительно изменяющейся социальной реальности неизбежно становится для молодежи делом рискованным. Таким образом, риск может рассматриваться в качестве одного из существенных свойств молодежи как социально-демографической группы и значимого фактора ее социального развития.

Молодое поколение в большинстве своем оказалось без надежных социальных ориентиров. Разрушение традиционных форм социализации, основанной на социальной предопределенности жизненного пути, с одной стороны, повысило личную ответственность молодых людей за свою

судьбу, с другой – обнаружило неготовность большинства из них включиться в новые общественные отношения.

Социальные риски молодежи состоят в следующем:

– риски семьи. Состоит в утрате передачи культурного и биосоциального опыта, а именно в сохранении истории и традиций семьи; в создании собственной репродуктивной семьи с целью обретения независимости от родительской семьи; в семейных ожиданиях, которые чаще сводятся к «встрече своей второй половины», чем к созданию репродуктивной семьи;

– профессиональные риски. Определяются приоритетом для молодых людей именно престижности работы, а не профессионализма и творчества, т.е. непонимание молодежью того, что залогом престижной работы является профессионализм и творчество;

– риски здоровья. Употребление табачных и алкогольных изделий, различных наркотических веществ, неправильный образ жизни, плохая экологическая ситуация, характеризуются высокими показателями опасности рискованных ситуаций и низкой оценкой их влияния;

– экономические риски. Эта группа рисков учащейся молодежи чаще проявляются в опосредованной форме, прежде всего потому, что главной задачей для молодых людей является получение образования, а не трудовая деятельность с целью обеспечить себе условия жизни. Тем не менее, молодежь участвует в процессе потребления, не всегда имея адекватное представление о рыночных процессах современного общества;

– политические риски. Связаны со специфическим характером интереса молодежи к политической деятельности в силу своего возраста. Большинство учащейся молодежи не стремится участвовать в деятельности общественно-политических организаций, но при активной включенности молодых людей в общественно-политическую жизнь политические риски могут проявляться в латентной форме, например при участии в деятельности незаконных молодежных группировок националистического или религиозного толка [2].

Перелік посилань

1. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну: пер. с нем. / У. Бек. – Москва: Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.

2. Чупров В. И. Молодежь в обществе риска / В. И. Чупров, Ю. А. Зубок, К. Уильямс. – Москва: ИНФРА-М: Норма, 2015. – 230 с.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Запорожець Н.О.

Науковий керівник – ст. викл. Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: nataliiazaporozhets@gmail.com

The peculiarities of the youth socialization in the information society and related issues are analyzed. The modern information field creates fundamentally new socialization channels that can have both positive and negative influence on the personality formation. An excessive preoccupation with the virtual communication environment causes serious integration problems that result in loneliness, depression, sociopathy, dependency on social networks and other negative effects.

У наш час спостерігаються процеси формування нового типу суспільства, особливістю якого є перетворення інформації і знання на основний стратегічний ресурс. Саме тому таке суспільство називають інформаційним. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають дослідження всього комплексу змін, якими характеризується процес соціалізації індивіда в умовах інформаційного суспільства.

Актуальність проблем, пов'язаних з процесами соціалізації в інформаційному суспільстві очевидна, оскільки велика кількість відомих зарубіжних та українських вчених, таких як Д. Белл, І. Масуда, Дж. Мартін, В. І. Волович, М. П. Лукашевич, В. В. Москаленко, та інші, присвятили свої наукові праці їх дослідженню.

Процес соціалізації як процес формування індивіда відповідно до вимог суспільства визначається не тільки змістом інформації, але й особливостями її надання. На сьогоднішній день, коли інформація і знання стають все більш важливим фактором, успіх соціалізації особистості залежить від ефективності участі особистості в інформаційних системах. Соціалізація триває протягом всього життя людини, але зараз мова піде саме про молодь, для якої проблеми соціалізації в інформаційному суспільстві стоять досить гостро. Отже, соціалізація молоді – це процес становлення і розвитку даної групи аж до переходу її у групу дорослих, це поетапне включення молоді в соціум, яке здійснюється на основі діяльності і самодіяльності, у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії з іншими віковими групами [1, с. 63].

За останні роки виникли принципово нові канали соціалізації, які відіграють велику роль в процесі формування індивіда та його адаптації в суспільстві. Одним із таких каналів є глобальний інформаційно-мережевий простір, який пронизує всі сфери соціального життя. Сучасне інформаційне поле суттєво впливає на молоде покоління, бо воно найбільш

відкрите для нових норм та цінностей, що можуть призвести до різних типів поведінки під час процесу розвитку особистості, як позитивних, так і негативних.

Сучасна молодь, споживаючи інформацію, вкорінює у собі особливу культуру, яку Е. Тоффлер назвав «кліп-культурою». Кліп-культура породжує відповідну свідомість, у якій немає місця рефлексії та уявленням [2, с. 281]. Вона орієнтується на візуальні образи, тим самим створюючи проблему досить поверхового сприйняття інформації молоддю. Це має великий вплив на мислення, уявлення, емоційне сприйняття. Також сучасні молоді люди велику кількість вільного часу проводять за використанням засобів масової інформації, в Інтернеті та соціальних мережах. Звичні соціальні спільноти витісняються соціальними мережами, де молодь може більш вільно самореалізувати себе, уникаючи будь яких бар'єрів, які не дають в реальному житті пережити ті чи інші бажані емоції або події. Оскільки віртуальне середовище виглядає значно привабливіше та яскравіше, ніж звичне життя, людина повністю занурюється в нього. Внаслідок цього виникає ізоляція від реального спілкування з іншими людьми, зменшується кількість соціальних контактів, людина стає залежною від соціальних мереж. На жаль, це призводить до найжахливіших наслідків, а саме до самотності, соціопатії, депресії та навіть самогубства. Віртуальний простір є інформаційно насиченим, і тим самим наче має позитивно впливати на інтелектуальні здібності людини. Але велика кількість інформації несе в собі приховану, а часто і неприховану агресію та пропаганду, що характеризується негуманним характером. Тому досить часто ще несформована особистість піддається руйнації через сформовані негативною інформацією погляди.

Таким чином, можна зробити висновок, що процес соціалізації молоді в суспільстві характеризується внутрішньою конфліктністю, яка спричинена великою кількістю чинників. У молоді можуть виникають складнощі під час інтеграції в реальний соціум, оскільки соціалізація в віртуальному світі створює ілюзію легкості спілкування та взаємодії, але вона триває лише доти, доки індивід знаходиться в соціальній мережі. Внаслідок цього виникає суперечність двох реальностей – соціальної та віртуальної.

Перелік посилань

1. Павловский В. В. Ювентология: проект интегративной науки о молодежи: моногр. / В. В. Павловский. – Москва: Акад. проект, 2001. – 304 с.
2. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – Москва: АСТ, 2004. – 781 с.

МЕДИАКУЛЬТУРА ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Кись А.В.

Научный руководитель – ст. преп. Жидкова О.О.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки 14, каф. философии, тел.(057)702-14-65)

e-mail: oleksandr.kis@nure.ua

The paper examines the importance of media culture in the modern information society and in the life of an individual. Media culture has a strong effect on the mass consciousness, subordinating it to its laws. Problems of modern media culture are formulated, attention is paid to both positive and negative aspects of the influence of media culture on modern society.

Одним из основных признаков современного информационного общества является свобода доступа к информации и свобода ее распространения. (Информационное общество – концепция постиндустриального общества, современный этап развития информационной цивилизации, в которой главными продуктами производства являются информация и производство посредством информации знаний [1]).

Говоря о функционировании современного общества, можно утверждать, что самые яркие, динамичные преобразования и технологические прорывы происходят в области медиа. О скоростях изменений современных медиа, интересов социума и предпочтений различных аудиторий и групп свидетельствует исследование, проведенное учеными Оксфордского университета. По их данным, чтобы привлечь 50 млн. пользователей, телефонным компаниям понадобилось 75 лет, радио – 38 лет, телевидению – 13 лет, а интернету – всего 4 года [2].

Сегодня человек должен быть готов к быстрому восприятию больших объемов информации. В то же время, актуальной становится проблема скорейшего овладения современными средствами, методами и технологией работы с информацией. Поэтому современные ученые, (как гуманитарии, так технари) считают, что в XXI в. современный человек должен иметь определенный уровень культуры по обращению с информацией. Для отражения этого факта и была введена категория информационного общества, как «информационная культура», которая напрямую связана с термином медиакультура. «Информационная культура – это способность общества эффективно использовать информационные ресурсы и средства информационных коммуникаций и применять их передовые достижения в области развития средств информатизации и информационных технологий в культуре» [2].

Рассматривая медиакультуру, нельзя не упоминать такие понятия, как «медиасреда», «медиапространство», «медиаполитика» и другие, которые входят в область не только культурологических, но и

социологических, исторических, философских исследований. Все это доказывает, что изучение медиакультуры носит междисциплинарный характер.

Медиакультура имеет как положительные, так и отрицательные стороны своего воздействия на массовое сознание. Положительные качества медиакультуры:

- мгновенное распространение информации в глобальной сети Интернет;
- стирание границ для распространения информации по всему миру;
- возможность хранения большого объема информации при использовании разного рода портативных запоминающих устройств;
- возможность вести межкультурный диалог через глобальную сеть коммуникаций.

Негативные стороны:

- зависимость не только подростков, но и всех возрастных групп общества от времяпровождения в социальных сетях;
- неспособность в огромном потоке информации приобрести верные жизненные ориентиры;
- уход от окружающей действительности в медиареальность, отстраняясь от повседневных проблем и забот;
- переменчивость, текучесть, многоканальность современного технократического мира, приводят к информационным перегрузкам, непредсказуемой, неоднозначной медийной избыточности.

Таким образом, можно утверждать, что современное информационное общество формирует у людей совершенно новое мышление, образцы поведения и культурные нормы. Наши современники должны научиться жить в условиях информационных перегрузок, непредсказуемой и неоднозначной медийной избыточности. Умения ориентироваться в медийных потоках, анализировать и оценивать информацию; навыки непрерывного образования и диалога с массмедиа; опыт распознавания манипулирования со стороны средств массовой информации и являются базовыми категориями медийной культуры личности и общества.

Список использованных источников

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура: пер. с англ. / М. Кастельс; под науч. ред. О. И. Шкаратана. – Москва: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.

2. 1000 биографий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://biograf.academic.ru/>.

3. Медіакультура в контексті міждисциплінарних досліджень: монографія / Абрамова І. Г. та ін.; відп. ред. К. Г. Сірінюк-Долгарьова. – Запоріжжя: Кераміст, 2017. – 309 с.

ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ В ВИРТУАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Колода Д.Д., Токарев Р.А.

Научный руководитель – ст. преп. Жидкова О. О.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)-702-14-65)
e-mail: daryna.koloda@nure.ua, ruslan.tokariev@nure.ua

Socialization of the individual is quite an actual problem of our time. Our time does not stand still, and, having entered the postmodern era, man began to perceive others and himself in a new way. This is due to the emergence of a large number of technologies. Internet socialization makes the personality of the changing and increasingly complex requirements, has a contradictory character – is manifested in the form of negative relationships.

Проблема социализации человека, то есть включения его в социальную жизнь общества, как и проблема его самоидентификации, являются достаточно актуальными в современном мире. В широком смысле слова термин «социализация» применяется для обозначения процесса, в ходе которого человек с определёнными биологическими задатками приобретает качества, необходимые ему для жизнедеятельности в обществе [1]. На протяжении многих веков человек воспринимал социальные нормы и ценности через семью, образование, трудовой и профессиональный коллектив, взаимодействуя с государством и общественностью. Но время не стоит на месте. Сегодня, в век информационных технологий человек получает новые, дополнительные инструменты и механизмы адаптации и социализации к современной среде, которые предлагают новые установки, нормы и ценности, и в конечном итоге, оказывают влияние на потребности, систему отношений и ценностей современного человека. Одним из таких инструментов является виртуальная реальность.

Виртуальная реальность выступает альтернативной реальностью, в которой возможно абстрагироваться от проблем окружающего мира, пытаться исправить любую ошибку, экспериментировать, самостоятельно принимать решения, вне зависимости от результата. Новизна и большие возможности сети Интернет привлекают современного человека, тем самым, оказывая значительное влияние на его социализацию. Использование компьютерных сетей, приводит к существенным функциональным и структурным изменениям в социальной и психологической сфере человека [2]. По данным Международного центра исследования рекламы (World Advertising Research Center) можно отметить следующие характеристики современного человека [3]:

- 1) стремление к впечатлениям;
- 2) разнообразие направлений деятельности;

- 3) стремление достичь успеха в разных сферах деятельности;
- 4) разнообразие профессиональной самореализации;
- 5) большое значение сообщества виртуальных друзей;
- 6) стремление узнать многое с необходимостью быстрого результата;
- 7) политическая активность.

Интернет, предоставляя человеку возможности для удовлетворения многих потребностей, превратился из простого множества связанных сетей компьютеров в сообщество пользователей Сети, сообщество людей, соотносящих свое поведение с определенными правилами и законами виртуального пространства. Виртуальная среда становится реальной сферой деятельности, важной частью жизни индивида, меняя многое в самом человеке – стиль, образ жизни, привычки, круг интересов и общения.

Несмотря на новые возможности, которые открываются перед человеком в процессе его социализации при помощи современных информационных технологий, интернет-социализация имеет противоречивый характер. Можно говорить о конструктивной и деструктивной социализации. Иногда уход от реальности и полное погружение в виртуальный мир может привести к потере человеком своего личного «Я». Поведение человека постепенно переходит в разряд асоциального, он теряет имеющиеся у него до этого контакты с окружающим миром. Такие процессы оказывают сильное давление на психику, что делает невозможным выстраивание межличностных отношений, коммуникаций. Личностные качества стираются, на их место приходит агрессия, непринятие чужой точки зрения, и вообще в целом другой человек в его глазах не является полноценным, так как он не участник виртуальной реальности. Теперь человек, ориентируясь на идеалы и ценности глобальной Сети, пытается соответствовать именно им, забывая о собственных особенностях, интересах и потребностях.

Перечень ссылок

1. Соціалізація // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремін. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – С. 834–835.
2. Бабаева Ю. Д. Психологические последствия информатизации / Ю. Д. Бабаева, А. Е. Войскунский // Психологический журнал. – 2000. – № 5. – С. 36–38.
3. Плешаков В. А. Интеграция, киберсоциализация и социальное воспитание: студент и преподаватель в информационном пространстве / В. А. Плешаков // Педагогическое образование и наука. – 2010. – № 1. – С. 27–31.

МЕДІАФІЛОСОФІЯ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Андрос А.М., Лутай В.О., Кравченко С.О.

Науковий керівник – ст. викл. Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: artur.andros@nure.ua, vladyslav.lutai@nure.ua,
serhii.kravchenko@nure.ua

The article attempts to determine the role and significance of media philosophy in the modern media space, to establish interconnection with such concepts as media culture and media literacy. Today, users of media resources are processing large volume of media text, and therefore may require some knowledge of media philosophy.

Сучасне життя дуже стрімко змінюється, змінюється і сучасна наука. Сьогодні ми спостерігаємо велику кількість наукових досліджень міждисциплінарного характеру, які починають проникати у більш тонкі і різноманітні структури об'єктивного світу. Одним з проявів цих процесів є стрімке посилення значення медіосфери, що охоплює всю життєдіяльність суспільства. Тому не випадково в даний час швидкими темпами розвивається така нова галузь філософських знань, як медіафілософія, (О. Варічева, К. Вульф, А. Іваненко, О. Костіна, І. Кребель, та ін.).

Передумовами формування медіафілософії були ідеї інформаційного суспільства, які на сьогодні мають вже досить велику кількість різних концепцій, підходів та досліджень. Предметом дослідження медіафілософії є медіапростір, який неможливо дослідити без щільного зв'язку з самим життям людини і всіма тими аспектами, які традиційно входять у проблемне поле філософії.

«Медіафілософія, обираючи проблематику, якою раніше займали себе філософія науки, філософія культури, соціологія, політологія, історія комунікацій, ставить актуальні проблеми дії результатів високих технологій науки і техніки, тобто медіального простору на людину» [1, С. 37].

Медіафілософія мислиться як особливий підхід до медіа, вона намагається не пояснити медіа, а знайти медіа у соціальному просторі. Методологічний підхід медіафілософії підводить до осмислення медіа як інтегрованої цілості усіх різновидностей медіа, або їх конфігурацію. Використовуючи медіа, зрісшись із ними, людина стає комунікантом і створює медіапростір. Медіафілософське дослідження соціального

простору орієнтоване передусім на аналіз функціонування медіа та їх ролі в особистісному світі людини. Потенціал соціального впливу інформаційних медіа зростає в міру зростання їх технологічних можливостей, оскільки постійно зростаючі потоки інформації змінюють як способи існування людини, так і соціальні відносини, що склалися. Розвиток медіапростору поєднаний із процесами глобалізації й інформатизації, змінює свідомість людини і загальнокультурну картину світу.

Зі змістовного погляду медіапростір вивчається медіафілософією перш за все як текст, що має особистісне для кожної людини значення. Медіатекст – «продукт медіакультурних практик, а взятий у своїй глобальності він є безпосередньо медіакультурою у розумінні гетерогенної та гетероструктурної системи знаків, смислів та кодів» [2, С. 149]. Він виконує не лише інформаційну, комунікативну функції, а й може впливати на певну цільову аудиторію або певну соціальну категорію. Тобто, з одного боку, медіатекст швидко і без будь-яких обмежень надає необхідну інформацію, наприклад, під час навчання. З іншого, він уміщує значний обсяг інформації не завжди корисної, інколи, навіть шкідливої. Тому й ускладнюється процес вивчення подібних текстів їх структурою, інформаційною перенасиченістю, крім того, не завжди доречною або ж корисною.

Сучасна людина потребує медіаресурси у всіх сферах своєї діяльності, тому актуальність медіафілософії в інформаційному просторі очевидна. Вона містить ряд актуальних проблем комунікативного поля сучасної людини, а також можливість тлумачення, аналізу медіапонять.

Список використаних джерел

1. Медиафилософия. Основные проблемы и понятия: материалы междунар. науч. конф. «Медиа как предмет философии», 17–18 нояб. 2007 г. [Электронный ресурс]. – Санкт-Петербург, 2008. – Режим доступа: http://www.intelros.ru/intelros/biblio_intelros/2974-mediafilosofija.-osnovnye-problemy-i.html.

2. Кардаш Л. В. Поняття медіатексту як базової категорії медіа лінгвістики / Л. В. Кардаш // Молодий вчений. – 2017. – № 4 (44). – С. 146–149.

ІНФОРМАЦІЙНА ЕТИКА: ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Настенко О.С.

Науковий керівник – ст. викл. Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail:nastenko.as@gmail.com

The paper shows that the rapid scientific and technological development of society is directly related to the ethical threats to human existence. The idea of the further development of applied ethics, in particular informational, as a modern direction of ethical thought and the type of moral regulation in society, designed to help people in the information society to adequately adapt to modern conditions, is substantiated.

Створення сучасного світового інформаційного простору поступово висуває нові вимоги перед людиною як духовно-суспільною істотою, здатною приймати виклики інформаційної цивілізації і нести відповідальність за власні дії. На порядок денний постають питання регулювання культурних процесів в інформаційному просторі (у тому числі організаційних, правових, морально-етичних, соціокультурних), взаємодії культурних процесів, технічних та інформаційно-комунікаційних інновацій.

Розвиток інформаційних технологій, глобальна інформатизація сучасного життя є однією з домінуючих тенденцій сучасності. З тотальною комп'ютеризацією та поширенням Інтернету змінюється соціальна форма інтерактивної взаємодії між людьми й машинами в усьому світі. Інформаційні технології зачіпають фундаментальні права людини, такі як, захист авторських прав, інтелектуальної свободи, відповідальності і безпеки. Інформаційні моральні дилеми стають особливо важливими в інформаційному суспільстві. Тому нині гостро постає питання інформаційної етики, яка стикається з новими конкретними етичними питаннями, породженими революційними технологічними перетвореннями в суспільстві [1].

На думку науковців, потреба в аналізі інформаційного простору з позицій доброго та злого, морального та неморального виникла як послідовна реакція-відповідь на мінливість інформаційної складової сучасності. В цьому контексті, як засвідчує Миролубенко Г.А., інформаційна етика постає як спроба подолання нерегульованості інформаційно-комунікативного простору, привнесення етичної складової в стосунки, які опосередковані технічними засобами [2, с. 311].

Можна стверджувати, що сьогодні необхідно запроваджувати принципи інформаційної етики в практику через інтеграцію її основних постулатів у навчальний процес широкого кола фахівців

найрізноманітніших галузей. Серед користувачів Інтернету має бути впевненість у необхідності вивчення та аналізу поведінки в умовах мережевого середовища та відповідного регулювання взаємовідносин: «людина-комп'ютер» і «людина-людина».

У країнах Заходу створені інститути, що досліджують проблеми соціального впливу комп'ютерних технологій на особистість і суспільство, а також розробляються відповідні рекомендації, норми й методи їх запровадження в суспільну свідомість. Нині комп'ютерно-етична проблематика вийшла далеко за рамки питань про межі етично припустимого застосування комп'ютерів. Кінцева мета такого підходу – підготувати фахівця для роботи в сучасному інформаційному суспільстві, що володіє новими інформаційними технологіями, інноваційними методами для роботи з інформацією, який уміє приймати правильні рішення та здатний передбачати кінцевий результат своїх дій [3, с. 6].

Інформаційна етика на відміну від професійної етики інших фахівців означає ніщо інше, як моральні принципи не лише комп'ютерних професіоналів, але й усіх користувачів комп'ютерних систем і акцентує увагу на важливості вироблення етичних норм для всіх суб'єктів інформаційного суспільства. Незважаючи на те, що моральні норми підтримуються лише силою суспільної дії, їх наявність необхідна ще й тому, що історично на основі норм моралі виробляються нові й удосконалюються існуючі юридичні норми, які забезпечуються силою державного впливу.

Отже, створення ґрунтовних теоретико-методологічних досліджень в даній галузі є одним основоположних завдань як вітчизняної науки, так і в рамках світового вектора досліджень. Зважаючи на мінливість предмета досліджень, необхідним є схоплення останніх світових тенденцій в галузі поширення інформації, їх осмислення та відображення через призму інформаційної етики.

Перелік посилань

1. Капурро Р. Информационная этика / Р. Капурро // Информационное общество. – 2010. – № 5. – С. 6–15.
2. Миролубенко Г. А. Місце та роль спільнот в Інтернет-комунікації / Г. А. Миролубенко // Гілея. Науковий вісник. – 2011. – Вип. 45 (3). – С. 311–318.
3. Кремень В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства / В. Кремень // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 5–9.

СОВРЕМЕННОЕ ОБЩЕСТВО КАК ОБЩЕСТВО «ИНФОРМАЦИОННОГО РИСКА»

Овчаренко Е.С., Дикий С.А.

Научный руководитель – ст. преп. Жидкова О.О.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел.(057)702-14-98)
e-mail: yevhenii.ovcharenko@nure.ua, mesyt228@gmail.com

The paper examines modern society from the point of view of the possible negative consequences of the widespread introduction of information technology in human life. The risks directly related to information and computer technologies come to the fore, becoming a threat to the security of both an individual and society.

В последние десятилетия лет информация играет важнейшую роль во всех сферах человеческой жизни, что связано с постепенным становлением информационного общества. Для развития человечества стали необходимы не только материальные, инструментальные и другие ресурсы, но и информационные. Настоящее время характеризуется быстрым ростом информационных потоков. Наибольший прирост объема информации наблюдается в таких отраслях, как промышленность, торговля, образовательная сфера и банковско-финансовая сфера. Информация превращается в ценнейший вид продукции. Однако широкое использование информации породило новый вид рисков – информационные риски, которые могут составлять серьезную угрозу развитию и функционированию общества.

Что такое риск? Риск есть атрибут деятельности субъекта. Деятельности, в результате которой ему самому может быть причинён вред. Существование риска обусловлено наличием неопределённости результата деятельности, невозможностью однозначного предсказания конечного результата [1, С. 21]. В информационной сфере любые действия субъекта, связанные с получением (созданием), хранением, передачей и использованием информации сопряжены с риском. В настоящий момент еще не сложилось однозначного понятия, что же из себя представляет информационный риск. Некоторые специалисты рассматривают информационный риск в качестве события, которое оказывает непосредственное влияние на информацию: ее удаление, искажение, нарушение ее конфиденциальности или доступности. Другие рассматривают данное понятие в более узком аспекте, ограничивая зону информационного риска лишь компьютерными системами [2, 3].

Неблагоприятные последствия информационных рисков могут затрагивать все сферы жизни и деятельности человека. Особенно отчетливо информационные риски и угрозы проявляются в экономической сфере деятельности человека. Информатизация банковских систем переход

на безналичный оборот денежных средств, автоматизированное обслуживание клиентов, введение магнитных банковских карт, безусловно, сделали жизнь миллионов людей проще, но в то же время, информатизация этих же банковских систем, доверяя материальное благополучие человека информационным технологиям, перевела практически все финансовые операции в виртуальное пространство и вывела, таким образом, финансовых мошенников на новый уровень, где физическая идентификация источника угроз практически невозможна.

Осознавая существующие угрозы, человечество разрабатывает методы обеспечения информационной безопасности от информационно-технических атак: правовые, организационно-технические и экономические. Однако не надо забывать о методах, обеспечивающих информационно-психологическую безопасность. Разработка таких методов является более сложной задачей, так как современный человек живет в виртуализированном мире потребностей и страхов, создаваемых искусственно в информационном поле глобальных сетей коммуникаций.

Риск превратился в «норму» повседневной жизни, и наша жизнь есть цепь рискованных ситуаций, с которыми постоянно приходится сталкиваться, в результате чего происходят изменения в мышлении и поведении современного человека, который теперь, прежде всего, обеспокоен предотвращением и минимизацией рисков, то есть обеспечением одной из главных потребностей – потребности в безопасности. Однако полностью устранить риск из деятельной сферы бытия человека в принципе невозможно, так как любая деятельность по своей сути является рискованной. Возможны лишь некоторое «уменьшение» и «смягчение» риска. Задача исследователей данного феномена заключается в том, чтобы обострить сознание рискованности происходящего и показать, каким образом необходимо менять свое отношение к данному факту, чтобы адаптироваться в условиях новой реальности «общества информационного риска».

Список источников

1. Атаманов Г.А. Албука безопасности. Исходные понятия теории безопасности и их определения // Защита информации. Инсайд. 2012, – № 4, – С. 16 – 21.

2. Замула А.А., Одарченко А.С., Дейнеко А.А. Методы оценивания и управления информационными рисками / Прикладная радиоэлектроника, 2009, том 8, № 3. – С.382 – 387.

3. Киселева И.А., Искаджян С.О. Управление информационными рисками в бизнесе // Иннов: электронный научный журнал, 2017. – №1 (30). – С. 5.

СУЧАСНИЙ ПРОСТІР МЕДІАКУЛЬТУРИ: ДЖЕРЕЛО ЗНАНЬ ЧИ ЗАСІБ МАНІПУЛЯЦІЇ СВІДОМІСТЮ?

Руденко І.В.

Науковий керівник – ст. викладач Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: taras.14566@gmail.com

Media culture is an integral part of the modern information society and has its own functional apparatus, which applies in all areas of public life. The article considers the positive and negative aspects of mass media influence on the processes that occur in society.

Медіа культура, як суспільне явище почало утворюватися ще задовго до появи сучасних засобів комунікацій, але з їх появою вона почала займати одне з провідних культурних значень у суспільстві. Медіа культура є широким поняттям, що уособлює в собі засоби масової інформації, соціальні мережі, інформацію, що знаходиться там та її обмін, а також інші інструменти та засоби комунікації. Цей термін розуміється у двох аспектах. З одного боку, в соціальному плані – медіакультура суспільства. У цьому значенні розуміють соціокультурні явища, пов'язані з медіа (світ книг, світ телебачення, світ газет і журналів, світ радіо, світ інтернет-ресурсів). З іншого боку, в особистісному аспекті – медіакультура людини, коли сприймається творче самовираження через комунікаційні засоби, які зрештою забезпечують повноцінне залучення людини до суспільства [1]. Сукупність інформаційно-комунікаційних, матеріальних і духовних цінностей, характеристика рівня розвитку суспільства й конкретної людини, творча діяльність зі створення, збереження, освоєння та передачі цінностей, медіаінформації – лише деякі визначення медіакультури.

Дослідженню впливу мас-медіа на соціум присвячені праці Т. Адорно, Р. Арнхейма, Д. Белла, Ж. Бодрійяра, Ю. Габермаса, М. Кастельса, С. Кара-Мурзи, Н. Кириллової, С. Кримського, В. Лекторського, Н. Лумана, М. Маклюєна, В. Онопрієнка, О. Панаріна, Ч. Пірса, Д. Сосюра, Т. Суходуб, та ін. Аналізуючи вплив, який має на людину сучасний інформаційний простір та спираючись на дослідження феномену медіакультури, а також розглядаючи медіакультуру як невід'ємну частину інформаційного суспільства, що має свій функціональний апарат, спробуємо виокремити її позитивні та негативні сторони.

Позитивні сторони впливу:

– можливість накопичення і примноження інформації, що сприяє забезпеченню генетичної пам'яті суспільства;

– можливість спілкування між різними людьми, соціальними групами, країнами, народами, завдяки чому відбувається обмін культурною інформацією;

– медіакультура сприяє соціалізації особистості через засвоєння нею соціального досвіду, знань, норм, ідеалів відповідних даному суспільству, даній соціальній групі;

– сприяє фізичному і психологічному розслабленню, розрядці, пропонуючи широкий спектр спеціальних засобів релаксації;

– надає можливість розширювати свої пізнання про світ, осмислюючи його з різних точок зору, допомагає адаптуватися в сучасному житті та навколишньому середовищі;

– об'єднує народи, соціальні групи, держави, шляхом збереження культурної спадщини, національних традицій, історичної пам'яті, створюючи зв'язок між поколіннями.

До негативних методів впливу можна віднести:

– у масовому суспільстві медіакультура може стати засобом відволікання від соціального життя, засобом зомбування людей;

– використання мас-медіа у рекламі надає можливість створювати псевдо потреби, нав'язуючи певні стереотипи через рекламу та моду;

– створюючи «віртуальну реальність», яка своєю яскравістю, безтурботністю значно відрізняється від реального життя, може сприяти тому, що людина намагається все більше уникати проблем реального життя, жити не своїм, а чужим життям;

– під впливом негативної інформації, яка розповсюджується через засоби масової інформації, формується почуття страху, загрози глобальних катастроф, що відволікає людей від насущних проблем у їхньому житті;

– мас-медіа створюють можливість інформаційного, технологічного маніпулювання свідомістю, непомітно насаджуючи певні погляди через занурення людини у певне інформаційне середовище [2, 3, 4, 5].

Список використаних джерел

1. Формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів: науково-методичні рекомендації / АНП України, ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського; упоряд. А. І. Рубан. – Київ, 2005. – 64 с.

2. Кириллова Н. Б. Медіакультура: от модерна к постмодерну / Н. Б. Кириллова. – Москва: Академ. проект, 2005. – 448 с.

3. Лотман Ю. М. Беседы о русской культуре / Ю. М. Лотман. – Санкт-Петербург: Искусство, 1994. – 399 с.

4. Маклюэн М. Понимание медиа: внешние расширения человека / Маршалл Маклюэн; пер. с англ. В. Г. Николаева. – Москва: Гиперборей: Кучково поле, 2007. – 464 с.

5. Маркузе Г. Одномерный человек / Г. Маркузе. – Москва: АСТ, 2003. – 336 с.

СОЦИАЛЬНЫЕ РИСКИ МОЛОДЕЖИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Ушаков М.Р.

Научный руководитель – ст. преп. Жидкова О.О.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки,14, каф. философии, тел.(057)702-14-65)
e-mail: matvii.usakov@nure.ua

Today, there is a transformation of the qualities of young people in the conditions of a modern changing society, which in the last decade has been characterized as a risk society. Based on this, it is necessary to understand the strategy of youth policy, which allows to realize the innovative potential of young people. This circle of theoretical and practical problems explains the relevance of the topic of this work.

В современном мире многие общества, наверное, можно отнести к обществам риска. Соответственно, все живущие в таком обществе подвергаются рискам. Под обществом риска понимается специфический способ организации социальных связей, взаимодействий и отношений людей в условиях неопределенности, когда воспроизводство жизненных средств (условий жизни), духовных и физических сил человека приобретает не социально направленный, а преимущественно случайный, вероятностный характер, вытесняясь производством самого риска [1]. Хотя в благополучном, процветающем обществе могут доминировать одни риски, а в нестабильном, кризисном – другие, избавиться от нарастающих угроз не удастся никому. Последствия стихийных бедствий, экологических катастроф, бесконтрольного применения современной техники и технологий, экономических спадов и политических кризисов, террористических актов и ошибочных решений в управлении не обходят стороной ни мужчин, ни женщин, ни богатых, ни бедных. Молодежь, в силу своего особого положения, подвергается рискам даже в большей степени, чем другие социальные группы. Молодые люди, чья социализация происходит в достаточно противоречивых условиях, как бы «рискуют вдвойне».

Среди наиболее существенных источников риска, можно выделить следующие:

1. Стремление к новому и недостаточная оценка возможных последствий от принятых решений и конкретных действий.

Скорость и легкость, с которой молодые люди принимают решения, не дает им шанса оценить возможности проигрыша. Отсюда, в молодежной среде достаточно распространен немотивированный риск.

2. Выбор идентификационных образцов и стратегий поведения, интеграция молодежи в структуру общества.

Молодые люди в большинстве своем оказались без надежных социальных ориентиров. Разрушение традиционных форм социализации, основанной на социальной предопределенности жизненного пути, с одной стороны, повысило личную ответственность молодых людей за свою судьбу, поставив их перед необходимостью выбора, с другой – обнаружило неготовность большинства из них включиться в новые общественные отношения. Выбор жизненного пути стал определяться не способностями и интересами молодого человека, а конкретными обстоятельствами.

3. Получение качественного образования и реализация себя в профессии.

Все большее значение в жизни человека приобретает профессионализм и, одновременно, успешная профессиональная деятельность. Место и социальная роль индивида все больше определяется не родственными связями, а характером и качеством его профессиональной подготовки. В наиболее развитых индустриальных странах усиливается эластичность (подвижность) социальной мобильности. Эта проблема актуальна и для Украины, где усилившееся за годы реформ социальное расслоение обострило проблему доступности конкурентоспособного высшего профессионального образования.

4. Высокая степень воздействия информационных технологий и средств массовой информации на процесс социализации современного молодого поколения.

Средства массовой информации зачастую содействуют развитию кризисной социализации, что, соответственно, оказывает негативное влияние на современную молодежь.

5. Отступление от идей коллективизма и возрастание индивидуализма.

Большая часть молодых людей считает, что необходимо думать, прежде всего, о себе, своих собственных интересах, собственном деле, своем здоровье, своей семье, своих детях и друзьях, так как будущее зависит исключительно от них самих [2, 3].

Список использованных источников

1. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек: пер. с нем. В. Седелника, Н. Федоровой. – Москва: Прогресс-Традиция, 2000. – 383 с.

2. Чупров В. И. Молодежь в обществе риска / В. И. Чупров, Ю. А. Зубок, К. Уильямс. – 2-е изд. – Москва: Наука, 2003. – 231 с.

3. Матюх Е. Т. Жизненные ценности современной молодежи в условиях социального риска / Е. Т. Матюх // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 4.

ФІЛОСОФСЬКА СУТНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ДУХОВНОЇ ПРАКТИКИ

Боцман М. Р.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доц. Яковлев А.О.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. 066-044-81-57)
e-mail: matvii.botsman@nure.ua

In the modern world and in human life, education plays a very important and important role. The realities of the present place new demands on the structure and quality of education. Education is seen as the realization of inalienable human rights for the development of cultural values. Philosophy has always influenced the development of education and education systems, stimulating the development of education.

В сучасному світі і в житті людини дуже велику і важливу роль відіграє освіта. Реалії сьогодення висувають нові вимоги до структури та якості освіти. Процеси трансформації освітнього простору істотно впливають на зміст і темпи формування нових типів відносин у сфері освіти. Людині XXI століття необхідна особлива мобільність і здатність швидко адаптуватися до нових умов життя. Існує нагальна потреба зміни структури і змісту професій, культурного середовища в цілому. Досягнення сучасної науки, принципово змінюючи картину світу, змінюють наші уявлення про світ.

XXI століття називають століттям освіти і науки. Згідно даним ЮНЕСКО за останні 30 років університети світу підготували більше випускників, ніж за всю історію людства. Причиною тому є декілька факторів, серед яких – значний приріст населення та вплив технологій на професійну діяльність сучасної людини. Там, де зовсім недавно можна було працювати, маючи середню професійну або спеціальну освіту, тепер необхідно мати освіту вищу. В Україні існує тенденція появи такого соціального феномену як масова вища освіта, що певною мірою сприяє девальвації самої освіти.

Освіта розглядається як реалізація невід'ємних прав людини на освоєння цінностей культури. Інколи освіту розуміють вузько, поза культурою та моральністю, лише як оволодіння систематизованими знаннями, вміннями, та навичками, а з культурою і практикою пов'язують виховання. Це досить обмежена позиція, тому що освіта є формою успадкування культури людства та надбань цивілізації, процесом включення індивіда в контекст соціальних відносин, процесом формування цілісної особистості. Освіта – невід'ємна складова духовного життя людства. З глибокої давнини і до нинішніх часів освіта визначала людську історію, впливаючи на хід подій та розвиток цивілізації. Вона прямо пов'язана з вихованням, це єдиний процес, в якому і відбувається

формування і становлення особистості. Головне, що досягається в виховно-освітньому процесі, – це формування і творення людини. Отже освіта – це необхідна сходинка соціалізації особистості. Це процес сходження індивіда в образ особистості, універсального суб'єкта, що успадковує переданий йому потенціал попереднього розвитку поколінь. Процес освіти не є спонтанним, він має свою логіку, стандарти, форму, установки і принципи, готує покоління, якому буде передана естафета розвитку людської цивілізації. Освіта обумовлює формування смислової сфери, що сприяє вибору життєвої позиції та соціальному вибору особистості. Цілісний образ освіти служить інтересам і суспільства, і особистості. Формування сучасного типу особистості являє собою не просту трансляцію тих чи інших знань, але й комплексний процес окультурювання, «обробки» особистості. В освіті присутня складова навчання, складова збереження і трансляції традицій, складова евристичної та пошукової діяльності. Процес освіти передбачає залучення до базових цінностей культури та поєднує в собі навчання і виховання.

Між філософією та освітою існує тісний взаємозв'язок, про що свідчить історія філософської думки та процеси динаміки освітніх форм і взаємодій. Філософія завжди впливала на розвиток систем освіти і виховання, стимулюючи розвиток освіти. Цілком закономірно освіта стає предметом філософської рефлексії, при цьому акцентується увага на можливостях конструктивного підходу до вивчення проблем освіти саме з філософських позицій. В свою чергу, поширення освіти завжди супроводжувалося зростанням інтересу до філософії. Отже, філософія сприяла розвитку освітніх ідей, а освіта пробуджувала філософські роздуми, сприяла формуванню та поширенню філософської культури. І філософія, і освіта – це фундаментальні основи духовної культури людства.

Тож можна зробити певний висновок, що сучасна освіта у філософському сенсі відіграє дуже важливу роль. Філософія і освіта постають як фундаментальні складові духовної культури людства, освіта і філософія освіти співвідносяться як особливий вид духовної практики. Маючи вагомое практичне значення у науково-технічному процесі, мистецтві, взагалі в будь-якій галузі людської діяльності, освіта відіграє засадничу роль в розвитку здібностей і талантів особистості, що є запорукою прогресивного розвитку людства в цілому.

Перелік посилань

1. Романенко М.І. Освіта як об'єкт соціально-філософського аналізу. Дніпропетровськ: Видавництво “Промінь”, 1998. – 132 с
2. Терещенко Ю.І. Філософія освіти та пошуки морально-етичного виховання // Шлях освіти. – 2002.- №3.
3. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. – М.: Педагогическое общество, 2002. – 512 с.

ВАЛИДНОСТЬ ИНТУИЦИОНИЗМА В СОЗДАНИИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Киряк А.А.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Яковлев А.А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. Философии, тел. (057)702-17-20
e-mail: anastasiia.kiriak@nure.ua, тел. (066)-425-92-48

This paper explores the use of intuitionism to create artificial intelligence. Intuition is considered as a method of scientific knowledge. The problem of “modeling” intuition in artificial intelligence is also considered. An explanation of the concept of "Intuition", "artificial intelligence." Intuitionism is revealed as a way to obtain mathematical results using intuition.

Интуиция крайне важна не только в повседневной жизни, но и в искусстве, и, особенно, в науке. "Без интуиции мы бы все еще находились в пещерах", – говорила писатель-футурист Мэрилин Фергюсон. Несомненно, интуиция – часть научного познания, потому что позволяет расширить рамки, взглянуть на задачу более обобщенно. Она дает возможность мгновенно охватить задачу и найти ответ без логических заключений и систематизации размышлений.

Альберт Эйнштейн утверждал: «Действительно ценный фактор – это интуиция». В его понимании, логический аппарат, который устанавливает соотношения между понятиями, совсем не гарант создания нового. Мышление невозможно без творческого осознания мира, без интуиции. Значимое место занимает интуиция и в философии Спинозы, который считал её «третьим родом» познания, наиболее достоверным и важным, схватывающим сущность вещей.

Интуиция в научном познании не противостоит логике или рационализму, это скорее озарение, бессознательная форма психологического состояния, основанная на творческом вдохновении. Человек может не знать всей логической цепочки, но интуитивно находить истину. По Платону интуиция – это «познание одним движением мысли».

Особенности научной интуиции:

- невозможность или крайняя сложность получения истины путем логических изысканий;
- логичность и простота в понимании;
- уверенность в полной истинности результата, его очевидность;
- полная бессознательность творческого акта.

Многочисленные исследования показали, что люди, обладающие интуицией, предпочитают абстрактное рациональному, прозрение – поискам, качественное – количественному, схоластическое – линейному, макро – микро, «шестое» чувство – обычным чувствам, долгосрочное – краткосрочному, предчувствие – точной информации, аналоговое –

цифровому и будущее – прошлому. Это и есть предпосылки креативного мышления и широкомасштабных инноваций. Вышеизложенное приобретает целостную картину и соединяет в себе точки зрения на интуицию и Фрэнка Найта, и Томаса Куна, и Рэндалла Коллинза, состоящие в том, что каким бы озарением ни была интуиция, она должна основываться на знаниях и опыте.

Разделяя взгляд Луи де Бройля на интуицию как на одно из основных преимуществ человека перед машинами, состоящее в применении творческого подхода к поиску связей между логическими цепочками, являющимися ментальной основой к решению любой задачи, мы хотели изложить один из подходов к решению проблемы. Показать переход от механического перебора всех возможных вариантов к «интуитивному» выбору наиболее перспективных.

Например, человек вносит наиболее перспективные варианты (далее кластеры баз данных) в компьютер и задает эталонное условие. Далее идет элиминация (выбраковка) кластеров, не подходящих эталонному условию. Кластеры разделяются по направлениям исследования и из них выбираются наиболее перспективные. Этот алгоритм создает модель искусственной интуиции.

Если рассматривать интуицию как быстрый анализ и принятие решения на основе базы данных, то надежность искусственного интеллекта на порядок превзошла бы возможности человека (за счет уменьшения времени на «раздумья» и большей точности ответа). Реальное оснащение программ такой моделью интуиции с возможностью самопрограммирования решило бы множество более мелких проблем: от экономии времени до написания кода.

Окно Овертона в разрешении данной проблемы может открыться через теорию интуиционизма, основоположником которого считается выдающийся голландский математик, логик, методолог науки Л.Э.Я. Брауэр (1881–1966) [1]. Интуиционизм основан на получении математических результатов принципиальной значимости на интуитивной основе. То есть сама математически-интуитивная конструкция уже содержит в себе и построение, и обоснование теоремы.

Мы полагаем, что подобная имплементация может оказаться действенной в вопросе создания искусственного интеллекта и существенно расширит возможности человека в технических видах деятельности.

Список источников

1. Л.Э.Я. Брауэр «Интуиционизм и формализм»/ Альманах Метафизика. Век XXI. Вып.4.-М.:Бином, 2011. – с.149 – 163
2. Эйнштейн А. Мотивы научного исследования/Собрание сочинений в 4-х томах. Том 4. М., 1965, с. 40.

ЗНАЧУЩІСТЬ МЕТОДУ СОКРАТА У ВЕДЕННІ ДЕБАТІВ

Синельник А.М.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доц. Яковлев А.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166 Харків, ул.Котлова 38 кв. 84, каф. філософії тел. 0971471905)

e-mail: anastasiia.synelnyk@nure.ua

The method of Socrates is a method named after the ancient Greek philosopher Socrates, based on a dialogue between two individuals for whom truth and knowledge are not given in finished form, but represent a problem and involve searching.

This method often involves a discussion in which the interlocutor, in response to questions asked, makes judgments, revealing his knowledge or, on the contrary, his ignorance. The Socratic method is a method of elimination of hypotheses, where the initiative of one of the parties was directed in some cases to temper the self-confidence of the interlocutor, who imagines himself knowing, and to prove to him that he not only knows

У сучасний період уміння ведення перемовин, знання і навички виконання особливих « ритуалів» під час зустрічей лідерів, особливо в період передвиборчої агітації, ведення дебатів набуває визначальної значущості, в чималій кількості є запорукою майбутнього успіху компанії.

За технологією досягнення психологічного контакту будь-яке безпосереднє спілкування починається з контексту очей, чемного привітання, рукостискання, якщо це не суперечить протоколу зустрічі. У сигналах, що надходять з очей, виразу обличчя, потиску долоні – інформація про стан співрозмовника і його ставлення до вас, про зручну відстань поміж обома.

Результати спостережень дозволяють виділити у людини чотири дистанційні зони: інтимну, особистісну, ділову і публічну.

За метою нашого дослідження нас буде цікавити лише публічна зона (від 300 см до першого ряду слухачів). За рівних обставин діяльність політика буде залежати від того, наскільки він є компетентним у використанні соціально – психологічних механізмів впливу. Такими механізмами вважаються переконування, навіювання, санкціонування та інші.

Оскільки механізм санкціонування в заявленому форматі є дещо обтяжливим, виключимо його з нашого розгляду. Основною для розрізнення цих механізмів вважається той психологічний ефект, що планує отримати суб'єкт впливу. Для того, щоб ваш опонент змінив свої переконання і перейнявся вашими, треба застосувати механізми переконування. Лише вдаючись до аргументів, що доводить істинність і

значущість ваших пропозицій для неї, ця людина критично і зважено може поступитися своїми переконаннями і стати вашим однодумцем.

Саме для цієї ситуації найпридатнішим виявляється застосування метода Сократа, що дозволяє латентно керувати діалогом за умови дотримання наступних правил:

- викликати позитивний настрій співрозмовника до загальної проблеми;
- гарантувати позитивні відповіді опонента шляхом поділу проблеми на менші розділи, на кожний з яких маємо невідпорну позитивну відповідь;
- намагатись в конструктивній іронічній формі посіяти сумнів у компетентності будь – кого по визначеній проблемі;
- формувати спільний погляд на проблему шляхом наведення невідпорних прикладів та умовних протиріч у міркуваннях опонента.

Саме такий підхід до дебатів з опонентом, поєднаний із соціально – психологічним механізмом навіювання, сила якого полягає в авторитетності джерела впливу, коли думки і почуття наче оминають критичний розум, аналітичне мислення, свідомість взагалі, деталі частіше успішно використовується у перемовинах різного типу (державних, політичних, економічних, наукових столів тощо), публічних дебатах, різноманітних ток – шоу.

Механізми переконування і навіювання відносяться до так званих пропозитивних (опоненту пропонується прийняти пропозицію) і можуть бути ефективно застосованими в різноманітних випадках оказання впливу як на співрозмовника, так і на аудиторію.

Випробовуючи інших на мудрість, Сократ сам аж ніяк не претендує на звання мудреця, воно, на його думку, личить Богам. Якщо людина самовдоволено думає, що на усі вона знає готові відповіді, то така людина для філософії є загиблою, їй нема чого ламати голову в пошуках найбільш вірних понять, нема чого рухатися далі по нескінченних лабіринтах думки.

Перелік посилань

1. Подольська Є.А Філософія. Підручник для студентів ВНЗ. – Х.: вид-во НФАУ: Золоті сторінки, 2002. – с.43

2. Татенко В.О. Психологія лідерства. – К.: вид-во НДЗІ Мінекономіки та з питань європейської інтеграції України, 2003. – с.77 – 78

ИНТУИЦИЯ КАК ФОРМА ПОЗНАНИЯ

Худаева С.А

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Яковлев А.А.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: sofia.khudaieva@nure.ua, 0965435189

People explore the world and their own nature and one of the most interesting ways of knowing is intuition. This special skill makes it possible to decide. It is not based on logical conclusions, but on the sixth sense. Intuition is creative process, the power of insight. It is complete opposite of ordinary logical thinking. Intuition at the household level is characterized as intuition, subtle understanding, and insight into the essence. It is opportunity to look at things from a different angle.

Человек постоянно изучает окружающий мир и свою собственную природу, и одной из самых интересных форм познания является интуиция как специфический познавательный процесс, моментальная способность постижения истины наряду с чувствами и абстрактным мышлением. Это особый навык, который дает возможность принимать решения, основываясь не на логических выводах, а на «шестом» чувстве. Сегодня понятие интуиции, как формы познания, является наиболее обсуждаемым, поскольку часто приходится принимать решения при отсутствии достаточных данных и в ограниченный период времени. Так, находясь в экстремальных условиях, в момент риска, человеческие возможности расширяются за счет интуиции, что раздвигает рамки традиционно-логического анализа.

Впервые черты философской проблематики в вопросе об интуиции обозначены в учениях Платона и Аристотеля. Платон считал, что интуиция — это созерцание идей (прообразов вещей чувственного мира); она есть вид непосредственного знания, которое приходит как внезапное озарение, предполагающее длительную подготовку ума [1]. Аристотель понимал интуицию как вид мышления, противопоставленный логическому, благодаря чему возникает целостное постижение действительности. Философы современности утверждают, что интуиция связана с творческим процессом, так как она определяет деятельность человека [2].

Интуиция существует в двух основных формах: чувственная и интеллектуальная. К чувственной интуиции относят способность быстро и точно распознавать объекты, явления или знаки, она зависит от точности и скорости восприятия. Ведущая роль в научном познании определяется интеллектуальной интуицией. Интеллектуальная интуиция пересекается с логикой познания и позволяет решить с точки зрения рациональности любую задачу. Основное отличие чувственной и интеллектуальной

интуиции состоит в том, что чувственная опирается на ощущения, память, эмоции, в то время как интеллектуальная основывается на логическом мышлении и интеллекте [3]. Так интуиция на бытовом уровне характеризуется как чутье, пронизательность, тонкое понимание, проникновение в самую суть вопроса. Существуют различные объяснения феномена интуиции, определяющие связь с неосознаваемыми формами психической деятельности. В этом случае на интуитивном уровне задействуются все формы чувственности: ощущения, восприятия, память, воображение, эмоции, воля ("чувственная интуиция") и интеллекта, логического мышления ("интеллектуальная интуиция") [4]. Следовательно, интуиция – не врожденное, а приобретенное качество личности. Таким образом, можно предположить, что интуитивные способности следует находить и активно развивать, безусловно, опытным путем. При этом интуицию в научном познании всегда сопровождает поиск, абстрактное представление, креативное мышление и широкомасштабные инновации. С помощью интуиции и моментов интуитивного озарения у ученых появляется возможность новых открытий, выбор перспективных направлений исследований, что обеспечивает рост мирового научного познания, поскольку интуиция неизбежный ключ к победе, успеху, мировому признанию и сенсационным открытиям.

Таким образом, интерес к этому феномену и попытки его анализа свидетельствуют, с одной стороны, о его реальности, важности в жизни и непосредственной данности человеку, а с другой – о многоуровневости и сложности явления. Интуиция не сводима ни к чувственному, ни к абстрактному познанию; в ней имеются и те, и другие формы познания, она дает новые навыки, недостижимые никакими другими средствами. Ученые считают интуицию иррациональной, а интуитивное значение – истинным, она является связующим звеном между чувственным и рациональным в познании, обеспечивая целостную картину познаваемой действительности.

Список источников

1. Грановская Р.М., Березная И.Я. Интуиция и искусственный интеллект. Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. 272 с
2. Философская интуиция // Новые идеи в философии. Т. 1. СПб., 1912
3. Ирина В.Р., Новиков А.А. В мире научной интуиции: Интуиция и разум. – М.: Наука, 1978. – 191 с
4. Головин С.Ю. Словарь практического психолога. М.: Харвест, 1998. 409 с.

«ФИЛОСОФСКАЯ АНТРОПОЛОГИЯ М. ШЕЛЕРА: АКТУАЛЬНОСТЬ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ»

Черкашин В.А.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Яковлев А.А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (066)-720-22-28
e-mail: volodymyr.cherkashyn@nure.ua

In this article five fundamental anthropology ideas about human development are described. Philosophical anthropology problems about establishment of language, state, science and culture in connect with structure of social being are determined. The role of transformation of social morals in mankind's surviving is distinguished.

Один из родоначальников современной философской антропологии М.Шелер полагал, что кризис общества, социальные противоречия – это проявление кризиса человека, его личности. Философская разновидность антропологии исследует представление о самосознании человека, естественно – научная (все отрасли естествознания, генетическая психология) дают представление о человеке как существе, отличающемся от низших форм только степенью сложности соединения энергий и способностей.

Шелер различает пять основных и определяющих идей о человеке.

Первая идея – это иудейско-христианский миф о сотворенном человеке и смысле его бытия. Идея эта и, в частности, ее основные моменты – первородный грех, искупление, эсхатология – крайне живуча и часто явственно обнаруживает себя даже там, где о догматической вере не может быть и речи. Этой идее соответствует целый ряд концепций истории.

Вторая идея впервые «открыта» Платоном и Аристотелем. Это идея «*homo sapiens*». Ее основные черты: 1) человек единственный среди живых является носителем специфического фактора – разума, неразложимого и не сводимого на другие, низшие факторы; 2) основное свойство разума, непререкаемо за ним признанное, – способность познавать сущее как оно есть; 3) разум тождественен себе и неизменен в любую эпоху, в любом *homo sapiens*.

Третья идея – натуралистическая, позитивистская и, позднее, прагматическая. Она отрицает специфичность и неразложимость разума, видит в нем лишь продукт инстинктов и чувственных восприятий. Определяющее начало в человеке это не разум (нечто вторичное, производное), а инстинкты.

Инстинкты распадаются на три основные группы, и, обыкновенно, одной из этих групп придается первенствующее значение. Соответственно этому существует и три типа натуралистических концепций истории:

марксизм, теория, истолковывающая историю с точки зрения инстинкта размножения или одной из их форм, история *sub specie* «воли к власти».

Четвертая идея заключается в том, что вся история человечества – непрерывный декаданс, самые истоки ее отравлены, ибо то, что делает человека человеком – его разум – есть болезнь. Человек – «животное, заболевшее разумом» и потому – животное, обреченное на вымирание. Подлинные жизненные силы он подменил жалкими суррогатами (язык, понятия и, вообще, все материальные и духовные ценности культуры). Идея эта обострилась и обрела силу, только пройдя через роковой опыт «страшных лет» Европы. Теперь мыслители разными путями подходят к ней с какой-то странной неизбежностью: философы и психологи (Кляге), палеогеографы и геологи (Даке), этнологи (Фробениус), историки (Шпенглер) – и многие другие. Шелер явно встревожен этой идеей и, с видимой страстностью, ищет возможность показать ее коренную противоречивость.

Пятая идея, в противоположность четвертой, возносит «человека» на небывалую высоту. Эта идея – представленная Н.Гартманом (в его «Этике») и Г. Керклером – своеобразное преломление нищезанского богоборчества и учения о сверхчеловеке в философском и жизненном опыте современности.

Ни к одной из них М. Шелер не примыкает. В основополагающих работах «Положение человека в космосе» и «Человек и история» он определяет философскую антропологию как «... науку сущности человека... обоснованных направлениях и законах его биологического, психологического, духовно-исторического и социального развития».

Задача философской антропологии, полагает М.Шелер, показать как из структуры человеческого бытия вытекают все свершения и дела человека: язык, совесть, государство, наука, мифы, идеи и многое другое, характеризующее человека.

Мы полагаем, что на современном этапе, когда трансформация общественной морали играет роль чисто физическую, приводящую к депопуляции, к постепенному вымиранию человечества, положение М.Шелера о качестве, делающем человека человеком – о духе с его сверхприродностью, несводимостью к материальным расчетам и соображениям выгоды – подчеркивает «единение» человека с высшим началом.

Таким образом, человек, занимая центральное место в философии М.Шелера, является духовным существом, основными принципами бытия человека выступают могущественный «порыв» и всепостигающий дух, что и служит залогом выживания человечества как вида.

Перечень ссылок

1. Шелер М. Избранные произведения. – М.: изд-во «Гнозис», 1994.
2. Бахтин Н.М. Из жизни идей. – М.: Лабиринт, 1995, – с. 126-129

ФИЛОСОФИЯ РИСКА: МЕЖДУ НЕОБХОДИМЫМ И ДОСТАТОЧНЫМ

Шостак О.А.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Яковлев А. А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр-т Л. Ландау 58, каф. философии, тел. (099)005-20-11)
e-mail: shostakolga46@gmail.com; 0680805273

Risk is a social phenomenon and type of human activity. The sphere, the space of its manifestation is huge, inexplicable. The risk is everywhere – both in private and in public life. Risk is associated with work and leisure, sports and life, creativity and invention, scientific and technical progress and the search for innovations. Elements of risk are contained in many professions. There are risky situations in the process of introducing new inventions, ideas, technologies. In a situation of risk, sensations and experiences are usually exacerbated and have a large charge and intensity. The risk potential is associated with the possibility of winning and losing, good luck and failure.

С началом любого деятельного процесса, осуществления любого поступка человек необходимо оказывается в ситуации риска, обусловленной неопределенностью конечного исхода: от ожидаемого успеха до полного краха. Вначале, обладая максимумом потенциальной энергии (духовной и физической), личность обязана совершить выбор: с одной стороны возможно падение, с другой – открытие новых горизонтов и новых возможностей. Риск является одним из сильнейших катализаторов личностного и духовного развития человека.

Риск это социальное явление и вид человеческой деятельности. Сфера, пространство проявления его огромно, необъяснимо. Риск есть везде – как в личной, так и в общественной жизни. С риском сопряжены труд и отдых, спорт и быт, творчество и изобретательство, научно-технический прогресс и поиск инноваций. Элементы риска содержатся во многих профессиях. Он неотделим от государственно-политической деятельности. Сильное влияние на существующий миропорядок оказывает геополитические и экологические риски.

Ситуация, как правило, разворачивается по следующей схеме: предвкушение, разработка плана, действие (риск), результат (удача, неудача), оценка (рефлексия). Схема практически аналогична схеме поступка, потому что именно действие (поступок) заключает в себе риск, который как феномен для субъекта может одновременно выступить в роли потенциала, экзистенциала и трансцензора. Потенциал риска связан с возможностью победы и поражения, удачи и неудачи, что сопряжено с соответствующими ощущениями и переживаниями индивида. Если рискующего постигает неудача, то в любом случае вместе с ней приходит опыт. Если же человек останавливается на этапе предвкушения, то

существенного изменения так и не происходит. Фразу «кто не рискует тот не выигрывает» можно заменить фразой «кто не рискует, тот не изменяется».

В ситуации риска ощущения и переживания, как правило, обострены и обладают большим зарядом и интенсивностью, и на протяжении всего времени осуществления рискованного действия человек переживает нечто (экзистенциальные переживания) и находится внутри ситуации – это делает риск одним из мощнейших экзистенциалов.

Риск также может выступать в роли трансцензора – механизма, который позволяет выйти за пределы определенной логики, дискурса, нарратива. Во время реализации приведенной выше схемы, как правило, происходят изменения с самим индивидом, в частности преодоление своих страхов, испытание удачи и т.д., что является сильным катализатором для личностного, духовного и душевного роста. Например, робкий молодой человек рискнул и познакомился на улице с девушкой. Мир перевернулся, но не от конкретно этой личности, а от преодоления границ себя и открытия новых перспектив и возможностей, нового видения, выхода за пределы своей ограниченности.

Среди источников возникновения рисков можно отметить существование факторов неопределенности в сфере творческой деятельности, на путях поиска инновации. Непредсказуемость присуща самой природе творчества, ибо оно отличается чертами новаторства, оригинальности и уникальности. Возникают рискованные ситуации в процессе внедрения новых изобретений, идей, технологий.

Для понимания деятельности, сопряженной с риском, важно представить ее основные компоненты в виде последовательной цепочки: мотивация деятельности, постановка целей, оценка возможных рисков, воля в достижении, рефлексия полученных результатов.

Таким образом, оценка возможных рисков и трансформирование ожидаемых результатов является неотъемлемой частью любой деятельности, направленной на получение конкретного результата.

Ситуация резко изменяется, если осуществление процесса само по себе становится искомым результатом, и степень риска превышает достаточную, становится излишней. Осознанное (или неосознанное) стремление к адреналиновой зависимости побуждает экстремалов доводить риск до абсурда (лишение жизни), что исключает адекватное восприятие мотива в частности, деятельности в целом.

Оставаясь в императивном балансе, оценка рисков становится основой осуществления эффективности деятельности.

Список источников

1. Управление риском. Риск, устойчивое развитие, синергетика. – М.: Наука, 2000. – 432 с.

Секція 2.

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
В ЕПОХУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ Й ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

ПОЛИТИЧЕСКОЕ ЛИДЕРСТВО В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Федоренко Е.Д.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Тихонова Л.А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 7021-465)

e-mail: yevheniia.fedorenko1@nure.ua

Article deals with problems of functioning of collective and collegial political leadership in democratic regimes, as well as peculiarities of political leadership in hybrid democracies.

Лидерство в политике выполняет важнейшую мобилизационную функцию. Однако изначально важно понимать, что лидерство не предполагает возможности лидера оказывать покровительство или наоборот, применять санкции в отношении кого-либо. Лидерство становится очевидным в тех случаях, когда все члены группы находятся в равных условиях, но к определенной личности прислушиваются больше. В таком случае лидерство определяется стремлением окружающих людей следовать за лидером и прислушиваться к его мнению. История знает немало примеров, когда политическими лидерами становились люди, не обладавшие ни политической властью, ни административными полномочиями. Например, А. Сахаров и А. Солженицын, Махатма Ганди и Мартин Лютер Кинг. Человек, который проявил незаурядные лидерские качества, в дальнейшем может быть избран на самые высокие политические посты.

Политическое лидерство это не только поведение людей, находящихся на высших ступенях власти, но и тех, кто находится на среднем и более низком уровне. Политические лидеры – не только президенты и премьеры, но и губернаторы, мэры, лидеры партийных организаций. Под политическим лидерством понимается не только лидерство отдельных личностей, но и "коллективное лидерство" и взаимодействие лидера со своими последователями как единое образование. Это означает существование лидерства не только в определенном типе общественных институтов или в политических процессах, но и практически во всех сферах общественной жизни. Политическое лидерство не всегда означает обладание политической властью. Политическая власть может реализовываться разными способами, также как и лидерство может быть и индивидуальным, и коллективным. Большинство политологов считают, что успешный переход от авторитарного правления к демократическому зависит не только от ценностей, которые разделяют политические лидеры. Он определяется достаточно широким спектром факторов: от геополитической среды до политической культуры. Но, не смотря на это, исследователи сходятся во мнении, что в переходный период от авторитаризма к демократии степень

приверженности политических лидеров ценностям демократии может играть решающую роль в успешности такого перехода. Политические лидеры, приверженные демократии не воспринимают временные неудачи как просчеты демократического режима. Более того, коллективное и коллегиальное лидерство в большей степени способствует успешному переходу к демократии, чем авторитарный стиль управления.

В парламентских демократиях СМИ активно следят за лидером, находящимся на вершине политической власти. В европейских странах просматривается четкая тенденция роста внимания именно к личностным качествам высших политических лидеров. Однако, это совсем не означает, что личности партийных лидеров в парламентских странах Европы играют определяющую роль в процессе выборов. А политически индифферентные граждане вообще не обращают своего внимания на поведение политических и партийных лидеров. Лидерство не тождественно власти, а носители власти обладают более ценными качествами, чем сила. Востребованные качества лидера включают в себя интеллект, последовательность, гибкость, способность воспринимать информацию, безграничную энергию, дальновидность и многие другие.

Не все лидеры могут воплотить в себе такие качества. Мысль о том, что чем сильнее личность политического лидера, тем большее впечатление он должен производить на своих сторонников, является опасной иллюзией не зависимо от того, в каком политическом режиме этот лидер функционирует. Когда речь заходит о сильной и эффективной государственной власти, чаще всего имеют в виду сильные исполнительные органы, при условии политической ответственности правительства перед обществом (то есть возможности отстранения правительства при помощи демократических выборов). Однако, даже в условиях развитой демократии, ни лидеры, ни правительства не застрахованы от принятия нерациональных и даже вредных решений. А при абсолютной или неограниченной власти одного лица вероятность таких ошибок существенно выше. Серьезные ошибки в политике допускаются чаще, если политический лидер добивается своей цели, игнорируя мнение коллег и соратников. Следует признать, что и в рамках гибридных демократий и в развитых демократических государствах существует косвенное согласие с превосходством одного лидера. Концентрация полномочий в руках такого руководителя воспринимается как должное. Однако политические преимущества и выгоды от коллективного и коллегиального лидерства, от разнообразного опыта и политической проницательности большего количества людей могут быть более полезными в сложной ситуации современного мира.

Перечень ссылок

1. Браун А. Политическое лидерство и политическая власть. – //Полис. 2016. № 1. С. 104 – 120.

ВЛИЯНИЕ ТРУДОСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЭКОНОМИКУ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Кравченко Ю.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Тихонова Л.А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 7021-465)
e-mail: super_heart@ukr.net

The article discusses socio-political problems of promoting labor-saving technologies in global economy against the background of demographic changes in most countries of the world, as well as consequences of introduction of robotics and creation of artificial intelligence for the economy.

Современное информационное общество сталкивается с определенными вызовами, которые предстоит разрешать будущим поколениям. К таким вызовам можно отнести стремительно меняющуюся демографическую ситуацию, которая способна серьезно повлиять на всю мировую экономику. Сейчас уже очевидно, что одной из глобальных тенденций международного развития является рост населения в ряде развивающихся стран и старение населения в развитых странах, в том числе в Европе.

На фоне демографических изменений формируется новый технологический уклад, который уже оказывает, и будет оказывать все большее влияние на существующий рынок труда. Передовые в технологическом смысле страны вплотную приблизились к революционным изменениям в развитии технологий, связанных с роботизацией основных видов деятельности в промышленности и сельском хозяйстве. Это так называемые трудосберегающие технологии, которые внедряются в развитых западных странах еще со времен промышленной революции. В ближайшее время на международном рынке труда важнейшим нововведением станет создание искусственного интеллекта и роботизация.

Большинство новых технических систем основываются на информационных технологиях и не сводятся только к развитию сети Интернет и развитию компьютеризации. Смысл трудосберегающих технологий состоит в создании предпосылок для уменьшения участия человека в производственных процессах. Ученые, исследующие проблемы трудосберегающих технологий, разделяют их развитие по таким группам: системы, не связанные с робототехникой, робототехника и искусственный интеллект. К системам, не связанным с робототехникой до сих пор относится большинство сельскохозяйственных работ. Механизация в сельском хозяйстве развивается с XIX века и достигла достаточно высокого уровня.

Например, производство основных зерновых культур высоко механизировано. При этом широкое распространение трудосберегающих технологий тормозится как раз избытком дешевой рабочей силы в странах с аграрной направленностью экономики.

В современной промышленности наблюдается соревнование двух тенденций: поиск дешевой рабочей силы и внедрение роботов. Глобализация способствует перемещению производства в страны с дешевой рабочей силой и это выгоднее чем вкладывать средства в развитие роботизации. Однако, в технологически и экономически развитых странах, робототехника уверенно завоевывает позиции и в промышленности, и в сельском хозяйстве. Внедрение робототехники обесценивает основное преимущество неквалифицированного труда – его дешевизну.

Что касается создания и внедрения искусственного интеллекта, то в медицинской диагностике, инженерно-конструкторских работах, биржевой торговле, проектировании – искусственный интеллект уже проявил себя как реальный соперник человека. Но все перечисленные сферы деятельности не относятся к дешевому сегменту рынка рабочей силы. Они ориентированы на работников развитых стран, а не на иммигрантов.

Трудосберегающие технологии и трудовая миграция могут регулироваться определенными мерами государственной политики, а вот старение населения – это процесс, который остановить практически невозможно. Ученые предполагают, что дальнейшее развитие международной экономики может пойти по двум противоположным направлениям. Например, для стран Запада возможен вариант, когда достижения в области робототехники и энергетики позволят им отгородиться от нестабильных с их точки зрения стран Востока и Юга. При этом подъем производительности труда сможет перекрыть проблему старения населения. Другое направление может получить развитие при сохранении большого притока иммигрантов в страны Запада. Такое увеличение численности переселенцев не будет способствовать экономическому росту, поскольку в этих государствах технологические позиции заняты высокопроизводительной техникой и дешевая рабочая сила уже не требуется. Переселенцы не только не решают экономические проблемы западных стран, но и создают проблемы социальные, культурные и зачастую правовые.

Перечень ссылок

1. Акимов А.В. Демографический взрыв, старение населения и трудосберегающие технологии.// Мировая экономика и международные отношения. – 2016. – Том 60. – № 5. – С.50 – 60.

2. Афонцев С. А. Мировая экономика в поисках новой модели роста // Мировая экономика и международные отношения. – № 2. – 2014. – С.3 – 12.

СОЦИАЛИЗАЦИЯ ЛИЧНОСТИ В ПРОСТРАНСТВЕ ИНТЕРНЕТА

Андреева А.Ю.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Тихонова Л.А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 7021-465)
e-mail: anastasiia.andrieieva@nure.ua

The article is devoted to the problem of personality socialization in the conditions of dynamically developing virtual reality. Thanks to the Internet a personality socializes in a modern society and masters its behavioral norms and values much more faster and effectively.

Последние десятилетия развития человечества характеризуются бурным развитием и внедрением технических и информационных новаций. Большинство населения планеты стремится познать новейшие информационные технологии и заставить их работать на себя. Считается, что в настоящее время наиболее доступным источником информации является Интернет, а также мобильная связь, радио и телевидение. Эти компоненты составляют современное информационное пространство человека и облегчают доступ к ценностям информационного общества. В связи с этим в последние годы обострилась проблема социализации личности в виртуальном информационном пространстве.

Социализация – это процесс, а в последствии, и результат освоения отдельно взятым индивидом доступного и необходимого социального опыта. Большинство исследователей этой проблемы считают, что сущность социализации состоит в воспроизводстве обществом самого себя как целостности. Для этого социум пытается формировать каждого члена социального сообщества в соответствии с накопленными в ходе всего человеческого развития моральными, эстетическими, нравственными, интеллектуальными идеалами.

Процесс социализации личности осуществляется постоянно, в разные периоды человеческой жизни и в разных сферах деятельности. Важнейшую роль на всех этапах социализации играют люди, с которыми контактирует личность, а также социальные институты, благодаря которым происходит приобщение каждого человека к нормам и ценностям существующего социума. Агентами социализации называют факторы, которые оказывают непосредственное влияние на процесс социализации. В период детства ведущая роль принадлежит родителям, на этапе юности – друзьям и школьным представителям, а далее, по мере расширения социальных коммуникаций личности и изменения возрастной категории, заметную роль начинают играть супруги, коллеги по работе, друзья.

До недавнего времени система агентов социализации оставалась неизменной, а в конце прошлого века в нашу жизнь активно начал

внедряться новый социальный институт – Интернет. Интернет имеет один из важных критериев социальных институтов – удовлетворение устойчивости потребности за счет функций, которые он выполняет. На самом деле этих функций очень много, но среди них есть ведущая – коммуникативная. Через нее реализуются и другие функции, такие, которые способствуют содействию социальных отношений в экономической, политической, культурной сферах.

Интернет, как и другие социальные институты, обеспечивает стабильность общественной системы как целостного образования. Именно он формирует сходное поведение людей в конкретных ситуациях, воздействуя на каждую личность в частности, открывая возможности для каждого человека найти общие интересы и согласие с другими членами социума. Интернет-среда проникла в жизнь человека и общества, а также завлекла в свое пространство огромное количество людей разной возрастной категории, начиная от детей-подростков, заканчивая пенсионерами. Можно рассмотреть признаки, которые присущи этой среде, как институту и агенту социализации:

- совокупность традиций, обычаев и правил поведения;
- совокупность норм и утверждений;
- наличие комплекса социальных действий;
- наличие системы, которая имеет нормы и статусы;
- формальная и неформальная организации.

Уже ни у кого не вызывает сомнений, что человек за счет Интернет-коммуникаций расширяет систему социальных связей, находя новые знакомства и общаясь с людьми. Однако безграничность этой среды дает человеку ощущение неполноты социального опыта. Как считают ученые, скорее всего речь идет о частичной социализации или даже «частичной» личности. В Интернет-пространстве, человеку доступна только определенная часть реальности, которая в данный момент одновременно вовлекается в сферу его субъективного опыта.

Являясь новой средой социализации личности, Интернет создает и новые проблемы этой социализации. Возникновение новых видов человеческой деятельности и новых сетевых сообществ меняют условия и процесс социализации, создают новые проблемы и требуют новых подходов к их решению.

Перечень ссылок

1. Социализация личности как теоретическая проблема [Электронный ресурс] <https://cyberleninka.ru/article/v/sotsializatsiya-lichnosti-kak-teoreticheskaya-problema>

2. Интернет как среда социализации современной личности [Электронный ресурс] <http://www.gup.ru/events/smi/detail.php?ID>

СОЦИАЛЬНОЕ НЕРАВЕНСТВО КАК ПРОБЛЕМА ДЕМОКРАТИИ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Мочалова А.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Тихонова Л.А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

(61166, Харьков, просп. Науки,14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)

e-mail: <anastasiia.mochalova@nure.ua>

The article deals with the problems of social inequality and the manipulation of public consciousness in the modern information society. The influence of global political trends on young democracies is investigated.

Свободный доступ к информации, ее свободное распространение, возможность общаться через социальные сети и другие информационные преимущества изменили не только настоящее нашего мира, но и с определенной вероятностью предопределили его будущее. Информационное общество повлияло на процессы функционирования и совершенствования государственного устройства. С одной стороны – опираясь на полную и достоверную информацию можно принимать наиболее правильные и взвешенные решения. С другой стороны – обратная связь с населением способствует прозрачности и полноте общения государственных структур с народом. Ученые, исследующие проблемы и последствия становления информационного общества сходятся во мнении, что свобода распространения информации способствует установлению и совершенствованию демократии. Преобразуются в лучшую сторону уже существующие демократические процедуры, и постепенно происходит становление новых демократических институтов и норм. Наличие обратной связи от населения усиливает борьбу с бюрократическими и коррупционными схемами внутри государства. Уже сейчас электронные коммуникации способны улучшить систему здравоохранения и образования. Однако перечисленные преимущества пока не могут повлиять на решение проблем, изначально присущих человеческому обществу. Например, проблема социального неравенства. При ближайшем рассмотрении оказывается, что информационное общество не только не решает проблемы, связанные с социальным неравенством, но и может их даже обострять. Причем, касается эта проблема не только отдельных граждан, но и определенных регионов и государств. Функционирование и развитие информационного общества породило новые, до этого неведомые социальные противоречия. Суть их в том, что благополучные и состоявшиеся граждане имеют возможность сосредоточиться на процессе духовного и интеллектуального роста. А с другой стороны им противостоит часть населения, занятая в сфере массового производства и озабоченная скорее добыванием средств существования и удовлетворения материальных потребностей. Некоторые

исследователи даже определили эти группы как два противоположных класса: класс носителей знаний и класс работников сферы производства. Противоречия между этими классами будут только нарастать и в дальнейшем могут привести к определенному противостоянию. Следовательно, ученые приходят к выводу, что интеллектуальные достижения человечества тоже способны породить материальное, а, следовательно, и социальное неравенство.

Еще одна социально-политическая проблема функционирования демократии в рамках информационного общества связана с усилением информационной власти. Современная демократия невозможна без информационной власти, но ее бесконтрольное расширение в политическом поле только добавляет обществу проблем. Прежде всего, это касается гражданских прав и обязанностей. Считается, что гражданин демократического государства действует ответственно и мыслит рационально, а большинство населения обладает необходимыми знаниями и компетенциями в области политики. Однако, такие компетенции могут возникнуть только в результате получения необходимых знаний и образования, а доступ к образованию даже в информационном обществе не становится одинаковым для всех групп населения. Проблема социального неравенства, как мы уже говорили, существует, и еще долго будет существовать даже в рамках информационного общества. Следовательно, с одной стороны – существует проблема усиления давления со стороны информационной власти. С другой – неравное отношение граждан к информационным и образовательным институтам. Из этого можно сделать вывод, что политическая компетентность граждан в демократическом обществе не возникает автоматически при переходе к информационной стадии этого общества. Информационные институты способны расширить политические горизонты гражданина информационного демократического общества. Школы, университеты, средства массовой информации могут дать знания, образование и тем самым повысить социально-политическую компетентность граждан. Но только в том случае, когда они достаточно развиты и демократически организованы. Если же информационные институты по какой-либо причине не выполняют свои демократические функции, то их некомпетентность может не только исказить цели и ценности демократической политической системы, но и подорвать ее жизнеспособность. Усиление информационной власти порождает и проблему манипулирования политическим сознанием граждан. Феномен политического манипулирования уже давно изучается учеными и широко применяется в политической практике. Однако, следует помнить, что информатизация и глобализация мира изменили условия существования демократии, изменили ее формы и способы применения, но не изменили ее сущность, основополагающие принципы и нормы.

АВТОРИТАРНА І ДЕМОКРАТИЧНА МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ В РЕАЛІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Бондаренко Ю.В.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Тіхонова Л.А.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, просп. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 7021-465)
e-mail: yurii.bondarenko@nure.ua

The article deals with problems of authoritarian and democratic modernization of modern political system in conditions of information society. Political modernization is seen as an increase in the dynamism of political system and its ability to adequately respond to challenges of modern world.

Сучасні дослідники проблем модернізації виділяють три основних значення цього терміна. Перше значення є синонімом будь-яких прогресивних соціальних змін у суспільстві, що просувається уперед. У другому сенсі – модернізація характеризує зусилля досить відсталих та слаборозвинутих держав, спрямовані на те, щоб наздогнати високорозвинені країни. У третьому, самому загальному вигляді, модернізація розуміється як загально-історичний процес, в результаті якого традиційні суспільства перетворюються на прогресивні та індустріально розвинуті.

Більшість політологів розуміють політичну модернізацію як зростання динамізму політичної системи та її здатність адекватно реагувати на зміни політичних реалій сучасного світу. В процесі політичної модернізації проходить формування нової модернізаторської політичної еліти і зниження ступеня відчуження громадян від політичної влади. Модернізована політична система спрямована на забезпечення реальної участі народу в політичному житті. Вона сприяє підвищенню впливу вільної інформації та постійному вдосконаленню цінностей та норм у системі політичної культури.

Трансформація політичних систем країн пострадянського простору демонструє багатоманітність моделей і форм демократичного транзиту. Та оскільки модернізаційні перетворення здійснюються переважно за двома основними моделями – демократичною і авторитарною.

Згідно з класифікацією "Фрідом Хаус", за рівнем демократизації можна виокремити такі політичні режими: – консолідовані демократії (Естонія, Литва, Латвія), гібридні режими (Грузія, Україна, Молдова); напівконсолідовані авторитарні режими (Вірменія, Росія, Азербайджан, Киргизстан, Таджикистан); консолідовані авторитарні режими (Казахстан, Узбекистан, Білорусь, Туркменістан) [1].

Перелічені складові змісту політичної модернізації тісно переплітаються з процесом демократизації суспільства. Більшість дослідників стверджують, що саме демократизація політичної системи і є

основним змістом її модернізації. Сама демократія в процесі модернізації політичної системи набуває нових якостей. Її сутність пов'язують з ідейним та організаційним плюралізмом, технологіями запобігання та розв'язання суспільних конфліктів, раціональним співвідношенням вертикального і горизонтального вимірів політики. Великий вплив на функціонування сучасної демократичної системи має процес глобалізації. З одного боку, глобалізація нав'язує правлячим елітам визначені моделі поведінки. З іншого – змінює елітарну поведінку та стимулює розподіл еліти на національно-орієнтовану та космополітичну. Треба враховувати, що найбільш ефективним є об'єднання усіх передумов та аспектів модернізації для досягнення оптимального результату

В сучасній ситуації глобалізованого та інформатизованого суспільства важливо виявити й осмислити модернізаційний потенціал демократії, сформулювати новітні риси її сучасної сутності. В аспекті дослідження процесів політичної модернізації особливого значення набуває розуміння демократії як цивілізованої, раціональної влади, здатної безперервно самовдосконалюватися.

Передусім, демократія створює сприятливі умови для артикуляції і узгодження інтересів та потреб різних соціальних груп суспільства. По-друге, демократична політична система має великий потенціал успішної адаптації до суспільних змін і новацій. Цьому сприяють такі принципи, як плюралізм, демократична співучасть, періодична виборність влади та легальне існування конструктивної опозиції.

Плюралізм політичного життя демократичного суспільства забезпечує багатоманітність соціальних альтернатив, що розширює діапазон політичного вибору і вірогідність визначення оптимального варіанту розвитку. Періодична виборність влади в умовах демократичного суспільства призвана стимулювати своєчасне виправлення помилок, гнучке коригування політичного курсу. Демократія забезпечує досить ефективну легітимацію політичної влади в сучасних умовах розвитку суспільства.

Отже, можна зробити висновок, що демократія зацікавлена у постійній модернізації політичної системи, а модернізація сучасного суспільства має здійснюватися демократичним шляхом.

Перелік посилань

1. Сравнительная политика. Основные политические системы современного мира / Под. общ. ред. В. С. Бакирова, Н. И. Сазонова. – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2005. – С. 437.

ПЕРСПЕКТИВЫ ДЕМОКРАТИИ В ГЛОБАЛИЗОВАННОМ ОБЩЕСТВЕ

Сергеев Я.С.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Тихонова Л.А.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 7021-465
e-mail: d_philosophy@nure.ua

The article deals with problems of transformation of modern society under the influence of processes of globalization and informatization. It is argued that globalization process is not necessary and sufficient condition for democratization of society.

В последние десятилетия произошли революционные изменения в важнейших сферах общественной жизни. Некоторые исследователи даже считают, что эти изменения вызвали к жизни тектонические сдвиги в базовых структурах современного мира. Например, К.С. Гаджиев пишет, что интернет в совокупности с глобализацией способствует уплотнению пространства и невиданному сближению самых отдаленных народов, стран и культур [1]. Действительно, наблюдается небывалое ускорение темпов перемен во всех сферах жизни человечества. Интернет ускоряет и уплотняет потоки информации, телекоммуникация имеет возможность моментально связывать отдаленные точки планеты. Возникает эффект синхронизации в развитии мировых процессов. То есть, человек при помощи электронных средств массовой коммуникации может как бы пребывать в разных местах одновременно. Стремительно меняется демографическая ситуация на планете. За последние 200 лет население Земли увеличилось с одного до семи с половиной миллиардов человек. Постоянно растет миграция населения. Причем изменилось направление миграции. Если ранее миграционные потоки были направлены из развитых государств в необжитые места и слаборазвитые страны, то сейчас – все наоборот. Население отдаленных и слаборазвитых государств, влекомое желанием приобщиться к благам цивилизации и получать стабильный заработок, устремляется в направлении развитых государств. Миграционные процессы тоже приобрели глобальный характер и охватили все континенты. Теперь они идут в двух направлениях: с Запада на Восток и наоборот. Перераспределяется собственность и экономическое влияние. Борьба за власть превратилась в борьбу за информацию. Все эти факторы в комплексе приводят к размыванию национальной и государственной идентичности. Если ранее предполагалось, что глобализация постепенно приведет к объединению мира на основе либеральных ценностей и принципов, то сейчас уже ясно – этого не произошло. Опыт последних десятилетий показывает, что информатизация и глобализация, усиливая межкультурное взаимодействие, приводят к дальнейшей фрагментации и

деконструкции мира. На этом фоне появились новые формы и проявления национализма, сепаратизма и этнизма.

В новых условиях существования стали возникать сомнения в однозначности выбора в пользу демократии. Информационное господство может быть также опасно, как и авторитаризм. Демократия, ограниченная формальными процедурами и лозунгами только помогает использовать экономическую и информационную власть для формирования легко управляемой массы людей-потребителей. Формальные демократические процедуры сами по себе имеют ценность только на ранних этапах становления демократии. Постепенно они должны наполняться значимым для общества содержанием.

Особое место в исследовании демократических процессов принадлежит влиянию всеобщей глобализации мира на демократизацию общества. Считается, что глобализация и демократизация взаимно дополняют друг друга. По мнению некоторых ученых, глобализация способствует качественно новому экономическому росту, развитию среднего класса, следовательно – развитию демократии. На самом деле отношения между глобализацией и демократизацией намного сложнее. Опыт существования государства в условиях глобализации показывает, что глобализационный процесс не является необходимым и достаточным условием демократизации общества. Глобализация приводит к созданию демократических политических структур разного уровня. Демократические структуры теперь есть не только внутри государства, но и над ним. Но демократия – как политическая идея не лишена противоречий. Основное противоречие в том, что демократия – это власть народа и народное самоуправление, а с другой стороны – демократия – это форма государства. Это противоречие всегда признавалось политологами основной движущей силой развития демократии. Но оно же может и создавать проблемы в ее развитии. В условиях глобализованного информационного общества это противоречие демократии раскрывается по-новому, переходит в другую плоскость. Поскольку основное проявление демократии в современном обществе – это демократическое государство, то и основные проблемы лежат в области его компетенции. Увеличивается количество самостоятельных экономических, политических и социальных структур и организаций. Уменьшается способность государства полностью контролировать свою территорию. Современный гражданин более информирован и образован, но испытывает все меньше доверия к деятельности своего государства.

Перечень ссылок

1. Гаджиев К.С. Новая «Великая трансформация»? // Вопросы философии. 2017. № 7. С. 24-33.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Деев С.Д.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. Філософії, тел. (057)702-1-465)
e-mail: serhii.dieiev@nure.ua

The paper is addressed the issue of the practice of protecting of Intellectual Property rights in the European Union. Different of European Union and Ukraine law is analyzed. Standards of the European Union is investigated and the set of steps for Ukraine law improvement is proposed.

Тема захисту прав інтелектуальної власності (далі ІВ) є надзвичайно актуальною як в Україні так і за її межами. Важливими є як теоретичні питання так і практичні. Сьогодні, право інтелектуальної власності пов'язано чи не з усіма сферами життєдіяльності людини. І норми, які утворені цією підгалуззю цивільного права, заслуговують на захист.

Досягнення Євросоюзу в галузі правової охорони інтелектуальної власності вагомі й загально визнані. Про це свідчить поява в 1967 році Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Ціллю організації є захист ІВ в усьому світі. Штаб-квартира організації знаходиться в Женеві. В Європейському просторі вже створена система захисту ІВ, Україна зараз лише адаптується до подібної системи.

Інтелектуальній власності в ЄС віддається особливе місце та вплив цієї підгалузі права є більш ширший аніж в Україні. Розвиток підгалузі ІВ впливає не тільки на окремі галузі, а в цілому на систему захисту будь якого права. Запозичення досвіду ЄС в питаннях регулювання охорони ІВ дає в цілому поштовх для розвитку законодавства в більш прогресивному напрямку. Під час формування цього напрямку, в Європі було досягнуто ряд стандартів щодо захисту права інтелектуальної власності. І ці стандарти дають судам вже більш явну картину щодо захисту цих прав і не дають місця для розвитку деяких розбіжностей в сфері цього регулювання. Особливе місце в розвитку права ІВ в Європі відіграє економіка. З 1965 року ЄС було прийнято багато директив, ціллю яких було захист прав в межах спільного ринку. Наприклад: Директива № 96/9/ЄС від 11.03.1996 р. «Про правовий захист баз даних»; Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» та ін.

Законотворчість в ЄС в питаннях ІВ є більш комплексною і охоплює інші галузі права. Комплексність законотворчості полягає в урахуванні національного досвіду регулювання. В процесі законотворчості розглядається багато правових актів інших країн, і на їх основі створюються директиви, які вдосконалюють закони інших країн.

Наприклад, Директива № 2008/95 / ЄС Європейського Парламенту та Ради "Про зближення законодавств держав-членів щодо товарних знаків і знаків обслуговування" була розроблена на основі закону про торгівельні марки в країнах Бенілюксу. Таким чином, ціллю цієї нормотворчості є вдосконалення законодавства усіх країн союзу.

Особливе значення в Європі у сфері регулювання ІВ надається реєстраційним органам, наприклад, Європейському патентному відомству. Головними задачами відомства є прийом, розгляд і публікація заявок на винаходи, і видачу патентів на винаходи. Знаходиться відомство у Мюнхені й має філіал у Гаазі. Правовою основою цього відомства є Європейська патентна конвенція від 1973 року. Головним принципом конвенції є те, що заявка щодо патенту може надійти від будь-якої особи. Не має значення громадянство і місце проживання (місця перебування), фізичної або юридичної особи. На мою думку, створення подібних відомств дає великий поштовх для захисту права ІВ та розвитку законодавства в цій сфері. Слід зазначити, що Україна приймає участь у Договорі про патентну кооперацію, це спрощує процедуру отримання правової допомоги у сфері охорони результатів ІВ в інших державах.

Ще одним важливим досягненням розвитку права інтелектуальної власності в Європі є створення нової системи охорони торговельних марок на загальноєвропейському рівні, що одержала назву єдиної торговельної марки Європейського Союзу (community trade mark). До того ж, було створено Відомство по гармонізації внутрішнього ринку ЄС. Його ціллю є прийом заявок на реєстрацію однієї на весь Європейський Союз торговельної марки. Знаходиться воно в Іспанії (м. Аліканте). Саме цими діями було подолано принцип територіальності права інтелектуальної власності на торговельну марку.

Отже, враховуючи те, що Україна взяла шлях на євроінтеграцію, найближчим часом слід приділити увагу адаптації українського законодавства до законодавства ЄС. Звичайно, Україна вже співпрацює із ЄС у сфері ІВ, але із цієї співпраці потрібно робити висновки і переймати досвід європейських країн, тим більше, це передбачено Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Окрім цього, після підписання угоди з ЄС Україна взяла на себе обов'язок адаптувати законодавство у сфері ІВ відповідно до ЄС, що має стати поштовхом для розвитку у цій сфері.

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Єфремова А.С.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702-1-465)
e-mail: anastasiia.iefremova@nure.ua

The article provides the reader with some information on advantages and disadvantages of this decision. The text gives valuable information on attitude of residents of the Kharkiv region to this topic. It is especially noted that experience of different countries. It draws our attention to the growing problem of the spread of heavy chemical drugs.

Тема легалізації каннабіса дуже актуальна в сучасних реаліях України. Актуальність теми пов'язана зі зростаючою доступністю наркотичних речовин в усіх регіонах України.

Автор за допомогою ресурсу gypoll.com провела анонімне голосування серед жителів Харківського регіону віком від 16 до 19 років. Опитування показало, що 65,2% опитуваних ніколи не вживали наркотичні речовини і не мали таку можливість, 13% – мали можливість або отримували пропозиції вжити наркотики, 21,7% вживали наркотики. З результатів опитування можна зробити висновок, що, не зважаючи на заборону, величезна кількість українців регулярно вживають або пробували, принаймні, один раз, наркотики.

Доцільно проаналізувати досвід інших країн з цього питання. З 1 липня 2001 року на всій території Португалії діє закон про декриміналізацію всіх видів наркотичних засобів, включаючи кокаїн і героїн. Згідно з новим законодавством, сталася «декриміналізація», а не «легалізація» наркотичних засобів. Таким чином, згідно із законом зберігання наркотиків з метою особистого вживання і саме вживання наркотиків як і раніше заборонені, але порушення цих заборон вважаються виключно адміністративними і виведені зі сфери кримінального права. Контрабанда наркотиків продовжує вважатися кримінальним злочином. «Декриміналізація» означає виведення тих чи інших дій зі сфери кримінального права. Заборона залишається нормою, але санкції за вживання (і підготовку до нього) більше не включаються в рамки кримінального права. Результатом стало скорочення пов'язаної з наркотиками смертності, захворюваності і збільшення попиту на лікування від наркотичної залежності.

Аналогічне ставлення до наркотичних засобів в Грузії. Тут скасували кримінальне переслідування за вживання марихуани. Конституційний суд Грузії в 2015 році визнав дану норму такою, що порушує права людини, а в липні 2018 року Конституційний суд Грузії виніс рішення і скасував навіть адміністративне покарання за вживання марихуани.

В Канаді, (в якій, до речі, на даний момент проживає найбільша діаспора українців, близько 1,2 млн. осіб) в 2018 році вступив в силу закон, що дозволяє всім жителям купувати, продавати і навіть вирощувати коноплю.

Причиною такої політики стало те, що заборона канабісу відповідно провокує популярність хімічно синтезованих наркотичних речовин, нейротропних медикаментів, сильніших, ніж каннабінол. Тобто, в порівнянні з каннабісом, хімічно синтезовані наркотики завдають більшу шкоду організму людини, призводять до найсильнішого звикання і деструкції організму. До того ж, через незаконність наркотичного бізнесу держава не може його контролювати, а також не може його зупинити. Доцільно провести аналогію з алкоголем, який зараз продається вільно. В багатьох країнах є досвід, коли алкоголь намагалися перевести до кримінальної сфери, результатом чого стало активне підпільне сурогатне виробництво, і як наслідок – масові отруєння людей.

Тому, перш ніж спрямовувати наркополітику країни в сторону легалізації чи категоричної заборони окремих наркотичних засобів, необхідно дослідити усі точки зору, як «за», так і «проти», враховуючи досвід інших країн. З одного боку, по-перше, продаж канабісу, контрольований державою і обкладений податком, знизить кількість наркоманів і так само дасть можливість офіційно лікуватися залежним; по-друге, декриміналізація канабісу дасть можливість державі контролювати ціни на наркотики, що знизить рівень злочинності на цьому ґрунті; по-третє, декриміналізація канабісу дасть можливість приватним підприємствам виготовляти стерильні наркотики на фармацевтичних заводах за прийнятими державою правовими і санітарними нормами, оскільки наркотики, з чітко встановленим складом не викличуть ускладнень і не призведуть до смертельних випадків; по-четверте, репресивна політика лише посилила проблему, тому У ситуації, що склалася, доцільно замість заборони наркотичних речовин намагатися максимально можливо знизити шкоду, що наноситься їх розповсюдженням, шляхом забезпечення споживачів дешевими і чистими наркотичними засобами, стерильними шприцами і голками, знаннями про те, як вживати ці речовини з найменшим ризиком.

З іншого боку, багато лікарів стверджують, що куріння конопель – це перший крок до більш серйозних речовин. Противники легалізації стверджують, що доступність наркотику посилить інтерес до нього і зробить його масовим, а вживання наркотичних речовин призводить до соціальної пасивності.

В будь-якому випадку, держава має дотримуватися балансу між заборонаю і контролем та розумним доступом до наркотичних засобів

ОБМЕЖЕННЯ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ТА ЙОГО ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Мицик М.В.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702-1-465)
e-mail: mariia.mytsyk@nure.ua

This talk is meant to bring the attention of our society to such an important problem as limitation of legal capacity. Many people think, that it's not a common case, but, in fact, many people struggle with alcohol, drug addiction, mental illnesses and they affect their families and their surroundings in a bad way. In this talk you will find how the limitation of legal capacity can be done in Ukraine, which law speaks about it and what can be the cause for doing that.

Згідно зі ст. 30 ЦК України цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Дієздатність, як і правоздатність, припиняється з настанням смерті фізичної особи. Однак за життя вона може бути обмежена в дієздатності чи визнана недієздатною.

Актуальність даної теми полягає у тому, що, на жаль, ми живемо у світі, де не всі люди спроможні усвідомлювати значення своїх дій та їх наслідки. А обмеження дієздатності дає певний контроль над такими людьми та їхніми діями.

Згідно із ст. 36 ЦК України, суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними; або зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо, і таким чином ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище. Існує окремий випадок, коли батьки або усиновлювачі можуть позбавити неповнолітню особу права самостійно розпоряджатися своїми доходами у випадку виявлення негативних наслідків для неї здійснення цього права.

Порядок обмеження цивільної дієздатності фізичної особи встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України (гл.2):

1. Заяву про обмеження цивільної дієздатності особи подають лише члени сім'ї, орган опіки та піклування або заклад надання психіатричної допомоги за місцем проживання цієї особи або за місцезнаходженням закладу надання психіатричної допомоги, де особа перебуває на лікуванні.

2. У заяві мають бути викладені обставини, що свідчать про психічний розлад, істотно впливають на здатність особи усвідомлювати

значення своїх дій та (або) керувати ними, чи обставини, що підтверджують дії, внаслідок яких фізична особа, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо, поставила себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище. У заяві про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлення її цього права мають бути викладені обставини, що свідчать про негативні матеріальні, психічні чи інші наслідки для неповнолітнього здійснення ним цього права.

3. Суд за наявності достатніх даних про психічний розлад здоров'я фізичної особи призначає судово-психіатричну експертизу. Суд, установивши, що заявник діяв недобросовісно, стягує із заявника всі судові витрати. А особа, щодо якої була подана заява про обмеження її цивільної дієздатності має право на відшкодування моральних збитків.

4. Суд, ухвалює рішення про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи (у тому числі обмеження або позбавлення права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїми доходами). Проте, строк дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною визначається судом, але не може перевищувати двох років. Цивільна дієздатність особи обмежується з моменту набрання законної сили рішенням суду про це, і відповідно наступають правові наслідки (ст. 37 ЦК України): над фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, встановлюється піклування; вона може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини; правочини щодо розпорядження майном, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за згодою піклувальника. Піклувальник може письмово дозволити фізичній особі, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно одержувати заробіток, пенсію, стипендію, інші доходи та розпоряджатися ними; особа, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно несе відповідальність за порушення нею договору, укладеного за згодою піклувальника, та за шкоду, що завдана нею іншій особі.

У разі видужання фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена, або у разі припинення фізичною особою зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо суд поновлює її цивільну дієздатність. Скасування рішення суду можливе за рішенням суду за заявою самої фізичної особи, її піклувальника, членів сім'ї або органу опіки та піклування.

Отже, цивільна дієздатність особи може бути обмежена лише за рішенням суду у випадках, чітко передбачених законом. Така особа втрачає право вчиняти правочини (окрім дрібних побутових), розпоряджатися доходами без згоди піклувальника. Проте, відповідно закону суд може поновити цивільну дієздатність фізичної особи.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА КОМП'ЮТЕРНУ ПРОГРАМУ

Фукс М.А.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702-1-465)
e-mail: maksymillian.fuks@nure.ua

Today, we are living in a computer age. The awareness of computer is more than at any other time. It has dominated almost all the fields. There is hardly an industry, which does not use computers. Computers are used in banks, factories, in Government offices, education institutions, for research and development and even supermarkets. That is why the decision of copyright issue of a computer program becomes more important at the time of signing of a contract between an employee and employer.

Сьогодні темпи розвитку комп'ютерних технологій вражають. З'явившись у середині 20-го століття, вони мали великий вплив на розвиток науки, техніки, бізнесу та багатьох інших сфер людської діяльності. Ці технології будуть і надалі користуватися великим попитом на ринку працевлаштування, а працівники в галузі інформаційних технологій, відіграватимуть вирішальну роль у формуванні майбутнього. Саме тому вирішення питання про авторське право на комп'ютерну програму останнім часом стає все більш важливим під час укладання трудових договорів між працівником і роботодавцем та цивільно-правових угод між фізичною особою (виконавцем) та замовником.

Ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено, що комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату. У ст. 18 вказаного закону закріплено, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Така охорона поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження. Тобто, створювач комп'ютерної програми наділяється майновими і немайновими правами. Проте виникає питання: які права передаються під час створення програми на замовлення чи в рамках трудових відносин та яким чином це відбувається.

До особистих немайнових прав належить право забороняти згадувати ім'я автора, якщо він бажає залишитись анонімом, вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора. І найголовніше, особисті немайнові права автора не можуть бути відчужені. Тому в автора залишаються всі немайнові права, не залежно від того, програма була створена за цивільно-правовим договором чи є результатом виконання трудових функцій працівника.

До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: право на використання твору, на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Майнові авторські права можуть бути передані (відчужені) іншій особі повністю чи частково, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права. Передача майнових авторських прав автора оформлюється авторським договором.

Таким чином, виникає питання, яким чином регулюються майнові і особисті (немайнові) права автора комп'ютерної програми під час роботи за трудовим договором або під час створення програми на замовлення. Відповідно до статті 429 ЦК України Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якій він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором. Відповідно до статті 430 ЦК України майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням (цивільно-правова угода), належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт в обох випадках належать творцеві такого об'єкта. Однак сторони в договорі можуть передбачити і інший режим щодо об'єкта інтелектуальної власності. В такому договорі обов'язково повинні бути обумовлені всі умови користування програмою, моментом передачі авторських прав буде час підписання договору. Треба зазначити, що сучасні роботодавці (або замовники) укладають авторські договори з працівниками (або виконавцями) щодо повної передачі майнових прав автором (творцем) іншій особі. Разом з тим, не менш важливим є питання щодо можливості внесення змін до програмного продукту в майбутньому не творцем програми. Згідно з п. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права», виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти переробку, адаптацію, аранжування та інші подібні зміни творів іншими особами. Саме тому важливо отримати дозвіл на внесення змін до програми від автора під час укладання трудового чи цивільно-правового договору.

Отже, Закону України «Про авторське право і суміжні права», Цивільний кодекс України також поширюють свою дію на регулювання авторського права на комп'ютерну програму. Тому, вкрай важливо своєчасно та правильно укладати трудові та цивільно-правові угоди між працівником (виконавцем) та роботодавцем (замовником) на створення комп'ютерної програми. Це дозволить у майбутньому уникнути непорозуміння та дискусії щодо авторського права на програмний продукт.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЧИСЛЕННЯ ТА ВІДШКОДУВАННЯ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ

Пічієнко М. Г.

Науковий керівник – канд. юрид. наук., доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702-1-465)
e-mail: mariia.pichiienko@nure.ua

Ukrainian Civil Code provides that any loss of profit is to be complicated, but it turns out in the real life you face it is so difficult to claim you rights before the court. Having read this article you will know why it is better for you to agree to other form of regress rather than gathering a huge amount of documents which can confirm the income you would have had to get. The system of legislation of our country is imperfect and the problem we consider is a good example of this.

На даний час українське законодавство передбачає можливість відшкодування упущеної вигоди, як спосіб захисту цивільного права, але правозастосування даного способу захисту цивільного права не є досить поширеним. Це пов'язано з тим, що суди вимагають у позивача подання значної кількості доказів на підтвердження факту не отримання прибутків.

Відповідно до ст. 22 ЦК України відшкодування збитків є одним із видів цивільно-правової відповідальності і для застосування такої міри відповідальності необхідна наявність всіх елементів складу правопорушення, а саме: протиправної поведінки, дії чи бездіяльності особи; шкідливого результату такої поведінки (збитків), наявності та розміру понесених збитків; причинного зв'язку між протиправною поведінкою та збитками; вини особи, яка заподіяла шкоду. У разі відсутності хоча б одного з елементів відповідальність у вигляді відшкодування збитків не настає.

Стаття 22 ЦК України дає поняття збитків, яке поділяється на дві частини (види): реальні збитки і упущена вигода.

Реальні збитки (позитивна шкода) – це втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також втрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права.

Упущена вигода – це доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене.

Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі. Якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодовуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право.

При завданні позитивної шкоди, визначення розміру збитків в більшості випадків не має особливих складнощів, що не скажеш про упущену вигоду. При доведенні факту неотримання доходів (упущеної вигоди) доволі часто виникають складнощі з доведенням розміру збитків та самого факту їх завдання.

У ст. 623 ЦК України зазначено, що розмір збитків, завданих порушенням зобов'язання, доводиться кредитором. Отже, якщо кредитор пред'являє вимогу про відшкодування реальної шкоди та/або упущеної вигоди, він має надати докази наявності таких збитків (платіжні або інші документи, що підтверджують витрати, документи, що підтверджують наявність упущеної вигоди тощо). Саме тому в судовій практиці відшкодування упущеної вигоди є вельми проблематичним. До того ж, при визначенні неoderжаних доходів (упущеної вигоди) враховуються заходи, вжиті кредитором щодо їх одержання.

Таким чином для правильного вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, важливе значення має розподіл між сторонами обов'язку доказування, тобто визначення, які юридичні факти повинен довести позивач або відповідач.

За загальними правилами судового процесу, кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень (ст. 81 Цивільного процесуального Кодексу України).

Враховуючи норми ч. 4 ст. 623 Цивільного кодексу України, на кредитора покладений обов'язок довести розмір збитків, заподіяних йому порушенням зобов'язання. При цьому кредитор повинен не тільки точно підрахувати розмір збитків, але і підтвердити їх документально. При обрахуванні розміру упущеної вигоди мають враховуватися тільки ті точні дані, які безспірно підтверджують реальну можливість отримання грошових сум або інших цінностей, якби зобов'язання було виконано боржником належним чином. При цьому важливим елементом доказування наявності неoderжаних доходів (упущеної вигоди) є встановлення причинного зв'язку між протиправною поведінкою боржника та збитками потерпілої особи. Слід довести, що протиправна поведінка, дія чи бездіяльність відповідача є причиною, а збитки, які виникли у потерпілої особи – наслідком такої протиправної поведінки.

Отже, для того, щоб довести факт неотримання прибутку необхідно надати значну кількість доказів, які мають логічно та послідовно довести, той факт, що в будь-якому разі, якщо б відповідач не вчинив порушення цивільних прав позивача то останній отримав би прибуток і більш ніщо не могло йому в цьому завадити.

КОНТРАКТ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Пашаєв К.М.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702-1-465)
e-mail: kenan.pashaiev@nure.ua

The article regards a number of peculiarities of making an employment contract. The author dwells upon the issues of declaring an employment contract. Particular attention is paid to the rights of employers and employees. The paper also describes and highlights the causes of possible misunderstandings due to its peculiarities.

Із переходом України до ринкової економіки, відбулися значні зміни не тільки у галузі економіки, а також у правовій сфері регулювання трудових відносин. Тому організація економіки України на ринкових засадах припускає застосування різних правових форм залучення громадян до праці. Однією із цих форм є контракт як вид трудового договору.

Відповідно до ч.3 ст. 21 Кодексу законів про працю України (далі КЗпП України): контракт є особливою формою трудового договору, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін, умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. З одного боку, упровадження контрактної форми в трудових правовідносинах обумовлено прагненням роботодавців залучати до роботи найкваліфікованіших працівників, а також захищати більшою мірою власні інтереси. Ця форма трудового договору дає можливість раціональніше регулювати чисельність та якісний склад персоналу, поліпшувати структуру зайнятості. Перевага контракту перед звичайним трудовим договором полягає в тому, що контракт дає змогу максимально індивідуалізувати кожен конкретну угоду про працю, наповнити її специфічним змістом: детально регламентувати права та обов'язки сторін, режим праці й відпочинку, соціально-побутові умови, форму й розмір винагороди за роботу та інші додаткові умови. Проте, з іншого боку, якщо розглядати контракт як різновид строкового трудового договору, тоді працівники, які його уклали, потрапляють в не вигідне становище. Керівник завжди має можливість позбавитися від небажаного працівника як до, так і після закінчення строку дії контракту. Причому в обох випадках практично неможливо довести незаконність дії роботодавця, оскільки, по-перше, в контракті можуть бути передбачені додаткові, порівняно з КЗпП України умови його розірвання, по-друге, закінчення терміну дії контракту є законною підставою для звільнення працівника за п. 2 ст. 36 КЗпП України. Таким чином, контрактна форма є досить зручною передусім для недобросовісних роботодавців, оскільки за

ініціативою власника чи уповноваженого ним органу працівники автоматично потрапляють у залежне від роботодавця становище. Також у ч. 3 ст. 21 КЗпП України законодавцем зазначено, що умови розірвання договору можуть самостійно встановлюватися сторонами, тому, якщо контракт буде розірваний не з підстав, зазначених у законодавстві, а в самому контракті, то буде застосовуватися п. 8 ст. 36 КЗпП, тобто звільнення за підстав, передбачених самим контрактом. З часом, помилково, контракт почав сприйматися винятково як строковий трудовий договір з додатковими підставами його розірвання. Проте, це не зовсім так, адже сфера застосування контракту визначається законами України. Не зважаючи на норму закону, в Україні останнім часом відбувається необґрунтоване розширення сфери застосування трудового контракту. Це не сприяє створенню умов для повного використання громадянами права на працю, ускладнює становище працівників, знижує реальність гарантій трудових прав громадян, встановлених Конституцією і законами України. Роботодавець може вимагати від працівника, який працює за трудовим договором, укладення контракту лише у тому разі, коли він належить до категорії працівників, для яких законодавством передбачено таку форму трудового договору як обов'язкову. Порушення цих вимог може бути підставою для визнання відповідно до ст. 9 КЗпП недійсними умов праці за контрактом, які погіршують становище порівняно із законодавством України. Якщо чинним законом України не передбачено можливість укладення контракту з працівником на такій посаді, роботодавець і працівник не мають права укласти контракт, хоча б він і укладався за повної згоди сторін і відсутності будь-якого тиску з боку роботодавця.

Враховуючи вищезазначене, існування контракту, який є особливим різновидом трудового договору, не може бути визнано цілком позитивним чи негативним явищем. Правильне застосування контракту допомагає задовольнити інтереси як працівника, так і роботодавця. Однак за умов низького рівня правової культури роботодавців існування контракту є додатковою можливістю для зловживань, в тому числі стосовно встановлення необґрунтованих підстав для його розірвання. Найбільшою практичною проблемою на даний момент є існування великої кількості посад і, відповідно, нормативно-правових актів, які передбачають укладення контракту із працівниками. Задля уникнення зловживань з боку роботодавця та забезпечення відповідального ставлення до своєї роботи працівників, які працюють за контрактом, вважається доцільним звузити таку кількість посад і певним чином їх систематизувати, наприклад, прийнявши окремий закон у цій сфері або принаймні окрему норму в КЗпП. Оскільки чітке визначення сфери застосування і учасників контракту як особливої форми трудового договору має велике теоретичне і практичне значення, оскільки від цього залежать гарантії трудових прав працівників, зайнятих в різних галузях економіки України.

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО В СВІТІ ТА УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

Рудницький С.А.

Науковий керівник – ст. викладач Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки,14, каф. філософії, тел.(057)702-14-65)
e-mail: serhii.rudnytskyi@nure.ua

The given work is devoted to the information society in Ukraine and in the world. The development of the information society is not only a great opportunity for humanity, but also creates very serious problems. Nowadays, people almost can not live without information society, not only industry but also people's everyday life. The most significant threats are information inequality, the transformation of political regimes, information wars, information security and individual freedom.

Наприкінці ХХ ст. сталися значні зміни у сприйнятті поняття інформації та її соціального значення в суспільстві. Це пов'язано з процесом формування так званого інформаційного суспільства, тобто суспільства, в якому головними продуктами виробництва стають інформація і знання. Проте розглядати інформаційне суспільство слід не як явище, що вже відбулося. Його слід сприймати як поетапний орієнтир, тенденцію постійних змін в сучасному суспільстві.

Становлення інформаційного суспільства, розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, зробило можливим технологічний розвиток людства. Але разом із цим, зросла і кількість нових загроз. Серед проблем, які притаманні сучасному суспільству, і які необхідно вирішувати, можна виділити наступні:

1. Інформаційна нерівність.

Інформаційна нерівність – новий різновид соціальної диференціації, що ґрунтується на різних можливостях використання новітніх інформаційних і телекомунікативних технологій. Основною причиною відставання ряду країн від інформаційно-комп'ютерної революції є недостатній рівень розвитку базової інфраструктури, висока вартість доступу до цієї інфраструктури і низький середній рівень добробуту громадян.

2. Проблема трансформації політичних режимів.

Концепція інформаційного суспільства, що базується на розвинутих інформаційних технологіях диктує нову парадигму щодо вивчення політичних явищ. З одного боку, новітні інформаційні технології – електронні засоби інформації, глобальні інформаційні мережі, роблячи

інформацію більш доступною, сприяють формуванню відкритих суспільств, знижують шанси на виживання закритих авторитарних систем, сприяють подальшому удосконаленню демократії. З іншого боку можливе підсилення тенденції до поступової деградації демократії й підсилення поліцейського контролю над особистістю, формування суспільства з абсолютним контролем на підґрунті новітніх технологій.

3. Інформаційний вплив та інформаційні війни.

Сучасний світ, як і Україна, вступили в еру інформаційних загроз, кібератак та, відповідно, інформаційних воєн. Окремі інформаційні війни можуть бути значно результативніші, ніж звичайні наземні із використанням людей, території і зброї. Інформаційна зброя є більш могутньою, ніж матеріальна, бо саме думки формують вчинки. Самі ж вчинки формує інформація. Наприклад, якою сильною не була б армія, проте з допомогою певної ідеології, внутрішнє військове командування може скерувати армію на війська союзників нації.

4. Інформаційна безпека і свобода особистості.

Права людини лежать в основі всіх суспільних трансформацій, а не є чимось похідним чи другорядним при здійсненні відповідних перетворень. Особливе місце в системі цих реформ належить праву на інформацію, оскільки саме його реальне втілення та забезпечення в державі сприяє принциповому перегляду відносин між органами державної влади з конкретною людиною.

Особливо гостро стоїть питання реалізації та захисту персональних даних та інших інформаційних прав людини, що здійснюються в Інтернеті, та їх дотриманням.

5. Свобода інформації та приватність.

Можливості технічних засобів, що дозволяють збирати й обробляти персональну інформацію, постійно й стрімко розширюються. Певні соціальні ризики виникають у зв'язку з використанням багатофункціональних кредитних карток із мікропроцесором (англ. multi-function smart card), так званих «смарт-карток», які використовуються для ідентифікації особи в різних сферах суспільних відносин.

Особливістю захисту права на приватність персональної інформації повинна стати спрямованість на забезпечення свободи особи у визначенні просторових і часових меж інформаційного контакту з іншими суб'єктами, підконтрольності циркуляції персональної інформації в суспільстві, що є важливим для підтримання автономії особи, захисту приватної сфери її життя.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ОСОБИСТОСТІ ТА СУСПІЛЬСТВА

Задорожний Г.С.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доц. Омельченко В.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. Філософії, тел. 380994948165
e-mail: hlib.zadorozhnyi@nure.ua

Globalization is one of the main trends of modern society. Societies become interdependent in all aspects – political, economic, cultural, and the scale of these interdependencies becomes truly global. Humanity is transformed into a social integrity encompassing all people living on Earth. Today we can talk about the global structure of political, economic and cultural relations linking separate societies into a single system.

Наразі всеохоплюючі процеси, що відбуваються у сучасному світі – в економічній, політичній, соціальній, культурній сферах суспільного життя, у галузі торгівлі, фінансів, транспорту, освіти та науки, в інформаційно-комунікативній галузі, у взаєминах між націями, етносами та державами детермінується, у тій чи іншій мірі, глобалізацією. Це визначає актуальність вивчення глобалізаційних процесів та тих впливів, які вони чинять на існування окремої людини та людства в цілому.

Об'єктом даного дослідження є процес глобалізації, а предметом виступають його переваги, негативні наслідки та ризики, з якими стикається (може зіткнутися) особистість та сучасні суспільства.

До широкого наукового вжитку поняття «глобалізація» було введено теоретиками Римського клубу (Е. Ласло, Д. Медоузом, А. Печчеї та ін.). Теоретичне підґрунтя для розгляду витоків, характеру та можливих наслідків глобалізації було закладене в філософських працях А. Ейнштейна, Т. де Шардена, В. Вернадського, М. Гайдеггера.

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що проблема глобалізація перебуває у центрі уваги багатьох сучасних дослідників, але системне висвітлення поняття та змісту глобалізації в сучасних умовах усе ще триває. Фіксується певне різноманіття у інтерпретації поняття «глобалізація», оскільки, даючи визначення, різні автори, як правило, роблять акцент на окремих аспектах цього процесу. Тим не менше, у більшості трактувань глобалізації світ постає як цілісність завдяки новим формам суспільної організації, у якій суспільство як національна держава втрачає своє значення, витісняється на периферію.

У межах даного дослідження глобалізація розуміється як широка сукупність процесів і структур, яка відбивається у процесі взаємозалежності, взаємопроникнення, взаємообумовленості різноманітних компонентів світового співтовариства. У сучасному світі створюється таке єдине ціле, де будь-яка локальна подія визначається

подіями в інших локусах і навпаки.

Складність та суперечливість глобалізації полягає у тому, що з одного боку, зростає схожість, згладжуються відмінності у житті народів планети, з іншого – глобалізаційні процеси будуються на принципах конкурентної боротьби за доступ до загального доходу, на принципах індивідуалізму, раціоналізму, прагматизму, на пріоритеті приватного над суспільним. А правила гри у світі встановлюють найрозвиненіші і могутні країни, вимагаючи від інших добровільно чи примусово підкорятися.

Як переваги та ризики чекають на особистість у світі, що глобалізується?

Глобалізація підвищує швидкості переміщення інформації та спрощує доступ до неї. З'являється свобода інформаційного простору, якою людина може користуватися у власних інтересах, отримуючи інформацію з будь-якої точки світу майже без цензури. З'являється можливість вільно пересуватися у географічному просторі, подорожувати або знайти місце для життя, отримання освіти чи роботи у будь-якому куточку світу, що дозволяє набувати корисного досвіду, знайомлячись та взаємодіючи з різними культурами. Збільшується свобода індивідуального вибору, з'являються нові можливості для самореалізації. Водночас зростає відповідальність особистості, що стає додатковим психологічним навантаженням. Відбувається радикальна зміна в системі суспільних зв'язків і цінностей. На місце традиційних відносин між людьми приходять зв'язки глобального характеру: множинні, безособові та функціональні. Руїнується механізм передачі від покоління до покоління моральних цінностей, серед яких і цінність безпосередніх особистісних зв'язків у межах первинних соціальних груп.

Особистість, що перебуває під впливом глобалізації, відчуває зовнішній тиск через спробу нав'язати їй новий незвичний спосіб життя.

Глобалізація викликає не лише стрімке переміщення капіталу, інформації, ідей, але й людей (як окремих особистостей, так і соціальних груп), тобто активізує міграційні процеси у світовому масштабі. Наслідком цього стає маргіналізація особистості. Маргінальне становище особистості в суспільстві породжується. Перехід особистості у нові культурні, морально-психологічні, соціально-правові, економічні умови, труднощі адаптації до них (освоєння нових норм, цінностей, пристосування до нового способу життя, здійснення професійного самовизначення) призводить до її маргіналізації, втрати ідентичності.

Можна зробити висновки, що, по-перше, глобалізація є досить неоднозначним та суперечливим процесом з огляду на те, які наслідки, позитивні та негативні, вона спричиняє як для особистості, так і для суспільства. По-друге, одні й ті самі наслідки можуть бути по-різному оцінені різними суб'єктами цього процесу.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ВТРУЧАННЯ КИТАЮ В РОЗВИТОК АФРИКАНСЬКОГО КОНТИНЕНТУ

Латіпова А.С.

Науковий керівник – канд. політ. наук, доц. Комарова Т.Г.

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна
(61022, Харків, Майдан Свободи 4, каф. політології, тел.: (057) 707-51-63)
e-mail: alinalatipova4@gmail.com, тел: +380951410752

The given work is devoted to development of Chinese relationships with Africa. Today China is one of the most powerful and strong countries, that continue to spread its influence on the whole world. Nowadays Africa is a great continent with a variety of possibilities and opportunities. So it is important to figure out perspectives and challenges that China faces during its consolidation with Africa as a reliable and productive partner.

Китай є одним із найпотужніших силових та економічних центрів XXI століття, тому дослідження його зовнішніх інтересів є необхідним для розуміння цілісної картини сучасної міжнародної політики. В умовах глобалізації східно-азійський регіон грає чималу роль у становленні нового світового порядку, а КНР є впливовим суб'єктом в процесі формування нової міжнаціональної мережі відносин. Найголовнішими для Китаю є економічні інтереси, які наразі концентруються на налагодженні зв'язків на міжконтинентальному рівні. Зокрема, КНР прагматично розвиває партнерські відносини із Африкою – перспективним та багатим на ресурси континентом, який в змозі сприяти підйому китайської економічної системи.

Тактика підтримки Африки Китайською Народною Республікою концентрується на активізації товарообігу та інвестицій для вдосконалення інфраструктури, медицини та освіти на континенті. Слід пам'ятати, що китайсько-африканські відносини базуються на взаємодопомозі, тож вигода є не тільки для Африки, але й для Китаю, який наразі дійсно потребує нових джерел сировини, необхідних для подальшого економічного зростання. Потреба ресурсів в декілька разів збільшила товарообіг між Африкою та КНР. Зміцнюючи відносини із континентом, країна отримує масштабний ринок збуту, а також дуже цінного експортера. Африканські країни вже на 47% забезпечують Китай вугіллям, а такі держави як Конго та Замбія надають Піднебесній близько 56% міді, яка використовується для створення нової техніки та електроніки. Після збільшення товарообігу з Африкою, яка забезпечила країну необхідними мінералами, нафтою та сировиною, в Китаї простежується підвищення рівня життя населення. Вже в 2017 році Азійський Банк Розвитку помітив значний підйом в житті китайського середнього класу.

Окрім економічної вигоди для Африки, Китай анонсував також гуманітарний проект «великих ініціатив». Згідно з ним, КНР

намагатиметься поліпшити добробут африканського населення, зокрема забезпечити продуктову достатність. Іншою метою Китаю є виведення на новий рівень охорони здоров'я на континенті та створення комфортних умов для підтримки розвитку культури та туризму в країні Африки. Досягнення цих цілей дозволить державам величного материка в рази підняти власні економічні показники та сформуванати більш привабливий імідж для подальших інвестицій не тільки з КНР, а й з усього світу.

У відносинах між Китаєм та Африкою фігурують також воєнні договори. КНР використовує своє постійне членство у Радбезі ООН для забезпечення більш безпечного оточення на континенті. Разом із тим, Піднебесна забезпечує Африці постійну присутність китайського воєнно-морського флоту на східно-африканському узбережжі, для допомоги в реалізації програми з боротьби із сомалійськими піратами.

Але поряд із оптимістичними перспективами для обох сторін даного партнерства, існують також деякі ризики та виклики, які здатні похитнути міцність китайсько-африканських взаємовідносин. Після ряду успішних фінансових та підприємницьких домовленостей із африканськими країнами, Захід почав звинувачувати Китай в економічній колонізації континенту та загарбницьких діях по відношенню до Африки з метою виключно власної вигоди. У відповідь на це КНР зазначає, що країна намагається забезпечити континент всім необхідним, а разом із тим допомагає Африці з економічним становленням та розвитком. Тим не менш, факт «африканської колонізації» є неприйнятним у ХХІ столітті і може суттєво вплинути на подальше міжнародне відношення до Китайської Народної Республіки.

Разом із тим, стрімке збільшення африканської заборгованості Китаю веде до занепокоєння в міжнародних колах. Розповсюдивши сфери свого впливу по території всієї Африки, КНР викликає особливе невдоволення США, посилюючи їхнє протистояння в боротьбі за перерозподіл світу. Америка вже висловила свою стурбованість даною ситуацією, і в останньому звіті Стратегії національної безпеки робиться акцент на тому, що Китай діє виключно на шкоду африканським країнам. Тобто, концентрація КНР на видобуванні та вивезенні ресурсів з континенту призведе до внутрішньої дестабілізації африканського континенту. В звіті також зазначається необхідність активізації діяльності Штатів в Африці з метою впровадження на місцеві ринки американських товарів та послуг замість китайських. Таким чином, африканський континент стає черговою «критичною точкою» у відносинах між головними імперіями сьогодення.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Кушнерьова Т.В.

Науковий керівник – канд. політ. наук, доц. Комарова Т.Г.
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
(61022, Харків, м. Свободи, 6, каф. політології, тел. (057) 707-51-63)
e-mail: tanyakushnereva@gmail.com

The article is concerned with conception of political conflict in the information society. It is shown how political conflict changes with the development of humanity. It gives a detailed analysis of the influence of the media and a large amount of information upon the population. It is shown how globalization is changing the classic understanding of political conflict. Much attention is given to the features of «new» political conflict. It is spoken in detail about the hybrid conflicts. It also focuses on how technology has influenced the emergence and development of political conflicts. It was about changes in the perception of conflict in information society.

Не дивлячись на те, що поняття «конфлікт» широко використовується у багатьох дисциплінах, його інтерпретація кардинально відрізняється в залежності від області дослідження та конкретних прецедентів. Тож не можна ототожнювати політичний конфлікт з конфліктами іншого роду, навіть якщо сутність цього поняття полягає в одному – боротьбі інтересів, цілей і поглядів, що є взаємовиключними.

У ХХІ сторіччі під впливом багатьох факторів політичний конфлікт відходить від своєї класичної форми і завдяки суспільному прогресу набуває все більше нових характеристик. Перш за все, це пов'язано з тим, що суспільство наразі значною мірою відрізняється від того, яким воно було ще декілька років тому. Такі темпи розвитку дуже впливають на усі сфери людської життєдіяльності та соціально-політичні процеси і політичний конфлікт не є виключенням. Тож треба розглянути декілька основних особливостей політичного конфлікту, що з'явилися саме під впливом інформаційного суспільства.

По-перше, у інформаційному суспільстві пріоритетне місце займає знання та інформація. Якщо раніше доступ до якихось даних було більш-менш важко отримати, то сьогодні не існує такої проблеми, навпаки – інформації аж надто багато, як результат інформаційний простір стає сильнішим з кожним днем. Це відкриває нові шляхи для маніпуляцій та фальсифікацій, як під час політичних конфліктів, так і у повсякденному житті. Тож вислів про те, що ЗМІ – четверта влада, як ніколи актуальний у інформаційному суспільстві, адже найбільш популярним видом конфлікту сьогодні є інформаційна війна. Від надлишку інформації люди перестали «відділяти зерна від плевел», критично осмислювати події та фільтрувати те, що чують. Таким чином відбувається «карнавалізація»

політики та віртуалізація політичних конфліктів, тобто перехід від реальної дії у площину Інтернету.

По-друге, через прорив у розвитку технологій та транспорту темпи життя стали швидшими, як результат розрив між розвинутими країнами та тими, що мають перехідну економіку збільшується кожної хвилини, не беручи до уваги найменш розвинуті країни третього світу. Рівень життя людей дуже різниться в залежності від стану розвитку країни, у якій вона мешкає, тож дуже гостро постають питання соціальної нерівності, що призводить до різких спалахів екстремізму, націоналізму, релігійного фундаменталізму. Такі локальні сутички у інформаційну добу легко можуть перерости у конфлікт світового масштабу. Американський журналіст Томас Фрідман у своїй роботі «Плаский світ» називає нові технології «стероїдами», що пришвидшують усі процеси (і позитивні, і негативні), проте не кожна країна встигає за такими темпами розвитку, тож у зоні ризику опиняються певні культури, традиції, цінності.

Важливо також зазначити вплив глобалізації на трансформацію політичних конфліктів. Вона руйнує бар'єри у багатьох сферах, зокрема юридичного права розповсюдження інформації, питання інтелектуальної власності, авторського права, трудового законодавства. Таким чином глобалізаційні процеси уніфікують суспільство, що призводить до посилення конфлікту між прихильниками сучасного світу та традиційного укладу суспільства.

У інформаційному суспільстві політичний конфлікт зазвичай має гібридний характер. Це є однією з найважливіших особливостей сучасного конфлікту, адже класичне вторгнення на територію супротивника, велика чисельність людського капіталу, тривалі облоги, а головне відкриті заяви про свої наміри – усе це відходить на другий план, головним є контроль інформаційного простору та прихований характер ведення «бою». Важливою характеристикою політичних конфліктів гібридного характеру є поєднання атак на державному та недержавному рівні, зокрема важливим є психологічний вплив на супротивника. В рамках гібридних конфліктів популярними є тероризм, безконтактні операції, хаос та проксі війни та інші.

Тож розвиток політичних конфліктів дійсно відбувається разом з людством. Для інформаційного суспільства характерна відносно велика кількість революційних проривів у світі технологій та інновацій. Це змінило відношення людей до хімічної, біологічної та ядерної зброї, яка раніше була неабияким стримуючим фактором. Такий зсув глобальних ціннісних настанов у постіндустріальну епоху може призвести до катастрофи, адже головною цінністю має бути проголошено не розпалювання якомога більшої кількості конфліктів, а навпаки – врегулювання кожного випадку.

МАСС-МЕДІА ТА КОРУПЦІЯ: СПЕЦИФІКА УКРАЇНИ

Гринь І. О.

Науковий керівник – канд. політ. наук, доц. Комарова Т. Г.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(61022, Харків, м. Свободи, 4, каф. політології, тел. (057)707-51-63)
e-mail: ilyagrin@ukr.net, тел. +380503042472

The phenomenon of corruption in the context of mass media is investigated. The level of media freedom in the context of Ukraine is analyzed. The freedom of the media in Ukraine is researched. The main problems facing the media in the fight against corruption are highlighted. The main means of influence of corruption manifestations in mass media were revealed. Considered an important principle of the work of the media, as an "agenda" and its use in corruption manifestations. The interaction of the concepts of politics-corruption-mass-media and their influence on each other is singled out.

ЗМІ грають важливу роль у боротьбі з корупцією та її проявами. Але тим не менш важливим фактором, що впливає на їх ефективність є прозорість, неупередженість та незаангажованість. За даними міжнародної організації «Reporters without borders», у 2018 році Україна посіла 101 місце у рейтингу свободи преси, піднявшись, у порівнянні з минулим роком, на одну сходинку [1].

Сьогодні існує ряд проблем, які постають перед засобами масової інформації у сфері протидії з корупцією. Однією з основних є заангажованість. Вона проявляється, перш за все, в тому, що більшість медіа є у власності приватних осіб. Зазвичай вони виступають у ролі політичних проектів тієї чи іншої сили. Ті ж ЗМІ, що знаходяться у власності держави є зазвичай міськими чи муніципальними та не користуються високою популярністю серед населення [2].

Другою проблемою є те, що більшість антикорупційних сюжетів є замовними та носять характер бізнесових чи політичних розходжень. Сюди також можна віднести сюжети, що направлені на дискредитацію того чи іншого кандидата. Зазвичай період їх «активізації» припадає на початок певних змін (проведення тендерів, закупівель, початок виборів, призначення на посаду тощо).

Третім недоліком є те, що зазвичай ЗМІ рідко проводять власні журналістські розслідування (зазвичай це прерогатива окремих телепрограм), користуючись вже зібраними та проаналізованими даними. Вони відокремлюють інформацію про корупційні прояви надані громадськими організаціями, правоохоронними органами, фондами тощо. Досить часто присутні факти маніпуляції інформацією першоджерел [2].

Згідно з дослідженням інформаційного центру «Детектор Медіа», 87,1% українців отримують інформацію з українських загальнонаціональних телевізійних мовників. В той час як з регіональних

телеканалів інформацію отримують лише 13%. Інтернет ЗМІ зайняли третю сходинку за отриманням інформації після сім'ї, родичів та друзів тощо (47,7%), отримавши показник 40,7%. Це свідчить про те, що основним «постачальником» інформації у 2018 році виступило саме телебачення [2].

Важливим завданням, що постає перед засобами масової інформації є формування «порядку денного». Це перелік проблем та недоліків, які має усунути уряд. «Порядок денний» є важливим інструментом комунікації громадськості з управлінцями. Він сприяє формуванню поглядів суспільства на владу. Але у зв'язку з цим виникає загроза маніпулювання думкою громадськості, завдяки тому, що майже усі ЗМІ знаходяться у приватних руках. Власники мають змогу контролювати потік інформації та надавати перевагу тим чи іншим новинам, сильно впливаючи на думку суспільства. Це повною мірою стосується і України, для якої ця проблема постає вкрай гостро. Одним із можливих вирішень цієї проблеми є створення суспільного мовника, який не є підвладний приватній особі та висвітлюватиме новини з незалежної сторони. Але постає питання фінансування такого мовника. Основними способами є отримання коштів за рахунок грантів іноземних держав, отримання коштів з реклами та державна підтримка.

Отже, роль ЗМІ в українській політичній системі є доволі значущою. Це помітно особливо зараз, в період проведення передвиборчої кампанії. Адже довіра до тих чи інших ЗМІ значно зростає, а відповідно зростає їх роль у формуванні громадської думки. Сьогодні відбувається стрімке зростання ролі електронних засобів масової інформації (радіо, телебачення, інтернет тощо). Цим користуються велика кількість кандидатів сьогодні. Зокрема, передвиборча реклама є досить популярною в мережі Інтернет, адже, по-перше, вона не обмежується юридично, а по-друге охоплює велику частину аудиторії, зокрема ту яка знаходиться закордоном.

В умовах, що існують зараз в Україні використання ЗМІ є досить важливим, адже вони є інструментом для творення суспільної думки. Вони є важливим джерелом інформації, без якої світ важко уявити сьогодні. Важливо також не використовувати мас-медіа як інструмент пропаганди та популізму, адже це може послужити з доволі негативної сторони.

Список використаних джерел

1. Reporters without borders. 2018 world press freedom index. [Electronic resource]. – Access mode: <https://rsf.org/en/ranking/2018>
2. Національне агентство з питань запобігання корупції. Потенціал засобів масової інформації у протидії корупції. [Електронний ресурс]

МЕРКОСУР: ПРИКЛАД ЯКІСНОГО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Варич Д. Ю.

Науковий керівник — канд. політ. наук, доц. Комарова Т.Г.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

(61022, Харків, м. Свободи, 4, каф. політології, тел. (057) 707- 51-63)

e-mail: dmitrijvarich@gmail.com, тел: 0960698493

This work describes one of the many integration projects that occur in the modern world. The Latin American region is also included in the integration processes and shows good results in its region and in the intercontinental trading space. Mercosur is a good example of conducting an effective integration activity, which contributes to the economic development of the participating countries.

МЕРКОСУР (Mercado Comu'n del Cono Sur) – субрегіональний торгово-економічний союз, в який входять Аргентина, Бразилія, Парагвай і Уругвай. Асоційовані члени – Болівія і Чилі.

Стратегічна мета МЕРКОСУР – створення об'єднання, здатного гарантувати економічне зростання його учасників на основі інтенсивної взаємної торгівлі й ефективного використання інвестицій, а також підвищення міжнародної конкурентоспроможності економік субрегіону.

У 1986 році Аргентина і Бразилія – дві найбільші економічні держави Латинської Америки – висунули спільний проект розвитку економічного співробітництва та подальшої інтеграції, проголосивши його відкритим для приєднання інших країн. Буферні держави між Бразилією і Аргентиною – Уругвай і Парагвай незабаром відгукнулися на цю ініціативу. У березні 1991 року був підписаний чотиристоронній договір в м. Асунсьйоні (Парагвай) про створення митного союзу і спільного ринку МЕРКОСУР. Існуюча в літературі плутанина в датуванні створення цього економічного союзу пов'язана з тим, що реально торговельний блок оформився лише до 1995 року. До того йшла непроста підготовча робота. У 1994 році для розвитку Асунсьйонського договору було укладено додаткову угоду, яка підтвердила створення зони вільної торгівлі і проголосив ціль подальшого перетворення її в митний союз. У 1995 році цей договір набув чинності: на зовнішніх кордонах блоку стали діяти загальні митні тарифи на імпорту товарів з третіх країн, що охопили приблизно 85% всіх видів возить товарів до країн МЕРКОСУР.

Престиж організації став рости і в 1996 році у його ряди в якості асоційованого члена була прийнята Болівія, а в 2000 році – Чилі. У липні 2004 року повинні були початися офіційні переговори про вступ в якості повноправного п'ятого члена блоку – Мексики. Венесуела і Колумбія також вивчають перспективу вступу до цього блоку.

«Ринок Південного конусу» виявився найбільш ефективним інтеграційним блоком Латинської Америки. Створення МЕРКОСУР

призвело до збільшення взаємної торгівлі між його учасниками: за 1991-1997 рр. вона виросла приблизно в 6 разів, хоча товарообіг країн Південного конусу з розвиненими країнами майже не змінюється. У зоні вільної торгівлі чотирьох країн ліквідовані мита та інші обмеження на 90% товарів, узгоджені спільні тарифи для торгівлі з третіми країнами на 85% імпортованих товарів.

За час існування МЕРКОСУР відбулося розширення торгово-економічного співробітництва з іншими регіональними торговельними угрупованнями Латинської Америки. Стали виявляти цікавість до співпраці 15 англомовних країн Карибського регіону, об'єднаних з 1973 року в Карибське співтовариство (CARICOM). Мексика і Чилі, в силу свого геополітичного положення, прагнуть до того, щоб зайняти місце сполучної ланки між НАФТА і МЕРКОСУР. У Центральній Америці створена в 1991 році Центральноамериканська інтеграційна система, СІСА (6 країн – Гватемала, Гондурас, Коста-Ріка, Нікарагуа, Панама, Сальвадор) в 1998 році уклала угоду про злиття своєї зони вільної торгівлі з аналогічною зоною МЕРКОСУР.

МЕРКОСУР є інтеграційним проектом, який реалізовано досить якісно. Головним фактором є чітке розмежування у діяльності цієї організації та досить проста структура функціонування, у порівнянні з ЄС, яка також мала на меті економічну співпрацю на початку свого існування. МЕРКОСУР вирішує лише економічні питання, залишаючи внутрішні питання країнам членам організації. Даний проект не може втручатися у дії держав, проте може регулювати участь конкретного члена у прийнятті рішень та у співпраці. Тобто політичні питання залишаються поза межами компетенцій МЕРКОСУР, котрі були зазначені у статуті організації.

Для нашої держави актуальним є започаткування офіційних контактів на рівні МЕРКОСУР-Україна. Комплекс питань можливої співпраці між Україною та МЕРКОСУР як економічним об'єднанням на першому етапі міг би включати:

1. Надання преференційного режиму українським експортерам на ринках країн МЕРКОСУР шляхом укладення відповідної угоди між нашою державою та цим південноамериканським економічним блоком.

2. Сприяння експансії українських технологій, ноу-хау, налагодження двосторонньої промислової кооперації на території країн-членів організації, зокрема шляхом створення спільних підприємств, продукція яких мала б попит на всьому просторі МЕРКОСУР (виробництво мінеральних добрив, тракторів, літаків, випуск енергетичного устаткування тощо).

ДЕЯКІ ПЕРСПЕКТИВИ ЛІБЕРАЛІЗМУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Жуков Є.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Авксентьев О.Л.

Харківський національний університет імені Каразіна

(61144, Харків, вул. Героїв Праці, 25/71, кв.29, тел.+380 63 478 2552)

e-mail:zhukovyegor123@gmail.com

This work is devoted to some perspectives of the ideology of liberalism and its possibilities. Moreover, to the better understanding of the problem, the problems of liberalism are characterized. All aforesaid points of the theme are described on the examples of Ukraine and the Western World, as these parts of the world have different mentality and culture due to the different history.

Лібералізм це ідеологія, яка зародилась у XVII ст. й розвинулась в працях Ад. Сміта, Ж. Ж. Руссо, Дж. Локка та ін. Сама назва «лібералізм» виникла пізніше – на початку XIX ст. для опису ідеології, яка пропагувала свободу, індивідуалізм та права людини. У сучасному світі лібералізм майже завжди асоціюється з демократією та її цінностями, хоча це далеко не одне й те саме.

Питання про майбутнє лібералізму є досить актуальним для західного світу, оскільки наразі через проблеми з якими зіткнулися країни Заходу, там відбувається те, що деякі іноземні журналісти називають «right turn»(правий поворот) – мається на увазі підвищення популярності правих та ультраправих партій, які пропагують зовсім не ліберальні цінності.

Можливо, що причини часткового занепаду лібералізму на Заході криються саме в тому, що лібералізм злився з демократією. Сучасна демократія асоціюється з рівністю й ця ідея активно просувається в західному світі; лібералізм, у свою чергу має за основу свободу, а не рівність. У цьому й полягає проблема – ці поняття не є тотожними. Ще однією проблемою можна вважати й те, що сьогодні на Заході ідея свободи в країнах, які за політику обрали в тому числі ідеї лібералізму, перетворилася, або навіть виродилася в ідею всездозволеності, що не могло не дискредитувати цю ідеологічну течію. Часто від представників феміністичного, ЛГБТ, або ще якогось руху, декларуючому толерантні цінності, можна почути й підтримку ліберальних ідей. У цьому випадку виникають конфлікти з деякими представниками консервативного лібералізму, або навіть між собою. У такій ситуації лібералізм майже точно занепадатиме надалі, оскільки не здатен поки що запропонувати рішення нагальних проблем.

Щодо України, то перспективи лібералізму в ній виглядають примарно, оскільки ліберальні ідеї не користуються великою популярністю, так, «Ліберальна партія України» на останніх виборах до Верховної Ради набрала всього 0,05% голосів. У нашій країні просто не могло бути інакше – у лібералізму просто не було часу розвинути та

«прижитись» – у Радянському Союзі й мови не могло бути про лібералізм, а в пострадянській Україні люди були (подекуди є і зараз) апатичними та аполітичними через ті або інші соціальні та економічні потрясіння. У сьогоднішні громадяни здебільшого обирають право – або лівопопулістські лозунги. У такій ситуації з «несвідомим» населенням ідеологія лібералізму, яка потребує досить багато відповідальності та ініціативності, (через те, що пропагує свободу, у тому числі й свободу совісті) просто стає неможливою та не те що витісняється іншими, але їй просто не залишається шансів на існування. Ліберальні політики могли б завоювати популярність українців у такому випадку лише одним шляхом – через популістські обіцянки, що складно поєднати з цією ідеологією – наприклад, із правом на недоторканість приватної власності якщо й не все гаразд в Україні, то свобода – це річ цілком абстрактна й важко пояснити типовому виборцю що ж воно таке, тим паче, що ледь не щодня ЗМІ кажуть, що свобода вже є, і ми готові до вступу до ЄС. Щоб не робили ліберали в Україні, але навряд чи станеться диво й вони переможуть на цих виборах президента. Із виборами до Верховної Ради все не так – у них ще є час завоювати підтримку, хоча при використанні вже згаданого вище популізму їхні шанси істотно не зміняться, оскільки популістів і так безліч, а виділитися на їхньому фоні тим, про кого майже ніколи не згадують буде важко, хоча прецеденти були. Якщо детальніше розглянути більш далеке майбутнє, то на фоні з ідеологічними опонентами він явно програє – на разі порядок денний все ще задає конфлікт із Росією, що дещо затягнувся, і лібералам не має що запропонувати нового для його вирішення – якщо з багатьма націоналістичними силами все ясно – вони виступають за жорстке його вирішення, а серед інших політичних сил погляди варіюються від «м'якого» вирішення до тих ідей, які багато хто назве зрадою, то що залишається цій непопулярній в Україні ідеології, щоб повернути до себе увагу? Більш світле майбутнє лібералізму здавалося б можливим в Україні як члені ЄС, але, чи не отримає тоді Україна ті ж проблеми, що й члени ЄС мають їх сьогодні? Дійсно, у сучасній Україні лібералізм не має перспектив.

В якості висновку можна сказати, що лібералізм переживає далеко не найліпші для себе часи – це й через його змішування з ідеями, які не вписуються в первинний його вигляд, й через те, що інші ідеології, можливо є більш актуальними для звичайного мешканця країни, яка сама переживає не найліпші часи. Чи можна і цьому випадку казати про поступову смерть лібералізму? Напевно, що вважати так буде все ж таки неправильно – лібералізм не загинув у буремні роки ХХ ст. – роки ультралівих та ультраправих диктатур; але він не тільки не загинув у Європі, але й відвоював втрачені колись позиції.

ПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ В СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ СИСТЕМІ

Погуляєв Ю.С.

Науковий керівник – канд. політ. наук, доцент Комарова Т.Г.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (067) 860-04-79)
e-mail: yurii.pohuliaiev@nure.ua

Nuclear weapons may well be the dead end of human evolution. According to Albert Einstein, "I do not know what the third world war will be waged, but the fourth world war will be fought with sticks and stones." That is why it is very important today to prevent the direct using of nuclear weapons by world countries.

З моменту винаходу ядерної зброї американськими вченими в 1945 році неодноразово поставало питання про можливість і доцільність його застосування. Починаючи з 50-х років 20 століття світ постійно живе перед гіпотетичною загрозою Третьої світової війни в якості ядерного конфлікту країн-гегемонів. Однак, крім військової точки зору ядерна зброя стала і політичним інструментом у протистоянні країн колишнього Варшавського договору і блоку НАТО.

Виходячи з історичних реалій, епоху ядерного протистояння можна формально розділити на 2 етапи. Перший етап: 1945 – 1962 роки – характеризувався загостренням відносин між СРСР і США, при цьому військові плани обох країн будувалися з розрахунком на застосування ядерної зброї. Так, наприклад, з 1945 по 1949 роки об'єднаний комітет начальників штабів розробив кілька планів ведення війни з СРСР, найбільш відомими з яких були плани «Тоталіті» і «Дропшот». Обидва плани базувалися саме на застосування ядерної зброї з урахуванням того, що Сполучені Штати випереджали Радянський Союз в плані розробки і масового випуску атомної бомби. Згідно з планом «Тоталіті», на 20 найбільш значущих міст СРСР планувалися скинути від 20 до 30 атомних зарядів.

Ситуація почала змінюватися лише після того, як 25 серпня 1949 року на Семіпалатинському полігоні був випробуваний перший наземний атомний заряд в СРСР. Для США це означало можливість удару у відповідь з боку Радянського Союзу по європейських містах країн НАТО, а в перспективі-й по містах на території Північної Америки.

На тлі конфліктних ситуацій у світі (блокада Західного Берліна, ескалації війни в Кореї, громадянська війна в Китаї і т.д.) військові пропонували прямо вирішити ситуацію застосуванням атомної зброї. Наприклад, командувач військами ООН в Кореї, генерал армії Дуглас Макартур пропонував скинути на прикордонні території Кореї і Китаю від 30 до 50 атомних бомб з метою природної ізоляції даної території від КНР

і СРСР. Варто відзначити, що тодішній президент Трумен цю ініціативу не підтримав, вже усвідомлюючи можливі наслідки цього конфлікту.

Фактично останнім конфліктом, пов'язаним із загрозою прямого застосування ядерної зброї, стала Карибська криза 1962 року. Почасті, вона була спровокована імпульсивністю поведінки головних осіб держав, а також частковим нерозумінням всіх можливих наслідків потенційної війни.

Починаючи з 60-х, генштаби відмовилися від розробки планів із застосуванням ядерної зброї, проте відмовлятися від нарощування і модифікації арсеналів бомб і ракет не стали. Навпаки, в ситуації гонки озброєнь важливим було не відстати в кількісному і якісному плані від потенційного супротивника. Тому на цих гойдалках час від часу то одна, то інша сторона була вище.

У той же час на ядерну арену виходять і інші країни – як країни блоку НАТО (Франція), так і соціалістичні країни нерадянського блоку (КНР), а також країни, що займають позицію нейтралітету (ПАР). Для вирішення питання контролю ядерної зброї в політичній сфері був підписаний договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), учасниками якого стало більшість країн-членів ООН. Деякі держави свідомо не підписують ДНЯЗ, або ж не укладають договір з МАГАТЕ для контролю виробництва збагаченого урану (Ізраїль, ПАР, Індія та Пакистан, КНДР і т.д.). Основна мета – зупинити загальну розробку ядерного озброєння, залишивши його лише у країн-членів Ради Безпеки ООН. У цій площині питання ядерної зброї вже ставиться як політичне.

У сучасних реаліях ядерна зброя є своєрідним гарантом суверенітету держави. Яскравим прикладом держави, яка не змогло захистити себе через відмову від ядерної програми стала Лівія при Каддафі. Ті країни, які не підписали ДНЯЗ, але володіють (фактично або гіпотетично) ядерною зброєю, зберігають його перш за все для оборонних цілей на випадок прямої інтервенції країн блоку НАТО або ж Євразійського союзу. З іншого боку, нерозумна войовнича політика країни, яка володіє ядерною зброєю і йде на певну конфронтацію, ставить світ під загрозу локального (а можливо і глобального) ядерного конфлікту. Прикладом може бути ескалація напруженості між США і КНДР через розробку останньою ракет середньої і міжконтинентальної дальності з можливою установкою ядерної боеголовки. Також найбільш актуальною загрозою є потенційний конфлікт між Індією та Пакистаном, які володіють ядерною зброєю.

Таким чином, сьогодні ядерна зброя мало ким розглядається як засіб ведення сучасної війни. Її фактичне використання в політичній площині зводиться або до захисту своїх національних інтересів і держави в принципі, або до примусу інших опонентів до поступок на вигідних цій країні умовах.

Секція 3.

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

ТВОРЧЕСТВО КАК МЕХАНИЗМ АДАПТАЦИИ ЛИЧНОСТИ К УСЛОВИЯМ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Андреева А.Ю.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Дашенкова Н.Н.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: anastasiia.andrieieva@nure.ua

The article is devoted to the problem of adaptation of person to the modern information environment. In article adaptation to environment is the major factor promoting maintenance of information-psychological person's safety. The essential role in the course of adaptation is played by psychological factors, especially in connection with the information-communicative processes occurring in a society. The best means of adaptation is the system outlook based on knowledge and directed on association with surrounding world.

Распространение информационных, а также коммутативных технологий оказывают всевозрастающее влияние на человека. Преобразования, происходящие в развитии науки, систем коммуникаций и техники кардинально меняют образ жизни миллионов людей по всему миру. Техническая сфера с каждым днем начинает все сильнее воздействовать на все стороны среды обитания человека. Именно поэтому возникает необходимость в выработке действенных методов адаптации личности в изменяющихся условиях современной жизни.

Информация и знания являются неотъемлемыми компонентами жизнедеятельности людей. По словам одного из наиболее авторитетных исследователей информационного общества М. Кастельса, «информация в самом широком смысле, т. е. как передача знаний, имела критическую важность во всех обществах» [1], однако в настоящее время этот процесс претерпел вместе с количественными изменениями. Одним из важных факторов, влияющих на человека, можно назвать перенос социальных взаимодействий в виртуальную среду. Информационно-сетевые технологии (например, социальные сети) позволяют людям контактировать между собой, даже если до этого они никогда не встречались. Однако социальное взаимодействие в сети легко возникает и также легко разрывается, а виртуальное взаимодействие затрудняет восприятие социальной информации.

Развивающиеся средства информационного воздействия и информационной коммуникации влияют на психику человека, а также на культуру, которую он создает. Контакты индивида с современным миром техники отстраняют его от личного контакта с внешним миром, информационные перегрузки могут вызвать у личности дезадаптацию. К негативным последствиям активного внедрения технологий в жизнь человека можно отнести нарушение психологического равновесия,

впоследствии приводящее к соматическим заболеваниям, неуверенность в себе, переживание периода неопределенности неизбежного, что ведет за собой психологический стресс.

Исследователи отмечают, что существенное значение для процесса адаптации к информационной среде имеет активное поведение человека в сложных условиях. Адаптационные механизмы наиболее эффективны при активном творческом изменении внутреннего содержания личности, когда возникают новые формы деятельности и новые формы поведения. Эффективная адаптация в информационной среде зависит от мышления, приспособления к новой среде, новых форм взаимоотношений, социальных условий, коммуникационных возможностей и т. д.

Творчество является непланируемым, отчасти иррациональным процессом, оно плохо поддается регуляции со стороны сознания. Оно есть необязательным видом человеческой деятельности, но именно творческая активность является самой радикальной попыткой преодоления отчуждения. Такая активность человека выступает в роли преодоления первичной дезадаптации, как одного человека, так и всего общества. Изменение установки с восприятия адаптации как пассивного процесса приспособления к окружающей среде на понимание адаптации как активной преобразующей деятельности помогает личности вновь обрести контроль над собственной жизнью, сделать свое существование более осмысленным. Творчество способствует формированию более зрелой, асертивной личности, готовой противостоять возможным негативным воздействиям технологического прогресса.

Проблемы, которые порождают информационное общество настолько велики, что возникает соблазн говорить о необходимости воспрепятствовать нарастанию процессов информатизации, а также общей компьютеризации потому, что наращиванием техники люди не смогут решить человеческие и природные проблемы мира. Можно найти несколько вариантов решения этих проблем, но ни один не гарантирует стопроцентный результат. Творчество, наряду с другими методами, может являться эффективным способом постоянно действующей адаптации современного человека к сложным условиям жизни, связанным с информатизацией и технологизацией.

Список литературы

1. Эпоха информатизации. Знание – главный фактор информатизации общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <https://works.doklad.ru/view/FCLgqZmKWzU.html>

2. Социализация личности в условиях формирования информационного общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.dissercat.com/content/sotsializatsiya-lichnosti-v-usloviyakh-formirovaniya-informatsionnogo-obshchestva>

ТЕХНОЛОГИИ СОЦИАЛЬНОГО МАНИПУЛИРОВАНИЯ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Карпенко Е.А.

Научный руководитель – ст. преподаватель Жидкова О.О.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки 14, каф. философии, тел.(057)702-14-65)
e-mail: katelyna.karpenko@nure.ua

The paper is considering the technologies of social manipulation in the modern information society. Entry into the global space in modern conditions occurs as a result of the use of information and communication technologies that exploit the nature of the unconscious person, which does not allow to ignore the topic of manipulation of the mass consciousness

Способы манипулирования общественным сознанием являлись важным фактором социального управления на протяжении всей истории функционирования человеческого общества, однако особенно ценным изучение феномена социального манипулирования становится в последнее время, в условиях становления информационного общества. С каждым днем население различных стран потребляет все больше информации, вступая во все новые и новые коммуникационные процессы, соответственно, все больше подвергаясь влиянию транслируемого по каналам массовой коммуникации контента. Как пишут Э. Арон и Э. Пратканис «ежедневно нас буквально бомбардируют непрерывные потоки убеждающих сообщений. Причем чаще всего на нас влияют не логическими аргументами, а манипулятивными символами и нашими наиболее глубокими человеческими эмоциями» [1, С. 3].

Слово «манипуляция» происходит от латинского (*manus* – рука) или (*manipulus* – горсть, пригоршня) – сложный, требующий точности прием в ручной работе или ловкая проделка, махинация, фокус. Термин «манипуляция» часто рассматривается как метафора, это значит, что объектами манипуляций могут являться не только предметы, но и конкретные люди и социальные группы, а манипулятивная деятельность не сводится только к ловкости рук, а требует применения средств более сложного характера [2]. Для осуществления манипулятивного процесса необходимо наличие субъекта, объекта, информации, манипулятивных технологий, а главное – внутренних и внешних побудителей к действию. Кроме этого, в процессе осуществления манипуляций важную роль играет время способы организации манипулятивных действий.

Сегодня невозможно говорить о манипуляции сознанием без учёта роли средств массовой информации (СМИ) и массовой коммуникации (СМК) в жизни социума. Многие исследователи отмечают отрицательное

воздействие СМИ на массовое сознание, так как именно эти средства участвуют в формировании потребительских ценностных установок в массовом сознании, продвигают массовую культуру, лишённую практически всякой связи с национальной культурой, а также их деятельность приводит к информационной перегрузке, являющейся одним из важнейших факторов риска [3, С. 123 – 137].

Способности СМИ существенно влиять на массовое сознание были подмечены давно. Совершенствование технических возможностей СМИ значительно расширило масштабы манипуляции массовым сознанием, которое легковерно и без труда поддается влиянию. Масса не имеет собственного мнения, поскольку она неприспособлена к теоретическому мышлению, поэтому в результате любое мнение в нее приходится втискивать извне и под давлением, а умелое манипулирование информацией делает возможности внушения масс со стороны СМИ практически безграничными. На современном этапе СМИ превратились из простых средств поиска, переработки и передачи информации в средства, контролирующие и трансформирующие внутренний, духовный мир человека. Стараясь донести до потребителя информацию, СМИ выполняют свою важнейшую задачу – сделать так, чтобы в массовом сознании эта информация вызвала реакции, соответствующие требованиям заказчика, в лице которого могут выступать как частные лица, так и государство.

Таким образом, можно утверждать, что в конкретно-исторических условиях современной информационной цивилизации, с усилением роли информатизации и глобализации общества феномен социального манипулирования общественным сознанием с помощью информации приобрел тотальный характер. С одной стороны такие процессы выражают глубокий кризис культуры современного общества, с другой стороны – возникновение качественно нового типа социума, в условиях которого актуальное и первостепенное значение приобретают проблемы, касающиеся вопросов социального взаимодействия, социального управления и информационной безопасности.

Список использованных источников

1. Арон Э. Эпоха пропаганды. Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление / Э. Арон, Э. Пратканис. – Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 384 с.
2. Манипуляция [Электронный ресурс] // Большая психологическая энциклопедия. –3. Маркин А. В. Функции отклоняющегося поведения в условиях информационной аномии / А. В. Маркин. – Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 159 с.

МАНИПУЛЯЦИЯ СОЗНАНИЕМ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ: МЕТОДЫ И ТЕХНОЛОГИИ

Антонов Д.О.

Научный руководитель – ст. преп. Жидкова О.О.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр.Науки,14,каф.философии, тел.(057)702-14-98)
e-mail: danylo.antonov@nure.ua, тел.: 0968099004.

The paper substantiates the idea that the manipulation of public consciousness is one of the key ways to manage groups of people. The system of manipulation of consciousness has a significant impact, which can lead to the appearance of a distorted vision of the world and, as a result, to unpredictable actions of people, which is a threat to public security and self-preservation of society as a whole.

Общество пронизано целой сетью различных информационных каналов и коммуникационных систем, насыщено собственной информационной индустрией. Информация, знания, информационные услуги и все отрасли, связанные с их производством (телекоммуникационная, компьютерная, телевизионная) растут более быстрыми темпами, являются источником новых рабочих мест, становятся доминирующими в экономическом развитии. Все зависит от интенсивности информационного обмена, полноты, своевременности, достоверности информации.

Несмотря на существенные преимущества, которые предоставляют современные информационные технологии, с возрастанием информационного компонента в коммуникативных процессах наблюдается увеличение роли приемов манипулятивного воздействия.

Манипулирование в информационном обществе приобретает поистине глобальный масштаб. Разумеется, при этом универсальным фактором, инициирующим манипулирование, всегда была и остается потребность правящей элиты в дополнительных способах и источниках легитимизации своей власти или претензий на нее.

Человек часто не осознает, что является объектом манипуляции. Задача пропагандистских мероприятий состоит в том, чтобы человек считал, что он действует на основе своего свободного выбора, решения. Но это «свободное решение» – иллюзия. На самом деле им управляют, а его мнением манипулируют.

Методов и приемов манипулирования сознанием человека достаточно много. Среди современных технологий манипуляции можно выделить следующие:

1. Мониторинг.

Под мониторингом понимается комплексный метод познавательной и предметно-практической деятельности, направленный на непрерывное

слежение за состоянием объектов социокультурной среды по заранее заданным параметрам с целью анализа и контроля ее состояния [1]. Роль мониторинга как средства манипулятивного воздействия весьма коварна, поскольку эта технология претендует на объективное отражение действительности и этим привлекает людей, желающих получить информацию.

2. Компьютерное моделирование.

Посредством телесигнала телевидение кодирует психику индивида. Основано такое кодирование на законах психики, согласно которым любая информация сначала поступает в подсознание и уже оттуда оказывает воздействие на сознание. Таким образом, по средствам телетрансляции становится возможным моделировать поведение индивида и масс [2].

3. PR-технологии.

Паблик Рилейшнз или связи с общественностью (PR) – это особая функция управления, которая способствует установлению и поддержанию общения, взаимопонимания и сотрудничества между организацией и общественностью, решению различных проблем и задач. Сегодня необходимо управлять тем, что люди думают и чувствуют, формировать общественное мнение и настроение. Основными целями PR являются: позиционирование PR – объекта, повышение имиджа, отстройка от конкурентов, антиреклама, контрреклама, изучение влияния внешней среды на деятельность фирмы и так далее [3].

Манипуляция порождает ситуации, когда присутствует внешняя для коммуникации цель и отсутствует ее открытое объяснение для всех участников коммуникации. Это инструмент психологического воздействия, который нацелен на изменение направления активности других людей, ведет к скрытому возбуждению у другого человека намерений, не совпадающих с его актуально существующими желаниями.

Список источников

1. Сладкова О. Б. Использование информационного мониторинга для манипуляции общественным сознанием / О. Б. Сладкова // Вестн. Моск. гос. ун-та культуры и искусств. – 2005. – № 2. – С. 127–135.

2. Зелинский С. А. Информационно-психологическое воздействие на массовое сознание. Средства массовой коммуникации, информации и пропаганды – как проводник манипулятивных методик воздействия на подсознание и моделирования поступков индивида и масс / С. А. Зелинский. – Санкт-Петербург: СКИФИЯ, 2008. – 280 с.

3. Психология манипуляций в PR [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://studfiles.net/preview/4603815/>.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МАНИПУЛЯЦИИ СОЗНАНИЕМ

Комаркова М.Д.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)702-14-65),
e-mail: mariia.komarkova@nure.ua

During technology development, the information society has emerged, people have gained access to a huge amount of information that is not always possible to be filtered. Therefore, using various means, such as television and the Internet, the manipulator has the ability to force the individual to work within its framework. The work presents the definitions and methods of manipulation, as well as the impact of the media on a person.

В последнее время из-за неконтролируемого поступления потока информации многие подвержены манипулятивному воздействию. Знание сведений о способах и техниках манипуляции является обязательным условием для психологической защиты.

На сегодняшний день, коммуникационные технологии позволяют эффективно формировать общественные мнения. До начала XX века эту роль выполняли, в основном, газеты и журналы, с появлением радио, телевизора и Интернета практически каждый получил возможность узнавать информацию уже в другой форме и количестве.

Главной целью работы является анализ способов и техник манипуляции сознанием, психологической защиты в информационном обществе, рассмотрение качеств человека, подверженного манипуляциям.

В XXI веке мир объединен в единый информационный пул, соответственно, человек находится в постоянном поглощении данных. Характерной особенностью речевого манипулирования является скрытие настоящего намерения воздействия на адресата. Манипуляция общественным сознанием может реализовываться различными приемами, среди которых: лексический, грамматический, фонетический и графический уровень речевого манипулирования [2]. Важным признаком манипуляции над жертвой является наличие контроля со стороны манипулятора. Применение манипуляции, как правило, воздействует на подсознание и лишает человека выбора.

С помощью социальных сетей возможен обмен информацией между пользователями с помощью публикации постов и в личных сообщениях. Посты пользователей или в группах имеют манипулятивный характер при рекламировании услуги или товара и пропагандировании политических или религиозных идей. А. А. Закатов выделил «симптомы лжи», которые облегчают распознавание манипулятивных угроз: расплывчатость и неконкретность данных, чрезмерно подробное описание событий, неодинаковое описание одних и тех же событий, что свидетельствует о

том, что человек забыл первоначальную версию информации, постоянные ссылки на собственную компетентность и добропорядочность, уклонение от ответа на прямой вопрос. Стоит отметить, что часто в социальных сетях можно встретить технику манипулирования «Здесь и сейчас», которая заключается в том, что человек должен принять решение мгновенно. Происходит создание искусственной суеты и эмоционального напряжения, что снижает степень осознанности поведения и разумного контроля ситуации [1]. Такой техникой пользуются различные финансовые пирамиды и интернет-магазины, предлагающие скидку на товар на короткий промежуток времени. Как правило, манипуляторы получают успех благодаря знанию психологических уязвимостей жертвы и обладанию высокого уровня жестокости.

Существуют качества человека, наиболее подверженного манипуляции, среди которых: повышенная впечатлительность, скудно развитое логическое мышление, нерешительность, слабая психическая активность, низкая самооценка, легковерность, чувство собственной неполноценности. Как правило, биологические и психологические характеристики человека – основа для манипулирования [3]. Многие эксперты уверены, что манипулированию предрасположен практически каждый, за исключением тех, кто обладает критическим мышлением. Для защиты от психологической манипуляции также необходимо придерживаться некоторых тактик, одной из которых является разрушение технологических элементов воздействия: выявление скрытых смыслов и мотивов манипулятора, отслеживание оговорок и перестановок акцентов, скрывание своей реакции и эмоций, уход от предсказуемости в действиях или прекращение контакта с манипулятором.

Таким образом, важно научиться противостоять манипуляции в информационной среде. Основными способами психологической защиты являются: знание техник манипуляции, способность придерживаться защитных тактик, обладание критическим и логическим мышлением, что позволяет не поддаваться провокациям злоумышленников.

Перечень ссылок

1. Мустафаева Э. М. Феномен манипуляции личностью в работах французских исследователей / Э. М. Мустафаева. // Северо-Кавказский психологический вестник. – 2013. – №11. – С. 14 – 17.

2. Рацой А. И. Технологии речевой манипуляции в интернет-коммуникации / А. И. Рацой, Л. В. Коростелева.

3. Черникова В. Е. Манипуляция массовым сознанием как феномен информационного общества / В. Е. Черникова. – 2015. – №3. – С. 141 – 144.

СПРЯМУВАННЯ НА ЕМОЦІЙНУ СФЕРУ ЯК ОСНОВА МАНІПУЛЯЦІЙНОГО ВПЛИВУ

Багнюк Ю.С.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н.М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел.: (057)7021-465)
e-mail: yuliia.bahniuk@nure.ua

There are various techniques of manipulation that you will find out in this article. People manipulate each other every day. Traps of manipulators keep us on every step. There is no sphere that would have cost without manipulation. Manipulation is a hidden management of people and their behavior. Manipulating interpersonal relationships are considered by scholars around the world. The more you know about a person, the more you have a chance to achieve the desired. You need to know about the wishes and values of your interlocutor, the weaknesses and fears. Let's find out what kind of psychological manipulation is?

Люди маніпулюють один одним щодня і на усіх рівнях. Пастки маніпуляторів підстерігають нас на кожному кроці. Немає жодної сфери, яка обійшлась би без маніпуляцій, навіть дружні або сімейні стосунки. Тому вивчення психології маніпулятивного впливу є сьогодні дуже поширеними й популярними.

Маніпулятивні міжособистісні стосунки висвітлюються у роботах як українських (О.О. Баклюков, Г.О. Балл, М.С. Бургин та ін.), так і зарубіжних науковців (А.В. Бєдненко, Е. Берн, Р.Р. Гаріфуллін, Є.Л. Доценко та ін.).

За Доценко, психологічна маніпуляція – різновид соціального впливу, який використовується для прихованого впровадження в психіку жертви цілей, бажань, намірів, відносин або установок маніпулятора, які не збігаються з актуально існуючими потребами жертви [1].

Звісно, не будь-яке управління є маніпуляцією. Якщо соціальний вплив не є примусовим, якщо «жертві» надається можливість прийняти або відхилити цей вплив, то тоді він не вважається негативним і шкідливим. В протилежному випадку, соціальний вплив може бути прихованою маніпуляцією.

Як маніпулятори управляють своїми жертвами? Харрієт Брейкер ідентифікувала основні способи, якими маніпулятори управляють своїми жертвами: позитивне підкріплення (похвала, схвалення, подарунки тощо); негативне підкріплення (позбавлення від проблемної ситуації в якості нагороди); нестійке або часткове підкріплення; травмуючий одноразовий досвід (словесна образа, вибух гніву або інша загрозлива поведінка з метою встановити панування або перевагу) [2].

Основою для здійснення маніпулятивного впливу є звернення до емоційної сфери особистості.

Маніпуляція почуттям провини чи образи. Використання образи або почуття провини – один з найвірніших прийомів маніпуляції близькою людиною. Образ нещасної жертви часто дає своєму носієві «дивіденди» у вигляді негласних повноважень. В цьому випадку саме така жертва виявляється завжди на вершині піраміди в сімейній системі. Така людина впливає на інших за допомогою їх почуття провини. Згодом люди, залучені в цю гру, починають прямо або напівсвідому розуміти цю маніпуляцію і реагувати на неї агресією.

До різновидів маніпуляцій почуттям провини належить маніпуляції мовчанням. Люди вдаються до багатозначного мовчання, коли хочуть показати, як вони засмучені. Інакше, на їхню думку, хтось може подумати, що проблема неважлива для них. Мовчання в цьому випадку розраховане на те, щоб викликати почуття провини.

Маніпуляції гнівом. Існують люди, які виходять з себе, щоб змусити жертву їм піддатися. Це маніпулятори, які використовують так званий тактичний гнів.

Іронія або сарказм. Маніпулятор вибирає іронічний тон, використовує критичні висловлювання і зауваження, приправлені жартами або провокаційними коментарями. Щоб уникнути цієї критики або жартів, жертва змушена прийняти умови, які нав'язуються маніпулятором.

Усвідомлення наявності «гри» з емоціями, що властиве маніпулятивному стилю спілкування, є необхідною умовою протистояння маніпуляціям. Виверти, які використовують маніпулятори, спрямовані на просування їх власних інтересів за рахунок інших людей, отже, вони можуть вважатися експлуатаційними, насильницькими, нечесними і неетичними. Потрібно чітко розуміти необхідність контролювати власні емоції, щоб не поступатися маніпуляторам.

Перелік посилань

1. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: Феномены, механизмы и защита / Е.Л. Доценко. – М.: ЧеРо: Юрайт, 2000. – 342 с.
2. Брейкер Х. Кто дергает за ваши ниточки, или Как не позволить манипулировать собой / Харриет Брейкер; [пер. с англ. А. Матвеевой]. – М.: Изд. торговый дом Грант: Фаир-Пресс, 2005. – 254 с.

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Овсієнко В.С.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Бакаленко О.А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702-14-65)
e-mail: vladyslava.ovsienko@nure.ua

Nowadays, people with a high level of intelligence cannot achieve great career success. Usually, this is due to the lack of ability to understand and manage their own and other people's emotions. This is precisely the structural particles of emotional intelligence. By developing it, we can ensure success in leadership, people management, business and relationships with people in general.

Поняття «емоційний інтелект» (EQ) було введено в психологію в 1990 р. Дж. Мейєром і П. Селовеєм. Вони визначили емоційний інтелект як «здібність сприймати та виражати емоції, розуміти та використовувати їх, управляти емоціями таким чином, щоб сприяти емоційному та інтелектуальному зростанню та благополуччю» [1]. Зростанню інтересу до емоційного інтелекту та його ролі у життєдіяльності людини сприяла праця американського психолога Д. Гоулмана «Emotional Intelligence», яка вийшла в США в 1995 році. Він висловив думку про те, що загальний інтелект тільки на 20% зумовлює успіх у житті людини, тоді як 80% залежить від інших факторів. Серед них значне місце посідає емоційний інтелект, який сприяє особистісному зростанню, ефективності професійної діяльності та кар'єрі людини [2].

Не зважаючи на спільну термінологію, вчені по-різному визначають сутність феномену емоційного інтелекту. Всі існуючі моделі можна об'єднати у три групи: моделі здібностей, моделі характеристик/рис, змішані моделі. Однією з перших була модель здібностей, яку описали у своїх теоріях Дж. Мейєр, П. Селовеї, Д. Карузо. В цій моделі емоційний інтелект розглядається як сукупність ментальних здібностей щодо усвідомлення і розуміння власних емоцій і емоцій оточуючих. Компонентами емоційного інтелекту згідно поглядів Дж. Мейєра, П. Селовея, Д. Карузо є: сприйняття емоцій; використання емоцій для стимуляції мислення; розуміння емоцій та управління емоціями [1].

У рамках моделі характеристик/рис емоційний інтелект розглядається як сукупність рис особистості і поведінки, пов'язаних із емоціями. Наприклад, К. Петридіс виділив такі структурні елементи EQ: адаптивність; асертивність; сприйняття власних емоцій та емоцій інших людей; емоційна експресія; управління емоціями інших; регуляція емоцій; низька імпульсивність; здатність мати міцні міжособистісні стосунки;

адекватна самооцінка; самомотивація; соціальна поінформованість; управління стресом; емпатія; радість та задоволення життям; оптимізм [3].

Представники змішаних моделей – Д. Гоулман та Р. Бар-Он – інтерпретують EQ як складне психологічне утворення, яке має і когнітивну, і особистісну природу. Воно включає когнітивні, особистісні і мотиваційні риси, завдяки чому є близько пов'язаним з адаптацією до реального життя. Р. Бар-Он виділив п'ять компонентів емоційного інтелекту, кожен з яких містить певні особистісні якості: усвідомлення своїх емоцій; навички міжособистісного спілкування; адаптаційні здібності; управління стресовими ситуаціями; домінування позитивного настрою [3].

Існують різні точки зору і щодо можливостей розвитку емоційного інтелекту. Дж. Мейер та П. Селовей вважають, що підвищити рівень емоційного інтелекту неможливо, оскільки це відносно стійка властивість людини. Суть іншої точки зору (Д. Гоулман) зводиться до того, що цю якість можна розвивати в будь-якому віці, починаючи з дитинства, та вдосконалювати в дорослому віці [2]. Зокрема, Д. Гоулман пропонує наступні методи розвитку EQ:

- формувати здібності усвідомлювати і оцінювати свої емоції та їх інтенсивність, починаючи з базових станів (радість, смуток, злість);
- сприймати навколишній світ з різних точок зору;
- періодично ставити собі запитання про те, що ти відчуваєш, чи потрібно тобі це і як це змінити;
- вчитися визначати джерело і ступінь інтенсивності емоцій (наприклад, за шкалою від 1 до 10);
- розширювати діапазон емоцій – вчитися про них говорити, переводити їх в слова, скласти свою абетку емоцій;
- відвідувати тренінги у цій сфері [2].

В підсумку можна сказати, що розвиток емоційного інтелекту – шлях до забезпечення успішності життєдіяльності людини. Розвивати його краще з дитинства, адже саме тоді формуються наші емоції і сприйняття світу, перші контакти з соціумом. Щоб підвищити рівень EQ необхідно покращити кожен з його складових. Існує багато тренінгів та порад з самоконтролю, саморозуміння, самореалізації тощо, які можна легко знайти в Інтернеті чи в книгах з психології.

Перелік посилань

1. Mayer J.D., Salovey P. The Intelligence of emotional intelligence / J.D. Mayer, P. Salovey // *Intelligence*. – 2000. – V. 12. – № 4. – P. 433– 442.
2. Goleman D. Emotional intelligence / D. Goleman. – New York: Bantam Books, 2009. – 352 p.
3. Темрук, О.В. Проблема емоційного інтелекту на сучасному етапі розвитку психологічної думки / О.В. Темрук, Л.О. Колісник – Переяслав-Хмельницький, 2014. – С. 207 – 223.

ЕМОЦІЙНА РЕГУЛЯЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Самелюк А.А., Шашко О.В.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії (057)70-21-465)

e-mail: oleksii.shashko@nure, ua andrii.sameliuk@nure.ua

The modern theoretical approaches to the problem of self-regulation as the adaptive potential of the individual are considered in the article. The analytical overview of current researches of the problems of self-regulation and analysis of emotional and volitional processes involved in the activities of adaptive mechanisms is presented.

Щохвилини кожен з нас стикається з проявами емоцій, вони всюди, відображають наше ставлення до навколишнього середовища, дають оцінку подіям і явищам, які відбуваються, допомагають нам виразніше висловити думку, тощо. Емоції нерозривно пов'язані з усіма сферами нашої діяльності. Свідома діяльність, щоб бути виконаною, повинна бути підкорена певній меті і виконана в певний проміжок часу, саморегуляція ж слугує для нас інструментом, що дозволяє організовувати нашу активність, та крок за кроком іти до поставленої мети.

Метою роботи є визначити поняття саморегуляції та емоцій, визначити роль і вплив саморегуляції на діяльність у різних сферах існування. Емоції – це суб'єктивне переживання життєвого сенсу явищ і ситуацій, обумовленого відношенням їх суб'єктивних якостей до потреб суб'єкта. Окрім переживання сенсу явищ, до функцій емоцій віднесли, спонукальну функцію, функцію активації нервових центрів, регуляторну, експресивну, та комунікативну функції. Існує три компоненти емоційного процесу(компонент емоційного збудження, компонент оцінки подій, а також якісний компонент).

Існують такі теорії про механізми виникнення емоцій, наприклад: Еволюційна теорія Чарльза Дарвіна, за думкою якого, емоції виникли в процесі еволюції, “Периферична” теорія Джеймса-Ланге, де емоції виникають внаслідок виникнення певних фізіологічних змін, теорія диференціальних емоцій Керрола Ізарда[2], інформаційна теорія П.В. Симонова, що намагався зобразити процес виникнення емоцій через математичну формулу, в якій $E = -P(I_n - I_c)$, де E – це емоція, P -потреба, I_n – це інформація, що є необхідною для задоволення потреби, I_c -належна суб'єкту інформація, в той момент, коли виникає потреба, а також теорія О. М. Леонтьєва [1], що говорить про емоції як про великий клас процесів, що були пов'язані з внутрішніми механізмами регуляції діяльності, зображуючи емоції, як продукт соціально-історичного розвитку, що пройшли трансформацію від інстинктивних форм до того, що ми маємо зараз.

Потрапляючи у Всесвіт, людина завжди стикається з необхідністю до регуляції власної діяльності, її певної організації, спрямування на досягнення якоїсь мети. Бажаючи бути дійсно вільною, людина потрапляє в ситуацію, коли ніхто не буде організовувати її, підштовхувати до прояву ініціативи, а вона сама повинна буде поєднати свої мотиви з діяльністю, через яку вони будуть реалізовані.

Саморегуляція – це цілеспрямоване функціонування живих систем різних рівнів організації та складності. Одним з її видів є психічна саморегуляція, як один з рівнів регуляції активності цих живих систем, що виражає специфіку тих психічних засобів відображення і моделювання дійсності, що її реалізують. Саморегуляція грає дуже велику роль у збереженні людиною енергії, бо дозволяє організовувати свою діяльність для створення максимальної продуктивності. Впливає на всі сфери життя людини, бо будь-яка діяльність потребує саморегуляції.

В залежності від виду діяльності саморегуляція може реалізовуватися різними психічними засобами. Загальні закономірності саморегуляції реалізуються в індивідуальній формі, що залежить від конкретних умов, а також від характеристик нервової діяльності, від якостей особистості суб'єкта і його звичок в організації своїх дій, що формується у процесі виховання.

Як один з видів психічної саморегуляції існує емоційна саморегуляція, що являє собою здатність до реагування на подразники, у вигляді життєвих подій, соціально прийнятним чином, здатність стримувати свої емоційні реакції, тримати їх під контролем, а також впливати на емоції інших людей.

Способи психічної регуляції включають в себе візуалізацію, спеціальні дихальні техніки, мисленнєві і фізичні комплекси вправ. До них належать методики нервово-м'язової релаксації, аутогенного тренінгу, ідеомоторного тренінгу, методики сенсорної репродукції образів. Не дивлячись на відмінність у реалізації, всі вони об'єднуються однією ціллю, всі ці методики спрямовані на зменшення м'язової та психоемоційної напруги у людини, зменшення стресу та контроль стану власного організму.

Отже, пізнання та володіння саморегуляцією може допомогти людині не тільки тримати під контролем свої емоції, а й зменшити фізичне та емоційне напруження, що допоможе сконцентруватися на досягненні деякої мети та зменшить шкідливий вплив цього напруження на емоційне здоров'я людини.

Перелік посилань

1. Леонт'єв О. М. «Потреби, мотиви и емоції» / О. М. Леонт'єв – Москва, 2006. – 22 с.
2. Ізард К. Э. «Психологія емоцій» / К. Э. Ізард – пер. з англ. СПб., 2007. – 983 с.

СТРЕСОВА НАПРУГА. СПОСОБИ ЗНЯТТЯ СТРЕСУ

Мірошніченко А.А., Кисіль В.В.

Науковий керівник – канд. филос. наук, проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)

e-mail: anatolii.miroshnychenko@nure.ua; viacheslav.kysil@nure.ua

Modern life is characterized by an extraordinary need for a person to adapt to changes in social and technological conditions in order to prevent stressful situations that cause health problems or deterioration of human life in various fields of activity.

Вивчення стресу має значну історію. Так, вперше в спеціальній літературі вплив стресорів зафіксовано в 1621 році. Тим не менше, до нашого часу залишається недостатньо зрозумілим, чим можна пояснити варіабельність стресових реакцій, але можна припустити, що якщо людина знає ефективні способи боротьби зі стресом, то її стресостійкість буде в межах норми.

Мета нашої роботи – тезово розкрити характеристику стресової напруги та способи, за допомогою яких можна вирішити цю доволі поширену проблему.

У нормальних умовах у відповідь на стрес у людини виникає стан тривоги, сум'яття, яке є автоматичною підготовкою до активної дії: атакуючої чи захисної. Імпульс автоматичної реакції може бути потенційно небезпечним і призводить організм у стан вищої готовності. Серце починає битися прискорено, підвищується тиск, м'язи напружуються. Незалежно від того, чи серйозна небезпека (загроза життю), або не дуже (словесна образа), в організмі виникає тривога й у відповідь на неї – готовність протистояти.

Крім біологічних стресових сигналів, існують сигнали емоційної сфери, пов'язані зі зміною поведінкових реакцій. В одній людині, наприклад, стрес проявляється у нетерплячості, в іншій – ніби вона постійно кудись поспішає: швидко говорить або з надто великою швидкістю ходить. У третьої погіршується пам'ять. У четвертої думки перебігають постійно з одного на інше – вона ніяк не може зосередитися. Проявом стресу є також підвищена нервозність, різкі перепади настрою, швидка стомлюваність, стан душевної спустошеності, раптова розлюченість.

Ці та інші психологічні та біологічні сигнали повинні змусити вас задуматися про своє здоров'я і спосіб життя. У психології боротьба зі стресом розглядається як необхідність, адже в разі, якщо людина накопичує його, наслідки будуть негативними і для психіки, і для фізичного здоров'я.

У зв'язку з тим, що стрес накопичується саме через надмірну завантаженість потрібно робити повноцінні вихідні, відключивши телефон і зайнявшись тим, чим хочеться, а не тим, чим потрібно.

Практично будь-які вправи ефективні для боротьби зі стресом, адже емоційну втому простіше зняти від фізичної. Під час заняття спортом організм виробляє ендорфін – «гормон радості», який дарує відчуття спокою й умиротворення і допомагає розслабитися. Також виконання фізичних вправ допомагає думкам «переключитися» з негативу на позитив. І не важливо, що це – пробіжки або важка атлетика.

Стрес викликає напругу в суглобах і м'язах, що скорочує їх еластичність. Хороший масаж допоможе вам розслабитися і зробить ваші м'язи і суглоби більш гнучкими. Він також допомагає ідентифікувати області максимальної напруги в тілі, тим самим дозволяючи вам припинити різні проблеми такі, як болі у спині та інші.

Сміх знижує гормони адреналін і кортизон і виділяє ендорфіни, які є антогоністами стресу.

Глімфатична система мозку, що відповідає за його «очищення» від проміжних метаболітів і відпрацьованих з'єднань, активно працює в нічний час.

Її активність дозволяє нервовій системі «перезавантажитися» за ніч і активно функціонувати і захищатися від стресу вдень.

В організмі є особливі антистресові речовини, вони захищають організм від руйнівної дії вільних радикалів, швидко відновлюють пошкодженні клітин і допомагають утворенню нових, які можна отримати при правильному харчуванні.

Стрес є невід'ємною частиною людського існування. Ми всі часом відчуваємо його, наприклад, коли встаємо, представляючись в аудиторії, як підвищену дратівливість організму або ж безсоння під час екзаменаційної сесії. Незначні стреси – неминучі і нешкідливі, але надмірний стрес створює проблеми для здоров'я, і, тому необхідно якомога швидше знайти способи зняття стресу, що не завдають шкоди організму людини.

Перелік посилань

1. Тарасов Е. А. Как победить стресс / Тарасов Е. А.– М.: Айрис-пресс, 2002. – С. 205.

2. Лазарус Р. Теория стресса и психофизиологические исследования // Эмоциональный стресс / Под ред. Л. Леви. – Л.: Медицина, 1970. – С.178–208.

ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ НА РОБОТІ

Вискребець Д.О., Лузан М.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)

e-mail: denys.vyskrebets@nure.ua

Human resources play essential role in establishing and sustaining a firm's success. "Burnout syndrome" is now a common reason for medical excuses from work, and thus an important topic in health-related economics. This study examines the effect of job insecurity on the level of emotional exhaustion and the role of affective commitment level on this influence.

В наш час питання кар'єри становить чи не найвище значення в житті людини. Конкуренція на ринку праці та тиск сучасного суспільства тільки сприяють цьому. Тому не дивно, що людина потрапляє в щоденний робочий кругообіг та починає страждати від депресії.

Проблема емоційного вигорання активно розглядається серед сучасних компаній. Вони зацікавлені в збільшенні ефективності своїх працівників, а це напряду пов'язано з їх емоційним та психологічним станом. Тому розробляються стратегії та проводяться експерименти щодо зміни робочого процесу на користь емоційного здоров'я працівників.

Метою даної роботи є розгляд проблем емоційного вигорання, їх причин та можливих шляхів покращення емоційну стану людей.

Вигорання на роботі можна визначити як "синдром емоційного виснаження, яке часто виникає у працівників, які проводять багато часу в спілкуванні та різних взаємовідносинах з людьми". Вигорання складається з трьох підпунктів: емоційного виснаження, деперсоналізації і зменшення особистих досягнень та мотивації [1]. Емоційне виснаження означає відсутність енергії – фізична втома, і відчуття втрати емоційних ресурсів через надмірні психологічні вимоги. Ця специфічна реакція, пов'язана зі стресом, викликаним надмірними психологічним та емоційним тиском, який виникає серед осіб, які багато часу працюють з людьми в певній якості. Емоції не є невичерпним ресурсом, тому їх відсутність впливає на психологічний стан людини. Нарешті, емоційне виснаження – це процес, який розвивається дуже повільно протягом довгого проміжку часу.

Проблема вигорання спричинена тим, що люди не встигають відпочити на вихідних через нераціональне планування часу на роботі [3]. Наполегливо працюючи протягом усього тижня, люди чекають на вихідні, щоб відпочити та провести час з сім'єю. Коли ж бажанні вихідні наступають, то вони проходять дуже швидко, адже треба зробити низку побутових справ, на які не вистачало часу або зусиль протягом робочого тижня. Отже, у понеділок людина приходить на роботу не відпочивши і знову чекає на наступні вихідні. Це перетворюється на рутину, де в центрі

життя стає робота, а все інше відкладається на потім, бо зараз немає на це часу – потрібно бігти виконувати нове завдання від свого боса.

Одне з рішень цієї проблеми у листопаді 2018 року запропонувала новозеландська компанія Perpetual Guardian, яке полягало у скороченні робочого тижня. В якості експерименту було переведено 240 працівників на чотириденний робочий тиждень зі збереженням заробітної плати. Було зафіксовано, що обсяг виконаної роботи не змінився, але емоційний стан працівників поліпшився, а саме рівень стресу зменшився з 45% до 38%, а показник гармонічного балансу роботи та особистого життя збільшився з 54% до 78% [4]. При опитуванні співробітників було виявлено, що час їхнього сну та когнітивні показники, такі як увага та концентрація, збільшилися. Працівники використовували додатковий день на ті речі, на які раніше не вистачало часу: спілкування з родиною, нові активності та хобі, саморозвиток і інші корисні речі. Цей досвід активно почали переймати інші компанії з різних куточків планети, що показує успішність такої практики, коли компанії не вижимають всі соки з працівників, а раціонально розпоряджатися їх робочими ресурсами.

Іншими способами позбутися цієї проблеми можуть бути зміна життєвих звичок або оптимізація балансу між роботою та особистим життям [1]. Відповідну підтримку можна отримати у лікаря, який може допомогти вирішити проблеми мотивації або психологічного тиску з боку роботи. Слід пам'ятати, що вигорання зазвичай виникає на робочому місці. З цієї причини заходи з підтримки здорової обстановки у робочій сфері мають значущу роль у профілактиці емоційного виснаження.

В цій роботі ми розглянули таке поняття як вигорання, яке тісно переплітається з емоційним виснаженням. Сучасний світ зав'язаний на роботі, що спричиняє постійний психологічний тиск на людину, як то страх втратити її. В результаті з часом цей ефект накопичується, що призводить до вигорання та повної втрати бажання працювати. Ми розглянули основні джерела цієї проблеми та знайшли основні методи, які можуть допомогти зменшити цей ефект.

Перелік посилань

1. Kashka WP, Korczak D, Broich K. Burnout: a fashionable diagnosis. *Dtsch Arzteblatt Int.* 2011. 781 – 787.
2. Gustafsson, Henrik & Hassmén, Peter & Hassmén, Nathalie. Are athletes burning out with passion? *European Journal of Sport Science.* 2011.
3. T Azharudeen, N & Andrew, Anthony. Emotional Exhaustion and Employee Turnover Intention. 2018.
4. Kerse, Gökhan & Koçak, Daimi & Özdemir, Şefik. Does The Perception of Job Insecurity Bring Emotional Exhaustion? The Relationship between Job Insecurity, Affective Commitment and Emotional Exhaustion. *Business and Economics Research Journal.* 2018.

ЗАСТОСУВАННЯ АФІРМАЦІЙ ЯК МЕТОД ПІДТРИМКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Товстолес Д.Ю.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н.М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: daryna.tovstolies@nure.ua

The subject of this work is the main features of affirmations among other psychological methods of supporting mental health. Attention to the use of affirmations is related to the need of a person in preserving psychological well-being in a modern society. The prospects for the development and practical implementation of the theory of affirmations are promising because it is an approach to making full use of the personal resources of the human psyche for the sake of maintaining the health and well-being of the individual.

Предметом цієї роботи є основні особливості афірмацій серед інших психологічних прийомів підтримки психічного здоров'я. Психологічне здоров'я людини, зокрема її самооцінка, піддається сильному тиску з боку інших. Оскільки розвиток технологій і переважна кількість соціальних мереж впливають на людину, то важливо розуміти особливості такого впливу і знати як уникнути негативних наслідків для здоров'я і ймовірності особистісної кризи. Людина все більшу кількість труднощів вважає нерозв'язними, тому метою афірмацій є «програмування» себе на певні позитивні дії та зміна курсу свого життя у кращу сторону.

Афірмації – це переконуючі висловлювання, що містять вербальну формулу та при багаторазовому повторенні закріплюють у підсвідомості людини установку на позитивні зміни в її житті. Наукові дослідження показали, що викликані словом імпульси другої сигнальної системи надходять з кори великих півкуль головного мозку у внутрішнє середовище організму і здатні впливати на життєдіяльність тканин внутрішніх органів. Афірмація – це найпростіший і дуже потужний спосіб впливу на підсвідомість. Суть тверджень полягає в тому, щоб оточити себе позитивними думками, які сприяють досягненню бажаного результату.

Увага до застосування афірмацій в останні часи пов'язана з постійно зростаючою потребою сучасної людини в збереженні психологічного благополуччя в умовах інформаційного суспільства. Тому теорія афірмацій, яка з'явилася не в науковому середовищі (Е.Купе, Л.Хей), здобула досить широку популярність серед простих людей. Але наукові підвалини ефективності застосування афірмацій та взагалі позитивного мислення як метода підтримки психічного благополуччя цілком та психічного здоров'я зокрема існують та пояснюють цю ефективність.

Завданням афірмації є заміна в підсвідомості деструктивних думок і установок на конструктивні. Систематичні повторення одних і тих самих

фраз сприяють поступовому проникненню установок в підсвідомість, замінюючи собою старі думки, які аж до цього моменту працювали на повну силу. Нові установки починають активізуватися і надавати новий вплив, зупиняючи собою вплив старих.

Афірмації програмують рушійні сили нашого організму на виконання бажаного. Вони працюють за принципом заміщення. У певний момент часу в мозку людини існують деякі домінантні нервові осередки збудження, які провокують функціонування нервової системи за певними відпрацьованими схемами. Активізуючи ці осередки, можна досягнути відповідного результату, тому негативні установки (думки, слова тощо), пов'язані з активізацією сформованого з досвідом негативних переживань мозкового центру можуть спричинити негативні наслідки для здоров'я. Навпаки, свідомо формуючи домінанти, які можуть впливати на створення позитивного настрою, працездатності та відчуття психічного та соматичного здоров'я, можна поступово впливати на досягнення бажаного результату. Треба зазначити, що повної, цілісної наукової картини психосоматичних ефектів в організмі людини науковці ще не мають, але робота в цій області свідчить про її значну перспективність та актуальність.

Існують певні правила роботи з афірмаціями. Вважається, що треба бути гранично уважним при створенні нової словесної формули. При складанні афірмацій рекомендовано вживати лише позитивні форми в теперішньому часі, вони повинні бути відображенням позитивних почуттів. Афірмації повинні виражати сутність бажаної дії та бути гранично короткими. Необхідно виключити з фраз усі слова з частками «не». Афірмації повинні бути конкретними, тому що тільки конкретні формулювання можуть викликати сильні емоції. Вся суть в тому, щоб афірмації створювали емоції, і чим сильніше емоції вони створюють, тим краще ці афірмації працюватимуть. Для якнайшвидшого досягнення результату від афірмації рекомендується повторювати їх багато разів. Запорукою досягнення мети є регулярність застосування установок. Всі ці правила спрямовані на створення міцного нейронного зв'язку між центрами мозкової активності, які відповідають за активізацію внутрішніх ресурсів організму у відповідь на певні вербальні сигнали.

Таким чином, існують смислові установки, що регулюють не лише психологічну складову людини, але й можуть впливати на здоров'я людини, її долю та вчинки. Теорія афірмацій, яка виникла та знайшла своє визнання у псевдонауковому середовищі, потребує свого розвитку в термінах психологічної та нейронаук. Перспективи розробки та практичного втілення цієї теорії є багатообіцяючими, тому що вона є певним підходом до повнішого використання власних ресурсів людської психіки задля підтримки здоров'я та благополуччя особистості.

ВЛИЯНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ НАГРУЗКИ РАБОТНИКОВ ИТ-СФЕРЫ НА ИХ ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ

Соколова В.С.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)702-14-65)
e-mail: viktorii.sokolova@nure.ua

This article addresses the issue of the emotional state of a person involved in IT. Attention is paid to the phenomenon of emotional burnout due to chronic prolonged mental stressors.

Согласно научным исследованиям, интеллектуальная нагрузка не проще, а в некоторых случаях сложнее физической. Так, ещё в конце XIX века физиолог Моссо установил, что профессор во время лекции теряет 20% мышечной силы, т. е. утомляется физически.

При интеллектуальном труде наш мозг не только регулирующий, но и главный работающий орган. В большинстве случаев интеллектуальная нагрузка вызывает у человека нервно-эмоциональное напряжение, что в конечном итоге нередко становится причиной т. н. «профессионального выгорания».

Тема эмоционального выгорания имеет довольно стабильные тенденции роста популярности в кругах IT. Первая формулировка этого феномена принадлежит Герберту Фрейденбергу, ознаменовавшему болезнь белых воротничков словом «burnout» ещё в 1974 году.

Кристина Маслач, американский социальный психолог, определяет выгорание, как психологический синдром эмоционального истощения, деперсонализации и редукции профессиональных достижений. Проявление подобного негативного эмоционального состояния у работников IT-сферы обусловлено влиянием целого списка факторов: переработки (хронические повышенные рабочие нагрузки); отсутствие конкретных требований к работе, а также адекватной оценки результатов труда; монотонность работы из-за частого отсутствия интересных задач; неценность затраченных усилий; недостаток социальной поддержки коллег и руководства, а также токсичная корпоративная культура.

Эти факторы по большей части зависят от политики построения рабочего процесса компании и отношения к персоналу. Тем не менее, если бы модель высоких нагрузок и сжатых сроков приводила к выгоранию сотрудников неизменно, то ее существование свелось бы на нет в довольно скором времени.

Предотвращение развития синдрома выгорания по большей части — дело рук самих выгорающих. Именно поэтому для успешной работы в IT соискателю необходимо владеть целым стеком навыков, за которые отвечает эмоциональный интеллект. В профессиональной среде их

называют soft skills. Для успешной карьеры недостаточно стабильно хорошего кода. Рабочий процесс обычно требует умений отстоять свою позицию перед тимлидом и заказчиком, объяснить им нюансы выбранного решения и доказать, что именно оно поможет достичь лучшего результата.

Разберем два случая, в каждом из которых грамотная работа главных героев с собственными эмоциями могла бы помочь им принять правильное решение и продолжить свой путь и свое развитие так, как им хотелось.

Случай первый. Разработчик столкнулся со сложной задачей. Из-за высокой загрузки он перенес ее в следующий спринт, и за это время ему удалось её частично решить. Но за день до конца спринта он заметил серьезную техническую проблему. Из-за нехватки времени и стресса рабочий процесс не двигался. Сильные эмоции блокируют работу рациональной части мышления и не дают найти нужное решение. Иногда большая часть рабочего времени программиста уходит не на написание кода, а на поиск и формулировку решения задачи. В творческих муках смысла мало, и этот период можно сделать короче, ведь много сил уходит на переживание своей несостоятельности.

Случай второй. Архитектор ПО мечтает о крупном проекте, в котором сможет самостоятельно «рулить». Вместо этого ему приходится работать с другими, менее интересными задачами. В конечном итоге, он уходит. Такая ситуация типична: сотрудник загоняет себя в угол и быстро выгорает – слишком много терпел. Хочет этого человек или нет, эмоции генерируются всегда. Если их игнорировать, реализовать свои профессиональные мечты не удастся. Для получения проекта, в котором ты будешь «рулить», придется брать за штурвал и убеждать начальника. А для этого нужен высокий уровень эмоционального интеллекта.

Стоит отметить, что проблемой эмоционального состояния своих работников занимаются почти все крупные IT компании. Например, Google проводит очень детальные исследования на тему успеха и успешности: при подборе новых сотрудников технические навыки – это пункт №8. Интеллект важен, но далеко не на первом месте. В компаниях, где лидеры экологично относятся к сотрудникам, воспринимают людей не просто как ресурс, а как ценность, осознанно подходят к адекватности нагрузок и корпоративной культуре, формируют доверие, взаимоуважение в команде – эффективность намного выше.

Перечень ссылок

1. Maslach, C.; Jackson, S.E. (1981). "The measurement of experienced burnout". *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99–113.

2. Осадчук К. Трудоголизм в IT-сфере: почему сотрудники выгорают? [Электронный ресурс] / Интернет-журнал: «AIN.ua».

НЕДОСТАЧА СОЦІАЛЬНИХ КОНТАКТІВ ЯК ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙ СФЕРИ ІТ

Бабочкін О.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н.М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 7021-465)
e-mail: oleh.babochkin@nure.ua

A significant number of software developers suffer from a lack of direct social contacts. The reason for this is the almost full isolation associated with the possibility of remote work. Minimal communication leads to negative consequences, provokes misunderstandings and further conflicts. After long-term work of this kind, numerous psychological problems may appear: depression, emotional exhaustion, health problems associated with a lack of communication, sleep and rest, constant stress, lack of physical activity etc. This problem must be solved both by the employers and by the workers.

Сфера інформаційних технологій стрімко розвивається. Сьогодні велика кількість працівників ІТ сфери працює не в офісі, а вдома. Компанії пропонують працювати з будь-якої точки світу, а головними умовами є наявність комп'ютера та інтернету. Такий варіант вважається ідеальним, але існують деякі аспекти, що можуть негативно вплинути на життя працівника. А саме, одним із головних є нестача прямих соціальних контактів.

Проблема зміни типу соціальної взаємодії, що пов'язана з значною інтеграцією інформаційних технологій в життя людини, знаходиться в центрі уваги багатьох дослідників. Недостатність соціальних контактів при роботі в сфері інформаційних технологій, окрім теоретичного дослідницького інтересу, викликає зацікавленість й дослідників, орієнтованих на практику, бо цей аспект безпосередньо впливає на якість та ефективність праці.

На думку самих працівників, основними перевагами роботи вдома є гнучкий графік, можливість не витратити гроші і час на дорогу на роботу, можливість подорожувати. Також при дистанційній роботі частина витрат йде з роботодавця. Заощаджені гроші також можуть потрапити і в зарплатний фонд співробітників компанії.

Через такий режим роботи велика кількість розробників програмного забезпечення страждає недовіком прямих соціальних контактів. Причиною цього є майже повна ізоляція людей, тобто працівників лишають живих контактів з соціумом. Потреба в соціальних контактах – це одна з базових потреб людини. Важливою є можливість поділитися з іншими людьми емоціями, проблемами, отримати пораду та розуміння. Щоб перебувати в стані внутрішньої гармонії, важливе спілкування з оточуючими, а так само

емоційна підтримка. Успішними вважаються люди, які мають широкі соціальні зв'язки в різних сферах і галузях.

У віддаленій роботі все спілкування можна звести лише до формального аспекту. Мінімальне спілкування веде до негативних наслідків, провокує непорозуміння й подальші конфлікти. Якщо спілкування мінімізовано, то колеги з людей перетворюються в «юнітів», які лише виконують поставлені задачі, що провокує відповідне ставлення до них. У великих міжнародних компаніях працюють люди з різних країн. Це може перешкоджати їх спілкуванню між собою. Особливості менталітету, різниця часових поясів або ж незнання мови можуть стати проблемою для комунікації колег.

Через онлайн систему люди, що працюють в одній компанії, можуть бути навіть не знайомі. Людина не контактує наживо зі своїми колегами. Найчастіше, працівник отримує великий обсяг роботи, який необхідно виконати в стислі терміни. Розробник працює за комп'ютером, ізольований від суспільства. Тому, після тривалої роботи такого роду можуть з'явитися численні психологічні проблеми, такі як депресія, емоційне виснаження, проблеми зі здоров'ям, пов'язані з нестачею спілкування, сну і відпочинку, постійним стресом, відсутністю фізичної активності тощо.

Існують способи, які можуть компенсувати недостачу соціальних контактів при віддаленій роботі та мінімізувати негативні наслідки. Дану проблему необхідно вирішувати як зі сторони роботодавців, так і зі сторони самих працівників. Найголовнішим є постійне підтримання контакту. В ІТ-компаніях корисним буде заохочення прямого спілкування між співробітниками, можливість обговорити проблеми, поділитися колегам емоціями, новинами. Важливо, щоб кожен висловлював свою думку. Проведення оффлайн-заходів сприятиме проведенню часу робітниками поза робочої обстановки та живому спілкуванню. Для самих працівників важливим є самостійно підвищувати та підтримувати зв'язки з людьми. Це можуть бути зустрічі з колегами або щоденне телефонне спілкування.

Сьогодні сфера інформаційних технологій стрімко розвивається. Але важливо приділяти чимало уваги психологічним аспектам роботи співробітників, а не лише прибутку.

Перелік джерел

1. Железняк В. Удаленная работа: плюсы и менеджерские особенности / [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <https://it-boost.com>
2. Донченко В. Удаленная работа: за и против / [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <https://dou.ua/lenta/articles/home-office/>

МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ КОНФЛІКТІВ У РОБОЧИХ ГРУПАХ ІТ-КОМПАНІЙ

Федоренко Є.Д.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доц. Омельченко В.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки,14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: evgenija.fedorenko@gmail.com

Nowadays, the influence of Ukraine in the field of information technology has increased. Mostly medium and small IT companies are created. And of course, interpersonal relations, professional, business relations should be built there. Therefore, the study of methods for resolving conflicts that takes into account the specifics of the functioning of such groups is actualized. The object of this study is the specificity of conflicts that arise in the working groups (labor collectives) of IT companies, the subject – methods for resolving such conflicts. In this article, we investigate one of the methods of conflict management in the labor collective of IT company. We are going to speak about method that we found the most appropriate, according to specific of Ukrainian companies.

Україна набирає обертів у сфері розвитку інформаційних технологій. У цій галузі з'являється велика кількість фахівців різної кваліфікації та спеціалізації. Створюються переважно середні та невеликі ІТ-компанії, в яких мають вибудовуватися міжособистісні стосунки, професійні, ділові відносини. Нагальною стає проблема конфліктів, що виникають у робочих групах таких компаній. Тому актуалізується вивчення методів вирішення конфліктів, які б найкраще враховували специфіку функціонування таких груп, зокрема їхній склад, структуру комунікації, влади, міжособистісних стосунків, а також різноманітні групові процеси.

Об'єктом даного дослідження є специфіка конфліктів, що виникають у робочих групах (трудових колективах) ІТ-компаній, предметом – методи вирішення таких конфліктів.

Конфлікт – це протиріччя, що виникає між індивідами та соціальними групами у процесі їх спільної діяльності через нерозуміння або протилежність інтересів, відсутність згоди між двома і більше сторонами.

Робоча група в ІТ-компаніях має свою специфіку. Вона зумовлена насамперед структурою влади та підпорядкування, ієрархією формальних статусів (посад), а точніше майже повною їх відсутністю. Склалося так, що більшість посад в організаціях у галузі інформаційних технологій доволі рівнозначні. Аби зрозуміти, що це означає, доцільно розглянути, що являє собою стандартна ІТ-компанія.

Наприклад, середня компанія в Україні, що займається розробкою ігрових додатків на смартфони має приблизно такий перелік вакансій: дизайнер, фінансовий менеджер, розробник, тестувальник, архітектор,

аніматор, ASO-спеціаліст, SEO, аналітик. Ці спеціалісти разом працюють над програмним продуктом на різних етапах його розробки. Усі вони однаково важливі, оскільки відсутність будь-кого з них унеможлиблює роботу.

На перший погляд може здатися, що у такій робочій групі, де всі співробітники на рівних і ніхто не дивиться один на одного згори вниз, немає підґрунтя для конфліктів, і панує комфортний соціально-психологічний клімат. Але безпосередній досвід роботи авторки у такій компанії свідчить, що конфлікти виникають. Підставою для них стає те, що у багатьох співробітників виникає суб'єктивне враження, що їхній внесок у розробку найцінніший, а посада – головна. Через це виникають сварки та конфлікти.

До яких методів урегулювання конфліктів слід вдаватися? Найдоречнішим видається медіаторство, тобто залучення третьої сторони («третейського судді»). Даний метод особливо часто зустрічається в психологічних дослідженнях конфліктів. Він може бути ефективним, коли як «третейський суддя» виступає авторитетна особистість, чия думка буде вирішальною для опонентів щодо їхнього протистояння. «Третейський суддя» повинен обов'язково зуміти відокремити об'єкт конфлікту від його предмета.

В цьому випадку рекомендується застосування наступних психологічних прийомів. Перший з них називається «розмова»: опонентам дається можливість висловлюватися в довільній формі щодо суті конфлікту, його причини, поведінки протилежної сторони, етичних аспектах, «прихованих пружинах» його дії тощо. Після «відвертої розмови» обов'язково слід застосувати прийом «об'єктивізація конфлікту». В цьому випадку учаснику, який зняв емоційне напруження під час першої розмови, дається можливість ще раз висловитися з цього приводу, але виключно в діловій формі, без будь-яких емоційних оцінок опонента – факти, дії, події, інформація. Конфлікт, таким чином, як би розкладається на частини, він поступово набуває ділову основу, опоненти починають бачити свої недоліки, хибні дії та оцінки.

При цьому успішність застосування даного методу має цілу низку умов. По-перше, багато у чому успішність застосування залежить від «правильного» медіатора, у якого мають бути досвід, зацікавленість у врегулюванні конфлікту, відповідні фахові знання та якості (наприклад, здатність переконувати). По-друге, важливо, щоб сторони конфлікту були вмотивовані на спільну роботу, готові врахувати думку посередника та прийняти запропоноване ним рішення.

Таким чином, правильно підібраний метод та коректне його застосування може стати гарантією вирішення конфлікту в соціальній організації чи групі.

ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОСВЯЗИ МАКИАВЕЛЛИЗМА ЛИЧНОСТИ С ВЫБОРОМ СТРАТЕГИИ ПОВЕДЕНИЯ В КОМПЬЮТЕРНЫХ ИГРАХ

Катков А.В.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Дашенкова Н.Н.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: oleksii.katkov@nure.ua

In this scientific article, the problem of the influence of immoral human behavior in games on his behavior in society was considered. The purpose of this work was to conduct an experiment to identify the influence of cruel behavior of a person in games on his level of machiavellianism. We have developed a method, based on the method of Znakov, to identify the influence of immoral behavior on the level of human machiavellianism. The research showed that the cruel behavior of a person in games does not have a precisely confirmed influence on the level of a person's machiavellianism, however, the study can be continued and based on other indicators of human behavior in society.

В современном обществе остро стоит проблема асоциального поведения молодежи. Существует мнение, что жестокие компьютерные игры губительно влияют на психику молодых людей, ведь с каждым годом игр становится все больше, а число играющих в них растет в геометрической прогрессии.

Было предпринято множество попыток исследовать влияния жестокости в играх на психику и поведение молодых людей. Большинство таких исследований акцентировало внимание на влияние «жестоких» игр на последующее поведение человека в реальном мире. В 2014 г. исследователи из университета Буффало, университета штата Мичиган и Техасского университета провели ряд исследований и установили, что аморальное поведение в игре вызывает чувство вины у игрока. В тоже время при возникновении такого чувства в дальнейшем человек ведет себя лучше, стараясь «загладить вину» или исправиться. Выяснилось также, что этот эффект проявляется в реальной жизни даже после аморальных действий в игре [1]. Отталкиваясь от этих результатов, нам интересно было исследовать, как выбор стратегии жестокого поведения в игре обусловлен личностными характеристиками и установками игроков.

Целью нашей работы была проверка гипотезы о наличии взаимосвязи между жестоким поведением человека в игре с уровнем его макиавеллизма. Для исследования был использован опросник В.В. Знакова «Методика выявления макиавеллизма» [2] и составленная нами анкета для выявления характера поведения испытуемого в играх. В опросе участвовало 65 человек, возрастом от 18 до 40 лет и стажем игры от 9 до 19 лет.

В результате обработки полученных данных мы смогли выделить 3 группы людей: с высоким, средним и с низким уровнями макиавеллизма соответственно. Также получилось выделить 3 группы по критерию стратегии поведения в игре: наиболее доброжелательные и мирные, иногда совершающие аморальные действия по отношению к другим игровым персонажам и всегда совершающие жестокие поступки в играх.

Проанализировав группу игроков, которые по показаниям теста постоянно или часто совершают жестокие поступки в играх, мы нашли людей со всеми тремя уровнями макиавеллизма. Исходя из этого, можно сделать вывод, что наша гипотеза не подтвердилась и мы не можем утверждать, что аморальное поведение человека в игре связано с его уровнем макиавеллизма. Возможно, что такое поведение обусловлено другими характеристиками человека.

В то же время интересным является то, что все игроки, утверждающие в ответах на вопросы о поведении в игре, что никогда не совершают нетребуемых заданием жестоких действий над другими персонажами в игре, в ответе на вопросы об уровне макиавеллизма получили баллы значительно выше среднего уровня. Можно предположить, что они либо намеренно хотели показать свое социально одобряемое дружелюбное поведение по отношению к другим игровым персонажам, в то время как сами являются жестокими и антисоциальными личностями, либо же эти игроки воспринимают игровое сообщество как правильное, подходящее им в отличие от внешнего мира, который вызывает у них неприязнь и необходимость манипулировать другими. Возможно, что игры помогают таким людям избавиться от внешней жестокости и оставаться психически уравновешенными и культурными людьми.

При анализе результатов данного исследования необходимо учитывать, что правдивость ответов испытуемых невозможно проверить, стратегии поведения в игре описывались ими самими, что дает основания подвергать сомнению их искренность и не позволяет делать какие-либо окончательные выводы.

Таким образом, не удалось выявить взаимосвязь стратегии поведения человека в играх по отношению к другим игровым персонажам с уровнем макиавеллизма этого человека. В перспективе было бы интересно проанализировать, чем же обусловлен тип поведения игрока и как жестокость в виртуальном пространстве соотносится с личностными характеристиками человека.

Перечень ссылок

1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.buffalo.edu/news/releases/2014/06/037.html>

2. Знаков В.В. Методика исследования макиавеллизма личности. – М.: Смысл, 2001. – 24 с

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ МАЙБУТНЬОГО ІТ-ФАХІВЦЯ

Бедро В.Ю.

Науковий керівник – ст. викл. Митцева О.С.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: vladyslav.bedro@nure.ua

The publication is devoted to the analysis of professional requirements and professional image of the future IT specialist. Graduates of university image, which need to be taken into account in the practical activities of forming the image of universities. Demonstrated on what the formation an effective professional image that promotes the competitiveness of a young specialist in the modern labor market, shows modern requirements of employers to IT specialists.

Нові стандарти вищої освіти підносять на якісно новий рівень вимоги до особистості сучасного фахівця, його професіоналізму, рівня соціальної мобільності, що визначається професійним іміджем. Саме ефективний професійний імідж сприяє конкурентоспроможності молодого спеціаліста на сучасному ринку праці.

Проведений теоретичний аналіз наукових праць (І. Альошина, О. Перелигіна, В. Шепель) [1; 2; 3] дав можливість узагальнити, що предметом уваги науковців є проблема становлення професійного іміджу фахівця. Професійний імідж розглядається як складне утворення, зумовлене особливостями професійної діяльності та соціальними ролями, що виконує особистість та є фактором підвищення її ефективності.

Професійний імідж є основою для розвитку здатності до постійного самовдосконалення, орієнтованості на творчість і гнучкість мислення особистості, що володіє високою загальнолюдською культурою, вміє спрогнозувати кінцевий результат своєї діяльності, втілити в життя свої ідеї, активна, емоційно врівноважена і вольова особа, яка вміє створювати свій особистісний привабливий вигляд, досить обізнана у ІТ-сфері із певним багажем знань та володінням англійською мовою.

Без роботи над формуванням власного професійного іміджу майбутній ІТ-фахівець не зможе сповна осягнути всієї ІТ-сфери, що неодмінно позначиться на його потенційній заробітній платні. У процесі роботи над іміджем відбувається безпосередня робота і над професійними якостями спеціаліста, повнота яких впливає на майбутні успіхи такого фахівця. Роботу з формування професійного іміджу потрібно починати одразу після того як людина визначилась зі своєю потенційною майбутньою професійною сферою. Важливо зазначити, що почавши роботу з формування професійного іміджу необхідно спланувати та конкретизувати подальші дії у цьому процесі, тому що роботодавці мають

певний перелік професійних вимог та бажають отримати від фахівця певний рівень навичок зараз, але не менш їх цікавлять потенційні можливості розвитку ІТ-фахівця на майбутнє.

Тобто фахівець повинен бути достатньо гнучким, вміти навчатися та оволодівати новими знаннями, вміннями та технологіями. А також дуже важливими є особисті якості та соціальні навички. Насамперед, це навички командної групової праці при розробці продукту. Так, при прийомі на роботу, особисті якості можуть «переважити» незначні недоліки в англійській мові та технічних знаннях. Психологічним фундаментом розвитку особистості майбутнього професіонала в будь-якій галузі людської діяльності є така базова характеристика, як особистісна гнучкість. Серед сучасних вимог роботодавців до ІТ-фахівців виділяють наступні [4]:

- знання англійської мови щонайменше на рівні B1;
- знання ПК на професійному рівні;
- вища освіта (магістр, спеціаліст);
- навички програмування з необхідної області (опціонально до бажаної вакансії – «hard skills»);
- вміння листуватися з клієнтами та відповідати на їх запити;
- стресостійкість;
- навички роботи в команді;
- достатній рівень тайм-менеджменту;
- комунікабельність, відповідальність, активність;
- аналітичний склад розуму, креативність, уважність і вміння концентруватися, вміння дотримуватися дедлайнів.

Виходячи з цих вимог можна стверджувати, що вони є важливою складовою частиною професійного іміджу. У сучасному житті людина націлена на досягнення життєвого успіху в трудовій сфері. Професійна кар'єра значною мірою залежить від рівня розвитку позитивного професійного іміджу.

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що інформаційне суспільство висуває нові вимоги до майбутнього ІТ-фахівця, його здатності адаптуватися до соціально-економічних змін, що посилює роль його професійного іміджу в глобальному інформаційному просторі.

Перелік посилань

1. Альошина І. Я. Імідж і етикет ділової людини / І. Я. Альошина. – М.: Справа, 2001. – 112 с.
2. Перелигіна Є. Б. Психологія іміджу: навчальний посібник. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 223 с.
3. Шепель В. М. Іміджелогія: секрети особистого шарму. – Ростов н/Д: Фенікс, 2005. – 472 с.
4. Уніфіковані рекомендації української ІТ-індустрії. URL: <https://dou.ua/forums/topic/23704/> / (дата звернення: 24.02.2019).

ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ВИПУСКНИКІВ ТА ІМІДЖ УНІВЕРСИТЕТУ

Дорош А.М.

Науковий керівник – ст. викл. Митцева О.С.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел.(057)-702-14-65)
e-mail: alina.dorosh@nure.ua

The publication is devoted to the analysis of problems of formation of the image of graduates universities and the image of universities. Graduates of university image, which need to be taken into account in the practical activities of forming the image of universities. Demonstrated on what the formation of the image of graduates depends.

Імідж з позицій університету – це джерело його надійності і благополучного функціонування в конкурентних умовах. Однак в наукових роботах все ще відсутня єдність підходу до визначення суті іміджу. Якщо говорити про трактування терміну «імідж» відносно педагогіки вищої школи та організації вищої освіти, слід зазначити, що на сьогоднішній день така практично відсутня. Слово «імідж» з лінгвосемантичних позицій може викликати у читача потенційну реакцію: спочатку це слово запозичене з англійської мови, і в перекладі з нього позначає «образ», «малюнок», «відображення» і т.д. При цьому дане слово часто трактується як «престиж» або «репутація». Таким чином, представляється складним дати однозначну відповідь про те, що саме слід вкладати в поняття «імідж університету».

Теоретично поняття «імідж» та «образ» багато в чому схожі між собою, в тому числі схожі і способи їх формування. Імідж і образ будуються на 3 рівнях: стереотипно, предметно і міфологічно. Американський маркетолог Ф. Котлер визначає «образ» як суму всіх емоційних і естетичних складових, таких як досвід, ідеї, переконання, спогади та враження, які отримала людина протягом життя.

У свою чергу, імідж університету має багатопланову ієрархічну структуру і поділяється на такі рівні:

- внутрішній імідж являє собою факти в діяльності університету та рівень ділової репутації всередині нього, тобто це – імідж того, що пропонується на ринку освітніх послуг. Тут вирішальну роль грають методи управління, кадрова та фінансова складові.

- регіональний імідж являє позиції вузу в якомусь окремо взятому місті або регіоні. Тут важливі всі ті ж критерії, що й при визначенні внутрішнього рівня, але відмінність у тому, що на регіональному рівні обов'язково присутня конкуренція.

- національний імідж – це імідж університету в масштабах держави. Це дуже відповідальна позиція: існують рейтинги університетів по

науковому, кадровому потенціалу, кількості публікацій, досліджень на фундаментальному рівні, якості підготовки студентів і затребуваності випускників в масштабах держави.

- міжнародний імідж – це найвища ступінь оцінки університету: він визначається, перш за все, популярністю в позитивному розумінні слова, фундаментальними дослідженнями і рейтингом в масштабі, наприклад, країн СНД, Європи або світу. До найбільш відомих університетів з позитивним іміджем за всіма світовими показниками можна віднести, Массачусетський, Стенфордський, Гарвардський, Каліфорнійський та Кембриджський університети (світовий рейтинг 2018 QS).

Імідж спеціаліста, зокрема випускника університету, слід визначити, як представлення: функціональної, інтегральної, динамічної та регульованої освіти, об'єктивне і суб'єктивне відображення його образу в очах потенційного користувач його послуг, або деякої цільової групи. Імідж включає істотні компоненти іміджу країни, в яких учився спеціаліст і вклад в світовий, культурний, науковий та технологічний розвиток.

Залежно від того, які групи споживачів освітніх послуг визначають або оцінюють образ випускника, сприйняття значущих компонент іміджу може бути істотно індивідуально (рис. 1).

Рисунок 1 – Схема компонентів іміджу випускника

Випускники престижних університетів мають в середньому на 25-30% вищу початкову заробітну плату і на 2-3 роки випереджають випускників інших навчальних закладів у розвитку кар'єрних положень.

Перелік використаних джерел

1. Крутій К. Можливості PR-технологій і публісیتی у формуванні позитивного іміджу дошкільного навчального закладу [Електронний ресурс].

2. Іваній І В. Професійно-педагогічна культура та імідж фахівця фізичного виховання та спорту / І. В. Іваній // Імідж сучасного педагога. – 2016. – № 3 (162). – С. 18-21.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Фоменко В.Д., Пахомова А.О.

Науковий керівник – канд. соціол. наук, доц. Омельченко В.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)-702-14-65)
e-mail: d_us@ukr.net

The given work is devoted to formation of professional image of future experts. Professional image of a specialist – which should he be in a market economy of the present? How to create a positive image of a specialist in order to always remain a successful, competitive personality that meets the requirements of modern economic life and doing business? Such questions are now faced by university instructors and academics preparing future specialists in the areas of finance, business economics, management, computer science. It is these questions that are explored by science of imageology.

Актуальність теми полягає в необхідності вивчення проблем створення професійного іміджу майбутніх фахівців, дослідження чинників, які впливають на формування позитивного іміджу фахівця та визначення ефективного інструментарію персональної іміджології, оскільки недостатня розробка означених питань заважає теоретичному і практичному втіленню засад конкурентоздатності фахівців, їхньому затребуванню на ринковій праці тощо.

Синтетичною теорією, що виступає, з одного боку, як теоретична дисципліна, а з іншого – як прикладна, тобто як сукупність методологічних принципів і навіть як набір технологічних процедур, зорієнтованих на отримання конкретного результату, є іміджологія.

Імідж є важливою для фахівця запорукою ефективною взаємодією з навколишнім світом, результатом якої має ставати професійний успіх. До аргументів на користь того, що особистий імідж є чинником росту кар'єри зазвичай відносять такі: 1) імідж впливає на те, яке враження справляє людина на тих, хто приймає рішення з питань кар'єрного зростання (спрацьовує ефект прийняття рішення на підставі першого враження); 2) працівник, незалежно від того, усвідомлює він це чи ні, є «обличчям» своєї професії або організації (працівник, який гарно виглядає та впевнено себе почуває створює позитивне «обличчя» своєї організації, що надає йому більше шансів просунути у кар'єрі).

Спираючись на вивчені у процесі дослідження джерела з іміджології, можна стверджувати, що визначною частиною іміджу сучасного спеціаліста є такі риси: висока самооцінка, упевненість у собі; соціальна й особиста відповідальність («Я – причина всього позитивного і негативного в моєму житті»); бажання змінюватися; здатність адаптуватися до

соціальних умов, що швидко змінюються; уміння ризикувати у поєднанні зі здоровим почуттям самозбереження.

В умовах сучасної професійної діяльності важливою якістю фахівця стає стан здоров'я. Відомо, наприклад, що у деяких американських фірмах навіть існують негласні обмеження щодо прийому на роботу або кар'єрного просування кандидатів із зайвою вагою. Вочевидь, така норма є дискримінаційною, але вона має стимулювати фахівців підтримувати не тільки свою кваліфікацію, але й відповідну фізичну форму. Завдяки подібним заходам у суспільній та індивідуальній свідомості поступово закріплюється ідея, що мати гарну фізичну форму, дотримуватися здорового способу життя є корисним не тільки для здоров'я, але й для кар'єри. А виконання регулярних вправ, підібраних з урахуванням особистого самопочуття та індивідуальних фізичних параметрів (ваги, зросту, віку) може зробити людину сильнішою, витривалішою, привабливішою та успішнішою у професійному сенсі.

Теорія та практика іміджології свідчить, що активною фазою формування іміджу фахівця може ставати період, коли формально людина ще не здобула статусу спеціаліста, а тільки готується до цього. Мається на увазі період перебування у вищому навчальному закладі, коли з перших років навчання у студентів формується потреба працювати над власним образом, набуваючи навички самопрезентації, дотримуючись правил професійного дресс-коду, засвоюючи культуру ділового спілкування та етику ділових відносин та поведінки.

До числа прийомів, зорієнтованих на формування позитивного іміджу майбутнього фахівця, що дають практичні результати, відносять створення студентом, починаючи з першого курсу, портфоліо власних досягнень і перемог. Можливість спостерігати динаміку власних успіхів допомагає студенту підвищувати рівень самоповаги, аналізувати самоєфективність.

Одним з них є конкурс «Студент року», який акумулює зусилля студентів навколо проблеми досягнення успіху, перемоги завдяки реалізації ділових, фахових та особистісних якостей і здібностей. Презентація досягнень та успіхів учасників конкурсу за весь навчальний рік демонструє професійне зростання майбутнього фахівця та ступінь його особистісного удосконалення. Перемоги студентів у різноманітних номінаціях конкурсу дає усвідомлення як високого авторитету власного іміджу, так і розуміння того, що позитивний персональний імідж «працює» на створення успішного корпоративного іміджу (іміджу університету). Інакше кажучи, відбувається усвідомлення взаємозалежності персонального та корпоративного іміджу.

Перелік джерел

1. Палеха Ю. І. Іміджологія: Навчальний посібник / Ю. І. Палеха. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 322 с.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ВЗРОСЛЫХ

Караченцева Е.А.

Научный руководитель – ст. препод. Митцева О.С.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(6166, Харьков, просп. Науки, 14 каф. філософії, тел. (057) 702-14-65))

e-mail: kateryna.karachentseva@nure.ua

This work is devoted to a review of adult learning methods, namely the development of an adult's ability to self-study and comprehend the new. To date, the world is constructed so that it is necessary to constantly reinforce knowledge to improve the level and quality of life. However, the presence of a decent education in a particular area is insufficient, due to the world is moving over time and it is necessary to acquire new skills in a particular area. There is a theory that describes the features of adult education – andragogy.

Андрогогика представляет собой науку, которая изучает проблемы образования взрослых людей, раскрывает древнейшую форму обучения – учиться для жизни, а не для школы. Помогает взрослым получить знания и навыки, которые необходимы для успешной работы в любой сфере деятельности. Термин андрогогика появился в 1830-х годах и был предложен Малкольмом Ноулзом. Ноулз выделил шесть принципов обучения взрослых: потребность учащегося в знаниях; самосознание учащегося; прошлый опыт учащегося; готовность учиться; отношение к учебе; мотивация учиться. Все эти принципы вращаются вокруг центральных идей: мотивация, самостоятельное обучение, практическое применение и уважение.

Профессор педагогической психологии утверждает: «Мы учимся, когда хотим добиться такого результата, какого просто не достичь с теми знаниями, что у нас есть». У взрослого человека мотивация появляется тогда, когда он видит необходимость обучения и возможности применить его результаты для улучшения своей деятельности. Сложность в обучении взрослого заключается в нехватки времени, так как у него есть обязанностей, такие как дом, работа, семья и прочие. Так же у взрослого человека мыслительная и запоминающаяся деятельность ухудшается, что приводит к тяжелому восприятию новой информации. Еще одну отрицательную роль играют психологические проблемы. Дело в том, что у взрослого человека появляется беспокойство о том, что подумают другие (боязнь показаться неграмотным, потерять свой авторитет, боязнь сделать ошибку). Поэтому при обучении взрослых требуется уделять особое внимание индивидуализации обучения, повышать самооценку и чувство собственного достоинства каждого человека.

Учитывая эти трудности, Дэвид Колбом и его коллеги предложили четырехступенчатую модель обучения взрослых: приобретение опыта;

обучение через наблюдение; обдумывание и обобщение полученных знаний; активное применение новых знаний в индивидуальной практике.

Для успешного обучения взрослого предпочтительно выбирать занятия творческого характера и решать реальные производительные проблемы. Учебные материалы лучше предлагать в сравнении, при этом активно используя технические средства обучения (презентации, компьютерные программы).

В 1980-х годах в США были проведены исследования, которые помогли обобщить данные относительно эффективности различных методик обучения взрослых (средний процент усвоения знаний). Эти результаты представлены на рисунке 1 и подтверждают древнюю китайскую мудрость: «Скажи мне, и я забуду. Покажи мне, и я запомню. Позволь мне сделать, и это станет моим навсегда».

Рисунок 1 – «Пирамида обучения»

Таким образом, для обучения взрослых людей необходимо применять активные тактики, учитывать физиологическое и психологическое состояние, а также мотивировать человека для достижения целей.

Перечень использованных источников

1. Мальцев К. Особенности обучения взрослых: аксиомы обучения и развития сотрудников / К. Мальцев. – Москва: Альпина Паблицер, 2015. – 112 с. – (Альпина Паблицер).
2. Хафизова Л.Ю. Особенности реализации принципов андрагогики в обучении иностранным языкам // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2015. – № 8. – с. 198 – 201.

ІННОВАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ШЛЯХОМ ПОЄДНАННЯ РИС СУЧАСНИХ ТА БАЗОВИХ УСТАНОВ

Левченко Є.В.

Науковий керівник –ст. викл. Митцева О.С.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф.філософії, тел.((057)-702-14-65)
e-mail:yevhenii.levchenko@nure. uamailto:flouer.filia@gmail.com

The Fab Lab Network is an open, creative community of fabricators, artists, scientists, engineers, educators, students, amateurs, professionals, of all ages located in more than 78 countries in approximately 1,000 Fab Labs. From community-based labs to advanced research centers, Fab Labs share the goal of democratizing access to the tools for technical invention. This community is simultaneously a manufacturing network, a distributed technical education campus, and a distributed research laboratory working to digitize fabrication, inventing the next generation of manufacturing and personal fabrication.

Усучасному світі існує чимало джерел за допомогою яких можна отримати необхідні знання: починаючи з базових установ, таких як школи, коледжі(технікуми), вищі навчальні заклади та завершуючи міжнародними онлайн платформами з відкритими навчальними курсами, такими як «edX». Усі вище зазначені «джерела знань» надають, здебільшого, теоретичні знання, а усі практичні курси виконані за схемою лабораторних робіт, що являє собою звичайну крокову інструкцію, котру треба повторити.

З іншого боку з 2016 року почали набувати популярності такі організації як «Відкриті виробничі лабораторії» або «FabLAB», а також різноманітні галузеві школи, яскравими представниками котрих є Votep, Robocode та інші. Проаналізувавши навчальні програми та можливості вищезазначених закладів, було виявлено позитивні та негативні сторони обох підходів.Порівняння характеристика установ приведена в таблиці 1.

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика

	Базові навчальні установи	Спеціалізовані школи та лабораторії	ENOT DIY LAB
Загальноосвітні курси	+	–	+
Практичні навички	–	+	+
Навички роботи у команді	–	+	+
Можливість розробки власних проектів	+	–	+
Знання що дозволяють гнучко обирати галузь роботи	+	–	+

Метою нашого проекту є створити «простір», котрий об'єднає в собі усі позитивні навички.

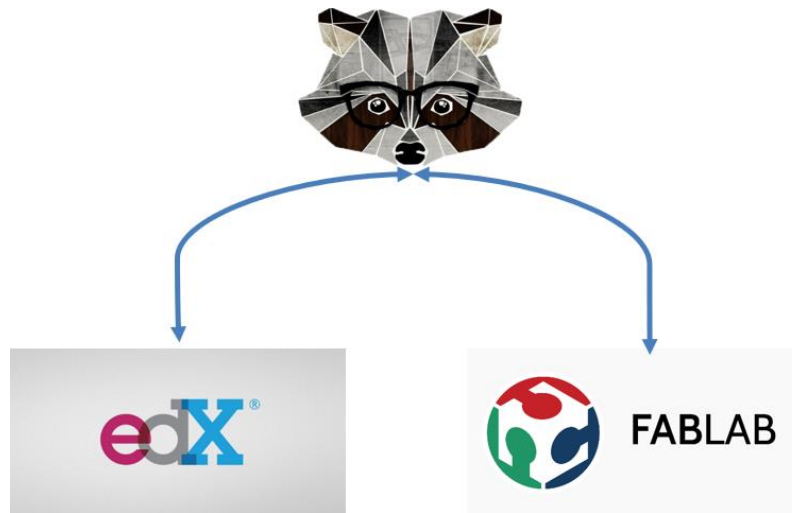

Рисунок 1.1 – Структура ENOTDIYLAB

Ми створили лабораторію котра поєднала в собі два, до цього не сумісні поняття: місце де можна отримати базові знання (курси з аналогової та цифрової схемотехніки, програмування мікроконтролерів), та практичні навички (прототипування пристроїв, 3Д друк, робота з сучасним обладнанням з ЧПК) та багато іншого.

Як висновок, зауважимо, представлений в роботі підхід до навчання планується як місце, де можна покращити існуючі та здобути знання у різноманітних галузях. Лабораторія позиціонується як додаток до основного навчання, і не виключає необхідності отримання освіти у ВИШі.

На даному етапі робота відбувається у тестовому режимі, і планується розробка бази курсів стосовно програмування та розширення практичної бази.

Перелік посилань

1.FabLabs – demokratisch produzieren/ Vom Handeln zum Wissen – Umweltzentren als Change Agents einer Transformation von unten. –Електрон. дан.:31. Januar 2019.–Режимдоступу: Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.Transformation_von_unten, вільний. —мов.англ.

2.Internationale Fab Charter/ Vom Handeln zum Wissen – Umweltzentren als Change Agents einer Transformation von unten. –Електрон. дан.:6 Mai 2013.–Режимдоступу: http://www.fablab-hamburg.org/ein-fab-lab-fuer-stpauli/selbstverstandnis/Transformation_von_unten, вільний. —мов.англ.

ПСИХОЛОГИЯ УПРАВЛЕНИЯ В БЕЗОПАСНОСТИ

Шульга Н.Д.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: mykyta.shulha@nure.ua

The given work is devoted to the psychology of management in the process of construction of the security system at the enterprise. In the age of modern technology information security is an integral part of human life and any organization is faced with the question of its security. In order to properly build a security system, it is necessary to take into account all aspects that serve as the key basis of corporate security, including psychology.

Любые предприятия от малых до крупномасштабных осуществляют работу с данными и все эти данные должны быть в безопасности. Цель безопасности – это защита активов компании. Процесс управления безопасностью является непрерывным. В век современных технологий, гаджеты «это наше всё», так как на них строится наше общение, работа, жизнь. На сегодняшний день актуальность данной темы заключается в том, что большинство организаций не способны работать без вычислительных машин, человек не может запоминать большие объемы данных и хранить их в памяти, а любые данные – это важнейший актив, который нужно защищать.

Целью исследования является попытка показать важность применения психологии управления в построении системы безопасности на предприятии.

В информационной безопасности важнейшую роль играет руководитель. Именно руководитель должен обеспечить безопасность на предприятии с нуля. Часто многие руководители малых и средних организаций пренебрегают построением архитектуры безопасности и считают, что IT – администраторы справятся с этим. В обязанности руководства входит обеспечение защиты ресурсов компании в целом. Этими ресурсами являются люди, капитал, оборудование и информация.

Термин «психология управления» в научный оборот вводится в 20-е годы XX столетия. Это обусловлено резким возрастанием роли субъективного фактора в управленческой деятельности и влиянием на эффективность. С одной стороны, управленческая деятельность является одним из старейших видов социальной деятельности человека и появляется с момента осознания им себя как существа социального. Первыми управленцами в первобытном обществе с полным правом можно считать вождей племен. С другой, научный подход к управленческой деятельности, рассмотрение ее как специфической профессиональной деятельности формируются в начале XX столетия и связан с именем Анри

Файоля. А. Файоля считают основоположником новой научной отрасли менеджмента, а его книга стала классической по теории менеджмента. Благодаря А. Файолю управление стали считать специфическим видом управленческой деятельности [1].

Основой «психологии управления» являются психологические аспекты отношений между управленцами и подчиненными в процессе трудовой деятельности. Организационные и социально-психологические аспекты управления представляют собой знание того, как работать с людьми, воздействовать на них, управлять ими. С помощью управления осуществляется также управление экономическими и техническими процессами в организациях [2].

Предметную область психологии корпоративной безопасности образуют психологические процессы, порожденные предпринимательством и влияющие на экономические интересы людей, психические состояния человека, оказывающие влияние на безопасное функционирование бизнеса, свойства личности, отражающиеся на эффективности безопасности предпринимательской деятельности.

В управлении организацией, персоналом основным компонентом выступают люди или группы людей. Данные индивиды в системе управления могут быть представлены с одной стороны, как субъекты управляющие, а с другой, как управляемые субъекты. Система делится на управляемую и управляющую подсистемы, в которых четко обозначены методы, принципы, цели.

Из всего комплекса проблем психологии корпоративной безопасности обычно выделяют пять специфических направлений: во-первых, психологию безопасности личности, включенную в сферу экономических отношений; во-вторых, психологию предпринимателя (собственника) по защите своих экономических интересов; в-третьих, психологию безопасности лиц наемного труда; в-четвертых, психологию лиц, обеспечивающих КБ; в-пятых, – психологию отдельных социальных групп, которые могут явиться источниками угроз корпоративной безопасности (конкуренты, криминальные элементы, органы власти и т.п.)

Таким образом, знания и навыки в области психологии управления являются неотъемлемой частью построения системы безопасности на предприятии. Содержание управления – регулирование системы посредством приложения к субъектам управления целенаправленных воздействий.

Перечень ссылок

1. Henri Fayol. Administration Industrielle et Générale, 1916. Анри Файоль. Общее и промышленное управление. Перевод на русский язык: Б.В. Бабина-Кореня. – М., 1923.

2. Карпов А.В. Психология управления. М., 2004.

ВЛИЯНИЕ ТОЛПЫ НА ЛИЧНОСТЬ: НЕГАТИВНЫЕ И ПОЗИТИВНЫЕ АСПЕКТЫ

Киряк А.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Дашенкова Н.Н.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)702-17-20)
e-mail: anastasiia.kiriak@nure.ua, тел. (066)-425-92-48

The phenomenon of the crowd is very interesting in the study, as it helps to predict the behavior of the crowd not only in everyday life, but also in emergency situations. Knowing the rules of behavior in a crowd can help save human lives. The ability and understanding of the motives of the crowd, as well as knowledge of conflict prevention can be useful both for managers and ordinary people.

Постоянно находясь в различных общественных средах, люди образуют разнообразные группы. Частным видом таких групп является толпа. Этот феномен, впервые определенный французским психологом Гюставом Лебоном, исследовался социологией, психологией, конфликтологией.

Толпа – это бесструктурное скопление людей, замкнутых в ограниченном пространстве и имеющих общее эмоциональное состояние. Толпу можно классифицировать по двум признакам: наличие или отсутствие лидера и запланированность действия. Пример толпы, имеющей лидера – повстанческое ополчение или митинг. Стихийные толпы собираются из-за какого-то разового события (авария, суицид и др.). Запланированными действиями могут служить карнавалы, концерты и другие мероприятия.

Мотивация и интересы людей в толпе в данный момент времени совпадают, что позволяет им одинаково реагировать на тот или иной стимул. Возникает такое явление как «деиндивидуализация» – потеря индивидом собственных моральных и этических установок. Д. Майерс отмечает, что для возникновения подобного явления необходимо три условия: темнота, физическая анонимность индивида и большое скопление народа [1]. Также наблюдается полная потеря ответственности за свои поступки. Следует заметить, что неосознанная тревога, возникающая из смутного понимания ответственности за содеянное, как правило, обостряет чувства и эмоциональное состояние толпы, в результате агрессивность по отношению к истинным или воображаемым врагам возрастает. Чтобы снять этот эффект, достаточно заставить людей вспомнить о том, кем они являются в обычной жизни, вернуть их к «своим» эмоциям. Так же хорошо помогают ритмичные мелодии, специальный сотрудник, взаимодействующий с толпой.

Особую опасность представляют экстремальные ситуации, когда люди ослеплены инстинктом самосохранения. Паника возникает в ответ на резкий непривычный сигнал или угрозу жизни. Они могут послужить причиной паники в толпе, а затем давки и смерти нескольких участников.

Пребывая в толпе, человек чаще всего не способен контролировать поведение других людей, что вместе с ограниченностью пространственной среды может являться фактором угрозы жизни и здоровью. Для того, чтобы свести риск травмирования к минимуму, специалисты в области социальной психологии рекомендуют использовать следующие формы поведения: отказаться от сопротивления толпе, избегать неподвижных предметов, вроде столбов, деревьев; при падении защищать голову от ударов, прикрыв руками; избавиться от колюще-режущих, объемных предметов, и от всего, что может помешать продвигаться в толпе, не поднимать упавшие предметы. Главное зависящее от человека условие выживания заключается в умении не поддаваться панике и принимать соответствующие условиям решения, действовать уверенно.

При этом не каждая толпа реализует свой деструктивный для личности потенциал. По наблюдениям психологов, толпа – не всегда отрицательное явление. А.П. Назаретян считает, что толпы возникают так легко, потому что это глубинная потребность человеческой психики – сбрасывать с себя оковы долга, морали и социальных правил [2]. С точки зрения истории, подобными ритуалами «растворения личности» являются массовые моления и ритуалы. Так же толпа помогает сбрасывать агрессию и снять напряжение, подобный эффект наблюдается на концертах, карнавалах и т.д.

Другим важным свойством толпы является упрощение. Человек чувствует себя причастным к чему-то большему, к героизму, к справедливости. Благодаря сильному эмоциональному воздействию совместного с другими людьми переживания человек способен легче справиться с собственной тревогой и психическим напряжением. И хотя воздействие толпы иррационально, такое психотерапевтическое воздействие помогает снизить негативные последствия постоянного стресса на здоровье.

Всегда нужно помнить, что как бы дружелюбно ни была настроена толпа, в любой момент она может стать опасной или неуправляемой. Однако при умелом управлении толпа – полезное социальное явление, так как позволяет человеку снять напряжение и агрессию относительно безвредными способами.

Перечень ссылок

1. Майерс, Дэвид Дж. Социальная психология / пер. З. Замчук. – СПб.: Питер, 2013. – 800 с.
2. Назаретян, А. П. Психология стихийного массового поведения. Лекции. – М.: Издательство ПЕР СЭ, 2001. – 112 с.

ШКОЛЬНЫЙ БУЛЛИНГ: ПРИЗНАКИ, ПРИЧИНЫ, ПОСЛЕДСТВИЯ

Ткаченко П.В.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Омельченко В.В.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел.. (067)973-43-43)
e-mail: polina.tkachenko@nure.ua

Bulling has always existed at every point of human history but right now is the best time to talk about it. Nowadays 24% of kids in Ukraine are suffering because of bulling and 40% of them keep this in secret. This problem is really important because it may affect their future and leave a mark, that will lead to serious problems with emotional and mental health. That is why we should talk about bulling at school and find a proper way to solve this problem.

Школьный буллинг – явление не только нашего времени. Травля существовала всегда. Но именно сейчас изучение проблемы буллинга приобретает особую **актуальность**, поскольку число фиксированных случаев данного явления увеличивается. По результатам исследования, проведенного UNICEF в 2017 году, в Украине 67% детей в возрасте от 11 до 17 лет сталкивались с издевательствами со стороны сверстников. Это же исследование показало, что 24% стали жертвами травли, результатом которой оказались физические и/или психологические травмы, при этом 40% из них сохранили факт травли втайне. Последняя цифра говорит, что многие дети ничего не рассказывают о травле взрослым, оставаясь один на один со сложившейся ситуацией.

В научных кругах на постсоветском пространстве феноменом буллинга заинтересовались относительно недавно, уже проведен ряд эмпирических исследований, написаны теоретические работы. В украиноязычном дискурсе в этом направлении работают А. Губко, О. Кайрис, А. Самойленко. Хотя на западе с точки зрения изучения этой проблемы, сделано существенно больше: написаны книги людьми, которые в свое время пережили буллинг и теперь дают практические советы, также есть работы ученых, которые изучают эту тему не первый год. Среди западных исследователей, занимающихся проблемой буллинга, в том числе школьного, отметим Р. Грина, Л. Даффи, Дж. Девой, С. Каффербергера.

Объектом данного исследования является школьный буллинг, **предметом** – признаки данного явления, специфические черты субъектов (буллеров) и объектов (жертв буллинга) поведения такого рода, возможные последствия травли как для субъектов, так и для объектов. Важным аспектом проблемы является определение школьного буллинга, выявления его признаков. Это необходимо для того, чтобы диагностировать подобного рода поведение и не относиться к нему, как к безобидной

шутке, как к ситуации, которая решится сама собой. Ведь в реальности оно может наложить негативный отпечаток на личность ребенка, его жизненный путь.

Какое же определение понятия «буллинг» можно дать? Буллинг – это безосновательное агрессивное поведение (нападки, оскорбления, унижения, применение физической силы, порча одежды, вещей), которое исходит от одного или нескольких членов коллектива, носит систематический характер и направлено на того, кто более слаб и уязвим.

Важно отметить, что буллинг это часть школьной жизни, поэтому рассматривать в качестве его участников только детей и родителей – недостаточно. Еще одними участниками являются учителя. Таким образом, это в одинаковой мере, проблема родителей, детей и учителей. Причем учитель может выступать не только, казалось бы, в естественной для себя роли медиатора, но и в качестве субъекта – учителя-буллера.

Принято считать, что жертвами буллинга становятся дети, которые как-то выделяются. Они слишком худые, толстые, высокие, низкие, заикаются и т.д. Но в действительности каждый может быть подвержен травле, а внешность, вкусы в музыке и одежде являются только предлогами. Главное, что объединяет жертв – яркие эмоциональные реакции, такие, как страх и плач. Именно этого и ждут агрессоры.

Каковы возможные последствия буллинга? Исследования показывают, что издевательства достаточно сильно сказываются на психике ребёнка, его дальнейшей жизни. Те, кто прошёл через буллинг, теряют доверие к взрослым, замыкаются в себе. Если ребенок не находят поддержки в лице взрослого, то начинают «растить его в себе», а к подростковому возрасту становятся «колючими», без представления о субординации. Возможен другой сценарий: ребенок становится слабым, неуверенным, продолжает считать себя маленькими, из-за чего им легко манипулировать. Также ребенок может искать в себе взрослых референтную личность, на которую можно ровняться. Результатом этого может стать вовлечение в сомнительные компании, пристрастие к алкоголю или наркотикам.

Травля оставляет отпечаток и на агрессоре. Если у агрессора вовремя не сформируется эмпатия, то человек может стать асоциальным, у него будут трудности в создании крепких отношений. А если эмпатия «включится», то агрессор может впасть в состояние депрессии.

Психологи выделяют несколько причин появления буллеров: проблемы в семье; методы воспитания (физическое наказание, агрессивная реакция на неудачи ребёнка); примеры, подаваемые взрослыми (решение проблем с применением физической силы, вымещения злости на слабом человеке). Таким образом, буллинг является достаточно сложной проблемой и, несмотря на то, что люди уже продвинулись в ее исследовании, многие ее аспекты требуют дальнейшего изучения.

ОБГРУНТОВАНІСТЬ ПРОФЕСІЙНИХ НАМІРІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ПРИКЛАДІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «КЕГИЧІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ»

Кузьма Є.А.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н.М.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: yelyzaveta.kuzma@nure.ua

This work highlights the justification of the professional intentions of senior pupils on the example of the communal institution «Kegichevsky lyceum». The lyceum conducted a vocational guidance questionnaire, in which qualitative analysis includes: life plans and professional preferences, self-assessment and effectiveness of vocational guidance. The results obtained and their interpretation are presented in this article.

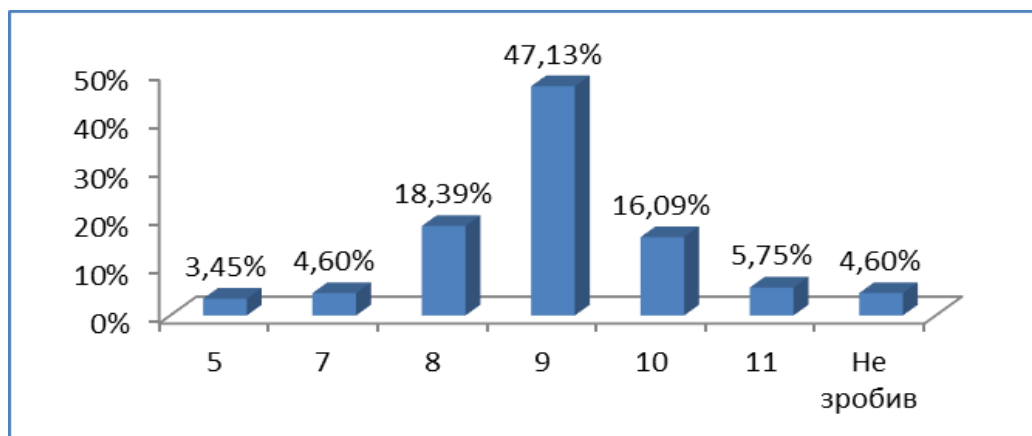
У випускному класі перед старшокласниками постає нелегкий вибір, пов'язаний з визначенням майбутнього професійного напрямку. Мало хто з підлітків чітко усвідомлює й формулює свої професійні наміри, більшість, зазвичай, погано уявляє з чим має справу. Тому є актуальним проведення профорієнтаційної роботи в школі, яка б надала допомогу в професійному самовизначенні старшокласників.

Дослідження професійних намірів підлітків, як усвідомленого ставлення до певної професійної діяльності та прагнення здобути освіту за обраним фахом, проводилося з використанням видозміненого та доповненого профорієнтаційного опитувальника [1]. В якісний аналіз анкети входять: життєві плани та професійні уподобання, оцінка власної придатності та ефективності профорієнтації.

Опитування проходило на базі комунального закладу «Кегичівський ліцей». Загалом в анкетування взяли участь 87 старшокласників: 60,9% складають учні 9-го класу, 24,1% – десятикласники, 14,9% – одинадцятикласники; 41,4% опитаних респондентів мають 14 повних років, 31% – 15 років, 23% – 16 років та 4,6% – 17 років.

Дослідження щодо життєвих планів та професійних уподобань майбутніх випускників показало, що переважна більшість планує продовжити навчання у ВНЗ, або в технікумі (коледжі), а це близько 92% опитаних, приблизно 7% не визначилися, а решта прагне стати на роботу. Найбільш популярними професіями стали: юрист, інженер, викладач, лікар та менеджер, а головним фактором їх вибору 31% школярів назвали інтерес та творчість в роботі, 26,4% – гарний заробіток, 21,8% – користь для суспільства, 11,5% – відповідність роботи власним можливостям та 9,2% – високий статус професії.

Побачити в якому класі учні здійснили свій професійний вибір можна за допомогою діаграми, наведеної нижче.

Стосовно модуля оцінки власної придатності для професії отримано наступні дані. Найпопулярнішими предметами, знання яких необхідні представнику обраної учнем професії, стали: українська мова та література, математика, іноземна мова. Переважна більшість – майже 92% старшокласників – помічали за собою прояв професійно важливих якостей під час навчання, самостійної роботи, або ж відвідин факультативів. Спілкуються про свій професійний вибір старшокласники переважно з батьками (62,1%) та друзями (18,4%), 10,3% опитаних не обговорюють ні з ким, а найменше діляться з вчителями (9,2%). Остаточне рішення з вибору професії більшість випускників прийняла самостійно (79,3%), значимий вплив батьків зазначили 11,5% учнів, друзів – 5,7%, а вчителів – 3,4%.

Цікаві результати було отримано за модулем ефективності профорієнтації. Майже 80% хотіли б проходити подібні анкетування та відвідувати профорієнтаційні заходи, що свідчить про певні вагання у своєму виборі. Багато підлітків мають чітке, або наближене уявлення про умови роботи (майже 95% опитаних) та про місця, де можна отримати підготовку з обраної професії (приблизно 76% опитаних). Не зважаючи на високі показники обізнаності в обраній професії, назвати подібні, близькі професії змогли не всі, а лише 32% учнів. Майже порівну розділилися думки про остаточність прийнятого рішення.

Отже, переважна більшість опитаних старшокласників виявили високий рівень в професійному самовизначенні. При цьому значна частина підлітків має досить усталені життєві плани. Власна придатність до професії у школярів проявлена посередньо, а ефективність профорієнтації є хорошою, адже більшість випускників обрали професію.

Перелік посилань

1. Зеер Э. Ф. Профориентология. Теория и практика. Учебное пособие для высшей школы. / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Н. О. Садовникова. – Москва: Академический проект, 2004. – 192 с.

2. Білоус Р. М. Психологічні особливості формування професійних намірів старшокласників в умовах профільної освіти: дис. канд. псих. наук: 19.00.07 / Білоус Р. М. – Київ, 2010. – 295 с.

ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ПСИХОЛОГИИ В СФЕРЕ ПРОФОРИЕНТАЦИИ

Шестаков В.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: vladyslav.shestakov@nure.ua

The given work is devoted to the modern approaches in psychology that able to categorize personalities and get career guidance based on individual traits. Personality type only outlines tendencies because it is only one of many factors that guide our behavior. However, personality test can be applied for choosing professional path with high degree of accuracy.

Актуальной проблемой на сегодня является проблема выбора профессии, поскольку от её решения зависит не только личный успех индивида, но также тенденции развития рынка труда, общества и уровня занятости населения.

Целью данного исследования является выявление наиболее современного и точного способа определения наклонностей к той или иной профессии с помощью психологии.

История изучения данного вопроса наиболее активное развитие получило в начале предыдущего века в работах различных психологов и ученых. В частности, в данном контексте была взята за основу работа Карла Густава Юнга, которая впоследствии получила своё развитие в трудах Бриггс и Майерс, а также А. Аугустинавичюте. В конце XX – начале XXI веков серьёзные научные разработки в этой области проводились Н.Н. Медведевым, Г.Р. Рейниным, А.В. Букаловым, О.Б. Карпенко, Г.А. Шульманом, В.Д. Ермаком, В.В. Гуленко, Т.Н. Прокофьевой, Е.А. Удаловой, В.В. Мегедь, А.А. Овчаровым и др.

Несмотря на то, что соционические исследования обычно не относят к академическим, применяется их в сфере профориентации является, на наш взгляд, довольно интересными. Суть соционического подхода заключается в том, что психика человека рассматривается, как информационная система, т.е. как система, воспринимающая, перерабатывающая и выдающая информацию. Из огромного количества факторов, влияющих на формирование характера человека, таких как способности, интеллект, культурный уровень, воспитание, социальная среда и т.д., приоритет отдаётся способу обработки информации, или так называемому «информационному метаболизму». Такие исследования рассматривают психику человека с позиции доминирующих психических функций. С помощью этих функций человек познаёт мир. Ими могут быть логика либо этика (функции оценивания), сенсорика либо интуиция (функции восприятия). Таким образом образуется разделение психотипов

на 4 основные группы, в каждой из которых по 4 типа. Вместе они образуют социон, то есть 16 психотипов. Данные группы отличаются между собой установками на вид деятельности: производственно-управленческая, научно-исследовательская, социальная, гуманитарная. Соционическая типология имеет самое непосредственное отношение к проблеме профориентации. Знание своего типа информационного метаболизма позволяет человеку понять собственные потенциальные возможности, которые могут быть реализованы в профессиональной карьере. Спектр данных возможностей детерминирован сильными функциями в структуре психики личности.

Социотипы с развитой сенсорикой и логикой («управленцы») наиболее эффективно реализуют свои способности в производственно-управленческой сфере. Представители данной группы хорошо проявляют себя в управлении бизнес-процессами, развивая предприятия и обеспечивая стабильность их работы. Социотипы с сильными интуицией и логикой («исследователи») сильны аналитическими способностями, абстрактным мышлением, способностью придумывать новые проекты, прорабатывать их структуру. Однако им часто не хватает такта в отношениях с людьми, внимания к деталям. Они способны придумать блестящее решение, но испытывают трудности с его практическим осуществлением. Социотипы с доминирующими сенсорикой и этикой («социалы») могут хорошо проявлять себя в социальной сфере деятельности. Они способны реализовывать себя в качестве модельеров, портных, составителей букетов, визажистов, стилистов, парикмахеров, садовников, нянь, учителей, косметологов, массажистов, спортивных тренеров. Социотипы с развитыми интуицией и этикой («коммуникаторы») наиболее комфортно чувствуют себя в гуманитарной сфере деятельности. Это художники и фотографы, актеры, поэты и писатели, журналисты и редакторы, переводчики, искусствоведы, работники музеев, журналов, издательств, театров, психологи, психотерапевты, преподаватели, экскурсоводы.

Учёт вышеназванных факторов позволяет любому человеку при выборе карьерного пути максимально реализовать свои интеллектуальные, коммуникативные, творческие и прочие способности.

Перечень ссылок

1. Гуленко В.В. Менеджмент слаженной команды: Соционика для руководителей. – М.: ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ»: ООО «Транзиткнига», 2005

2. Прокофьева Т.Н. Психологические типы и способности к профессии. – Абитуриент, №11, 2003

3. Мегедь В.В., Овчаров А.А.8. Характеры и отношения. – М.: Армада-пресс, 2002.

АРТ-ТЕРАПИЯ (ИСЦЕЛЕНИЕ ТВОРЧЕСТВОМ) И ТВОРЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ ЛИЧНОСТИ

Гончаров Д.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)702-14-65)
e-mail: dmytro.honcharov@nure.ua

The given work is devoted to study influence of psychological state of a person on the creative potential. The results of people's creativity are studied in terms of art-therapy. Some problems connected with mixing different psychological methods with art-therapy are also reviewed in this article.

Исцеление творчеством или арт-терапия используется практикующими психологами многих психологических школ и направлений и в значительной степени ориентирована на использование в работе различных видов искусства как важного средства развития психических процессов личности, актуализации ее творческих ресурсов.

Целью данного исследования является попытка изучения влияния творчества, в том числе в процессе арт-терапии, на внутренний эмоциональный мир человека, на возможность личности открыть в себе новые ресурсы и возможности.

Арт-терапия использует язык цвета, символов и образов вместо привычного вербального языка. Арт-терапия позволяет обратиться к внутренним ресурсам личности, которые были до сих пор не востребованы.

Термин «арт-терапия» ввел в употребление британский врач Адриан Хилл в 1940 году, когда описывал свою работу с туберкулезными больными. Он заметил, что больные, которые занимаются творчеством, быстрее идут на поправку.

Уже вначале двадцатого века ученым-психоаналитикам было известно, что большинству людей гораздо легче передать свои переживания придавая им видимую форму. Гораздо легче человек оперирует образами, символами и сравнениями, превращая свои мысли в рисунок, живопись или лепку. Конечно, без предшествующего опыта, у человека вряд ли получится создать произведение искусства, но такая терапия способствует проявлению творческого потенциала.

Одним из основных направлений арт-терапии является музыкотерапия. Некоторые врачи даже рекомендуют слушать музыку при простуде. Пользу лечения музыкой первым открыл Пифагор. Музыкотерапия делится на несколько типов, так как можно просто слушать музыку, а можно ее исполнять. Иногда в музыкотерапии выделяют третий, интегративный тип, когда человек слушает музыку и занимается другим видом творчества одновременно. Не секрет, что

спортсмены часто под музыку проводят свои тренировки и отмечают, что музыка помогает им получать лучшие результаты.

Многие современные психоаналитики с подозрением относятся к совмещению арт-терапии с другими методами психологии, так как при неправильной работе с пациентом, этот метод может уничтожить его желание продолжать заниматься творчеством в будущем. Отец современного психоанализа Зигмунд Фрейд писал, что он никогда не будет лечить художника. Фрейд указывал, что художник излечивает себя сам своим творчеством, то есть без своей проблемы, человек может потерять цель заниматься тем, чем занимался раньше и полностью отвергнуть часть своей прошлой жизни [1].

Русский советский писатель-драматург Михаил Зощенко, прочитав работы Зигмунда Фрейда и учение академика И.П. Павлова, осознанно решил избавиться от своего психоневроза с помощью методов психоанализа и арт-терапии. Результатом его трудов стала книга "Перед восходом солнца." Зощенко смог найти причину своего невроза в своей юности и пережить ее заново, тем самым навсегда избавившись от своего недуга. Но исследователи его творчества всегда отмечали, что после этого момента, он пытался отречься от своего творчества и последующие его работы интересовали меньшую аудиторию [2].

Арт-терапия естественным образом способствует самопознанию личности через творчество. Создание творческого продукта в процессе арт – терапии обусловлено целой системой побуждений, центральными из которых являются: стремление субъекта выразить свои чувства, переживания во внешней действенной форме; потребность понять и разобраться в том, что происходит в себе; потребность вступить в коммуникацию с другими людьми, используя продукты своей деятельности; стремление к исследованию окружающего мира через символизацию его в особой форме, конструирование мира в виде рисунков, сказок.

Современная арт – терапия – это активное направление в психотерапии, которое развивается, направление, которое постоянно расширяет область своего применения. Методы арт – терапии связывают интеллект человека и его чувства, дают возможность удовлетворить потребность в самореализации, самопознании и развитии творческого потенциала личности.

Перечень ссылок:

1. Любарт Т., Муширу К., Торджман С., Зенасни Ф. Психология Креативности. Учебное пособие. Перевод с франц. Люсин Д. – М.: Изд-во Когито-Центр, 2011. – 176 с.

2. Зощенко М. Перед восходом солнца. Изд-во Азбука, 2016.

ПРОБЛЕМА ОДИНОЧЕСТВА: ДИХОТОМИЯ РЕАЛЬНОСТИ

Посашков О.Ю.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Яковлев А.А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14 каф. философии, тел. (057) 70-21-465
e-mail: oledh.posashkov@nure.ua

This article describes: a generalized concept of leadership, the main factors affecting the effectiveness theme of leadership role of men and women. The main leadership qualities of men and women as leaders are described.

Проблема одиночества была актуальна во все времена. Существует она и в современном мире. Прежде всего, одиночество — это чувство, которое рождается в нашей душе. Ведь на самом деле мы окружены большим количеством людей — соседи, родственники, коллеги, одноклассники, обычные прохожие... Откуда тогда берется тот ледяной холодок пустоты и оторванности?

Многие писатели и поэты в своем творчестве затрагивали тему одиночества. И у каждого из них своя особая манера написания произведений, выражающих их чувства: тоску и одиночество. В жизни М.Ю.Лермонтова эта проблема занимала огромное место. Читая произведения этого поэта, мы погружаемся в мир грустной поэзии. Философ Н. Бердяев предполагает, что одиночество человека неизбежно без духовного общения. Он утверждает, что только в духовном общении возможен выход человека за пределы своего одиночества. Подтверждение такой мысли мы находим и у современных ученых (П. Клоссовски, М. Бланшо, Э. Левинас). В работе российского социолога И.А.Федорова, обратившегося к исследованию этой темы, базовая модель коммуникации представлена как гипотеза «психоворота», а сама духовная коммуникация между людьми описывается автором как «бифуркация искреннего общения»

«Живя с людьми, не забывай того, что ты узнал в уединении. В уединении обдумывай то, что узнал из общения с людьми». Нужен ли человеку кто-то, чтобы понять истину? И да, и нет. Человек на пути к истине должен оставаться один. В этом есть своя правда. Раз уж истина носит субъективный характер, абсолютной истины не существует, то человеку ничего не остается, как самому отправляться на её поиски. Но на протяжении этого пути ему приходится выходить за границы своего одинокого странствия. Прежде всего, из-за необходимости в общении. В эти моменты, человек узнает для себя какую-то новую информацию, либо уверяется в своей правоте, рассказав кому-то о своих доводах, что, несомненно, дает положительный импульс к продолжению работы.

Одиночество может быть позитивным и негативным. Если негативное одиночество — это изоляция, то позитивное одиночество —

уединение. Нужно стараться избежать изоляции, поскольку она действует разрушительно, но развивать в себе любовь к уединению.

Ощущение человеком одиночества влияет на его жизнедеятельность: крепнет его неуверенность в будущем, растет психологическое напряжение, что находит свое выражение во всех сферах человеческого сознания: в морали, праве, культуре и искусстве. Обнаружить причины возникновения одиночества, аналитически осмыслить его природу – значит принять его, научиться с ним справляться, его преодолевать. Увидев и поняв природу одиночества, современный человек обретет стабильность, обнаружит силы для выхода из кризисного состояния, встанет на путь решения личностных и социокультурных проблем. С этих позиций теоретическое осмысление явления одиночества на основе синтеза социальных и личностных факторов в современном обществе имеет глобальное для человеческого существования значение.

Мы боимся одиночества, потому что боимся почувствовать свою ненужность. У человека должен быть кто-то, кто в нем нуждается. Вероятнее всего, это еще одно из появлений человеческого эгоизма. Родители боятся того момента, когда дети перестанут в них нуждаться. Ведь как только дети становятся самостоятельными, смысл жизни родителей постепенно утрачивается, и на смену мыслям о том, как накормить, обути, выучить ребенка приходят мысли о брошенности, ненужности — об одиночестве. В человеке образовывается пустота, которую ему каким-то образом приходится заполнять. «Одиночество-это пространство без общения», кто-то пытается его заполнить внутри себя, используя внешний мир. А кто-то использует пространство внутри себя, заполняя пространство за пределами своего мира.

Одиночество нам необходимо, потому что сознание того, что ты один и никто тебя не понимает, дает необходимый всплеск эмоций. И этот выход энергии обязательно несет за собой какое-то действие, желание. Самое главное – не упустить момент. Ведь, когда чувство одиночества тебя покидает, размышления «выветриваются» и верх одерживает интерес к большому, внешнему миру (т.е. к некой условности, иллюзии), о своих истинных желаниях и возможностях мы на время забываем. А много ли у нас этого времени, чтобы мы могли так легкомысленно его тратить?

Каждый человек считал себя, моментами, одиноким, и это его съедало изнутри. Так что, одиночество – это позитивное и негативное явление в нашей жизни. Одиночество помогает нам сконцентрироваться на самом важном. Главное – научиться пользоваться этим правильно.

Список источников

1. Ортега-и-Гассет Х. Человек и люди / Х. Ортега-и-Гассет // «Дегуманизация искусства» и другие работы: эссе о литературе и искусстве: сборник. – М.: Радуга, 1991. – 638 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА ЛИЧНОСТИ И ОСОБЕННОСТИ ПОЧЕРКА

Ерохин Д.А, Котилевская А.Г, Дементьев А.Н.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)702-14-65)
e-mail: dmytro.yerokhin@nure.ua; alona.kotilevska@nure.ua

In the modern world there are many methods for determining the character of a person according to his handwriting. After conducting a visual test, you can understand that this method can be applied among ordinary university students. But modern technology can hardly be compared with human recognition. We will consider one of the algorithms for solving this problem and describe its advantages and disadvantages.

Актуальность темы исследования определяется тем, что в ряду методов современной психодиагностики недостаточно полно раскрыты возможности графических методов, психологический анализ письма как специфической формы графической деятельности. Анализ особенностей почерка может дать представление об особенностях личности, о её уникальных свойствах, стать эффективным методом психодиагностики.

Целью работы является попытка проанализировать современные методы графологии, их использование а психологической практике.

Итальянский профессор и врач Камилло Бальдо изучал вопрос почерка и ввел такое понятие как графология (от греческого “графо” – писать, “логос” – наука).

Характер человека меняется в течение жизни под воздействием внешних факторов таких как: работа, культура, возраст и социум. Необходимо отметить, что почерк вовсе не представляет собой что-либо застывшее, раз и навсегда определившееся, а напротив, может претерпевать изменения и иногда довольно существенные. Его основу составляет мировоззрение, цели, активность и уникальные черты характера. Графология позволяет лучше понять личностные качества человека. Чрезмерная выраженность черт называется акцентуацией характера. Сама акцентуация прямо влияет на тип почерка у человека. Так например, результаты исследований Качесовой И., Рябовой Т., Демидовой Л. подтвердили гипотезу о взаимосвязи особенностей почерка и акцентуаций характера [1]. Федоров Д. утверждает, что диагностировать личность с демонстративным типом характера по почерку наиболее легко. Поскольку желание показать себя во всем у них ярко выражено, то они стараются украсить и свой почерк. Автор отмечает, что психологические черты «возбудимых» личностей заметно отражаются в их почерке. Как правило, буквы у них крупные или более чем средние по высоте. Они пишут со средним или выше среднего темпом и с сильным или сильным

дифференцированным нажимом. «Эмотивные» личности могут быть диагностированы по таким признакам почерка, как достаточно слабый, недифференцированный и одновременно неравномерный нажим, средний, меньше чем средний и маленький размер букв, опускающееся направление линии письма, плавность письма [2].

Основой графологического анализа является наличие устойчивой взаимосвязи признаков почерка и подписи, которые зависят от типологических свойств высшей нервной деятельности человека, включающих волевые, эмоциональные и интеллектуальные качества, образование временных связей в коре больших полушарий головного мозга, пр. Поскольку при воспроизведении письменных знаков человек не контролирует мелкие особенности почерка, в нем отражаются личностные и физиологические особенности индивида, его физиология [3].

Использование цифровых технологий дает возможность разработать более быстрый и точный алгоритм распознавания особенностей почерка, возможность сопоставления его с личностными характеристиками. Для такого метода оказалось необходимым представить почерк, как изображение в виде векторов, записать его на файл обработать. В таком случае текст будет представлен в виде прямых и дуг, что позволит произвести классификацию образов. Критериями почерка будут: наклоны букв и строки, величина и разрывы между буквами и разница в высоте. Такой алгоритм позволяет распознать почерк с точностью примерно 75 – 90%, а также сэкономить время. Так как большая часть методик все еще основана на бумажных вариантах и субъективном мнении эксперта, создание технических алгоритмов является актуальной исследовательской задачей [4, с. 2].

Подводя итоги можно сказать, что графологический анализ являясь качественным видом психодиагностики, обладает высокой объективностью и достоверностью. Важным преимуществом этого метода, особенно с использованием технических алгоритмов, является скорость его применения – экспресс-сбор необходимой информации о личности.

Перечень ссылок

1. Качесова И., Рябова Т., Демидова Л. Взаимосвязь почерка и характера. – Новосибирск: Изд-во Сибирский государственный университет путей сообщения, 2017 – 5 с.

2. Володина Н., Орлова В. Графология и судебное почерковедение// Российская юстиция. — 2000. — № 12. — 45 с.

3. Маяцкий В. Графология. — М.: Страстной бульвар, 2007. — 60 с.

4. Кучуганов А., Лапинский Г. Экспертная система синтеза психологического портрета личности по почерку. – Изд-во Ижевский государственный технический университет, 2008. – 4 с.

ФЕНОМЕН УЛЫБКИ

Кладов Д.И., Ивашин С.В.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)

e-mail: danylo.kladov@nure.ua;

«Smile! It Could Make You Happier».

Making an emotional face – or suppressing one – influences your feelings.

В современном мире очень важен вопрос эмоционального состояния людей, их восприятия мира и проблем. Эмоции выражаются в основном улыбкой или хмуростью. Мы улыбаемся, потому что мы счастливы, и мы хмуримся, потому что нам грустно. В данных тезисах мы хотим исследовать, может ли подавление или искусственное воспроизведение эмоции изменить настрой человека и стоит ли это практиковать?

Чарльз Дарвин впервые высказал идею о том, что эмоциональные реакции влияют на наши чувства в 1872 году. «Свобода выражения эмоции внешними или физическими признаками – усиливает ее». Уильям Джеймс зашел настолько далеко, что утверждал, что, если человек не выражает эмоцию, он ее не чувствует. Множество недавних исследований показывают, что наши эмоции усиливаются – и возможно, даже движимы – их соответствующими выражениями лица.

Психологи из Университета Кардиффа в Уэльсе обнаружили, что люди, чья способность хмуриться скомпрометирована косметическими инъекциями ботокса, в среднем более счастливы, чем люди, которые могут хмуриться: исследователи заполнили опросник по тревожности и депрессии для 25 женщин, половина из которых получала инъекции ботокса, которые препятствовали морщению. Получатели ботокса сообщили, что они чувствовали себя счастливее и менее обеспокоенными. Они не сообщали о том, что чувствовали себя более привлекательными, потому что эмоциональные эффекты не были вызваны психологическим подъемом, который может быть вызван косметическим характером лечения.

«Может показаться, что то, как мы чувствуем эмоции, не ограничивается только нашим мозгом – есть части нашего тела, которые ослабляют или усиливают наши чувства», – говорит Майкл Льюис, соавтор исследования «It's like a feedback loop». В соответствующем исследовании [2], ученые из Технического университета Мюнхена в Германии сканировали получателей ботокса с помощью машин МРТ, прося их имитировать сердитые лица. Они обнаружили, что субъекты с ботоксом внутри обладали гораздо меньшей активностью в мозговых цепях, участвующих в эмоциональной обработке и реакциях – в миндалине, гипоталамусе и частях ствола головного мозга – по сравнению с

контрольной группой, которая не получала этих инъекций. Концепция работает и противоположным образом – мы можем усилить эмоции, а не подавлять их. Люди, которые хмурились во время неприятной процедуры, сообщают, что испытывают больше боли, чем те, кто этого не делает, согласно исследованию, опубликованному в 2008 году в «Журнале боли». Исследователи направляли струю горячего воздуха к предплечьям 29 участников, которых просили либо сделать несчастные, нейтральные или расслабленные лица во время процедуры. Те, кто проявлял негативные выражения, сообщили, что испытывали больше боли, чем две другие группы. Льюис, который не принимал участия в этом исследовании, говорит, что планирует изучить влияние инъекций ботокса на восприятие боли. «Возможно, что люди могут почувствовать меньше боли, если они не смогут выразить её», – говорит он.

Что произойдет, если человек намеренно подавляет свои отрицательные эмоции на постоянной основе, без исключений? Работа психолога Джудит Гроб из Университета Гронингена в Нидерландах предполагает, что этот подавленный негатив может «просочиться» в другие сферы жизни человека [1]. Во время своей работы она попросила испытуемых смотреть на отвратительные изображения, скрывая свои эмоции или держа ручки во рту таким образом, чтобы они не хмурились. Люди из третьей группы могли реагировать так, как они считают нужным. Испытуемые в обеих группах, которые не выражали свои эмоции, сообщали о том, что чувствовали себя менее противно позже, чем те, что выражали. Затем она дала испытуемым ряд познавательных заданий, которые включали в себя упражнения «заполняй пустые места». Она обнаружила, что субъекты, подавившие свои эмоции, плохо справлялись с задачами памяти и вписали в заданиях, где нужно вставить слово, больше отрицательных слов – например, они выполнили «gr_ss» как «gross» (грубый), а не «grass» (трава) – по сравнению с другими. «Люди, которые склонны подавлять эмоции регулярно, могут начать видеть мир в более негативном свете», – говорит Гроб. «Когда лицо не помогает выразить эмоцию, эмоция ищет другие каналы для самовыражения».

Таким образом, можно утверждать, что физические действия влияют на насыщенность эмоции, как в позитивную, так и в негативную стороны. Однако, люди, которые склонны подавлять эмоции регулярно, могут начать видеть мир в более негативном свете.

Перечень ссылок

1. Гроб Джудит: "If You Don't Show Your Disgust, Your Emotions May Stay Negative." [Текст] ScienceDaily, 2009.
2. Вали Насер, Майкл Льюис "The Psychology of Happiness and Well-Being" [Текст], 2010

ЗАЩИТНЫЕ СТРАТЕГИИ В КОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЯХ

Ершов П.Н.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

(61166, Харків, пр. Науки,14, каф. філософії (057)70-21-465)

e-mail: pavelershov093@gmail.com

The urgency of the problem of the influence of conflict situations on the human psyche and thinking and the creation of a model of defensive strategy in extreme situations is very great. To date, the problems of psychological protection of the individual and the stereotypical perception of life come to the fore. The study of the circumstances in which the formation of the strategy of mental protection takes place is of great importance in the process of studying the human response to various life situations. Understanding a person's dependence on negative social attitudes directly depends on research on this topic.

В научно-психологической литературе (Емельянов С., Анцупов А., Шипилов А.) как правило рассматривается влияние защитных механизмов на протекание внутриличностных конфликтов. Актуальность выбранной темы обусловлена недостаточным вниманием к проявлению защитных механизмов у участников межличностных конфликтов.

Конфликтные ситуации раскрывают скрытые возможности человеческого организма и психики, мобилизуют все внутренние ресурсы человека.

В произведении К. Клаузевица сказано, что в экстремальной ситуации психика блокируется и не способна обрабатывать всю информацию. Люди начинают действовать и реагировать вне контекста получаемой извне информации – стереотипно. Эту мысль развивал и К. Симонов, говоря, что находясь в состоянии постоянного ожидания опасной ситуации, человек заранее абстрактно создает шаблонную, стереотипную модель поведения, ищет наиболее простые способы решения проблем [1]. Стратегия защиты в конфликтных ситуациях также предполагает и наличие эмоционального фона, так как отсутствие эмоциональной включенности субъекта в ситуацию способно помешать ему прочувствовать контекст ситуации в целом, и, возможно, интегрировать в единую систему все ее компоненты, упустить важные аспекты организации наиболее подходящей модели поведения.

Большинство механизмов психологической защиты оказываются связанными с личностными особенностями, имеющими схожие между собой характеристики. Так, механизмы регрессии и компенсации так или иначе связаны с высокой эмоциональностью, проекция – с трудностью в социальном взаимодействии, замещение – с прямолинейностью,

интеллектуализация – с эмоциональной стабильностью, а механизм формирования реакции коррелирует с социальной пассивностью. Однако эти общие черты во всех случаях имеют свою специфику выражения, порой кардинально отличающуюся в группах с разным стилем поведения в конфликте [2].

В экстремальных, кризисных условиях активизируются скрытые психологические возможности человека. В подобных ситуациях зарождаются или активизируются защитные механизмы психологической составляющей организма, сформированные под воздействием огромного количества информации и многочисленных внешних факторов: средства массовой информации, слухи, которые способны воздействовать на образ мышления человека, модель его поведения и защитной стратегии в разнообразных экстремальных ситуациях

Так, в исследованиях Лыкова С.Е. показано, что на первом месте среди доминирующих защитных механизмов психики в экстремальных ситуациях, стоит подавление. Если какое-то действие по вашему мнению или мнению общества неприемлемо или нежеланно, то мы сознательно запрещаем себе его делать, вне зависимости от имеющихся потребностей. На втором месте оказалась регрессия, которая выражается в переходе личности на более ранние, простые формы развития. На третьем месте находится защитный механизм по типу компенсации. Он характеризуется направленной деятельностью «от противного». Невозможность удовлетворить любую, не только доминирующую, потребность из-за каких-либо объективных причин направляет усилия человека в иное русло, которое может прямо или косвенно способствовать разрешению возникшей проблемы [1].

Защитные механизмы являются одним из основополагающих факторов создания определенной стратегии поведения человека в экстремальной ситуации. Формируя вокруг человека пласт определенных моделей поведения и возможных вариантов реагирования на критические ситуации, защитные механизмы при этом являются бессознательными и чаще всего не замечаются носителем.

Психологические защиты являются необходимым механизмом, который регулирует психологическую активность субъекта и обеспечивает гибкость и пластичность его поведения и взаимодействия в экстремальной ситуации.

Перечень ссылок:

1. Лыков С.В. Общество: Социология, Психология, Педагогика., – 2016, № 5, с. 60-62.
2. Кутас Э. А., Петкевич А. С. Апробация, – 2016, №11(50), с. 88-91.

Секція 4.

**ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

ПРОБЛЕМА СЕКСИЗМУ В ІТ: ІНДИВІДУАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Носач А.А.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н.М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 7021-465)
e-mail: anna.nosach@nure.ua

In the Ukrainian IT sector, the proportion of women workers is steadily increasing. Therefore, the issue of combating gender discrimination in this area is becoming very relevant. People often come up with their estimates of stereotyped ideas about the role and characteristics of men and women. These stereotypes extend to both the domestic and professional sphere, preventing both women and men. It is important to realize which of the daily activities are sexist or can be understood by people in this way. It is worth treating everyone impartially and assessing professional skills and personal qualities rather than classifying people based on their gender, faith, nationality and appearance.

Люди часто виходять у своїх оцінках зі стереотипних уявлень про роль і властивості чоловіка та жінки. Ці стереотипи поширюються як на побутову, так і на професійну сферу, заважаючи як жінкам, так і чоловікам. Сексизм, або гендерна дискримінація, дискримінація за статтю – упередження чи дискримінація людей через їхню стать або гендер. Наразі науковою спільнотою доведено помилковість та необґрунтованість сексистських поглядів. Ці знання загальновідомі та більшість людей з ними погоджується. Але цього замало, бо виникає наступне питання: «як не бути сексистом?».

За даними зарплатних опитувань DOU і проекту «Портрет ІТ-фахівця», на даний момент в українському ІТ жінок з року в рік стає все більше: з 2011 року їх частка зросла з 7% до 20%. Більш того, цей показник буде рости і далі, адже серед тих, хто прийшов в українську ІТ-сферу за останні 2 роки, жінок було вже понад чверть. Тобто, у цій начебто чоловічій професії відбуваються радикальні зміни. Саме через це питання протидії гендерній дискримінації стає дуже актуальним.

Якщо казати про сферу ІТ, то здається, що багато людей не розуміють, які дії можна класифікувати як прояв сексизму. Це є великою проблемою, адже деякі повсякденні звички та норми поведінки також є сексистськими та поширюють дискримінаційні ідеї. Таким чином формується світогляд людей у цьому колі, їхнє розуміння «доброго» та «поганого». Особливо це впливає на молоде покоління, яке в переважній більшості вперше потрапляє на постійне місце роботи, знайомиться з поняттями, установками та цінностями, які прийняті у робочому колективі, та природним чином, можливо, не усвідомлюючи цього, підхоплює й

переймає якісь шаблони поведінки в «дорослому соціумі» у своїх «більш досвідчених» колег. Так замикається коло гендерної дискримінації.

Тому важливо усвідомлювати, які з повсякденних дій є сексистськими або можуть так сприйматися людьми.

Зменшувально-пестливі суфікси. Їх не варто використовувати у робочому колективі. Звертання до працівниці в стилі «Оленочки» та «Наталочки» призводять до применшення їхньої значущості як особистостей, знецінюють важливість їхньої роботи. Водночас, майже неможливо почути звернення до чоловіків-підлеглих як до «Пашеньки» або «Сергійка».

Анекдоти. Жарти формують стереотипні образи, які потім живуть у головах пересічних людей та впливають на класифікацію людиною оточуючих. Тому анекдоти про жіночу логіку, особливо в професіях, де логіка є частиною професійної компетентності, є недоречними.

Побудова діалогу. У робочих колективах важливо стежити за тим, щоб жінок не перебивали і давали їм висловитися. Проблема в тому, що на роботі жінки говорять рідше за чоловіків. Більш того: чим частіше чоловік виступає, тим більш компетентним його вважають співробітники. З жінками все нерідко буває інакше: більше слів – нижче авторитет в очах колег. Рівень професіоналізму тут суттєвої ролі не грає. Можливість вільно висловлюватись створює творчий настрій та призводить до підвищення ефективності як самих працівниць, так і всього колективу.

Компліменти. Компліменти не завжди є доречними. Це в першу чергу залежить від змісту: акцентувати увагу на зовнішності є невідповідністю до ділового стилю спілкування. Якщо ж мова йде про професійні якості, то виказати свою повагу стосовно цьому цілком нормально.

Рукоштовування. За правилами, якими керуються дипломати, жінка повинна першою подати руку чоловікові. Але це не завжди працює. Наприклад, якщо чоловік першим привітався за руку з усіма чоловіками в компанії, то не подати руку жінці незручно і дивно. Тому краще враховувати обставини. І, найголовніше, не намагатися поцілувати руку, яку протягнули для рукоштовування, що є ознакою іншого роду стосунків.

Нескладно відмітити, що більшість дівчат не ображається на жарти про блондинок за кермом та не вважає недопустимими компліменти щодо їхнього зовнішнього вигляду. Так, але це теж частина проблеми: люди приймають ті ролі, які їм нав'язує суспільство, і це впливає на їх вибір освіти, професії, способу життя. В цілому, якщо людина не хоче нікого образити, то їй варто ставитися до всіх неупереджено і оцінювати професійні навички і особистісні якості, аніж класифікувати людей, виходячи з їхньої статі, віри, національності і зовнішнього вигляду. Також завжди варто слідкувати за тим, яким чином складати розмову з колегами, щоб уникнути конфліктної ситуації.

ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ІТ-СФЕРІ

Темчур К.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н.М.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)-702-14-65)
e-mail: karyna.temchur@nure.ua

This work is devoted to the problem of gender discrimination in the Ukrainian IT-industry. Some of the issues that greatly affect women in the tech industry include unequal pay, unequal promotion, unsolicited sexual advances and so on. Issues such unequal pay create a hostile working environment for women. When women are paid less because of their gender, it is a form of sex discrimination. When women are listened less because of their gender, it is a form of sex discrimination. Discrimination is a dark spot on the reputation of the whole IT-industry.

У наш час сфера ІТ вважається однією з наймолодших та найпрогресивніших галузей на території України. Але якщо звернутися до трудового та робітничого питання цієї, здавалося б, інноваційної області, можна виявити багато консервативних підходів, які підводять нас до проблеми гендерної дискримінації в українській сфері ІТ.

Згідно з визначенням, дискримінація – будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав. Гендерна нерівність або дискримінація – це ідея та ситуація, коли жінки та чоловіки не є рівними за правами, можливостями та уявленнями про них [1]. Гендерна дискримінація є наслідком сексизму, який є упередженням, негативним ставленням по відношенню до людей певної статі. Сексизм може бути двостороннім та направленим не тільки на жінок, але й на чоловіків. У даній роботі ми розглянемо питання саме жіночої дискримінації у сфері інформаційних технологій.

Згідно з дослідженням DOU – головного співтовариства програмістів України, відсоток жінок у вітчизняних ІТ-компаніях становить вже більше 20%. Для порівняння, у 2011 році жінки склали лише 7% [2]. Таким чином, кількість жінок, працюючих в сфері ІТ, постійно зростає, що призводить до підвищення значення якісних умов праці саме для цієї групи.

Перша проблема, з якою стикається жінка у сфері інформаційних технологій – це різниця в заробітній платі. Згідно статистики, різниця між зарплатами жінок та чоловіків в Україні, з врахуванням досвіду роботи, навичок та кількості робочих годин, становить 10%-20% на користь чоловіків. У той же час, різниця в платні між різностатевими співробітниками у більш розвинених країнах становить 4%-6%.

Друга проблема: хоча мотивація жінок та чоловіків для входження в професійну сферу ІТ схожа, їх реальні професійні ролі дуже відрізняються. Великий відсоток жінок навіть у цій сфері займає нетехнічну посаду. При цьому відсоток у розробці та управлінні складає лише 10%. Розповсюдженою є ситуація, коли компанія має лише 1-2 жінку-програмістку або не має жодної.

Чому ж виникають настільки великі гендерні проблеми у такій інноваційній та, здавалося б, демократичній сфері? Відповідь – стереотипи.

1. Відсутність мотивації. На жаль, суспільство не розповсюджує досягнення відомих жінок, які були пов'язані з такими технічними спеціальностями, що не дає можливості для дівчат обрати ролеву модель.

2. Як чоловіки, так і жінки звикли вважати, що останні гірші в математиці. Якщо треба визначити, хто краще впорається з арифметичними завданнями, і жінки, і чоловіки вважають, що хлопці впораються краще. Навіть якщо результати будуть однаковими, висновок буде один: чоловіки знають математику краще.

3. Батьківські очікування. За даними міжнародної програми оцінювання PISA, батьки частіше вважають, що сини, а не доньки будуть працювати на технічній спеціальності, навіть при однаковому рівні знань.

4. Жінки самі ж дискримінують жінок. Опитування, які проводилося DOU у 2017 році, свідчать про те, що самі жінки нечасто допомагають іншим жінкам у своїй сфері, а також на співбесіді віддають перевагу частіше чоловікам.

5. Сімейний обов'язок. Наявність або навіть перспектива дітей для жінки може стати перешкодою в подальшому кар'єрному рості або навіть у отриманні робочого місця.

Як бачимо, сфера ІТ з кожним роком збільшує частку жінок, працюючих на технічних та навіть нетехнічних посадах, але це не заважає гендерним стереотипам і далі існувати навіть у цій сучасній області. Гальмує процес збільшення жінок-спеціалістів саме думка суспільства про «жіночі» та «нежіночі» заняття, а також особиста думка жінок про «не своє місце». Подолати проблему допоможе знищення стереотипних думок, просвітницька робота щодо успіхів жінок у технічних сферах та змінення освітнього напрямку ще на шкільному етапі. Прогрес української ІТ-індустрії може відбутися лише після прогресу наших думок.

Список використаних джерел

1 Дискримінація [Електронний ресурс] – Режим доступу: [www/URL: http://cyclo.com.ua/content/view/1051/58/1/8/#13702](http://cyclo.com.ua/content/view/1051/58/1/8/#13702) – 24.01.2019 р.

2 Женщины в IT: портрет, планы, мотивация [Електронний ресурс] – Режим доступу: [www/URL: http://www.dou.ua/lenta/articles/it-woman/](http://www.dou.ua/lenta/articles/it-woman/) – 24.01.2019 р.

ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Тесля А.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н.М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел.(057)702-14-65)
anastasiia.teslia@nure.ua

Theses contain arguments about the impact of advertising on the public consciousness. Gender stereotypes that exist in advertisements are considered. The negative impact of advertising on the younger generation is emphasized. The gender images in the advertising message are considered. The peculiarities of perception of these texts are also analyzed and the gender aspect of the presentation of information in advertising is considered.

Життя сучасної людини неможливо уявити без реклами. Це невід'ємний атрибут нашого життя. Вона охоплює усі сфери суспільства, активно поширюється не тільки на економічну сферу відносин, але і впливає на соціальну поведінку, психологічний комфорт і ціннісний вибір. Одним з негативних ефектів реклами є розповсюдження гендерних стереотипів. Рекламні тексти – це своєрідне «дзеркало», в якому відображаються існуючі стереотипи. Стереотипи масової свідомості є потужним бар'єром у встановленні гендерної рівності в нашому суспільстві. Саме тому дана тема є актуальною.

Стереотипи – це складова життя переважної більшості людей. Тому ефективність використання стереотипів в рекламі набагато більше, ніж застосування інших методів психологічного впливу.

Будь-яка інформація, що проходить через ЗМІ, миттєво проникає в свідомість людей і формує в них різні установки, цінності, ідеали, а також зразки мислення та моделі поведінки, в тому числі, характерні для жінок і чоловіків. У цьому сенсі у телебачення найбільше можливостей, тому що воно залучає різні канали сприйняття (візуальні, вербальні, аудіальні). До того ж ЗМІ є найважливішими агентами соціалізації (поряд з сім'єю і освітою), а, отже, їх вплив в засвоєнні соціально-культурного досвіду має велике значення.

Одним з негативних ефектів гендерних стереотипів є те, що існуючі стереотипи підкреслюють відмінності жінок і чоловіків та дуже перебільшують їх. Інший негативний ефект – це різне розуміння і оцінка однакових подій в залежності від статі людини. Стереотипи призводять до того, що одиничні випадки сприймаються як загальні. Також, негативним ефектом гендерних стереотипів є гальмування розвитку тих якостей, що не відповідають стереотипам. Наприклад, чоловіки бояться проявляти емоційність, тому що ця риса в рамках гендерних стереотипів притаманна жінкам.

Окрім того, реклама має великий вплив на молодше покоління. Дорослі можуть свідомо уникати реклами, не помічати її або навпаки виділяти корисну для себе. Але не всі діти можуть фільтрувати отриману інформацію. Вони, як губки, вбирають все, що їх оточує. Сенс рекламного повідомлення сприймається дітьми та формує їх світогляд. Таким чином, дитина повністю потрапляє «під владу» реклами. Одним із прикладів невдалої реклами є реклама «Білайн». Постійні герої роликів «Білайн», 4G інтернет і Інший інтернет, – це вічні антагоністи, боротьба між якими з якісної площини перетворюється на війну статей. Перший інтернет – чоловік, супершвидкий і стабільний, а інший інтернет представляє завжди дурна, слабка, повільна жінка. Внаслідок перегляду таких роликів у молодшого покоління може сформуватися думка, що жінки насправді є гіршими за чоловіків, що насправді не так.

Сила стереотипів базується на соціальних нормах. Норми – це м'яка сила та прихована влада, яка контролює і моделює поведінку. Це насильство, але таке, яке споживач не сприймає як пряме насильство, а як певний ідеал, до якого треба прагнути і докладати зусиль для досягнення і комфортного самопочуття та самооцінки.

Треба зазначити, що гендерні стереотипи в більшості випадків засновані не на раціональному знанні, а на упередженнях. Реклама за допомогою гендерних стереотипів впливає на формування уявлень щодо чоловічих і жіночих соціальних ролей.

Таким чином, гендерні образи в рекламі відображають стереотипи суспільства повною мірою, вони демонструють те, що людина хоче бачити, і на що витратити свої гроші. Ці образи в різних засобах масової інформації використовуються в різних форматах, але їх суть і внутрішня оболонка від цього не змінюється, вони просто підхоплюють те, що століттями нав'язано в суспільстві, з невеликими змінами, внесеними часом. Реклама завжди буде демонструвати той образ, який людина захоче купити, відчувши себе його частинкою під час використання. Гендерні відмінності тут тільки посилюють вплив на психіку чоловіків і жінок, тому що простіше ідентифікувати образи з людьми. Ми бачимо образ, який зберігає в собі певну гендерну інформацію, ідентифікуємо себе або своїх близьких, а потім вже звертаємо увагу на те, що реклама пропагує як предмет цієї самої причетності до образу.

Перелік джерел

1. Грошев И.В. Гендерные образы рекламы // Вопросы психологии. 2000. №6. – С. 38 – 48.
2. Берн Ш. М. Гендерная психология – М.: Прайм-Евроник, 2004. – 320 стр.
3. Тартаковская И.М. Гендерная социология. – М.: ООО «Вариант», 2005. – 368 с.

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СПОРТУ: ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Ієвлев І.В., Рябовол Д.А.

Науковий керівник – канд. філос. наук., проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки 14, каф. філософії (057)7021465)

e-mail: illia.iievliev@nure.ua, dmytro.riabovol@nure.ua

The article deals with the current state of the problem of gender stereotypes in sports. Sport as a social institution is an ideal opportunity to study gender stereotypes, especially masculinity and femininity. In the framework of modern gender theory, one of the most promising areas can be considered the study of personal, individual prerequisites for the successful self-realization of women and men in any sport, which excludes the negative impact of gender stereotypes. The main groups of gender stereotypes and the influence of such stereotypes on public consciousness are analyzed.

Спорт як соціальний інститут є ідеальною можливістю для вивчення стереотипів, що торкаються маскулінності і фемінності. Проблема гендерних стереотипів у спорті є насущною для наукових і практичних досліджень. Актуальність таких досліджень зумовлена насамперед тим, що гендерні стереотипи виступають бар'єром на шляху зростання професійної майстерності спортсменів.

Стереотипи можуть мати відношення до різних сторін життя, але найвиразніше вони виявляються у гендерних відносинах, які традиційно закріпилися в колективній свідомості суспільства в уявленнях про норми поведінки чоловіків і жінок. Але все це не повинно лякати нас, тому що поява гендерних стереотипів обумовлена тим, що історично модель гендерних відносин ґрунтувалася на тому, що статево-рольові відмінності переважали над індивідуальними, якісними відмінностями особистості чоловіка і жінки. Подібні тенденції, знаходять своє негативне відображення і в сфері сучасного спорту.

Аналіз робіт, присвячених вивченню сучасного стану проблеми показує, що як правило, всі існуючі в спорті гендерні стереотипи об'єднують у три основні групи.

Перша група – це стереотипи маскулінності-фемінності, пов'язані з якостями особистості (темпераментів і стилів поведінки). Для жінок підходять пасивність, нерішучість, залежність, відсутність логічного мислення, відсутність устремлінь до досягнень, емоційність. До чоловічих якостей відносять активність, агресивність, рішучість, прагнення до змагання, досягнення, низьку емоційність.

Друга група гендерних стереотипів стосується закріплення сімейних і професійних ролей відповідно до статі. Чоловіків прийнято оцінювати за

професійними успіхами і досягненнями в роботі, жінок – за наявністю сім'ї та дітей і прагненню до встановлення близьких міжособистісних взаємин. Таким чином, спорт, в якому самоціллю є досягнення, не узгоджується з образом жіночності.

Третя група гендерних стереотипів пов'язана з відмінностями в змісті праці, характері виконуваної роботи (жіноча сфера – експресивна, чоловіча – інструментальна). Звідси виникає поділ видів спорту на «чоловічі» і «жіночі».

Вплив подібних стереотипів на суспільну свідомість веде до уявлень про те, що чоловік у спорті – фізично сильний, домінуючий, міцний, у той час як жінка – приваблива і граціозна. Для жінки, більшою мірою, будуть вітатися такі види спорту, в яких можна проявити артистизм, емоційність, грацію (тобто традиційно жіночі якості): фігурне катання, синхронне плавання, гімнастика та ін. Серед видів спорту небезпечних для жінок, називають ті, які найбільшою мірою вимагають маскуліних рис і поведінки: бокс, важка атлетика, боротьба та ін.

На спортивних заходах ЗМІ приділяється велика частина уваги саме чоловічому спорту, де переважає фізична сила. У той час як жіночому спорту присвячена інформація в ЗМІ, що має більш жіночий характер, наприклад художня гімнастика. Адже коли йдеться про жіночий спорт, описання часто розгортаються навколо зовнішнього вигляду, привабливості, грації, а про силу практично не згадується.

В рамках сучасної гендерної теорії одним з найбільш перспективних напрямів, на наш погляд, можна вважати вивчення особистісних, індивідуальних передумов успішної самореалізації жінок і чоловіків у будь-якому виді спорту, що виключає негативний вплив гендерних стереотипів. Один з найбільш важливих питань у цьому зв'язку є питання про те, як заняття маскулініми і фемінними видами спорту впливають на формування особистості спортсменів незалежно від статі, і як професійний спорт створює гендерні відмінності і нерівність.

Перелік посилань

1. Дамадаева А.С. Гендерные аспекты спортивной мотивации // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. – 2010. – № 12 (70). – С. 58-63.
2. Ильин Е.П. Психология спорта / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2008. – 352 с.
3. Месснер М. Маскулинность и профессиональный спорт. // Антология гендерной теории. Минск, изд.: Пропилей, 2000.
4. Маркова О.Ю. Гендерные измерения современного общества // Сборник «Отчуждение человека в перспективе глобализации мира». Спб., изд.: Петрополис, 2001.

РОЛЬ ЖІНКИ У РОЗВИТКУ НАУКИ

Качанов С.А., Кириченко В.В.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61000, Харків, просп. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)

e-mail: stanislav.kachanov@nure.ua, volodymyr.kyrychenko@nure.ua

This work is devoted to the problem of unjustified understatement of woman's role in the development of science. We have demonstrated great women's achievements in different branches of science. Marie Sklodowska Curie, Hedy Lamarr, Ada Lovelace, Grace Hopper, Mary Anning are just a little part of the female scientists which are mentioned in our article and who really have made a scientific revolution in various areas of our lives. All of them can be a brilliant example of the fact that women are not inferior to men in the outstanding discoveries of mankind.

Пригадуючи великі досягнення людства у сфері науки, багато хто називає імена та прізвища таких відомих та, дійсно, видатних постатей, як Архімед та Евклід, Ісаак Ньютон й Блез Паскаль, Володимир Вернадський та Дмитро Менделєєв, Альберт Ейнштейн і Ернест Резерфорд. Але в той же час, у будь-який період історії неважко відшукати передових і талановитих жінок-вчених, які рухали науку нарівні з чоловіками.

Наука – це та галузь, де жінки успішно конкурують з чоловіками. Часто їхні досягнення бувають незаслужено забутими, хоча людство ними й користується.

Метою даної роботи є привернення уваги до величних жіночих постатей у науці, що невиправдано рідко згадуються в історії науки.

Часто обділяють увагою Марію Склодовську-Кюрі – видатного фізика та хіміка, яка займалася дослідженням радіації як такої, радіоактивних променів і відкрила декілька нових хімічних елементів. Вона стала першою людиною, яка отримала дві Нобелівські премії, причому у різних науках: фізиці та хімії. Склодовська-Кюрі, дійсно, віддала себе науці: велику частину свого життя вона досліджувала явище радіоактивності, стала першою жінкою-викладачем у Сорбонні. Проте також вона віддала життя науці і у прямому сенсі – Марія стала однією з перших жертв тривалого поводження з радіоактивними елементами, померши від променевої хвороби. Разом зі своїм чоловіком (теж видатним професором фізики та хімії) П'єром Кюрі вона проводила досліди, які в решті-решт стали вирішальним у розвитку радіоактивності. На нашу думку, їх шлюб став одним з найвпливовіших для усього людства – симбіоз таланту Марії та досвіду П'єра став справді видатним.

Досить незвичайну історію життя мала американка Хеді Ламарр. Перший в історії еротичний фільм, успішна кар'єра в Голлівуді, мільйонні гонорари, натовпи шанувальників – все це здається другорядним у

порівнянні з тим, що ця голлівудська красуня винайшла технологію, яка допомогла створити в подальшому GSM, GPS, Bluetooth і сучасний Wi-Fi! На жаль, винахід занадто сильно випередив свій час, тому був засекречений на довгі роки. Лише в середині 80-х людство скористалося винаходом акторки. Без винаходів Хеді Ламарр зараз не літали б військові супутники і не працювали б стільникові телефони, а вже про системи навігації і говорити не варто. Так, напевно, все це винайшов би хто-небудь інший, але факт є факт – це зробила саме вона, голлівудська кінозірка.

Ада Лавлейс відома тим, що зробила опис ранньої версії обчислювального пристрою і склала першу у світі програму. На нашу думку, показним є те, що на згадку про цю талановиту жінку було розроблено універсальну мову програмування, названу в її честь. Не кожен вчений-програміст був удостоєний такої пошани.

Здається, досить складно уявити собі, як жінка може одночасно бути військовою і науковцем. Прикладом цього може слугувати історія Грейс Гоппер – американської вченої у галузі комп'ютерних наук та контр-адмірала ВМС США. Вона розробила перший компілятор для мови програмування та розвивала концепцію машинно-незалежних мов програмування, що призвело до появи мов високого рівня. Віра Гоппер в те, що програми слід скоріше писати мовою, близькою до англійської, аніж використовуючи машинний код, була втілена в Коболі, що став найуживанішою мовою програмування в бізнес-секторі того часу. Можна сказати, що всі сучасні програмісти мають дякувати цій жінці за суттєве спрощення у процесі програмування.

Були серед жінок і палеонтологи. Хоч за життя англійка Мері Еннінг і не набула широкої слави, але зробила вагомий внесок в уявлення про доісторичне життя та історію Землі. Незважаючи на базову освіту, вона стала чи не найосвіченішою людиною у сфері палеонтології в усьому Сполученому Королівстві. Проте дуже довгий час її здобутків не визнавали через те, що вона, по-перше, була жінкою, а по-друге, представницею робочого класу, у той час, коли наука було справою інтелігенції. Після смерті Мері Еннінг її незвичайна історія викликала величезний інтерес, і нею навіть захоплювався сам Чарльз Діккенс.

Отже, як ми з'ясували, усі ці приклади є яскравим доведенням того, що жінки зробили вагомий внесок у розвиток науки та людства. Людство повинно прагнути до створення такого світу, в якому кожна людина буде мати право на свободу самовираження.

Перелік посилань

1. Что говорили великие женщины? Яркие цитаты [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.aif.ru/society/people/41278>

ИСТОРИЯ ЖЕНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Матырин В.А и Колесников С.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, т.(057) 70-21-465)

e-mail: savelii.kolesnikov@nure.ua

The article is devoted to the study of the history of women's education in the world. This question remains relevant today, as for example, in Islamic countries there are some restrictions for women in this area. The study of this issue can include aspects of primary, secondary and high education, as well as learning about religion, because in religious teaching priority was given to men.

Женское образование – самостоятельная отрасль образования, возникшая в связи с неравноправным общественным положением женщины. Термин включает в себя такие вопросы как равенство полов, доступность образования и связь образования с уровнем бедности. Проблема образования женщин становится всё более актуальной по мере вовлечения большого количества женщин в производственные процессы. Вопросы женского образования, особенно в XIX – XX столетиях, оказываются предметом пристального внимания и изучения (А. Дж. Купер, Э. Циммерн, Т. Вуди, Б. Тёрнер, П.П. Добромислов, А.Т. Флерова и другие).

Цель исследования – определить этапы развития женского образования и особенности каждого из этапов.

До настоящего времени существуют различные ограничения, которые препятствуют получению образованию, как у мужчин, так и у женщин. Наиболее популярные из них – это бедность, религиозные ограничения, кастовая принадлежность (Индия) и другие. Рассмотрим ограничения, касающиеся религии, на примере исламских государств. Как известно, мужчина в Исламе является неприкословным законом в семье. Традиционно, исламские мужчины откровенно не желали, чтобы их жены посещали различные школы, официальные занятия и другие образовательные мероприятия. Однако, религиозные законы Ислама прямо не запрещают получения образования женщинами, и, как следствие, многие из исламских женщин посещают неформальные образовательные объединения. Первые упоминания о получении образования женщинами встречаются в 9 ст. н.э. [2].

Период средневековья имеет ряд особенностей, главным из которых является получение образования только высшими слоями общества. Образование было необходимо девушкам из знати для проявления себя в обществе и представления интересов своей семьи. В основном в обучение входило изучение иностранных языков, литературы, искусства, правил

поведения в обществе, а также танцы и пение. В программу обучения обязательно входило богословие.

Эпоха гуманизма стала рассветом женского образования. В тот период этот вопрос стал настолько обычным, что женщины получали начальное, среднее и высшее образование, а так же научные степени наравне с мужчинами. В то время было выпущено множество книг и научных работ, которые были написаны женщинами, например, "Книга о трех добродетелях" Кристины Пизанской.

В середине 19 века в Британии и США начинают набирать обороты феминистские движения при университетах (Оксфорд, Кэмбридж) [4] и колледжах (Королевский Колледж) [3]. В этих движениях женщины поднимали не только вопросы, касающиеся обучения, но и трудоустройства. Это дало свои плоды – первая женщина в мире получила медицинское образование (1849год).

Получение образования в двадцатом веке было усложнено войнами и революциями (первая половина XXвека). Женщины начали осваивать более точные и сложные науки, такие как – ракетостроение, радиомедицина, редкие направления биологии и другие. В этот период активно движение позитивной дискриминации – при равных возможностях предпочтение отдается женщинам. Данное явление продолжает активно распространяться в 21 веке.

Таким образом, женское образование сталкивалось с трудностями на протяжении всей истории своего развития. В течении многих лет право на получение образования не было предоставлено женщинам полностью или же было сильно ограничено под предлогом религиозных, общественных или других убеждений. Однако сейчас мы наблюдаем позитивные изменения. Например, в США в 2005-2006 годах при получении научных и докторских степеней, а также скорости карьерного роста показатели были 60\40 в пользу женского пола [4]. Также, сейчас можно наблюдать явление позитивной дискриминации, при котором, в равных условиях приёма на работу мужчины и женщины, предпочтение может быть отдано женщине.

Перечень ссылок

1. Томас В. Развитие женского образования в США / Вуди Томас. – Нью-Йорк: Science Press, 1929. – 610 с.
2. Haywood A. A Voice from the South: By a Black Woman of the South / Anna Julia Haywood. – Xenia: The Aldine Printing House, 1892. – 322 с.
3. Zimmern A. The Renaissance of Girls' Education / Alice Zimmern. – London: A.D.Innes & Copmany, 1898. – 280 с.
4. Питер Акройд. Ньютон. Биография = Ackroyd Peter. Isaac Newton. — М.: Альпина Нон-Фикшн, 2017. — 208 p.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У СФЕРІ ІТ

Нерсесян Д.А., Цуркіна О.М.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, т. (057) 702-14-65)

e-mail: daniil.nersesian@nure.ua, oleksandra.tsurkina@nure.ua

The article addresses the issue of the existence of gender stereotypes in Ukrainian IT, and whether there is a difference in work in IT for men and women. Why more men than women work in IT? Legislative regulation of gender equality in the labor market of Ukraine is considered, the phenomenon of gender is analyzed (in) equality in the labor market in general and in the field of information technology (IT) in particular. The factors of low level of women's involvement in the labor market in the field of IT are highlighted. Features of gender segregation in the field of information technology in Ukraine. The article used the results of research, mainly foreign, as well as the results of the DOU survey.

Не зважаючи на те, що Україна упевнено рухається в напрямку Європи, гендерні питання все ще гостро відкликаються у свідомості українського суспільства.

Не важко помітити, що гендерне питання торкається майже всіх аспектів людського життя. Ще з малечку нам прививають поняття про те, що існують професії в яких людина певної статі має мізерні шанси проявити себе, бо це "суто жіноча", або "суто чоловіча" професія. Така ситуація істотно впливає на самооцінку жіночої статі та на їх прагнення до розвитку технічному напрямку. Суттєвий внесок також вносять культурні особливості країни.

Гендерні стереотипи нерідко грають ключову роль при виборі людиною професії, сфери діяльності. Такі упередження впливають у тому числі і на вибір людиною спеціальності під час вступу до вишу. Існує думка що технічні спеціальності суто для чоловіків і дівчаткам там робити нема чого. І статистика це підтверджує. Незважаючи на розвиток ІТ-індустрії, частка жінок в персоналі ІТ-компаній і на Заході, і в Україні залишається досить скромною. Серед співробітників Apple, eBay, Facebook, Google, LinkedIn, Twitter, Yahoo жінки складають 30-40% всього штату і в середньому 15-20% технічних фахівців.

Чому так відбувається? Можливо, жінки мають менші здібності в сфері математики генетично? Або більш орієнтовані на сім'ю? А може бути, на рішення вибрати ІТ як сферу навчання і роботи впливають гендерні стереотипи?

ІТ-сфера залишається однією з найбільших областей виробництва, де частка жінок продовжує залишатися досить низькою. На сьогодні більшість великих міжнародних компаній усвідомлюють необхідність

досягнення гендерного балансу серед найманих працівників. За даними досліджень кожен п'ятий StartUp проект курується жінкою, і ця тенденція лише зростає. Проте попри позитивні заходи на залучення жінок в ІТ-ринок впливають чинники, які відтворюють гендерну сегрегацію в цій сфері.

Безсумнівно це зумовлено тим, що при виборі професії жінкам легше обрати напрямок, у якому вони не підлягати осудливим твердженням та стереотипам щодо обраного напрямку. Та навіть у випадку якщо дівчина закінчила технічну спеціальність існує велика вірогідність того, що вона перевчиться на більш «жіночу» професію.

За даними опитувань, серед українських студентів вузів за спеціальностями ІТ та інженерія жінки складають менше 25%. Такий нерівномірний розподіл характерний і для інших країн. Наприклад, в США в останні роки частка жінок серед студентів напряму computer science становить 15 – 20% – результат зниження з 35 – 40% в 80-х роках. Серед працюючих в ІТ жінок технічна освіта є у 57%, серед чоловіків – у 79%. Серед чоловіків також більше людей без вищої освіти – це може бути наслідком більшої частки опитаних у віці до 21 року, які можуть ще продовжувати вчитися.

Чому жінки приходять в ІТ? На це впливають багато чинників. Ось деякі з них. Вибір залежить від вибору посади. Якщо жінка займає посаду розробника, то найпершим фактором вибору роботи є зацікавленість у новітніх технологіях. Як жінки, так і чоловіки велику перевагу у виборі роботи надають великій заробітній платні. Проте не вірно буде сказати що жінки вибирають напрям лише із меркантильних міркувань. Важливим фактором є робота закордоном та перспективний розвиток у майбутньому. Але є і відсоток випадкового вибору професії, але у більшості випадків такий показник зазначають спеціалісти не технічних спеціалізацій. Проте варто відзначити, що жінок займаючих не технічні посади у декілька разів більше ніж жінок-розробників.

Таким чином, можна виділити основні чинники гендерного дисбалансу в українському ІТ: частка жінок, які отримують технічну освіту, досить низька, що впливає на стереотипи і нижчу впевненість дівчат в своїх знаннях. А також те, що зосередженості жінок на роботі може заважати потребі приділяти більше часу сім'ї. Результати опитування показують, що ця потреба частково є переконанням, а не реальністю. Важливо відзначити нерівномірний розподіл домашніх обов'язків і нижчу впевненість жінок у своєму професійному рівні, незалежно від досвіду роботи.

Перелік посилань

1. Український ІТ-простір і жінки: хто, де і скільки. [Електронний ресурс]
2. Женщины в ІТ: портрет, плани, мотивація. [Електронний ресурс]

ОБРАЗЫ ЖЕНЩИН В РЕКЛАМЕ

Малицкая Н.А., Бунецкая Е.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т. В.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, г. Харьков, пр Науки, 14, каф. философии, т. (057)702-14 65)

e-mail: d_philosophy@nure.ua

While the power of advertisements has long been known, investigations of sociocultural influences on sexual attitudes have been limited primarily to studies of sexually aggressive media. In this publication we examined the effects on sexual attitudes of different portrayals of women in advertisements.

Представления о женской роли в массовой культуре, особенно в маркетинге, популярны. В начале рекламные объявления с идеализированным образом женщин успешно продавались, однако с годами реклама начинает объективировать женщину и использовать исключительно как способ продажи продуктов, навязывая стереотипные стандарты красоты. Исходя из трендов рекламных объявлений, женщины продолжают оставаться одним из главных объектов для продаж товаров.

Цель этой работы – показать современные тенденции изменения образа женщины в рекламе.

Как общество представляет женщин в рекламе? Может ли обычное продвижение продукта быть причиной стереотипов о красоте?

Для ответа необходимо представлять как развивалась роль женщины в обществе и в рекламной индустрии. В 1960-е годы произошли глубокие изменения, 37,7 процентов женщин входило в трудовые коллективы, а это больше, чем когда-либо [1]. Женщины больше не были ограничены идеализированным образом счастливой американской домохозяйки, чья единственная роль заключалась в том, чтобы готовить, убирать и заботиться о детях.

В 1982 году женщины составляли 43,5 процента от всего занятого населения, во многих профессиях видели значительный успех и скромные достижения [2, с. 19].

Шарлотта Бирс стала исполнительным директором Ogilvy & Mather Worldwide в 1992 году, что сделало ее одной из самых влиятельных женщин в рекламной индустрии [2, с. 23]. Реклама стремилась создавать смелые, новые кампании, которые прославляли феминизм. Многие сферы производства начали менять свою рекламу, чтобы отразить огромные успехи, достигнутые женщинами в профессиональном мире.

В 2005 году Nike стремился создать кампанию, которая бы нашла отклик у настоящих американских женщин. Кампания дебютировала как «Кампании за настоящую красоту», в которой Dove использовала настоящих женщин всех форм и размеров, а не тонких моделей.

Nike представили новую кампанию Dream Crazy на церемонии Оскар в 2019 году. В ролике представлены спортсменки, играющие в разных видах спорта, таких как баскетбол, теннис, бокс. «Если мы показываем эмоции, нас называют драматичными. Если мы хотим играть против мужчин, мы сумасшедшие. И если мы мечтаем о равных возможностях, мы бредим», – говорит Уильямс в объявлении. «Когда мы за что-то выступаем, мы расстроены. Когда мы слишком хороши, с нами что-то не так. И если мы злимся, мы истеричны, иррациональны или просто сумасшедшие» [3].

В современном мире объективизация женщин в рекламе имеет существенно негативное воздействие на намерение совершать покупки этого бренда, согласно исследованию движения #WOMENNOTOBJECTS. Реклама влияет на нас быстро, ее эффект имеет свойство накапливаться и в основном это происходит на уровне подсознания. Образ в рекламе не настоящий, а искусственный и недостижимый. Однако женщины и девушки каждодневно сравнивают себя с ними. Движение #WOMENNOTOBJECTS опросило детей возраста 8–15 лет, которым была показана современная реклама, встречающаяся на улицах. “Это не заставляет меня хорошо думать о собственном теле”, – прокомментировала одна из опрошенных девочек. Остальные участницы исследования придерживались той же мысли [4].

Таким образом, по сравнению с прошлым веком, женщинам удастся постепенно избавиться от навязанных идеалов рекламой. Тем не менее, нам еще предстоит пройти долгий путь, прежде чем сцены, которые мы видим на наших телевизионных экранах, будут соответствовать тем, которые мы наблюдаем в нашей собственной жизни. Хотя в рекламных кампаниях все еще есть место для творчества, следует попрощаться со стереотипом, что женщины моют посуду, а мужчины – машину.

Перечень ссылок

1. Napikoski L. The Women's Movement and Feminist Activism in the 1960s [Электронный ресурс] / Linda Napikoski. – 2019. – Режим доступа к ресурсу: <https://www.thoughtco.com/1960s-feminist-activities-3529000>

2. Pilar Perez N. Roles of Women in Advertising: The Objectification of Women and the Shift to an Empowering Ad Frame / Nancy Pilar Perez. – 2013. – С. 37

3. Adrienne P. Nike and Serena Williams dream 'CRAZIER' IN POWERFUL NEW OSCARS SPOT [Электронный ресурс] / Pasquarelli Adrienne. – 2019. – Режим доступа к ресурсу: <https://adage.com/article/strategy/nike-s-oscars-spot/316734/>

4. #WOMENNOTOBJECTS [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <https://womennotobjects.com/new-page-1>

ПРОБЛЕМА ТРУДОУСТРОЙСТВА ЖЕНЩИН В УКРАИНЕ В СВЯЗИ С ДИСКРИМИНАЦИЕЙ ПО ГЕНДЕРНОМУ ПРИЗНАКУ

Роговец В.Е., Чекубашева В.А.

Научный руководитель – канд. филос. наук, проф. Коробкина Т.В.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)702-14-65)
e-mail: valeriia.chekubasheva@nure.ua, volodymyr.rohovets@nure.ua

Nowadays it seems that gender discrimination problems are the case of days gone by, nevertheless they exist at present. Despite their existence is constantly being rejected they still make life harder to a lot of people. One of these problems in Ukraine is a problem of women employment, within gender discrimination. Despite the efforts of various organizations, women still remain unprotected contrary to the laws. There are still “non-female” professions and a host of other arguments getting round the constitution of Ukraine. This work is aimed to draw attention to it and to suggest the ways of its decision.

В стремительно развивающемся современном обществе, несмотря на огромные усилия многочисленных организаций, как на законодательном, так и на уровне стереотипов и традиций, остаются нерешенными многие проблемы, которые препятствуют формированию здорового общества и являются конфликтными для многих социальных групп. Одной из таких проблем является проблема женского трудоустройства. Хотя может показаться, что проблема трудоустройства женщин является актуальной лишь для таких стран, как Афганистан, Ирак, Судан, Непал, Сомали и т.д., в которых женщин дискриминируют на законодательном уровне, но в действительности все иначе. Среди жителей Украины распространены стереотипы, которые препятствуют объективной оценке трудовых и интеллектуальных способностей женщин.

Цель нашей работы – аргументировать актуальность вышеуказанной проблемы для Украины и предложить пути ее минимизации.

По данным Государственной службы статистики Украины, соотношение женщин и мужчин, имеющих высшее образование, примерно равно (51% и 49% соответственно). Небольшую разницу можно объяснить количеством населения разных полов (53,7% (22 млн 658,6 тысяч человек) составляют женщины и 46,3% (19 млн 558,2 тысяч человек) – мужчины). Тем не менее, женский труд ценится значительно меньше. В третьем квартале 2018 года заработная плата мужчин оказалась на 23,9% выше, чем у женщин. Женщины занимают руководящие должности лишь в 30,6% случаев, среди владельцев бизнеса их всего 28,3%. Причинами такой статистики являются зачастую нашедшие широкое распространение в общественном сознании гендерные стереотипы [2].

Несмотря на то, что изначально гендерные стереотипы служили для поддержания гендерных ролей, в наши дни их границы сдвинулись и стали

менее выраженными, однако стереотипы остались прежними, превратившись в предрассудки. Среди них одним из наиболее распространенных является утверждение о так называемых «неженских» профессиях. Согласно данным, представленным на конференции She Congress, в энергетике около 29% женщин, в полиции приблизительно 28%, в науке также 28%. В этих отраслях женщины могли бы ликвидировать недостаток квалифицированных специалистов [1].

Причиной такого явления может быть ретроградное гендерное воспитание. Девочкам и мальчикам с раннего возраста прививают подсознательное ограничение, которое заключается в недоступности тех или иных путей развития по гендерному признаку. Наряду с этим существует предвзятое отношение к женщинам репродуктивного возраста. Руководствуясь мнением, что они могут вскоре уйти в декретный отпуск, им могут отказать в трудоустройстве или повышении. Однако, законодательно право на декретный отпуск предоставляется лицу, непосредственно занимающемуся уходом за ребенком. Во всем мире нередки случаи, когда в декрет уходит мужчина, в Украине только 10% мужчин и 9% женщин считают такой вариант неприемлемым. Чаще всего решающим фактором являются доходы партнеров, и тот факт, что случаи мужского декретного отпуска редки, только подтверждает разницу зарплат. Существование стереотипов о главенстве мужчины в семье – очевидно. По данным многочисленных социологических исследований только 30% мужчин допускают паритетные отношения и примерно столько же согласны с тем, что карьера не мешает женщине быть хорошей матерью.

Можно предложить следующие пути решения вышеназванных проблем. В первую очередь – устранение нездоровой пропаганды. Нужно изменить вектор воспитания и не навязывать детям модель поведения, идущую вразрез с их желаниями, а наоборот, прислушиваться к ребенку и поощрять его интересы. Популяризация современных гендерных моделей в сфере масс-медиа также позволит изменить направленность общественного мнения. А популяризация правовых знаний и знаний в области гендерной теории будет, в свою очередь, способствовать своевременному обращению с заявлениями о случаях дискриминации и правонарушений.

Перечень ссылок

1. Williams, J. E., Best, D. L. Measuring sex stereotypes: A multination study. – Sage Publications, 1990.
2. Державна служба України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Держстат України, 1998-2019. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 25.02.2019).

МОЖЛИВОСТІ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ВИБОР ПРОФЕСІЇ МОЛОДЮ

Слюсар А.П.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки 14, каф. філософії (057) 7021465)

e-mail: andrii.sliusar@nure.ua

The article is devoted to the analysis of the problem of gender stereotypes in the modern labor market, their influence on the choice of future professional activities by young people and on further self-realization.

У сучасному, в тому числі українському, суспільстві з кожним роком посилюються процеси, спрямовані на ліквідацію гендерної сегрегації. Щорічно в ООН піднімаються питання, пов'язані з проблемою гендерної рівності, розширення прав і можливостей жінок. Так, наприклад, в 2017 році активно обговорювалася тема "Жінки в мінливому світі праці: Планета 50-50 до 2030 року". Одним з найважливіших, в обговорюваній темі, було питання про досягнення рівних прав на ринку праці, про можливості жінок вибирати будь-які професії і мати можливість реалізуватися в високооплачуваних і актуальних сферах.

Гендерна нерівність в області вибору професії та працевлаштування негативним чином позначається на багатьох аспектах розвитку держави: економічному, культурному, соціальному, демографічному. Гендерні стереотипи часто перешкоджають процесу формування повноцінної особистості, а також життєвої самореалізації, як у жінок, так і у чоловіків.

Вивченням даної проблеми займалися психологи, соціологи і економісти К. Уест, Д. Зіммерман, І. Броверман, Е. Гідденс, Р. Еренберг, Р. Сміт, І.С. Кон, В.С. Мухіна, Д.Я. Райгородский, Н.А. Шухова і ін.

Гендерні стереотипи – це поширені в суспільстві уявлення про особливості і поведінку представників різних гендерів, в першу чергу чоловіків і жінок. Гендерні стереотипи тісно пов'язані з існуючими в даному суспільстві гендерними ролями і служать для їх підтримки і відтворення. Гендерні ролі, в свою чергу, це сукупність соціальних норм, які визначають, які види поведінки вважаються бажаними, допустимими, придатними і соціально очікуваними (експектації) для людини, в залежності від її статі. На культурному рівні гендерні ролі існують в контексті певної системи статевої символіки і стереотипів маскулінності і фемінності. Маскулінність проявляється в самовпевненості, агресивності, логічному мисленні. Фемінність – в покірності, залежності, конформності (тобто пристосуванні), пасивності.

Конструювання гендерних компонентів особистості особливо активно відбувається в період дитинства і юності. Основними соціальними інститутами, що сприяють становленню гендерних стереотипів, є сім'я і

найближче оточення дитини, освітні установи, засоби масової інформації і т.д.

У шкільному віці підкреслюється і посилюється асиметрія гендерної соціалізації. Цьому сприяє, так званий «прихований навчальний план», який являє собою практичні механізми, які відтворюють і підтримують гендерні стереотипи не тільки на рівні школи, а й в соціумі в цілому. Він реалізується за допомогою характеру організації самої школи і предметів, які там викладають. Наприклад, для хлопчиків вважаються «необхідними і відповідними» точні і прикладні науки: математика, фізика, фізкультура, інформатика. А для дівчаток – література, історія, етика, домогосподарство.

Сучасні моделі відносин у трудовій діяльності, які підтримуються гендерними стереотипами, безпосередньо пов'язані з таким феноменом, як гендерна сегрегація, що виявляється в несиметричному розподілі чоловіків і жінок не тільки на посадовому рівні, але і на галузевому, і професійному.

Гендерні стереотипи істотно впливають на соціальні відносини і вносять негативні зміни в їх структури. Властива нашому суспільству патріархальна гендерна ідеологія є причиною виникнення економічної дискримінації в трудовій сфері і, як наслідок – недостатньої матеріальної забезпеченості жінок, веде до дестабілізації сімейних відносин і гендерної асиметрії здоров'я.

Вивчення особливостей впливу гендерних стереотипів на вибір молоддю майбутньої професії і визначення психологічних умов подолання цих стандартів дасть можливість вищим навчальним закладам поліпшити якість роботи з потенційними абітурієнтами, створити план роботи з юнаками і дівчатами по набору на окремі спеціальності та напрямки професійної підготовки, створювати сприятливі умови для їх самовизначення та самореалізації в майбутньому.

Перелік посилань

1. Козлов В.В., Шухова Н.А. Гендерна психологія. Підручник для ВНЗ. – СПб.: Мова, 2010.
2. Мішель А. Геть стереотипи! Подолати сексизм в шкільних підручниках. – Париж: ЮНЕСКО, 1991.
3. Ярская-Смирнова Е. Гендерна нерівність в освіті: поняття прихованого навчального плану // Гендерні дослідження. – 2000. – № 5. – С. 295-301.
4. Кивонкурцева Н.В. Гендерні стереотипи у підлітків и студентської молоді [Електронниц ресурс]. – Режим доступу: www.femin.ru/ig/ig017.php.

**THE FEATURES OF GENDER DISTRIBUTION
OF THE EDUCATIONAL STUDENT ENVIRONMENT
(ON THE EXAMPLE OF UNIVERSITY AFTER MARIA
CURIE-SKLODOVSKA)**

Yerko B.

University after Maria Curie-Sklodovska

(Republic of Poland, Lublin, Faculty of Economics, Cell phone: 48 857 389 628)

Scientific supervisor – Ph.D. in Philos. Sc., Prof. of Philosophy Department

Korobkina T.V.

Kharkov National University of Radio Electronics

e-mail: bohdanayerko@gmail.com

On the example of the University after Maria Curie-Sklodovska with a help of thesis are analyzed the peculiarities of gender distribution of student's audience and are highlighted gender stereotypes that are characteristic of modern youth.

There is a stereotype that men have more logical thinking than women. But what about famous women mathematicians and physicists as Helen Popova Anderson, Tatyana Afanasyeva, Maria Curie-Sklodovska, Rosalind Franklin etc? We decided to check if this myth about the superiority of analytical thinking of men exists in Poland. It may be a surprise for our time but on the Faculty of Economics there is more women than men. We asked some male economy students what do they think about women's logical thinking and why do we have more female than male on Faculty of Economics. There are some responses:

- «Actually I guess that men have more developed logic and we can be more progressive in such lessons as math for economists or econometrics. But as I see women now are more ambitious.

For example, if woman has a choice to get mark «3» for her work and to be free or to write/learn additional material for a higher mark, then in 90% she will choose the second option. In the case with man we have opposite situation, most likely he would say «thank you» for mark «3».

- «It is interesting that with every generation the role of women changes. If in the 19th century women could only be a mother and a wife, then now they can be doctors, politics, soldiers, scientists and so on. Now women in Poland are real career makers, they want to prove that female can do the same job as male do, to have an important status in society».

- «As I am looking at my siblings I can sum up and make some conclusions for myself. Two sisters of mine have humanitarian specialties and my brother and me have technical specialties. I do not want to say that such division lives in every family and in every country but my family shows me this statistics. That is why I agree with the statement that we as men have more developed logical thinking».

Analyzing answers of male students we can realize that way of thinking is different according to their personal experiences. As we see not all of men believe in stereotypes.

As well we collected some opinions of women studying at Faculty of Economics. That is what they told us:

- «Men's and women's way of thinking is different. It does not mean that someone is better or worse. To my mind, both male and female have rational (but again it depends on a person) but men usually look at the situation in general and we more pay attention on details. Yes, details are important for women not only in routine but also in every aspect of our life. We love to measure, to weigh all of the positive and negative sides even every little thing».

- «To be honest I do not know what this change in society due to is. Probably it is connected with a different mentality, culture of our generation or with this fact that we have «a fight for life». What about me, I do not want to be on the 2nd place, I want to make a significant contribution in economical development».

- «Recently my friend shocked me saying that it is so ridiculous and funny that he works as a general accountant, because it is «woman's job». In percentage majority of accountants are female and it is true but it does not make this profession female. And so often I hear that «the best cooks, hairdressers and stylists are men»».

In addition to, in UMCS used to be a discussion of a gender problem. The reason was the rule that if man and woman got the same result for prelim, than woman will be accepted to the university. A lot of people perceived it as a gender discrimination and were so outraged. Workers of Faculty of Informatics explained that this way of selection was made because of the low percentage of female students of this faculty. Aneta Adamska explains: «An accepting the criterion of sex during recruiting appears from the need of paying attention on Basics of equality of chances of men and women in projects financed with EU».

So, based on the information written above, we can note that in majority view of today's youth depends on a family and specifically on principles put in a person since childhood. Today we stay can see stereotypical way of thinking of Polish students but it is so much different comparing to previous generations.

List of sources

1. Rollyson, Carl. Marie Curie: Honesty in Science. — New York: iUniverse, 2004. — P. 37.

2. Borzendowski, Janice. Sterling Biographies: Marie Curie: Mother of Modern Physics. — Sterling Publishing Company, Inc., 2009.

3. Jan Piskurewicz: Między nauką a polityką. Maria Skłodowska-Curie w laboratorium i w Lidze Narodów. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie, 2007.

ГЕНДЕРНА АСИМЕТРІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Ярощук І.Я.

Науковий керівник – викладач-методист Єрко Г.І.

Луцький педагогічний коледж

(43010, Луцьк, просп. Волі, 36, каф. сусп. дисциплін, тел. (097) 766 34 23)

e-mail: ilona2704@ukr.net

The article reveals the gender asymmetry in the educational environment. Examples of gender components in the educational environment of Ukraine are given. The experience of Sweden and the United Kingdom is analyzed.

Розвивати школярів, спрямовувати їх діяльність на саморозвиток, самопізнання, формувати особистість належить учителям початкової школи, більшість з яких – жінки. Тоді постає проблема гендерної кадрової асиметрії в освітньому просторі.

У сферах освіти України, зокрема у початковій школі, як показує гендерна статистика, більшість педагогів – жінки [2].

Мета – тезово розкрити особливості гендерної асиметрії в освітньому просторі початкової школи.

На думку дослідників, кадрова гендерна асиметрія є результатом відсутності гендерної складової в кадровій політиці. Внаслідок цього виникають гендерні стереотипи, які створюють низку проблем, наприклад:

- низький відсоток чоловіків серед педагогічного складу спричиняє формування та підтримку гендерних міфів (про чоловічу грубість, про жіночу логіку) [4];

- засвоєння деякого навчального матеріалу може бути не дуже ефективним через недостатність чоловічого підходу;

- відсутність рольової моделі чоловіка-вчителя може призводити до однобічного формування особистості школяра;

- викладання вважається «жіночою» справою, а так звана «жіноча» робота з погляду рівня професійних вимог та отримуваної винагороди дуже часто розглядається як менш вартісна [1], і тому оплата вчительської праці залишається низькою;

- також існує поява хибної думки: якщо чоловіки не працюють учителями, цураються цієї професії, значить вона неперестигна.

Через малий відсоток чоловіків на рівні початкової школи діти не мають можливості спостерігати за чоловічою рольовою моделлю у повсякденному житті. Як результат, лише зміцнюється той стереотип, що тільки жінки можуть відповідати за догляд і виховання дітей у ранньому та шкільному віці.

Прикладом впровадження гендерного балансу є Швеція. У країні існує кілька програм, мета яких – підвищити статус професії з метою збільшення кількості чоловіків в освітній сфері. Для цього ввели «м'яку квоту» для чоловіків, адже коли буде гендерний баланс в освітній

діяльності, тоді діти зможуть спостерігати і за чоловічою рольовою моделлю у повсякденному житті, і за жіночою [3].

Іншу ситуацію можемо спостерігати у Великій Британії. Істотна частина приватних англійських шкіл організована за системою роздільного навчання та проживання хлопчиків і дівчаток. У цієї системи є свої прихильники і противники, але незмінним залишається факт, що перші рядки рейтингів традиційно займають школи з роздільним навчанням дітей. Тут, якщо порівнювати шведську освіту, отримаємо ситуацію навпаки [5].

На жаль, поки ніде не спостерігається гендерний баланс в освіті. Кожна країна відрізняється своїми особливостями, і важко визначити, яка стратегія буде найефективнішою.

На нашу думку, щоб залучити педагогів чоловічої статі, варто поширювати більше соціальних реклам щодо важливості професії вчителя, і наголошувати на тому, що на сьогодні цей фах престижний. Але разом з тим потрібно розширити можливості самореалізації і працевлаштування жінок у тих сферах, де чоловіча стать переважає. Прикладом можуть бути правоохоронні органи тощо.

Отже, враховуючи усі нюанси та сучасні тенденції, необхідно стимулювати участь чоловіків у догляді й вихованні дітей та у діяльності початкової освіти. Представлення чоловіків в освітній галузі могло би привести до збільшення заробітної плати, а це значно вплине на якість освіти та підвищення освітнього рівня країни.

Список використаних джерел

1. Верз Л. Гендерна нерівність на ринку праці та у суспільстві / Л. Верз // Гендер і державна політика: навч. посіб. / Упоряд. П. Ренкін; пер. з англійської. – Київ: Вид-во «Основи», 2004. – 394 с.
2. 99% вчителів початкових класів в Україні – жінки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/h5vbw>. – Назва з екрана.
3. Гендерна статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/mRJezK>. – Назва з екрана.
4. Неприцький О. А. Формування гендерного паритету та сучасна українська школа / О. А. Неприцький // Формування гендерного паритету в контексті сучасних соціально-економічних перетворень: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5-7 груд. 2002 р. / Упоряд. А. Толсторова. – Київ, 2002. – 222 с.
5. Особенности образования в Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cutt.ly/35vla>. – Название с экрана.

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Назаренко Ю.В.

Науковий керівник – канд. филос. наук, проф. Тіхонова Л.А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, просп. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: yuliia.nazarenko@nure.ua

The theme of gender equality is becoming increasingly popular and important today. People around the world stand up for their rights, trying to eradicate inequality in social life. We can face discrimination everywhere. Its manifestation can occur in different ways and in different spheres of life. The article deals with the problems of gender discrimination in the military sphere.

Тема гендерної рівності на сьогоднішній день стає все більш популярною та важливою. У багатьох країнах люди відстоюють свої права, намагаючись викоринити нерівність із соціального життя. Проте, на жаль, дискримінацію ми можемо зустріти всюди, а її прояв може відбуватися за різними ознаками: починаючи від статі, та закінчуючи соціальним становищем людини, та в абсолютно різних сферах життя, в тому числі і у воєнній сфері. Коли мова заходить про війну та захист країни, люди, підсвідомо думають про чоловіків. Проте чи дійсно на захист держави стають лише чоловіки? Чи можна говорити про те, що за країну гинуть лише її сини? Ні, адже жінка-військовослужбовець – це реальність. Жінок, що несли військову службу та віддали своє життя за незалежність та процвітання України багато, але зовсім небагато людей знають їх імена. Чому так склалося? Ми вважаємо, що головна причина – це стереотипне мислення суспільства та застаріле уявлення про гендерну роль жінки. Вважається, що жінка – виключно мати – берегиня сімейного затишку, а чоловік захисник родини та мисливець – здобувач. Така точка зору переважала ще у патріархальному суспільстві, тому жінок, як захисників країни, сприймали вкрай скептично. Але українські жінки несли військову службу і під час Другої світової війни, і несуть її у воєнному конфлікті на Сході України, що триває і сьогодні.

Коли ми відзначаємо восьмого травня закінчення Другої світової війни, то вшановуємо пам'ять тих, хто віддав життя за нашу незалежність, згадуємо історичних діячів цього періоду та історії подвигів тих, хто загинув, захищаючи нас. Але, чи знаємо ми хоч щось про українських жінок, які вклали значний вклад в цю перемогу, воюючи з чоловіками пліч-о-пліч? Тих, хто безпосередньо виконував військові завдання, та хто рятував життя, надаючи медичну допомогу? Нам необхідно знати своїх героїв. Наприклад таких, як харків'янка Нечепорчукова Мотрона Семенівна. Під час війни вона надавала першу медичну допомогу пораненим на полі бою, виносила з-під вогню, перев'язувала, рятувала життя. Мотрона Семенівна є повним кавалером ордена Слави.

Україна пишається і подвигом Павличенко Людмили Михайлівни, яка була снайпером за часів Другої світової війни, та фізично усунувши 309 ворогів, стала найуспішнішою жінкою-снайпером в історії. Неможна забути і історію Завалій Євдокії Миколаївни, яка пішла воювати у 15 років, проте такий юний вік не завадив їй стати єдиною жінкою, що займала посаду командира взводу морської піхоти, а згодом стала полковником гвардії. Ці жінки – гордість нашої країни, і говорячи про захисників, нам варто пам'ятати їх імена. Статистика свідчить про те, що на сьогодні, жінка – захисник, яка на рівні з чоловіками стоїть на обороні кордонів України. Жінки, які приймають участь в бойових діях на Сході України, займають такі посади, як кулеметниці, снайперки, гранатометниці, водії бойових машин на медичні працівники [1].

Тема гендерної рівності у воєнній сфері активізувалась завдяки співпраці України з НАТО, де гендерна рівність завжди була в пріоритеті. Крім того, завдяки реалізації євроінтеграційного курсу України було знято всі обмеження на призначення жінок на посади у Збройних силах України. У 2018 році було зроблено впевнені кроки в сторону вирішення гендерної проблеми у Збройних силах. Так, саме в цьому році вперше за всю історію незалежності нашої країни, жінки-військовослужбовці прийняли участь у військовому параді, приуроченому до Дня Незалежності України.

Надзвичайно важливим кроком стало прийняття Закону № 2523-VII щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби. Реалізація Закону сприяє підвищенню рівня правового захисту військовослужбовців-жінок, збільшенню кількості жінок на військовій службі, зокрема на вищих військових посадах. Законом надаються рівні можливості особам обох статей щодо укладення контракту на проходження військової служби, та визначається, що жінки можуть укласти контракт на проходження військової служби до досягнення граничного віку перебування на військовій службі. [1] Особливості військової служби вказують на те, що участь жінок є необхідною для встановлення миру та надання допомоги місцевому населенню. Суспільству варто нарешті змінити стереотипне мислення про роль жінки у суспільному житті та звернути увагу на те, що на сьогодні є жінки набагато сильніші, витриваліші й більш підготовлені за чоловіків. Вони свідомо зробили свій вибір, виходячи не лише з покликання серця, а які врахували свій рівень фізичної підготовки, навички, вміння і знання, та принесли їх в армію.

Перелік використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19>

ЖЕНСТВЕННОСТЬ КАК СОЦИАЛЬНЫЙ КОНСТРУКТ

Настенко О.П.

Научный руководитель – канд. филос. наук, доц. Покровский А.Н.
Харковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, просп. Науки, 14, каф. философии, тел. (068)-193-66-94)
e-mail: oleksandr.nastenko@nure.ua, тел

The main state of Theory of social constructivism is that fact that individual reproduces social examples of behavior. The main problem of social construction is in creating of actual development model of postindustrial society and searching of it's optimal variant. Any social construct is created from previous experience – includes a condition of continuity. Objective and subjective factors take part in creating of any social construct. The main objective factor of femininity is biological differentiation. The reason for it is inheritance. Femininity just like masculinity is not a biological fact but specific cultural beliefs.

Методологический подход социального конструктивизма, который заключается в выявлении способов, с помощью которых индивид или группа людей принимают участие в создании социальной реальности, является актуальным в современной науке. Эту мысль, например, развивают в своей работе «Социальное конструирование реальности» американские социологи Питер Бергер и Томас Лукман.

Основная цель социального конструктивизма заключается в формировании актуальной модели развития общества и поиске ее оптимального варианта. Исходя из теории социального конструирования, картина реальности человека складывается из отдельных, но системно связанных представлений. Эта системная связность делает картину реальности не только целостной, но и устойчивой к трансформациям ее отдельных элементов. Изменения же отдельных представлений, могут привести к «цепной реакции», которая обусловлена степенью интегрированности данных представлений.

Стоит учитывать, что уже существующие социальные конструкты обладают высокой инертностью, а их влияние на представление реальности принципиально. П. Бергер и Т. Лукман считают, что единственным действующим механизмом изменения существующего социального конструкта является изменение моделей человеческого взаимодействия. Когда люди взаимодействуют между собой, они делают это исходя из уверенности в том, что их восприятие реальности схоже, и эта схожесть закрепляет их представления. Поскольку обыденно-практические представления являются продуктом договоренности людей, то, в результате, любые человеческие типологии, системы ценностей и социальные образования представляются обществом как часть

объективной реальности, которую, однако, они продуцируют сами своей активностью.

Любой социальный конструкт формируется или видоизменяется через непосредственное социальное взаимодействие; в свою очередь, уже существующие социальные конструкты воздействуют на человека и общество в целом. Воссоздание социального конструкта происходит на почве определяющих условий объективной реальности, а также объективных и субъективных социокультурных факторов. Под объективными факторами понимаются актуальные формы социальной жизни, которые определяются степенью общественной интеграции, мерой свободы индивида и способами социального управления. Субъективные факторы обусловлены формами отражения действительности индивидом – преобразовательного отношения действительности, т.е. человеческого сознания.

Одним из показательных примеров социального конструкта является женственность. При исследовании женственности как социального конструкта следует учитывать один из главных факторов объективной реальности – биологическую дифференциацию, которая обусловлена вкладом полов в процесс воспроизводства рода, специфичностью их биологических функций. Эта специфичность во многом определяет, например, предпочтения при выборе сексуального партнёра, форм сексуального поведения. Она же выступает объективным фундаментом, на котором в процессе длительного отбора формировались гендерные модели социального поведения первобытного человека, когда задачи выживания в природной среде были первостепенно важными. Гендерные роли первично были обусловлены необходимостью успешной адаптации репродуктивных задач мужчин и женщин к объективным условиям существования.

Однако, по мере своего развития, общество отходит от моделей поведения, которые определяются исключительно задачами выживаемости вида. Всё большее значение начинают играть вторичные потребности и ценности (этические, эстетические), которые во многом носят уже искусственный характер. В развитых обществах доминирующее положение занимают мужчины, которые вынуждали женщин принимать новые гендерные роли, на основе которых сформировался новый – искусственный, культурно обусловленный конструкт женственности.

Таким образом, в современном обществе женственность является социально-определяемым конструктом, который обусловлен уже не столько объективными факторами среды или биологии рода, сколько навязанными женщинам произвольными стереотипами, отражающими предпочтения и специфические особенности доминирующих в данном обществе групп мужчин.

СОВРЕМЕННЫЕ ЖЕНЩИНЫ: ПО-ПРЕЖНЕМУ «В ТЕНИ» МУЖЧИН?

Сиденко Д.А.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Омельченко В. В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки,14, каф. философии, тел. (067) 116-90-33
e-mail:daryna.sidenko@nure.ua

Women in modern society. Kazan has the historical background of the emergence of this topic. The main problems that a woman faces are identified. Conclusions were made about the current role of women in society.

Предоставление женщинам равных с мужчинами прав в социальной, экономической, политической, семейной и других сферах общественной жизни имеет сравнительно недавнюю историю, поскольку активно данный процесс начал разворачиваться только во второй половине XIX века. Именно тогда был подвергнут сомнению тезис о том, что природа женщин не позволяет им быть самостоятельными и независимыми, а требует руководства и покровительства со стороны мужчин.

Возникает вопрос, смогли ли женщины в полной мере воспользоваться полученными правами, насколько им удалось выйти из «тени» мужчин?

Анализируя научные работы, посвященные гендерной проблематике, а также художественные произведения (литературные, кинофильмы), знакомясь со статистическими данными, историческими фактами, приходишь к мысли о том, что в XX веке женщины осуществили «прорыв» в публичную сферу. И теперь они обладают значительно более широким кругом прав, чем их предшественницы. Современные женщины имеют право получать образование; работать; осваивать целый ряд профессии, которые традиционно считались мужскими; занимать руководящие должности; самостоятельно выбирать брачного партнера, принимать решение о создании семьи, рождении детей; участвовать в политической жизни (избирать и быть избранными в государственные органы); заниматься общественной деятельностью; ходить в удобной для себя одежде.

Однако не все так однозначно. Примером противоречивости ситуации с правами женщин, с оценкой их роли в жизни общества является ситуация, сложившаяся в Советском Союзе в 1930-50-е годы. Было провозглашено о создании «новой советской женщины», которая наравне с мужчинами участвует в строительстве экономики и может проявить себя в традиционно мужских сферах. С одной стороны, работающая женщина действительно стала нормой, с другой – в большинстве случаев она могла проявить себя лишь на «вторых ролях» и под руководством мужчин. При этом непрестижный бесплатный домашний труд так и остался уделом

женщин. Недооцененной осталась и роль советских женщин во Второй мировой войне, которая была представлена главным образом, как вспомогательная.

Изучение данных научных исследований, наблюдение за повседневной жизнью показывают, что и сегодня по-прежнему не изжиты гендерные стереотипы, загоняющие женщин «в тень» мужчин. В соответствии с ними от женщин ожидают меньшей, в сравнении с мужчинами, активности, сконцентрированной главным образом в семейно-бытовой сфере. Женщина видится не в роли лидера, а, так сказать, в роли «ожидающей» – счастливого замужества, мужа с работы, детей из школы, рождения очередного ребенка, взросления детей.

Даже если женщина преуспевает в публичной сфере – становится успешным профессионалом, руководительницей высокого ранга, добивается признания и славы, все равно ее биография, вероятнее всего, будет рассматриваться, как что-то нетипичное, как исключение из правила, а значит, как нечто, что не заслуживает особого внимания.

Несмотря на очевидный прогресс в расширении прав женщин, в установлении гендерного равенства, широко распространенной остается практика дискриминации женщин, причем в самых разных сферах общественной жизни. С этой точки зрения, украинское общество во многом остается патриархальным.

Выразительным примером этого является положение женщин на рынке труда, где продолжает иметь место гендерная дискриминация при найме на работу, в оплате труда, при сокращении персонала, повышении квалификации, продвижении по карьерной лестнице. Так, при приеме на работу срабатывают стереотипы работодателей. Последние считают женщин работниками, которые отягощены материнством, семейными заботами, которые не ориентированы на карьеру и высокую производительность труда, а, следовательно, являются менее выгодными, менее ценными работниками, чем мужчины. При этом стереотипам подвержены не только работодатели, но и сами женщины, которые начинают воспринимать себя как менее ценных работников, из-за чего боятся конкурировать с мужчинами в престижных, высокооплачиваемых отраслях экономики или за высокооплачиваемые должности. В результате такого «самоотбора» женщины выталкивают себя в менее престижные, низкооплачиваемые профессии. Интересно, что всем участникам этого процесса такое положение дел кажется естественным.

Подытоживая, следует отметить, что вне зависимости от типа общества и культуры, женщинам трудно «выйти из тени» мужчин. Временами общество обращает внимание на необходимость практического решения этой проблемы, но часто она просто замалчивается. И эта проблема будет оставаться до тех пор, пока не будет признано, что вклад женщины в жизнь не менее значителен, чем мужчин.

АГРЕССИЯ И ГЕНДЕР: ЖЕНЩИНЫ И МУЖЧИНЫ КАК СУБЪЕКТЫ И ОБЪЕКТЫ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ

Вдовенко В.Д., Кошлатая О.В.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Омельченко В. В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: viktorii.vdovenko@nure.ua, olha.koshlata@nure.ua

The given work is devoted to the study of human aggression. It is a very popular topic in nowadays, because of aggression people's relationships is getting worse. We are considering this term like harming somebody and insult him. There is a very important question – who is more aggressive: women or men and what is the difference between them? The answer is that men harms physically, but women show aggression via emotions and bad words. It can be argued that difference in aggressive behavior is influenced by human physiology and his perception of the situation.

Агрессия как форма социального поведения человека существовала во все времена. Однако в условиях современного общества данная проблема приобретает особую актуальность, поскольку уровень развития технологий позволяет одновременно превращать в участников агрессии огромное количество людей, что ставит под угрозу существование всего человечества.

Объектом данного исследования является человеческая агрессия, предметом – гендер как фактор агрессивного поведения.

Цель исследования – установить, существует ли сходство и различия между женщинами и мужчинами как потенциальными субъектами. Достижение цели предполагает решение ряда исследовательских задач: 1) провести анализ определений понятия «агрессия», используемых в психологии; 2) опираясь на данные эмпирических исследований в области психологии, охарактеризовать особенности поведения мужчин и женщин, когда они выступают в качестве субъектов агрессии; 3) охарактеризовать особенности реакции на объект агрессии с разной гендерной принадлежностью; 4) проанализировать социальные, культурные детерминанты гендерных различий в агрессивном поведении.

Что же такое агрессия? На повседневном уровне термин «агрессивный» часто ассоциируют с такими качествами, как напористость, конкурентоспособность, амбициозность или, например, со слишком эмоциональным поведением (проявление гнева). Хотя в реальности эти качества или чрезмерная эмоциональность могут не иметь абсолютно никакой прямой или опосредованной связи с агрессией.

В данном исследовании, учитывая его цель и задачи, агрессия рассматривается как любая форма поведения, связанная с умышленным

причинением оскорблений, боли, вреда, ущерба человеку, который не желает такого обращения с собой.

В силу возрастающего интереса к гендерной проблематике актуальным есть вопрос о том, кто же более агрессивен – мужчины или женщины.

Результаты экспериментальных исследований в области психологии подтверждают тезис о том, что имеют место различия в проявлении агрессии женщинами и мужчинами. Какие же различия зафиксированы экспериментальным путем?

Мужчины и женщины как субъекты агрессии

мужчины	женщины
<p>Более склонны прибегать к физической агрессии;</p> <p>Более склонны к агрессивному поведению после выраженной провокации, чем при ее отсутствии;</p> <p>В меньшей мере испытывают чувство вины, связанное с собственным проявлением агрессии, относятся к агрессии как к инструменту для получения выгод (материальных, социальных);</p>	<p>Менее склонны прибегать к физической агрессии;</p> <p>Менее склонны к агрессивному поведению после выраженной провокации, чем при ее отсутствии;</p> <p>В большей мере испытывают чувство вины, тревоги, связанное с собственным проявлением агрессии</p> <p>Рассматривают агрессию как способ выражения эмоций (например, гнева) и снятия стресса;</p>

Женщины и мужчины как объекты агрессии

женщины	мужчины
<p>Реже становятся объектами физической агрессии</p> <p>Чаще становятся объектами супружеской и сексуальной агрессии</p>	<p>Чаще становятся объектами физической агрессии</p> <p>Реже становятся объектами супружеской и сексуальной агрессии</p>

К социокультурным факторам гендерных различий агрессивного поведения относят противоположные представления, сформированные обществом, о том, какие модели поведения должны быть свойственны представителям разных полов. Эти модели поведения называются гендерными ролями.

Перечень ссылок

1. Половые различия в проявлении агрессии [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <https://www.psychologos.ru/articles/view/polovye-razlichiya-v-proyavlenii-agressii--berkovic>

2. Берн Ш. Гендерная психология. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2001. – 320с.

ИНТЕГРАЦИЯ ЖЕНЩИН В ВООРУЖЕННЫЕ СИЛЫ УКРАИНЫ: ГЕНДЕРНЫЙ АСПЕКТ

Чумак В.С.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Омельченко В. В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (057)-702-14-65)
e-mail: valeriia.chumak@nure.ua

In the middle of 2018, about 25,000 women serve in the Armed Forces of Ukraine, 10 thousand women serve in positions that determine the combat capability of the Armed Forces of Ukraine. The participants of the ATO are more than 6 thousand women, 2 thousand women and now perform combat missions in the conflict zone in the east of the country. But how much is the gender equality policy implemented in the AF.

Демократическое общество признаёт ценности равных возможностей для мужчин и женщин во всех сферах жизни, в том числе и в вооруженных силах, и в миротворческом процессе. В Украине на национальном уровне гендерное равенство законодательно гарантировано Конституцией, Кодексом законов о труде, а также отдельным законом «Об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин» и другими законодательными актами.

Военная служба прочно закреплена в общественном сознании как традиционно мужское дело, в котором мужчинам отводится роль активных субъектов. Женщины же рассматриваются в качестве гражданских лиц, жертв войны. Поэтому для интеграции женщин в вооруженные силы Украины (ВСУ) требуется ответ на вопрос о том, какой должна быть армия: закрытой от общества или публичной, откликающейся на социальные изменения, в том числе эмансипацию женщин.

На данный момент ВСУ находятся в состоянии преобразования, и гендерная проблематика является одним из важных аспектов этого процесса. В условиях высокотехнологичных военных действий физическая сила и агрессия, которые в соответствии с существующими стереотипами считаются исключительно маскулинными чертами, теряют своё значение. Это должно способствовать признанию за женщинами в армии тех же прав и обязанностей, что и у мужчин.

Реальность такова, что женщины недостаточно представлены в вооруженных силах во всём мире. Даже там, где нет официальных барьеров, часто существует «стеклянный потолок» для женщин. В Украине интеграция женщин в армию также сопряжена с рядом трудностей. Так, наблюдается явная диспропорция между мужчинами и женщинами на руководящих и командных должностях. Женщинам-военнослужащим характерен преимущественно низкий социальный статус. Хоть

численность женщин в современной украинской армии увеличивается, но в основном это происходит за счет нежелания мужчин занимать низкооплачиваемые должности.

Состоянием на 2014 г. нормативная база Минобороны Украины не позволяла женщинам наравне с мужчинами официально занимать боевые вакансии. Поэтому женщины принимались в основном на так называемые феминизированные должности: медперсонал, диспетчер, печатник, укладчик парашютов, парикмахер, почтальон и т.д. В перечне должностей же можно было наблюдать как горизонтальную, так и вертикальную гендерную сегрегацию: обычным пекарем женщина работать могла, а вот старшим пекарем – нет.

После принятия Украиной в 2016 г. Национального плана действий по выполнению резолюции 1325 Совета безопасности ООН, женщинам дали доступ к боевым должностям, расширили возможности продвижения по служебной вертикали. Однако, несмотря на изменившееся законодательство, женщин по-прежнему не принимают на ряд уже разрешенных должностей. Поскольку часть военных профессий остается закрытой, женщин, желающих принимать участие в боевых действиях, оформляют на разрешенные должности. Как следствие – несоответствие оплаты выполняемым обязанностям, отсутствие льгот, максимально низкий «карьерный потолок».

Женщины в армии сталкиваются с проявлением сексизма и дискриминации: от нарушения режима работы до грубого отношения к женщине со стороны сослуживцев-мужчин. В армии действует негласное правило: если женщины «невидимы», то и армейская инфраструктура не берёт в расчёт их реальное существование и их специфические потребности.

Проведённые в 2018 г. эмпирические исследования показали, что присущие украинцам стереотипы гендерных ролей распространяются и на армию. По результатам опроса были выявлены две противоположные модели поведения мужчин-военнослужащих. Одна из них связана с проявлением сексуальных домогательств и агрессии по отношению к женщинам-сослуживицам, другая – с опекой женщин и ограждением их от участия в опасных операциях.

Интеграция женщин в ВСУ даст возможность увеличить способность армии успешно выполнить оборонительные и миротворческие задачи.

Перечень ссылок

1. Одри Ривс. Гендер и реформирование сектора безопасности. Практические примеры – Женева. 2014 – 148с.
2. Интеграция женщин в вооруженные силы: мат. журнала *Laboratorium* – Киев. 2018 – 23с

ФЕНОМЕН СЕКСУАЛЬНОЙ ОБЪЕКТИВАЦИИ В ВИДЕОИГРАХ

Одегова Е.А.

Научный руководитель – канд. социол. наук, доц. Омельченко В.В.
Харьковский национальный университет радиоэлектроники
(61166, Харьков, пр. Науки, 14, каф. философии, тел. (067)731-76-14)
e-mail: elizavetta.od@gmail.com

The relevance of the topic is confirmed by the great influence of the gaming industry and the development of graphics capabilities. The social significance of this topic is indicated. The concept and the problems of sexual objectification in games are defined. Conclusions were made about possible changes in the gaming industry, reducing objectification.

В современном мире в связи с развитием технологий и увеличением объемов свободного времени все большее место в досуговой деятельности человека занимают видеоигры.

Благодаря видеоиграм у человека появляется возможность примерить несвойственные ему роли, приобретая тем самым уникальный опыт. Игры обучают человека взаимодействию с виртуальным миром, который может быть схож в определенной мере с миром реальным, а может абсолютно отличаться, быть вымышленным. Игры, предлагая новые модели поведения, оказывают влияние на поведение игрока, поскольку последний привносит свой опыт взаимодействия с виртуальными игровыми персонажами в повседневную жизнь. Поэтому **актуальность** приобретает изучение образов игровых персонажей, в частности женских.

Объектом данного исследования являются образы игровых женских персонажей в контексте сексуальной объективации, а **предметом** – этапы их изменения.

Термином «сексуальная объективация» обозначают отношение к другому человеку исключительно как к инструменту (объекту) для собственного сексуального удовлетворения. Сексуальная объективация может распространяться и на виртуальные игровые персонажи, особенно женские. Основа для реализации отношения подобного рода присутствует во многих играх (например, Bayonetta, Lollipop Chainsaw), различной направленности и жанров, что в результате может приводить в среде женщин к таким проблемам, как обесценивание собственного тела, снижение самооценки, к депрессии.

Проведенный анализ позволяет утверждать, что изменение образов игровых женских персонажей прошло через **три основных этапа**:

Первый этап связан с эпохой 16-битных игровых приставок, когда различий в изображении женщин и мужчин в играх практически не было из-за несовершенства технологий геймдизайна. Графика того времени позволяла создавать только такие образы, в том числе женские, которые

воспринимались как «статичный набор пикселей» и не наделялись выраженными половыми и гендерными чертами. Можно утверждать, что на этом этапе из-за технического несовершенства образов женских персонажей не было «почвы» для сексуальной объективации.

Но прогресс не стоит на месте, и отрасль геймдизайна претерпела изменения в направлении совершенствования. Новая графика позволила создавать объемные, яркие, динамичные персонажи с выраженными признаками половой принадлежности, с четко прослеживаемыми гендерными чертами. На **втором этапе** при создании образов геймдизайнеры делали ставку на телесную привлекательность, сексуальность (например, серия Grand Theft Auto, BloodRayne).

Мужские персонажи наделялись или аполлоноподобной, или brutальной внешностью; становились носителями таких стереотипных гендерных черт, как активность, напористость, доминантность, самостоятельность в принятии решений, властность, агрессивность, героизм. Тем самым подчеркивалась субъектность мужчины-персонажа.

Женские же персонажи имели идеализированные телесные формы (по сути, не существующие в реальности), облаченные в минимальное количество одежды; черты и поведение также прописывались исходя из существующих гендерных стереотипов. Женщины-персонажи презентовались как пассивные, занимающие подчиненное положение, второстепенные по своему значению (даже если это подруга главного героя) для развития сюжета игры. Чаще всего эти персонажи выполняли функцию, связанную с украшением визуального ряда.

На втором этапе как раз и появляются основания для сексуальной объективации. Поскольку в качестве геймеров выступали преимущественно мужчины, чье внимание в процессе игры женские игровые персонажи привлекали не своим значением в сюжетной линии, а телесным образом, к которому можно относиться как к объекту (инструменту) удовлетворения собственных сексуальных желаний.

Около десяти лет назад в видеоиграх начали появляться признаки, свидетельствующие о **третьем этапе** изменения образов игровых персонажей (например, Horizon Zero Dawn, Dishonored 2, Hellblade: Senua's Sacrifice). Теперь основой при разработке стали характерологические и поведенческие черты женского или мужского персонажа. Во многом изменения коснулись персонажей-женщин: появилась возможность в редакторе персонажа играть за женского героя, для них стали прописываться дополнительные сценарии, усилилась значимость женских персонажей для сюжета, усложнились характеры персонажей, меняется их дизайн, становясь менее вульгарным и вызывающим. Это означает, что современные разработчики игр начали приносить в образы женских персонажей больше черт, свидетельствующих об их субъектности, постепенно убирая основания для сексуальной объективации.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Лега Є.С., Гук А.С.

Науковий керівник – ст. викл. Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)

e-mail: yevheniia.leha@nure.ua

This article analyzes the socio-cultural determinants, their role and importance in the formation of gender identity. Formation of sex differences is influenced by social and cultural environment. It is the result of the adoption by a personality of the system of social values, that society propose for male and female. Sex-role socialization acts as a process of social and cultural factors assimilation, and causes the most of the acquired characteristics of sex-role behavior of the individual. In the article special attention is paid to the gender identity of youth.

Умови кризи і соціокультурної нестабільності призвели до глобальних змін в житті соціуму та зумовили появу низки проблем психолого-антропологічного порядку. Сьогодні все яскравішою стає невідповідність між гендерною ментальністю та реальністю в побутовій, економічній, правовій та ідеологічній сферах.

Сучасні дослідники соціально-психологічних проблем особистості (Л.Н. Надолинська, Л.Н. Ожигова) відзначають тенденції, пов'язані зі значущістю прояву в особистості суб'єктності та індивідуалізації: особистість конструює свою індивідуальність та свій соціальний світ. Тому проблема формування гендерної ідентичності людини набуває особливої актуальності, оскільки в умовах трансформації гендерної політики та ідеології можуть виникати суттєві протиріччя між психологічною статтю та елементами соціальної статі індивіда, що, в свою чергу, може провокувати особистісні та міжособистісні конфлікти [1].

Гендерна ідентичність – усвідомлення особистістю себе як представника чи представниці статі, гендеру, відчуття свого жіночого, чоловічого або андрогінного тіла, усвідомлення своєї приналежності до чоловічої, жіночої або якоїсь іншої статі у соціальному контексті [2]. Гендерна ідентичність не є автоматичною надбудовою над біологічною статтю, вона поетапно формується в особистості у ході виховання та соціалізації. Гендерна ідентичність залежить здебільшого від соціальних чинників, а не від біологічної природи людини. При всьому різноманітті компонентів, які можуть бути включені в структуру гендерної ідентичності, що найбільш часто повторюються є два компоненти: біологічна стать (чоловік/жінка) і маскуліність/фемініність, як конструкти культури й інтеріоризовані психологічні риси.

Гендерна ідентичність як соціально-психологічний феномен не виникає одразу з народженням дитини, вона формується і розвивається в

залежності від багатьох умов і чинників протягом людського життя. Цей розвиток має свої закономірності та суперечності. Від нього залежить характер життєвого сценарію людини, стиль життя та стратегії поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях. Гендерна ідентичність разом з етнічною, віковою, професійною, національною ідентичністю є компонентом соціальної ідентичності особистості.

Зрілою, або досягнутою гендерну ідентичність можна назвати тоді, коли вона є наслідком самостійно прийнятого рішення та самостійно зроблених висновків. Коли особистість досягла стабільного визначення себе або як чоловіка, або як жінки, прийняла себе цілком та відповідає своєю гендерною поведінкою власній біологічній статі.

Усвідомлення власної статевої приналежності і становлення гендерної ідентичності людини – один з напрямів його соціалізації. Гендерна соціалізація – це процес засвоєння людиною норм і зразків поведінки, прийнятої (дозволеного) в даному суспільстві для чоловіка і жінки [3].

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити наступні висновки:

- статево-рольова соціалізація як процес засвоєння індивідами соціокультурних факторів, зумовлює більшість набутих особливостей статево-рольової поведінки індивідів;

- засвоєнням гендерних ролей індивід інтегрує себе в систему культури суспільства, яка, в свою чергу, формує, розвиває та закріплює статеві відмінності індивідів, регулює міжстатеві, міжвікові та родинні відносини;

- формуванню зрілої гендерної ідентичності може заважати консервативність гендерних стереотипів, що потрібно враховувати у виховному процесі;

- зрілу гендерну ідентичність особистості слід розглядати як позитивно оцінювану самоідентифікацію з власною гендерною групою, а також як відповідність біологічної статі гендерній ролі.

Перелік посилань

1. Данильченко Т. В. Феномен гендерної ідентичності в психології / Т. В. Данильченко // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту. Сер. Психологічні науки. – 2013. – Вип. 114. – С. 57–63

2. Клєцина И. С. Гендерная психология. Практикум / И. С. Клєцина. – 2-е изд. – Санкт-Петербург: Питер, 2009. – 496 с.

3. Мирошнеченко А. В. Гендерна ідентифікація як соціально-психологічний феномен / А. В. Мирошнеченко // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 12. Психологічні науки. – 2011. – Вип. 35 (59). – С. 24–31.

ЖІНКИ В ІТ-СФЕРІ: МОЖЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ

Мірошниченко Р.О., Шостак М.В.

Науковий керівник – ст. викл. Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: rehina.miroshnychenko@nure.ua

The work considers the problem of possible professional realization of women in IT-sphere in the conditions of formation and development of the information society. The thought of the necessity of overcoming gender stereotypes and gender stratification in Ukrainian society is justified.

Інформаційне суспільство і проблеми комунікації сьогодні невіддільні від соціокультурної ситуації, що склалася на початку ХХІ ст. Положення і роль жінки в ній змінюється в силу усвідомлення в особистості жінки творчого начала, подолання гендерних стереотипів. Жінка, як представник своєї соціальної групи і як будь-яка людина інформаційної епохи, повинна володіти знаннями та навичками використання новітніх медіазасобів, серед яких робота в глобальній мережі Інтернет з величезними можливостями доступу до світових ресурсів і робота в ІТ-сфері.

Те, що професія програміста вважається не зовсім жіночою, підтверджують дані Міжнародного кадрового порталу HeadHunter Україна (hh.ua). Кількість представниць прекрасної половини людства, що шукають роботу в сфері ІТ, не перевищує 15%. При цьому жінки надають перевагу посадам у рекрутингу, менеджменті, клієнтській підтримці, тестуванні програмного забезпечення та інших навколо технічних сферах. І лише 3% жінок мають справу безпосередньо з програмуванням. Гендерна соціалізація жорстко розділяє сфери використання комп'ютерів для хлопчиків і дівчаток. Баланс роботи і життя більш важливий для жінок. Вони дійсно не дають собі повністю захопитися комп'ютером (навіть якщо навчаються на відповідних факультетах) з боязню порушити цей баланс. І навпаки: тільки в чоловічому образі можна уявити собі комп'ютерника з запаленими очима, забувши про сон, їжу, і всю решту життя крім комп'ютера.

Однак з кожним наступним роком жінки все частіше звертають увагу на комп'ютерну галузь. Так, кількість дівчат, що вступають на технічні спеціальності, включаючи ІТ, з кожним роком зростає. Цілком природно, що на цьому тлі постійно збільшується і число резюме від дівчат-фахівців у галузі ІТ.

Жіночий професіоналізм вже давно не викликає ніяких сумнівів у роботодавців. А жіноча інтуїція і здатність залагоджувати конфлікти корисні на різних посадах, в різних професійних сферах, в тому числі і ІТ. Є чимало яскравих прикладів, коли жінки ставали популярними і досягали

значних бізнес-результатів, працюючи в цій сфері: Френсіс Елізабет Ален – американський вчений у галузі теорії обчислювальних систем. У 1989 р вона була першою жінкою, що потрапила в число так званих IBM Fellow – це найпрестижніше технічне звання в корпорації, яка присуджується з 1962 р найбільш видатним співробітникам; Лавлейс Огаста Ада Кінг (Lovelace Augusta Ada King), народжена в грудні 1815 р зуміла стати програмістом ще до появи комп'ютерів. Вона була пристрасним математиком і зовсім не випадково її роботою зацікавився Чарльз Беббідж, що створив проект «Аналітичної машини» – теоретичного обґрунтування першого в світі комп'ютера; Грейс Мюррей Хоппер (Grace Murray Hopper), як і Ада Лавлейс, багато в чому була першою. Будучи військовослужбовцем армії США, виявилася в числі програмістів першого втіленого в матеріальні форми комп'ютера – електромеханічного пристрою Mark I. Крім того, саме Грейс Хоппер відома як автор першого в світі компілятора і самого терміна «компілятор». Але, мабуть, найбільш значуща її спадщина – це мова COBOL, проектом по розробці якого вона керувала. Він був створений в 1959 р.; Хеді Ламарр у 1941 році запатентувала секретний засіб зв'язку, який динамічно змінював частоту мовлення, щоб перехоплення супротивником було не можливе. З 1962 року цей пристрій використовувався в американських торпедах, а нині використовується в мобільному зв'язку і WiFi. Українських жінок мають надихати такі історичні приклади.

Сфера ІТ збільшується, а тому кількість людей, які пов'язаних з комп'ютерною індустрією, буде тільки зростати. Перш за все будь-якому роботодавцю необхідний професіонал з аналітичним і логічним мисленням, і в більшості випадків не важливо якої він статі, оскільки при виборі фахівців завжди на першому місці стоять професійні якості, а не які-небудь інші характеристики.

Значне збільшення кількості жінок на технічних посадах – питання, скоріше, середньострокової перспективи, коли стереотипи про ІТ як про чоловічу галузь стануть менш значущими. Адже вибір професії все ще залежить від думки суспільства про «жіночі» та «не жіночі» заняття, в результаті чого жінки рідше вибирають технічні напрями для навчання в університетах, ніж чоловіки.

Попри явну меншість, жінки в українському ІТ відчують себе добре: вони цілком задоволені своїм заняттям, не збираються міняти галузь і активно будують свою кар'єру в ІТ. Світ не стоїть на місці: слабка стать не поступається сильній ні в освіті, ні в професійних компетенціях. І, можливо, через кілька десятиліть ніхто і не згадає, що галузь ІТ була «не для дівчат».

АЛФАВІТНИЙ ВКАЗІВНИК

Yerko B.	199	Караченцева Е.А.....	154
Андреева А.Ю.....	83, 120	Карпенко Е.А.....	122
Андрос А.М., Лутай В.О., Кравченко С.О.	56	Катков А.В.	146
Антонов Д.О.....	124	Качанов С.А., Кириченко В.В..	187
Бабочкін О.О.....	142	Киряк А.А.	68, 160
Багнюк Ю.С.	38, 128	Кись А.В.....	52
Бедро В.Ю.	148	Кладов Д.И., Ивашин С. В.	174
Белозуб В.И.....	40	Колода Д.Д., Токарев Р.А.....	54
Бондаренко Ю.В.	87	Комаркова М.Д.....	126
Борн С.О.....	24	Кондратюк М.В.	30
Боцман М. Р.	66	Кравченко Ю.А.	81
Варич Д. Ю.....	113	Кузьма Є.А.....	164
Вдовенко В.Д., Кошлатая О.В..	209	Кушнерьова Т.В.	109
Вискребець Д.О., Лузан М.О....	136	Латіпова А.С.....	107
Гаптельманов А.В.	46	Левченко Є.В.	156
Глюза А.П.....	42	Лега Є.С., Гук А.С.....	215
Голубцова Н.С.	34	Лещенко Н.Р.	32
Гончаров Д.А.	168	Логвіненко А.О.....	18
Гринь І. О.	111	Ляшова А.О.....	26
Дєєв С.Д.....	91	Малицкая Н.А., Бунецкая Е.А. 193	
Дорош А.М.....	150	Малицька Н.А., Бунецька О.О... 36	
Ерохин Д.А, Котилевская А.Г, Дементьев А.Н.....	172	Матырин В.А и Колесников С.А.	189
Ершов П.Н.....	176	Мицик М.В.....	95
Єфремова А.С.	93	Мірошниченко А.А., Кисіль В.В.	134
Жуков Є.О.	115	Мірошниченко Р.О., Шостак М.В.	217
Задорожний Г.С.	105	Мочалова А.А.....	85
Закаблук М.В.	48	Назаренко Ю.В.....	203
Запорожець Н.О.....	50	Настенко О.П.....	205
Ієвлєв І.В., Рябовол Д.А.....	185	Настенко О.С.	58
		Нерсесян Д.А., Цуркіна О.М....	191
		Нікітченко Б.Ю.....	16
		Носач А.А.	179

Овсієнко В.С.	130	Темчур К.О.	44, 181
Овчаренко Е.С., Дикий С.А.	60	Тесля А.О.	183
Одегова Е.А.	213	Ткаченко П.В.	162
Пашаєв К.М.	101	Товстолес Д.Ю.	138
Пічієнко М. Г.	99	Тригуб О.М.	8
Погуляєв Ю.С.	117	Ушаков М.Р.	64
Посашков О.Ю.	170	Федоренко Е.Д.	79
Роговец В.Е., Чекубашева В.А.	195	Федоренко Є.Д.	144
Руденко І.В.	62	Фоменко В.Д., Пахомова А.О.	152
Рудницький С.А.	103	Фукс М.А.	97
Савенков Д.В.	14	Худаєва С.А.	72
Самелюк А.А.	12	Черкашин В.А.	74
Самелюк А.А., Шашко О.В.	132	Чумак В.С.	211
Сергеев Я.С.	89	Шашко А.В.	6
Сиденко Д.А.	207	Шестаков В.А.	166
Синельник А.М.	70	Шостак О.А.	76
Сімон К. В.	20	Шульга Н.Д.	158
Слюсар А.П.	197	Ярощук І.Я.	201
Сокол З.М.	22		
Соколова В.С.	140		
Стариков К.А.	28		
Стахевич А.В.	10		

«РАДІОЕЛЕКТРОНІКА ТА МОЛОДЬ В ХХІ СТОЛІТТІ»

Матеріали 23-го Міжнародного молодіжного форуму

Відповідальний за випуск:

В.І. Штанько

Комп'ютерна верстка

Н.І. Макопук

Матеріали збірника публікуються в авторському варіанті
без редагування

Підп. до друку 02.04.19.
Умов.друк.арк. 12,9.
Ціна договірна

Формат 60x84 $\frac{1}{16}$.
Облік. вид.арк. 11,6.
Зам № 2-318.

Спосіб друку – ризографія.
Тираж 120 прим.

ХНУРЕ. Україна. 61166, Харків, просп. Науки, 14

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі ХНУРЕ
61166, Харків, просп. Науки, 14

